

AFETE HAZIR
TÜRKİYE

AFAD

Birey ve Aileler İçin Afet Bilinci Eğitimi

Eğitmen Kitabı

İÇİNDEKİLER

Eğitmen Kılavuzu	3
Eğitim Sunumu	7
Formlar	99
Sunum Becerileri	102
Sıkça Sorulan Sorular	113
Açıklamalı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü	134

ARKA PLAN

Doğa olayları yüzyıllardır dünya üzerinde birçok yerde gerçekleşmektedir. Ancak son yıllarda doğa olaylarının afetlere dönüşme sıklığı sürekli artmaktadır; yıkıcılıkları ve maddi zararları ise çok daha fazla artış göstermektedir. “Modern Afet Yönetimi” afetlerin önlenmesi ve zararlarının azaltılabilmesi için afete yol açabilecek tehlike ve risklerin iyi bilinmesini, bu tehlike ve risklere karşı önlemlerinin alınmasını, en akılcı yol ve yöntemlerle ortadan kaldırılmasını veya yol açabilecekleri olumsuz etkilerin azaltılmasını gerektiren topyekûn bir mücadelenin yönetilmesi disiplindir. Afetlere karşı hazırlıkta halkın bilinçlendirilmesi ve eğitimler yolu ile birey, kurum, kent ve toplumun afetlere hazır ve dirençli hale getirilmesi Modern Afet Yönetimi'nin önemli hedeflerinden biridir.

Belirlenen hedefler doğrultusunda dil birliğini sağlamak, eğitim programlarını standartlaştırmak, ulusal afet eğitimlerinde sürdürülebilir bir yapı ve akreditasyon ile afet gönüllülük sistemi çalışmalarının altyapısını oluşturmak amacıyla bu eğitim içerik başlıkları ve yaygınlaştırma metodolojisi, ulusal ve uluslararası referanslar doğrultusunda oluşturulmuştur.

“BİREY VE AİLELER İÇİN AFET BİLİNCİ EĞİTİMİ” PROGRAMININ AMACI

Olası afetlerin olumsuz etkilerini en aza indirme yollarından biri, eğitim aracılığı ile toplumun her kesiminde afet bilincini oluşturmaktır. Birey ve Aileler için Afet Bilinci Eğitimi'nin amacı, birey ve aileleri afetlerin ilk 72 saatine hazırlıklı hale getirmek, eğitimler ile afete hazırlık kültürünü kazandırmak, farkındalık yaratmak, temel önlemleri paylaşmak, doğru davranış şekillerini öğrenmelerini ve uygulamalarını sağlamaktır.

Eğitici eğitimini başarı ile tamamlayan eğitimler; “Birey ve Aileler için Afet Bilinci Eğitimi”ni başta kendi bölgeleri olmak üzere tüm halkımıza yaygınlaştırarak, toplumumuzun afetler konusunda bilinçlendirilmesinde görev alacaklardır.

Eğitmen Kılavuzu

AFETE HAZIR
TÜRKİYE

AFAD®

BİREY VE AİLELER İÇİN AFET BİLİNCİ EĞİTİMİ EĞİTMEN KILAVUZU

İşin Özet Tanımı

T.C. İçişleri Bakanlığı, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı tarafından hayata geçirilen Afet Bilinci Eğitimleri kapsamında ilgili kurum/kuruluşlarla yapılan yazışmalar sonucunda planlanan tarihlerde tarafına tahsis edilmiş olan eğitim salonlarında ilgili eğitim sunumlarının gerçekleştirilmesi.

İş Adımları ve Kontrol Listesi

Sayın Birey ve Aileler İçin Afet Bilinci Eğitmeni,

Afet Bilinci Eğitim Programını uygularken, eğitimlerde öğrendiğiniz ana esasları ve sizler için hazırladığımız kontrol listesini kullanmanızı rica ederiz.

Saygılarımızla,

1. Sizlere teslim edilen eğitim setinin içerisinde yer alan materyaller aşağıda listelenmiştir:
  - Eğitmen Kılavuzu
  - Eğitmen Yaka Kartı
  - Afet Bilinci Sunum CD'si
  - Afet Bilinci Sunum El Notları
  - Form A: Afet Bilinci Katılım ve Değerlendirme Formu
  - Form B: Eğitim Bilgi Formu
  - Form C: Aylık Geri Bildirim Formu
2. Eğitmeden en az bir gün önce sunum yapacağınız mekandaki ilgili kişi ile iletişime geçerek sunum esnasında eğitim ortamında kullanacağınız teknik malzemelerin (projeksiyon, ses sistemi, vb.) olup olmadığını kontrol etmeyi unutmayınız. Herhangi biri veya birkaçının eksik olması durumunda, yanınızda ilgili malzeme/malzemeleri götürmeyi unutmayınız.
3. Eğitim organizasyonu ve sunumlarda proje sahibi kurumu temsilen, kurumlarca belirlenen uygulama standartları doğrultusunda görev almaya dikkat ediniz.
4. Etkin eğitmen becerilerine mutlaka dikkat ediniz.
5. Sunumunuz başlamadan bir saat önce eğitim merkezinde olunuz.
6. Eğitim öncesi hazırlıkta, sunum yapacağınız salonda;
  - Aydınlatma ve doğal ışık,
  - Havalandırma,
  - Isıgibi eğitim atmosferini etkileyecek unsurları kontrol etmeyi unutmayınız.

7. Eğitim öncesinde, eğitimde kullanacağınız materyalleri/malzemeleri önceden hazırlamayı unutmayınız.
  - Eğitim değerlendirme formu ve eğitim kitapçığını hazırlayınız.
  - Ara kabloları kişilerin takılmayacağı şekilde düzenleyiniz.
8. Eğitimi gerçekleştireceğiniz mekâna ait olası bir acil durumda ihtiyaç duyabileceğiniz bilgileri öğrenmeyi ve öğrendiğiniz bu bilgileri katılımcılarla paylaşmayı unutmayınız.
  - Acil çıkışlar nerede?
  - Yangın tüpleri var mı?
  - Duman detektörü, yangın söndürme sistemi var mı?
  - Kapılar içe mi dışa mı açılıyor?
  - Bina yönetiminin bir acil durum planı var mı?
  - Tatbikat yapılıyor mu?
9. Sunum yapacağınız salonda;
  - Bilgisayar,
  - Sunum CD'si- Sunum (Çizilme ve bozulmalara karşı yanınızda bir yedek eğitim CD'si mutlaka bulundurmayı lütfen unutmayınız),
  - Projeksiyon,
  - Ses sistemi

gibi sunum esnasında ihtiyaç duyacağınız malzeme ve sistemleri kontrol etmeyi unutmayınız.
10. Cep telefonlarının kapatılması gerektiği ve soru-cevap bölümünün sunum sonrasında olacağı gibi hatırlatmalarınızı sunuma başlamadan önce yapınız.
11. Eğitim sonrası katılımcılardan toplanacak olan "Katılım ve Eğitim Değerlendirme Formu"nu eğitim başlangıcında katılımcılara dağıtarak doldurulması gerektiğini unutmayınız.
12. Sunum el notlarına sadık kalınması gerektiğini önemle hatırlatınız.
13. Sunumlar sonrasında katılımcı sayılarının belirtilmesi istenecektir. Sunumdaki videolar esnasında katılımcı sayısını belirleyebilirsiniz.
14. Eğitiminizi fotoğraflamak için, sunumdaki videoların gösterildiği anlardan yararlanabilirsiniz.
15. Eğitim sonrasında "Eğitim Bilgi Formu"nu doldurmayı ve imzalamayı unutmayınız.
16. Eğitim sonrasında eğitimi gerçekleştirdiğiniz mekân yetkilisine "Eğitim Bilgi Formu"nu imzalatmayı unutmayınız.

17. Afet Bilinci Eğitimi içerisinde yer alan eğitim materyalleri aşağıda belirtilmektedir:

- Afet ve Acil Durum Aile Plan Kitapçığı
- Önemli Aile Bilgileri Föyü
- Yetişkin Afet ve Acil Durum Bilgi Kartı Föyü
- Çocuk Afet ve Acil Durum Bilgi Kartı Föyü

18. Eğitimleriniz sonrasında her ay T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı'na teslim etmeniz gereken materyaller aşağıda yer almaktadır:

- Afet ve Acil Durum Aile Plan Kitapçığı
- Önemli Aile Bilgileri Föyü
- Yetişkin Afet ve Acil Durum Bilgi Kartı Föyü
- Çocuk Afet ve Acil Durum Bilgi Kartı Föyü

19. Yukarıdaki maddelerde belirtilen tüm adım ve uyarıları dikkate alarak eksiksiz yerine getiriniz.

Eğitim Sunumu

AFETE HAZIR
TÜRKİYE

AFAD®

Önerilen Süre: 30 sn.

Merhaba, Hoş geldiniz. Ben .....

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı ve İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü'nü temsilen buradayım.

Bugün.....İl AFAD'ın düzenlemiş olduğu «Birey ve Aileler için Afet Bilinci Eğitimi» için sizlerle birlikteyim. Eğitimimiz yaklaşık 1 saat sürecektir.

Eğitmen Notu: *Katılımcı sayısı yüksekse ve konferans şeklinde eğitim yapılıyorsa soruların eğitim sonunda yöneltilmesi talebinde bulunulabilir, küçük gruplarda eğitim soru-cevap şeklinde interaktif olarak yürütülebilir. Lütfen katılımcıların formu doldurmaya başladığından emin olup sonra eğitime devam ediniz.*

Önerilen Süre: 40 sn.

Öncelikle **Afete Hazır Türkiye Kampanyası** hakkında sizlere bilgi verelim:

2012 yılında temelleri atılan ve 2013 yılında hayata geçirilen proje ile AFAD toplumumuzun tüm kesimlerine ulaşmayı hedeflediğinden 4 ana proje oluşturulmuştur.

Bu kampanyalar;

- Afete Hazır Aile
- Afete Hazır Okul
- Afete Hazır Gençler
- Afete Hazır İşyeri

Önerilen Süre: 45 sn.

Slayt animasyonu otomatik başlar, sessizdir.

Eğitimimizin birinci bölümünde; temel bilgi ve kavramlar başlığı altında; Tehlike, Risk, Afet gibi kavramlar ve çevremizdeki riskler konularına değineceğiz.

Temel bilgi ve kavramlar hakkında bilgi sahibi olduktan sonra; afetlerde «altın saatler» olarak adlandırılan ilk 72 saatlik zaman diliminde neler yapılabileceğini tartışarak afetler öncesinde, afetler sırasında ve sonrasında alınması gereken tedbirleri ve uygulamaları aktaracağız.

Bu süreler içinde, sizlerle deprem başta olmak üzere yangın, sel/taşkın afetleri için; Afet ve Acil Durum Aile Planı nasıl hazırlanır? Afet sırasında doğru davranışlar nelerdir? Afet sonrasında «ilk saatler» gibi temel konulara değineceğiz.

Tehlike, Risk, Zarar Görebilirlik, Kapasite

Şiddetli yağmurun yağması sadece bir **TEHLİKE** dir

Bu şiddetli yağmur tehlikesi, bizler ve yaşadığımız çevre için **RİSK** oluşturur

Önlem almazsak bu risk meydana geldiğinde bizler ve yaşadığımız çevre **ZARAR GÖREBİLİR**

KAPASİTE, zarar görebilirliğin aksidir; afetlere karşı ne kadar hazır olursak kapasitemizi arttırmış, dolayısıyla tehlikenin riske dönüşme olasılığını azaltmış oluruz

Önerilen Süre: 2 dk. 30 sn.

Slayt animasyonu tıklayınca başlar, sessizdir.

Öncelikle sizlere sormak istiyorum:

Gündelik hayatımızda söz ederiz. "Onu yapma tehlikeli" veya "risk alıyorsun" deriz. Sizce tehlike ve risk arasında bir fark var mı? Yoksa ikisi de aynı anlama mı sahip? Bu konuda fikrini söylemek isteyen var mı?

Sizce afetler söz konusu olduğunda tehlikeli ve riskli olan durumlar nelerdir?

Eğitmen Notu: İlk soruyu sorup birkaç yorum alın ve ikinci soruyu sorun. Birkaç cevap daha alın. Siz de arada eklemeler yapın. Örneğin; «Risk bir olasılık değil mi?» veya «Farklı düşünen var mı?» gibi sorular sorun. **Süre, 1-2 dakikayı geçmemelidir.**

Şimdi afet yönetiminde ve afetlere hazırlıkta en sık karşılaşılan kavramlardan söz edeceğim. Bu kavramlar **tehlike, risk, zarar görebilirlik** ve **kapasitedir**. Bunları sizlere örnekle açıklayalım: Örneğin,

Tıklayın:

Şiddetli yağmurun yağması sadece bir **TEHLİKE**'dir.

Tıklayın:

Bu şiddetli yağmur tehlikesi, bizler ve yaşadığımız çevre için **RİSK** oluşturur.

Tıklayın:

Önlem almazsak bu risk meydana geldiğinde bizler ve yaşadığımız çevre **ZARAR GÖREBİLİR**.

Tıklayın:

KAPASİTE ise zarar görebilirliğin aksidir. Afetlere karşı ne kadar hazırlıklı olursak; kapasitemizi de o kadar arttırmış oluruz. Böylece tehlikenin riske dönüşme olasılığını de azaltmayı başarırız.

Yaşadığımız coğrafyada tehlikeleri yok edemeyiz (sıfıra indiremeyiz) ancak zarar görebilirliğimizi azaltabiliriz! Örneğin; İstanbul'u bekleyen deprem tehlikesini yok edemeyiz. Ancak zarar azaltma çalışmaları yaparak deprem sonrası zarar görebilirlik düzeyimizi düşürebiliriz. Burada önemle üzerinde durulması gereken nokta şudur: Afet riskini azaltan ya da artıran, toplumun zarar görebilirlik düzeyidir. Sizler bu eğitimle birlikte edindiğiniz bilgileri uygulamaya geçirdiğinizde afetlere karşı zarar görebilirlik düzeyinizi de azaltmış olacaksınız.

Peki **afet** nedir? Şimdi ona bakalım;

Bilgi Notu:

Tehlike (İng. hazard) Belirli bir zaman veya coğrafyada ortaya çıkarak yaşamı tehdit eden, toplumun sosyoekonomik düzen ve etkinliklerine, doğal çevreye, doğal, tarihi ve kültürel kaynaklara zarar verme potansiyeli olan doğa, teknoloji ya da insandan kaynaklanan fiziki olay ve olgu. Diğer bir deyişle tehlike; doğa, teknoloji veya insan kaynaklı olan ve fiziksel, ekonomik, sosyal kayıplara yol açabilecek tüm olayları ifade eder.

Risk (İng. risk) Bir olayın belirli koşul ve ortamlarda doğurabileceği can, mal, ekonomik ve çevresel gibi değerlerin kaybının gerçekleşme olasılığı. Diğer bir deyişle; "risk = potansiyel kayıplar" veya "risk = tehlike x hasar görebilirlik" tir. Sigortacılık ve mühendislikte kayıp olasılığı olarak de adlandırılır. Her zaman yok edilmesi mümkün olmayabilir. Ancak çeşitli tedbirlerle azaltılabilir veya göz ardı edici davranış ve kararlarla artabilir. Afetler açısından doğa olayları tehlike olarak nitelendirilir ancak insanların yatırımları ve yerleşmeleri tehlike kaynağına yakınlaştığında veya etki alanının içine girdiğinde riskten söz etmeye başlarız.

Zarar görebilirlik (İng. vulnerability) Farklı tür ve büyüklükteki tehlikeler karşısında, insanların ve yaşam çevrelerinin uğrayabileceği fiziksel, toplumsal, ekonomik veya çevresel zarar ve kayıpların ölçüsü. Bazı yayınlarda, savunmasızlık, kırılganlık, hassasiyet gibi terimlerle ifade edilmektedir.

- **Fiziksel zarar görebilirlik (İng. physical vulnerability)** İnsan eliyle oluşturulmuş yapı, altyapı, çevre, tarım, sanayi, üretim vb. fiziksel unsurların zarar görebilirlikleri ile insan topluluklarının fiziksel kapasitelerini kapsar. Ölçülmesi veya sayısal hâle getirilmesi mümkündür.
- **Sosyal zarar görebilirlik (İng. social vulnerability)** Bireylerin ve toplumun, psikolojik, sosyolojik ve demografik faktörler nedeniyle maruz kalabilecekleri, ölçülmesi güç ve hatta imkânsız olan, hasar veya zarar görebilirlik derecesidir.
- **Ekonomik zarar görebilirlik (İng. economic vulnerability)** Toplulukların ekonomik olarak yaşamlarını nasıl düzenledikleri, geçimlerini sağlama imkânları ile kapasitelerinin nasıl olduğu gibi faktörleri içermektedir.

Kapasite (İng. capacity) Afet yönetiminde, bireylerin, kurumların, insan topluluklarının ya da ülkelerin tehlikeleri ve yol açabilecekleri zararları algılama, tahmin etme, önleme veya zararlarını azaltma amacıyla önlem alma konusunda sahip olduğu güç ve kaynakların tümü.

Afet Nedir?

Toplumun tamamı veya belli kesimleri için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar doğuran, normal hayatı ve insan faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan, etkilenen toplumun baş etme kapasitesinin yeterli olmadığı doğa, teknoloji veya insan kaynaklı olaydır

Afet bir olayın kendisi değil, doğurduğu sonuçtur

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı

AFAD 5 / 50

Önerilen Süre: 1 dk.

Slayt animasyonu tıklayınca başlar, sessizdir.

Tıklayın;

Toplumun tamamı veya belli kesimleri için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar doğuran, normal hayatı ve insan faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan, etkilenen toplumun baş etme kapasitesinin yeterli olmadığı doğa, teknoloji veya insan kaynaklı olay.

Tıklayın;

Afet bir olayın kendisi değil, doğurduğu sonuçtur.

Slaytta da görüldüğü gibi bir afetin meydana gelmesinde iki temel faktör rol oynar. Birincisi bir tehlikenin olması, ikincisi ise bu tehlikenin doğuracağı olaydan dolayı riske girebilecek bir yerleşim yerinin, yatırımların ve kültürel varlıkların büyük zarar görmesidir. Özetle herhangi bir tehlike yerleşim alanı üzerinde meydana gelir, yüksek kayıplar doğurursa; afet olarak karşımıza çıkabilir. Yüksek zararlara neden olan kuraklık, küresel iklim değişikliği gibi afetler dışında kalan çoğu afetin 3 önemli ortak özelliği vardır;

- Ani gelişirler.
- Büyük bir bölgeyi etkilerler.
- Gündelik hayat kesintiye uğrar. Altyapı ve ulaşım sistemleri ve acil durum servisleri yetersiz kalır.

Bilgi Notu 1:

Birleşmiş Milletler tarafından "**Herhangi bir tehlikenin can, mal, çevre, ekonomi ve kültürel varlıklar üzerinde yarattığı kötü etkilerle baş etmeye yerel imkânların yetmediği durumlar**" olarak tanımlanmaktadır.

Bilgi Notu 2:

Özellikle büyük yerleşim yerlerinde oluşabilecek deprem, yangın, sel ve toprak kayması gibi doğa olaylarının etkileri, önlem alınmadığı takdirde, sadece etkilediği alanı değil, sosyo-ekonomik açıdan çok daha geniş bir bölgeyi ve hatta tüm ülkeyi etkileyebilmektedir. Ancak deprem, fırtına, yanardağ patlaması gibi doğa olayları her zaman afet olarak tanımlanamaz. 1899 yılında Alaska'nın Yakutat Körfezi'nde meydana gelen 8.5 büyüklüğündeki deprem sadece şiddetli bir doğa olayı iken, 1999 Kocaeli ve Düzce-Kaynaşlı Depremleri, 2004 Sumatra Depremi ve 2008 Çin Depremi gibi doğa olayları can kayıplarının, yaralanmaların ve ekonomik kayıpların çok yüksek olması nedeniyle doğal afet olarak tanımlanmıştır. Marmara Denizi'nin ortasından geçen fay hattı bizler için doğal kaynaklı bir tehlikedir. Bu tehlikeyi görmezden gelerek yaşamaya devam edersek, evlerimizi depreme karşı dayanıklı inşa etmezsek zarar görme riskimiz artacağından dolayı bu tehlike bir afete dönüşebilir.

Bilgi Notu 1:

Doğa Tehlikeler: Deprem, Heyelan, Sel/Taşkın, Çığ, Salgın Hastalık, Kuraklık, Kasırga-Hortum, Tsunami, Volkanik Patlama, Kış Fırtınası

Teknoloji Kaynaklı Tehlikeler: Uçak Kazası, Baraj/Set Yıkılması, Tehlike Madde Yayılması, Enerji Kesintisi, Radyolojik Kirlenme, Tren Kazası, Büyük Yangınlar

İnsan Kaynaklı Tehlikeler: Sivil Ayaklanma, Siber Saldırı, Terörist Eylemler, Sabotaj

Bilgi Notu 2:

Sel: Ani ve aşırı yağışlar nedeniyle su kütleleri akarsu yataklarında, vadi yamaç ve tabanlarında, çukur alanlarda ve kıyılarda kontrolsüz bir biçimde akabilir ve yayılabilir.

Heyelan: Yerçekimi, eğim, su ve benzeri diğer kuvvetlerin etkisiyle zemin aşağı ve dışa doğru hareket edebilir.

Tsunami/Büyük Dalga: Marmara Denizi için deprem ve heyelan kaynaklı tsunamiler meydana gelebilir.

Yangınlar: Deprem ve tsunamilerden sonra gaz hatlarının hasar görmesi, elektrik kılıcıkları nedeniyle genelde yangınlar çıkabilir.

Teknolojik Kazalar: Sanayi tesisleri ve benzeri tesisler hasar gördüklerinde kimyasal, biyolojik, radyolojik, ve nükleer vb. benzeri tehlikeli maddeler çevreye saçılabilir.

Bilgi Notu 3:**Dünyanın İç Yapısı**

Bundan 4,5 milyar yıl önce tamamen akkor bir halde olan dünyamız, olduğu andan bu zamana kadar soğuyarak katmanlı bir küre haline gelmiştir. Bu katmanlara dıştan içe doğru "kabuk", "manto" ve "çekirdek" adı verilir.

Derinlere doğru inildikçe sıcaklığı artan yerkürenin en iç kısmına "çekirdek" adı verilir. Yerkürenin manyetik alanının kaynağı olan çekirdek, fiziksel olarak iç çekirdek ve dış çekirdek olmak üzere iki kısma ayrılır. İç çekirdek katı, dış çekirdek ise sıvıdır.

Çekirdeğin üzerinde plastik davranış gösteren ve kısmen ergimiş kaya/magmadan oluşmuş "Manto" yer almaktadır. Mantonun içinde sıcaklık farklılıkları nedeniyle konveksiyon akımları meydana gelir. Konveksiyon akımları yoğun bir çorbanın kaynamasına benzetilebilir. Bu konveksiyon akımları Dünya'nın en üst katmanı olan kabuğu gererek, birbirine göre bağıl olarak hareket eden birtakım parçalara ayırır. Bu parçalara "levha" adı verilir.

Yerkabuğunun hareketli parçaları olan levhaların hareket etmesi, önemli fiziksel olaylar meydana getirir. Fay olarak bilinen büyük kırıklar birbiriyle sürtünen levha sınırlarında yer alır (Kuzey Anadolu Fay Zonu (KAFZ) gibi). Faylar levhaların sınırlarında bulunur. Deprem ve volkanik faaliyetler de bu bölgelerde gerçekleşir.

Faylar

Yerkabuğunun kırılarak hareket ettiği düzlemlere "fay" denir. Faylar, yerkabuğundaki kayaçların, levhaların hareketi sonucu oluşan kuvvetlere karşı koyamadığı zayıflık zonları boyunca oluşur. Uzunlukları santimetreden binlerce kilometreyi bulabilir. Depremler zayıflık zonu olan fay düzleminin her iki tarafında kalan blokların, bir diğerine göre hareket ederek yer değiştirmesiyle meydana gelir.

Faylar genellikle hareket yönlerine göre isimlendirilir. Daha çok yatay hareket sonucu meydana gelen faylara "doğrultu atımlı fay" denir. Fayın oluşturduğu iki ayrı blokun birbirlerine göreli olarak sağa veya sola hareketlerinden (örneğin KAFZ) de bahsedilebilir. Bunlar da sağ veya sol yönlü doğrultu atımlı faylara bir örnektir. Düşey hareketlerle meydana gelen faylara da "normal ya da ters fay" denir. Fayların çoğunda hem yatay, hem de düşey hareket bulunabilir.

Depremler

Deprem geniş anlamda yerkabuğunun hareketi sonucu oluşan titreşim veya sarsıntılara denir. Yer yüzeyi hareketsizmiş gibi görünse de sürekli yer değiştirir, yükselir, alçalır, kıvrılır, bükülür ve kırılır. Bu durum kayalar üzerinde büyük bir gerilim oluşturur. Milyonlarca yılı kapsayan geniş zaman aralıklarında bu gerilimle biriken enerji, kayaların en zayıf noktalarındaki faylanma denilen kırılmalarla aniden boşalır. Açığa çıkan enerji yerin içinde dalgalar halinde yayılır, geçtikleri ortamları (değiştirir) deforme eder ve yeryüzünü sarsar. Bu olay deprem olarak adlandırılır.

Depreme yer sarsıntısı, zelzele ya da sismik faaliyet de denir. Depremler kısa sürede meydana gelir ve geniş bir alanda hissedilebilir. Nerede ve ne zaman ortaya çıkacağı ise gün ve saat olarak bilinemez.

Depremi çoğu zaman, hafif yer sarsıntılarıyla anlarsınız. Tavanda asılı lambaların, bitkilerin sallandığını ya da raftaki nesnelerin hareketlendiğini fark edebilirsiniz. Bazen hafif bir gürleme sesi duyabilir ya da şiddetli bir sarsıntı hissedebilirsiniz. Deprem, çok kısa süre devam eden, yerden gelen uğultu ve gürültüyle birlikte yükselen bir sarsıntı ile kendini belli eder. Büyük bir depremden sonra daha hafif depremler de olur. Bunlara artçı depremler denir.

Artçı depremler, ana şoktan sonra ortalama 2-3 ay hatta 1 yıl kadar sürebilir. Ancak gün geçtikçe hem seyrekleşir, hem de büyüklükleri ve etkileri azalır. Ana şokta yıkılmayan ancak önemli hasar görmüş olan binalar bu artçı depremlerde yıkılabilir.

Depremin analizi için farklı ölçekler kullanılır. Büyüklük (magnitüd) depremin kaynağında açığa çıkan enerjinin ölçüsüdür. Bir depremin büyüklüğü ölçülebilir. Bu büyüklük genellikle Richter Ölçeği ile ifade edilir ve deprem sırasında açığa çıkan enerjinin ölçüsüne göre tanımlanır.

Richter Ölçeği'nde büyüklüğü 4,0 ve altında olan depremler genellikle hasara neden olmaz. Bu ölçekte 5,0 ve üzerindeki depremler hasara neden olabilir. Dünyada her yıl yaklaşık 3,5 milyon deprem meydana gelir. Bunların yalnızca 1 milyonu kaydedilebilir. İnsanlar tarafından hissedilebilen deprem sayısı ise yalnızca 50- 60 bindir. Örneğin, dünyada ortalama olarak her yıl büyüklüğü 8 ya da daha üstünde olan 1-2 deprem olurken, yine her yıl büyüklüğü 3 ve altında olan 100 binden fazla depremler meydana gelir.

Depremin şiddeti ise insanlar, yapılar, çevre ve yeryüzü üzerindeki etkilerinin gözlenmesine dayalı olarak ölçülür. Depremlerin uzun yıllardır canlı ve cansız tüm varlıklar üzerinde gözlenen etkilerine dayanılarak hazırlanan "Şiddet Cetvelleri"ne göre başlıca 12 şiddet derecesi bulunmaktadır ve bu dereceler Romen rakamlarıyla gösterilmektedir. Örneğin 17 Ağustos 1999'da meydana gelen Marmara Depremi'nin büyüklüğü 7,4'tür. Hasarın en fazla olduğu yerlerde gözlenen şiddeti ise X (10) olarak belirlenmiştir.

Depremler meydana geldikleri yerlerde zaman zaman yangınlara, kimyasal serpintilere, tsunamiye veya deniz basmasına, heyelanlara, kaya düşmelerine de yol açabilir. Bu nedenle, depreme hazırlanırken diğer tehlikeleri de göz önüne almamız gerekir.

Sismik Dalgalar

Deprem sırasında açığa çıkan enerji, ses veya su dalgalarına benzeyen ve sismik dalgalar adı verilen dalgalarla yayılır. Bunlardan cisim dalgaları, P Dalgaları ve S Dalgaları olarak ikiye ayrılır.

Birincil (P) Dalgalar sıkıştırma/genişleme dalgalarıdır ve kaya taneciklerinin bir sarmal yay gibi öne arkaya titreşmelerine yol açar. P Dalgaları, en hızlı yayılan, bu yüzden deprem kayıt aletlerinde (sismograf) en önce görülen dalgalardır ve titreşim hareketleri yayılma doğrultusuyla aynıdır.

Daha yavaş yayılan S Dalgaları, kayıt aletlerinde ikincil olarak görülen ve titreşim hareketi yayılma doğrultusuna dik olan dalgalardır. S Dalgaları sıvı içinde yayılamaz.

Yüzey Dalgaları ise Cisim Dalgaları'na göre daha yavaş yayılır, ancak genlikleri daha büyüktür. Bunlar "Love" ve "Rayleigh" Dalgaları olarak adlandırılırlar. Yapılarda yıkıma yol açan, bu Yüzey Dalgaları ile S Dalgalarıdır.

Bilgi Notu 4: Deprem Tehlikesini Belirleyen Faktörler

Sarsıntının Süresi: Büyük bir fayın kırılması daha uzun sürer. Yapıların sarsılma süresi uzadıkça, hasar da büyür. Sarsıntıların süresi genelde 10 ila 90 saniye arasındadır.

Deprem Merkezinden Uzaklık: Merkezden uzaklaştıkça güç hızla azalır. İstanbul'da deprem Kocaeli'nden çok daha az hissedildi. Ancak Avcılar örneğinde olduğu gibi deprem dalgaları yer altında farklı yönlerde hareket ettikleri için deprem merkezinden uzak yerleri etkileyebilir.

Zemin/Yerin Cinsi: Sarsıntılar yumuşak, dolgu ve ıslak zeminlerde artarlar. Yaşadığınız yerin zemin cinsi bölgenizin genel jeolojik özelliklerinden daha önemli olduğu için yapıların zemin zemin etüdüne uygun olarak tasarlanması ve inşa edilmesi önemlidir. Yeri oluşturan kayaların cinsi ile ilgili yer araştırmaları kanalı ile depremin bina üzerindeki etkisi önceden tahmin edilebilir.

Depremin Odak Derinliği: Depremler derinliklerine göre sığ, orta ve derin olarak sınıflandırılır. Depremden sonra açığa çıkan enerji sığ odaklı depremlerde derin odaklı depremlere göre daha hasar yapıcı sonuçlar doğurur. Türkiye'deki depremlerin çoğu sığ depremlerdir. Depremde enerjinin açığa çıktığı noktanın yeryüzünden en kısa uzaklığı depremin odak derinliği olarak adlandırılır.

Bilgi Notu 5: Deprem konusunda en çok merak edilenler:**“Deprem önceden tahmin edilebilir mi?”**

Bugün için bilim, depremin nerede ve ne büyüklükte olacağını cevabını verebiliyor ama ne zaman olacağını söyleyemiyor. Bu nedenle sadece; bir olasılıktan söz edilebilir, kesin tarih verilemez. Depremden korunmanın yolu depremi önceden tahmin etmek değil, deprem öncesi alınacak önlemler ve deprem sırasında ve sonrasında yapılacak doğru davranışları öğrenmekle mümkündür.

“Erken Uyarı ne demektir?”

Bir büyük depremden iki büyük dalga yayılmaktadır. Birincisi P Dalgası ikincisi ise S Dalgası'dır. Esas yıkıcı olan ikinci dalga yani “S Dalgası”dır. Birinci dalga olan “P Dalgası” kayıt sistemine geldiği zaman bunun anlamı “yıkıcı olan ikinci dalga” yani “S Dalgası” geliyor demektir. Marmara'da beklenen olası depremde birinci dalga ile ikinci dalga arasında 2 veya 3 saniyelik bir zaman olacak bu da bize sadece yüksek gerilim - doğalgaz hatlarının, metroların, vb. kapatılması için imkan verecektir.

Önerilen Süre: 1 dk.

Slayt animasyonu otomatik başlar, sessizdir.

Marmara Bölgesi ve İstanbul'da afete dönüşebilecek tehlikelere baktığımızda, ülkemizdeki benzer tablo karşımıza çıkmaktadır. Marmara Bölgesi ve İstanbul'da deprem, sel, heyelan, tsunami, yangın ve teknolojik kazalar gibi tehlikeler görülmektedir. Bu tehlikelerin başında deprem tehlikesi gelmektedir.

Türkiye genelinden Marmara Bölgesi'ne ve İstanbul'a geldiğimizde ise yüksek sismik risk içeren bir coğrafyada bulunmakta olduğumuzu görmekteyiz. Tarihi kaynakların araştırılması sonucunda, bölgede MS 400 yılından sonra meydana gelmiş büyüklüğü 6,8 olan 42 deprem tespit edilmiştir. İstanbul halkı, bir çok küçük sarsıntının dışında 447, 542, 1296, 1509, 1719, 1766, 1894, 1912, 1935, 1963 ve 1999 yıllarında meydana gelen depremlerle korku dolu anlar yaşamıştır. Geçmişten günümüze kadar olan depremler ve bu depremler sonucu meydana gelen kayıplar, İstanbul'un depreme karşı güvenli hale getirilmesi için planlama çalışmalarını yapma gerekliliğini ortaya çıkarmıştır.

Eğitmen Notu: *Bulunulan yerin, diğer tehlike değerlerinin e-devletten öğrenilmesi için AFAD Başkanlık bünyesinde çalışmalar hızla devam etmektedir. Eğitmen, eğitim öncesinde o ilinin tehlike bilgilerine ulaşmalı ve bu bilgiyi katılımcılar ile paylaşmalıdır. İl AFAD tarafından bu bilgi kendisi ile paylaşılacaktır.*

Bilgi Notu 1:

İlimiz; Yaşadığımız ilin maruz kaldığı doğal, teknolojik ve insan kaynaklı tehlikeler ve bunların oluşturması muhtemel risklerin neler olduğu güncel olarak takip edilmelidir.

İlçemiz ve Mahallemiz; Yaşadığımız çevredeki konut alanları, çalışma alanları, sosyal yaşam alanları ve yeşil alanlar, ulaşım-altyapı sistemlerindeki uygulamalar ile bunların kullanım biçimleri, yer seçimleri, yapı ve nüfus yoğunlukları, afetlere karşı dayanımları gibi unsurlar yaşam alanlarına bağlı riskleri oluşturur. Yaşam çevremizdeki söz konusu riskler ve bu riskleri artıran unsurlar afetlere karşı zarar görebilirliği ve buna bağlı can ve mal kayıplarını artırmaktadır.

Binalarımızda; içinde yaşadığımız yapıları taşıyan sistemlerinin ve binalar içine yerleştirdiğimiz pek çok nesne yanında iş yerlerinde, imalathanelerde ve depo alanlarında kullanılan pek çok cihaz ve eşyanın afetler sırasında insan hayatı için oluşturacağı riskler dikkate alınmalıdır.

Bilgi Notu 2:

Japonya Uluslararası İşbirliği Ajansı ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB -JICA) öncülüğünde 17 Ağustos 1999 İzmit Depremi sonrası Marmara Denizi'nde Türk-Fransız jeolog ve jeofizikçiler ortak deniz araştırmaları yapmıştır. Bu araştırmalar kısmen sürmekle birlikte şu anda ortaya konan kanıtlara göre İzmit Körfezi çıkışından Kuzey Anadolu Fayı'nın bir kolu doğu-batı doğrultusunda uzanmakta ve Kuzey Marmara'yı boydan boya geçerek Mürefte-Saroz Körfezi yönüne gitmektedir. 200 km'ye ulaşan bu fayın harekete geçmesi durumunda oluşacak depremin büyüklüğünün M=7.7 olacağı tahmin edilmektedir. Bu tahminlerden biridir. İstanbul Deprem Master Planı'nda 200 km uzunluğundaki bu fayın farklı konumlarının kırılmasıyla üç farklı deprem olasılığı daha düşünülmüş ve her biri için senaryo depremi yaratılarak tahmin haritaları oluşturulmuştur. Olası bir İstanbul depreminin sonucunda yaklaşık 50 milyar dolara varacak maddi kayıp olacağı ve bunun Gayri Safi Milli Hasıla'mızın (GSMH) neredeyse %20'sini götüreceği tahmin edilmekle birlikte ülke kalkınmasına ciddi hasarlar vereceği öngörülmektedir. Deprem Master Planı'na göre, Marmara Denizi içinde 7.5 büyüklüğündeki bir depremde;

- 50-60 bin civarında ağır hasarlı bina
- 500-600 bin civarında evsiz aile
- 70-90 bin civarında can kaybı
- 120-130 bin civarında ağır yaralı
- 1000-2000 noktada su sızıntısı
- 30 bin servis noktasında doğalgaz sızıntısı
- Elektrik kablolarının %3'ünde kopma
- 140 milyon ton enkaz oluşması beklenmektedir.
- Ayrıca 1 milyon kişi için kurtarma operasyonu gerekecektir. 330 bin çadıra ihtiyaç olacaktır.
- Yaklaşık 50 milyar dolar maddi kayıp yaşanacaktır.

2010 yılında Başbakanlık Afet ve Acil Durum Müdürlüğü tarafından yaptırılan araştırma sonucuna göre ise:

- 115.000 ağır hasarlı bina
- 170.000 orta hasarlı bina
- 206.000 hafif hasarlı bina
- 32.000 can kaybı
- 81.000 ağır yaralı oluşması beklenmektedir.

Afet Öncesi Hazırlıklar

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı

AFAD 8 / 50

Önerilen Süre: 45 sn.

Slayt animasyonu otomatik başlar, sessizdir.

Yaşadığımız coğrafyada afetlere karşı, bilgi edinmeli, yapacaklarımızı planlamalı ve afetlerin olumsuz etkilerine karşı hazırlanmalıyız. Dünyanın hiçbir ülkesinde afetlerden hemen sonra, sağlık, itfaiye, arama kurtarma ekipleri gibi birimlerin tüm bireylere anında ulaşması mümkün değildir. Yaygın olarak bilindiği gibi, afetlerin ilk dakikalarında da herkes kendi başınadır; bizi sadece kendi hazırlığımız ve bilgimiz koruyacaktır. Bu nedenle afet sonrası «altın saatler» olarak adlandırılan ilk 72 saat için her bireyin hazır olması şarttır. **İlk 72 saate hazırlık**; afet yaşandıktan sonraki ilk 3 gün içerisinde yaşanabilecekler için hazırlık yapılması demektir.

Bilgi Notu:

Toplumsal yaşam kalitesinin yükselmesi için Afet Bilinci Kültürü;

- *Hayatın tüm alanlarında oluşmuş ve oluşabilecek tehlike ve risklerin farkında olmayı,*
- *Gerekli tedbirleri alarak yaşamayı,*
- *Bireysel ve toplumsal sorumluluk almayı,*
- *Toplumsal güç birliği oluşturarak sorunun değil; çözümün bir parçası olmayı,*
- *Yaşam çevresine duyarlı olmayı gerektirir.*

Önerilen Süre: 45 sn.

Slayt animasyonu tıklayınca başlar, sessizdir.

Bu bölüme kadar, temel bilgi ve kavramlar başlığı altında; tehlike, risk, zarar görülebilirlik ve kapasite kavramları, afetin tanımı, çevremizde oluşabilecek afet ve acil durum risklerimize değindik. Bu bölümden sonra afet ve acil durumların;

Tıklayın;

öncesinde,

Tıklayın;

sırasında ve

Tıklayın;

sonrasında için bizlerin ne zaman, nerede, nasıl davranacağını belirlemek ve bu durumlara karşı hazırlıklı olmak adına yerine getireceğimiz temel **adımlardan** bahsedelim.

Bu adımları gerçekleştirdiğimizde afet ve acil durumlara karşı hazırlıklı olduğunda aile bireylerinin karşılaşılabileceği zararlar ve zor durumlar en aza indirilebilir. **“Yapılması gereken hazırlıkları yaptıktan sonra afetlerden korkmamak gerektiğini”** bilerek, **Afetlerle Birlikte Nasıl Yaşanır?** sorusunun en güzel cevabını çevrenizdekilere bizler vereceğiz.

Tıklayın;

Öncelikle afet öncesinde için yapılması gereken hazırlıklara değinelim.

Bilgi Notu:

Afetlere hazırlıkta toplumun her kesiminin kendi sorumluluğunu üstlenmesi ve zaman kaybetmeden yapılması gerekenleri tamamlaması gereklidir. Bu konuda Devlet, bireyler, ve diğer kurumlar ile sivil toplum kuruluşları farklı rolleri alabilir ve birbirleri ile ortaklaşa çalışmalar yapabilirler.

Devlet:

- Afete hazırlık ile ilgili ulusal politikalar üretmek
- Bu politikaları uluslararası seviyeye taşımak
- Bu politikaları sosyal ve ekonomik kalkınma planlarına dahil etmek
- Bu politikaların uygulanabilirliğinin sağlanması için gerekli altyapıyı oluşturmak, denetlemek ve desteklemek

Belediyeler/Yerel yönetimler:

- İl/ilçe düzeyinde afete hazırlık çalışmaları yürütmek
- Toplumun afetlere hazırlık konusunda bilgilendirmek ve bilinçlendirmek
- Kaçak yapılaşmayı engellemek
- İl/ilçenin afetlere müdahale kapasitesini artırmak

Özel sektör:

- Afet acil durum planlarını hazırlamak
- İş yerinde acil durum müdahale ekipleri oluşturmak
- Çalışanlarını afetlere karşı bilinçlendirmek
- Yapılan afete hazırlık çalışmalarına sponsorluk desteği vermek

Medya:

- Afete hazırlık çalışmaları konusunda bilgi vermek
- Halkın afet öncesinde, sırasında ve sonrasında doğru ve güvenilir bilgiye ulaşmasını sağlamak

Üniversiteler:

- Toplumun afetlere hazırlığa olan ilgisini artırmak
- Afetlere hazırlık ile ilgili ulusal ve uluslararası çalışmaları değerlendirmek
- Toplumun tüm kesimleri ile hazırlık projeleri geliştirmek ve uygulamak
- Toplum projelerine akademik destek vermek

Sivil Toplum Kuruluşları (STK):

- Toplumun afetlere hazırlığa olan ilgisini artırmak
- Halkı bilgilendirmek ve bilinçlendirmek
- Ulusal ve uluslararası afete hazırlık çalışmalarını takip etmek
- Devlet, belediye ve üniversiteler ile afete hazırlık çalışmaları konusunda işbirliği yapmak

Bireyler:

- Eğitimler olarak bireysel hazırlıklar yapmak
- Çevresindeki insanları bilgilendirmek
- Devletin ve belediyelerin çalışmalarını takip etmek veya talep etmek
- Devletin ve yerel yönetimlerin çalışmalarına destek vermek
- Afetlere karşı toplumsal güç birliği sağlayabilmek

Afet ve Acil Durum Aile Planı Hazırlığı

Tüm aile üyelerinin katılımı ile (çocuklar da dahil olmak üzere) bir aile toplantısı yaparak, gerekli önlemleri vakit kaybetmeden alın

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı

AFAD 10 / 50

Önerilen Süre: 1 dk. 15 sn.

Slayt animasyonu tıklayınca başlar, sessizdir.

Afet ve acil durumlara karşı hazırlıklı olmak için önceden plan yapmak, ailemizde kimlerin, ne zaman, nerede, nasıl davranacağını belirlemek çok önemlidir. Özetle, en az 3 günlük süreyi kapsayan Afet ve Acil Durum Aile Planı yapmanız gerekir.

Tıklayın:

Afet ve Acil Durum Aile Planı hazırlarken ilk olarak okul çağındaki çocuklar da dahil olmak üzere, tüm aile üyelerinin katılımı ile bir aile toplantısı yapılır. Buradaki amaç; Afet ve Acil Durum Aile Planı'nın tüm aile üyeleri tarafından kararlaştırılıp bilinmesini ve plana uygun hareket edilmesini sağlamaktır.

Eğitmen Notu: Katılımcılara, dağıtılan Afet ve Acil Durum Aile Planı kitapçığını hatırlatınız.

Kitapçık içinde belirtilen işleri ailenizle birlikte tamamladığınızda her işle ilgili "Yapıldı mı?" kutusuna bir çarpı işareti koyun. Aynı zamanda önemli aile bilgilerini de doldurmayı unutmayın.

Bilgi Notu:**Afet ve Acil Durum Aile Planı Kontrol Listesi**

- Çevremizde afet ve acil duruma yol açabilecek hususları öğrendik.
- Mahalle ve yapı ölçeğinde ailemize risk yaratabilecek durumları öğrendik.
- Evimiz içerisinde bize risk yaratabilecek eşyalarımızı "Tehlike Avı" yaparak belirledik ve yapısal olmayan riskleri önlemek için plan yaptık.
- Afet anında bir arada değilsek evimizin içinde; evimiz ve mahallemizin dışında ise ailemizle buluşabileceğimiz buluşma yerlerini belirledik.
- Afetlerde ihtiyaç duyabileceğimiz ve hayatımızı sürdürebileceğimiz ihtiyaçlar için gerekli malzemeleri toparlayıp, Afet ve Acil Durum Çantalarımızı hazırladık.
- Önemli evraklarımızın, adreslerin ve telefon numaralarının birer kopyasını hazırladık. Bu kopyanın bir nüshasını bölge dışı bağlantı kişisine gönderdik. Bir nüshasını da afet ve acil durum çantamızda bulunduruyoruz.
- Şehir içi ve dışından iki yakınımızı belirleyip, bu kişilerin telefonlarını ve adreslerini öğrendik ve afet sırasında tüm ev halkı o kişilerle iletişim kuracağını biliyor.
- Afet ve acil durum sırasında yapmamız gereken doğru davranış şekillerini öğrendik ve her ay tatbik ederek bu davranışları tekrar ediyoruz.
- Acil telefon numaralarını ne zaman ve nasıl arayacağımızı öğrendik.
- Afet öncesi veya sonrasında çıkabilecek yangınlara karşı gerekli önlemleri aldık.
- Aile üyeleri olarak yangın sırasında neler yapmamız gerektiğini öğrendik.
- Afet öncesinde, sırasında ve sonrasında neler yapmamız gerektiğini öğrendik.
- Tahliye konusunda yeterli bilgiye sahibiz/öğrendik.
- Tahliye öncesi dikkat etmemiz gereken konuları öğrendik/biliyoruz.
- Tahliye sırasında ne yapmamız gerektiğini biliyoruz.
- İlk yardım konusunda basit bilgilere sahibiz ayrıca tüm aile üyelerinin en kısa zamanda sertifikalı ilk yardım eğitimi alması konusunda bir plan yaptık.
- Hem evimizde hem de afet ve acil durum çantamızda bulundurmaya üzere ilk yardım çantalarımızı hazırladık.
- Afet sonrasındaki üç gün (ilk 72 saat) için su, barınma ve tuvalet ihtiyacımızı nasıl karşılayacağımızı planladık.
- Komşularımızla ve muhtarımızla afetlerde nasıl yardımlaşabileceğimizi konuştuk. Bebeklere, yaşlı ve engellilere nasıl yardım edebileceğimizi öğrendik.
- Yaşadığımız bölgede meydana gelebilecek deprem, sel, heyelan/kaya düşmesi, çığ vb. afetler öncesinde, sırasında ve sonrasında yapmamız gerekenleri göz önüne alarak Afet ve Acil Durum Aile Planı'mızı yaptık.

Afete Dirençli Yapılarda Yaşayın

Afete dirençli yapılar, olası risklere karşı dayanımı yüksek olarak inşa edilmiş yapılardır

" Konut kiralarken ve satın alırken nelere dikkat etmeniz gerekiyor? "

Düzenli Bakım Gören

Farklı Bir Amaçla Kullanılmayan

Proje Dışı Tadilat Yapılmamış

Eğitilmiş İşçiler Tarafından Yapılan

Yönetmeliklere Göre Tasarlanmış

Mühendislik Hizmeti Almış

Yapı Türüne Uygun ve Doğru İnşa Edilmiş

Ruhsata / İskana Sahip

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı

AFAD 11 / 50

Önerilen Süre: 1 dk.

Slayt animasyonu tıklayınca başlar, sessizdir.

Yapının zarar görmesi veya yıkılmasına neden olabilecek, içinde yaşayanların can güvenliğini sağlayamayacak yapılar kentin ve o kentin insanların güvenliğini tehlikeye sokarlar. Afetlere dirençli yapılar, olası risklere dayanımı yüksek olarak inşa edilmiş yapılardır. Dirençli yapıların özellikleri aynı zamanda; **Ev kiralarken ya da satın alırken nelere dikkat etmeliyiz?** sorusunun cevabını da bizlere verecektir. Ev satın alırken ya da kiralarken;

- Bulunduğu il/mahalle/parselde olası tüm afetlere uygun tasarlanmış
- Mühendislik hizmeti almış
- Geleneksel mimari örneği ise (ahşap, kagir, kerpiç, karma yapı) yapı türüne uygun ve doğru şekilde inşa edilmiş
- Yönetmeliklerdeki dayanım koşullarına uyan
- İnşa sonrası kullanım sırasında düzenli bakım görmekte
- Yapılış amacından farklı bir amaç için kullanılmayan, kullanılıyorsa da proje ve hesapları buna uygun olarak tekrar yapıp onaylanmış
- Proje dışı tadilatlar yapılmamış

olması gibi hususlara dikkat edilmesi gerekir. Tüm bu maddelerin yanıtları belediyelerin ilgili birimlerinden alınabilir.

Eğitmen Notu: Her belediyenin yapılanma şekli farklı olduğundan belediyelerin ilgili birimlerinin adı verilememektedir. Bazı belediyelerde bu işleri İmar ve Şehircilik Müdürlüğü takip ederken bazı belediyelerde ise bu işler Fen İşleri Müdürlüğü'nün ya da bir başka müdürlüğün sorumluluğunda olabilmektedir. Konuya ilişkin en doğru bilgi doğrudan belediyenin kendisinden alınmalıdır.

Deprem Yönetmeliği konusunda daha detaylı bilgi için:

http://www.deprem.gov.tr/sarbis/DDK/DDK_WEB.htm

Bilgi Notu 1:

Aynı zamanda afete dirençli şehirlerde yaşamak demek;

- Kent bütününde muhtemel afetlerin tespiti
- Kenti oluşturan çalışma, konut, yeşil, açık alanlar, sağlık tesisleri, vb. gibi fonksiyonel alanların yer seçimlerinin afet risklerini azaltacak şekilde yapılması
- Afet sonrası kamu kullanımı için gerekli boş alanların planlamada düşünülmesi, mevcut boş alanların korunması ve artırılmaya çalışılması
- Mevcutta yapılaşmış olan riskli alanların Kentsel Dönüşüm çalışması ile daha az riskli alanlara taşınması (sanayi, ticaret merkezleri ve konut alanları) anlamına gelir.

Ülkemizde özellikle 2011'de yaşanan Van Depremlerinden sonra Kentsel Dönüşüm hız kazanmıştır.

Bilgi Notu 2:

Yapı elemanlarıyla ilgili olan riskleri kendi içinde ikiye ayırmak mümkündür:

Birincisi, taşıyıcı olmayan yapı elemanlarının hasar görmesi sonucu oluşabilecek risklerdir. Örneğin; bölme duvarların yıkılması, dökülmesi, devrilmesi, sıvaların dökülmesi, camların kırılması ve benzeri hasarlar nedeniyle oluşabilecek riskler sayılabilir. İkinci tür riskler, taşıyıcı yapı elemanlarının hasar görmesi durumunda oluşabilecek risklerdir. Bu tür risklerin gerçekleşmesi durumunda ortaya çıkacak zararlar çok daha büyük olabilir; hatta hasarın boyutu yapının tamamen göçmesine (yassı kadayıf şeklinde) kadar varabilir. Betonarme bir yapının taşıyıcı sistem elemanları (kolon, kiriş, perde, temel, döşeme) açısından güvenlik düzeyi ne kadar yüksek ise risk o kadar azdır. Ya da bunun tersi olarak, güvenlik düzeyi ne kadar düşüğe maddi kayıp ve can kaybı riski o derece yüksektir.

Bilgi Notu 3:**Yerleşim Alanlarında Doğal Tehlike Kaynaklarına Bağlı Riskler**

Yaşadığımız şehirleri oluşturan öğeler olan konut alanları, çalışma alanları, donatı alanları, yeşil alanlar, ulaşım, altyapı sistemleri ve bu alanlarda bulunan binaların hasar görülebilirlik düzeyleri olası riskleri belirlemektedir. Zemin özellikleriyle uyumlu, imar ve mühendislik kurallarına uygun yapılaşmanın gerekliliğinin yanı sıra yaşam alanlarımızda ve kentsel çevremizde de birçok risk bulunmaktadır. Bu kapsamda, afetlere karşı hazırlık döneminde tüm bu risklerin birlikte değerlendirilmesi ve bu yönde tedbirlerin alınması gerekliliği ortadadır.

Yaşam alanları ve bu alanları oluşturan binalarda bulunan riskleri çeşitli faktörler artırabilmektedir. Afetlere karşı hazırlıklı olabilmek, öncelikle afet riskini artıran faktörleri tanımayı ve alınabilecek önlemlerle bu faktörleri olabildiğince en aza indirebilmeyi gerektirmektedir.

Yapısal (bina ölçeğinde) riskler: Bu riskleri, yapıların depreme karşı dayanım durumları, yapı denetimi ve ruhsat süreçlerine uygun şekilde inşa edilip edilmedikleri belirlemektedir.

Mevcut yaşam alanlarına bağlı riskler (ada/mahalle/şehir ölçeğinde): Bu riskleri, konut alanları, çalışma alanları, donatı ve yeşil alanlar, ulaşım-altyapı sistemlerinden oluşan yaşam alanlarının yer seçimleri, yoğunlukları, kullanım biçimleri ve depreme karşı dayanım durumları belirlemektedir. Yaşam alanlarındaki söz konusu riskler ve bu riskleri artıran faktörler afetlere karşı zarar görülebilirliği ve buna bağlı can ve mal kayıplarını artırmaktadır.

Örnek 1: Afet anında yaralıları ilk müdahalenin yapılacağı sağlık tesislerinin yer seçimleri, hem deprem anında bu yapıların ayakta kalabilmesi hem de kolay erişimin sağlanabilmesi açısından önem taşımaktadır.

Örnek 2: Yanıcı ve patlayıcı madde kullanılan alanların yoğun yerleşmelerin içinde ya da yakınında yer alması, depremden sonra oluşabilecek yangınların, patlamalara ve daha büyük hasarlara dönüşmesine neden olabilir.

Örnek 3: Donatı alanları kapsamına giren kamu binalarının (eğitim ve dini tesisler) yanı sıra kültürel miras olarak adlandırılan yapıların hasar görmesi ya da yıkılması, bu yapıların acil durumlarda toplanma noktası ve sağlık merkezi olarak hizmet vermesini olumsuz yönde etkilemektedir.

Örnek 4: Yönetimsel kamu yapıları, deprem anında ve sonrasında ikincil tehlikelerin oluşmasını önleme ve eşgüdüm çalışmalarında kritik sorumlulukları bünyelerinde barındırmaktadır. Acil durumlarda ayakta kalması gereken yönetim birimleri, ihtiyaç duyulan hizmetin etkin bir şekilde dağıtılması, güvenliğin sağlanması ve gündelik yaşam standartlarının tekrar düzene girmesi konularında önemli bir role sahiptir.

Örnek 5: Sanayi tesisleri, deprem anında diğer arazi kullanım şekillerinden çok daha fazla zarara yol açma potansiyeline sahiptir. Özellikle kimyasal üretim yapan ve depolarında yanıcı-patlayıcı hammaddeler bulunduran fabrikalar ikincil tehlikelere yol açabilmektedir. Ekonomik açıdan bakıldığında, ticaret alanları gibi sanayi alanlarında da olası doğrudan kayıpların sonucunda oluşan dolaylı ekonomik kayıplar bölgenin ekonomik gücünü azaltabilmektedir.

Örnek 6: Altyapı sistemlerindeki (elektrik, su, doğalgaz ve kanalizasyon) olası hasar ve aksaklıklar gündelik ihtiyaçların karşılanmasını zorlaştırabileceği gibi, salgın hastalık gibi ciddi problemlerin ortaya çıkmasına neden olabilir.

Örnek 7: İletişim ve ulaşım altyapısı, afet durumlarında halkın bilgilendirilmesi ve gerekli yardım, makine ve teçhizatın sağlanmasında önem taşımaktadır.

Bilgi Notu 4:

Bir binanın inşaa süreci ve hangi aşamalarında ruhsatlarının alındığı konusunda bilgi sahibi olmak önemlidir. Bunu bilen bilinçli kullanıcı afetler söz konusu olduğunda elinde hangi ruhsatın olmasının yaşadığı yapı için güvenlidir demek olduğunu da bilir. Yapım süresince belediyeden 3 iznin alınması gerekmektedir:

İnşaat ruhsatı: İnşaaata başlayabilmek için arsanın bulunduğu belediyeden inşaat ruhsatı alınmalıdır.

Temel üstü ruhsatı: İnşaaata başlanıp temeller bittikten sonra, subasman kotuna gelindiğinde temel üstü ruhsatı alınır. Belediye yetkilileri tarafından binanın projede belirtilen büyüklük sınırlarında yapılıp yapılmadığı kontrol edildikten sonra diğer katların çıkılabilmesi için temel üstü ruhsatı gereklidir.

Yapı kullanım(iskân) izni: İnşaatın tamamlanmasının ardından, inşaat kullanımı için son bir iznin daha alınması gerekir. Yapı denetim firmasının son kontrollerinden sonra bina sahibi ve mimarın ortak dilekçesiyle belediyeye iskân izni için başvurulur. Belediye yetkilileri son kontrolleri yaptıktan sonra, bina kullanımı su elektrik gibi hizmetlerin kullanılmasına imkân tanıyacak olan iskân iznini vermektedir.

Bilgi Notu 5:

Binalarda güvenlik düzeyinin düşük olmasının başlıca nedenlerine baktığımızda ise;

- Kolon-kiriş birleşim bölgelerine sargı donatısının (etriye) doğru ve yeterli miktarda konmaması
- Beton dayanımlarının çok düşük olması veya betonun yanık olması
- Kolon kesitlerinin çok küçük olması
- Binada yumuşak kat olması
- Yapıların yürürlükteki mevzuatlara uygun olarak projelendirilmemesi ve/veya inşa edilmemesi gibi örnekler verebiliriz.

Bilgi Notu 6:

İçinde yaşadığınız, çalıştığınız binanın depreme dayanımını öğrenmeniz halinde riskinize yönelik tedbir alabilirsiniz. Yapınızın kontrolleri sonucunda:

- Yapınız depreme dayanıklı yani sağlam çıkabilir.
- Yapınız depreme dayanım açısından zayıf çıkabilir ve taşıyıcı sistemi kuvvetlendirilerek güçlendirilmesi gerekebilir. Güçlendirme projeleri için yetkili mühendislik büroları ile çalışınız.
- Yapınız güçlendirilse de yönetmeliklerde istenen deprem dayanım limitlerine ulaşamayacak olabilir. Bu durumda yapıyı yıkıp yeniden inşa etmek gerekebilir.

Yapımızın deprem güvenliğini öğrenmek istiyorsak bağlı bulunduğumuz il/ilçe belediyesi ile görüşerek **yetkili mühendislik firmalarına** nasıl ulaşabileceğimizi öğrenmeliyiz (6306 Sayılı Kanun Kapsamında Riskli Yapıların Tespiti için Yetki Verilen Kurum ve Kuruluşları bağlı bulunduğunuz il/ilçe belediyelerinden veya T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na ait <https://altyapi.csb.gov.tr/riskli-yapi-tespiti-ile-ilgili-kuruluslar/arama> internet adresinden de öğrenebilirsiniz). Bu laboratuvar ya da firmalara yaşadığımız binaların zemin etüdünü yaptırarak buldukları bölgenin emniyetini öğrenmeli ve deprem yönetmeliğine uygun olup olmadığını kontrol ettirmeliyiz.

Bilgi Notu 7:

Afete dirençli yapılaşma ile afete dirençli şehirler oluşturabiliriz. Afete dirençli şehirlerde yaşamak demek;

- Kent bütününde muhtemel afetlerin tespiti,
- Kenti oluşturan çalışma, konut, yeşil, açık alanlar, sağlık tesisleri, vb. gibi fonksiyonel alanların yer seçimlerinin afet risklerini azaltacak şekilde yapılması
- Afet sonrası kamu kullanımı için gerekli boş alanların planlamada düşünülmesi, mevcut boş alanların korunması ve artırılmaya çalışılması
- Mevcutta yapılaşmış olan riskli alanların Kentsel Dönüşüm çalışması ile daha az riskli alanlara taşınması (sanayi, ticaret merkezleri ve konut alanları) anlamına gelir.

Ülkemizde özellikle 2011'de yaşanan Van Depremlerinden sonra Kentsel Dönüşüm hız kazanmıştır.

Kentsel Dönüşüm; "Bir kentin dokusunu bozan sorunların giderilmesi", bozulmaya veya hasara uğrayan kentsel alanın, ekonomik, toplumsal, fiziksel ve çevresel koşullarının kapsamlı ve bütünlük yaklaşımlarla iyileştirilmesine yönelik strateji ve eylemlerin tümüdür. Kent bütünü dikkate alınarak yapılmalıdır.

Eğitim verilen il kentsel dönüşüm uygulamalarının yoğun olarak yapıldığı bir il ise katılımcılardan bu konuda sorular gelmesi muhtemeldir. Bu durumda sürenin kısıtlı olduğunu belirterek, eğitim sonunda bu konuda sohbet edebileceğinizi ifade edebilirsiniz. Gelen sorulara yönelik olarak yanıtlarınızda bilginiz var ise sadece bu bilgiyi, gerekli ise paylaşınız ve yorumdan kaçınınız. Kurumsal temsiliyetinizin gereklerini unutmayınız.

Bilgi Notu 8:

İstanbul'da; içlerinde yaşadığımız, çalıştığımız yapıların büyük bölümünün inşaat kalitesi olması gerekenin altındadır. Olası depremler karşısında büyük can ve mal kayıplarının önlenmesi için, deprem güvenliği yetersiz olan binaların güçlendirilmesi ya da yıkılıp yeniden inşa edilmesi gereklidir. Devlet çeşitli projelerle; yolları, okulları, hastaneleri, yurtları, kamu kurumlarını güçlendirmektedir. Kendi oturduğumuz konutların sorumluluğu ise bize aittir. Bu konuda devlet sadece kredilendirme ve teşvik çalışmaları yapabilmektedir. Yaşadığımız binaların güçlendirilmesi için biz de üzerimize düşen sorumlulukları yerine getirmeliyiz. Öte yandan belediyeler tarafından yürütülmekte olan "Kentsel Dönüşüm" projeleri takip edilmeli ve afetlerin yaratabileceği zararlar göz önünde bulundurularak fiziksel iyileştirme ve güvenli yapılaşmayı sağlayan "Kentsel Dönüşüm" projeleri desteklenmelidir.

Güçlendirme, bir binanın tümünün veya sadece bazı taşıyıcı sistem elemanlarının deprem güvenliğini gerekli düzeye çıkarmak için yapılan işlemlerdir.

Söz konusu bina bir deprem etkisi altında hasar görmüş veya deprem güvenliğinin daha yüksek bir düzeye çıkarılması hedefleniyor olabilir.

Yıkım ya da güçlendirme kararının alınmasında pek çok farklı faktör etkilidir. Özel bir sosyal, kültürel, tarihsel değeri bulunmayan yapılarda güçlendirme maliyeti eğer yıkım ve yeniden yapım maliyetinin yüzde 40'ını aşarsa, yıkım ve yeniden yapımın güçlendirmeye göre daha uygun olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Mevcut yapılarda afet tehlikesine karşı güçlendirme yapılmasını kolaylaştırmak için Kat Mülkiyeti Kanunu'nda birtakım değişiklikler yapılmış ve toplu yapılara ilişkin özel hükümler getirilmiştir. Yapılan en temel değişiklikler şöyle sıralanabilir:

- "Taşıyıcı sistemi oluşturan giriş, kolon ve perde duvarlar ile taşıyıcı sistemin parçası diğer elemanlar" ana gayrimenkulün ortak yerleri sayılacak; yani taşıyıcı sistem elemanları kat maliklerinin ortak mülkiyet konusu olacaktır.
- Ortak yerlerdeki onarım, inşaat, dış boya ve badana işleri eskiden bütün kat maliklerinin rızası alınarak yapılabilmekteyken, kanununun 19. maddesinde yapılan değişikliklerle, bu tür onarımlar kat maliklerinin beşte dördünün yazılı izni alınarak yapılabilecektir.
- Yine bu maddede yapılan değişikliklerle, ortak yerlerdeki hasarların ana yapıya veya bağımsız bölümlere zarar verdiği, acilen onarılması gerektiği veya ana yapının güçlendirilmesinin zorunlu olduğu mahkemece tespit edildiğinde, projesine uygun onarım ve güçlendirme için maliklerin rızası aranmayacaktır.
- 20. maddede yapılan değişikliklerle, ortak yerlerin onarım giderlerinin yanı sıra güçlendirme giderlerine de kat malikleri arsa payı oranında katılacaktır.

Binaların depremde hasar görmesi normaldir, fakat yassı kadayıf gibi tamamen yerle bir olması kabul edilemez bir durumdur (Yapılarda istenen **deprem performansı**; yasalar tarafından – 2007 Deprem Yönetmeliği - 50 yılda %10 oranında olması muhtemel depremler için deprem performansını binadan son canlı çıkana kadar binanın ayakta kalmasını sağlama (can güvenliği) hali olarak tanımlanmıştır).

2005 yılında yürürlüğe giren 5393 sayılı Belediye Kanunu, yerel hizmetlerin yönetiminde bütünlüğün sağlanması, kamu görev birliğinin oluşturulması, toplum yararının korunması, yerel gereksinimlerin sağlanması ve afete hazırlık/acil durum planının yaptırılması konusunda il özel idaresi yönetimini, belediyeleri ve köyleri yetkili kılmaktadır. Bu yasa kapsamında "**Kentsel Dönüşüm**" uygulamasına yer verilmektedir. Bu uygulama aracı afet zararlarının azaltılmasında, kamu yararı perspektifinin yerleştirilmesinde önemli bir uygulama aracı potansiyeli taşımaktadır. Kentsel dönüşüm, sosyal gelişim, ekonomik kalkınma, çevre koruma ve demokratik örgütlenme ile birlikte bütüncül bir yaklaşımla düşünülmelidir. Dönüşüm alanlarında, fiziksel değişim ile birlikte, alanın bağlamsal özelliklerine ve ihtiyaçlarına göre farklılaşan, sosyal ve ekonomik politikalar uygulanabilir. Bu süreç, genel anlamda istihdam olanakları sağlamalı, toplumsal güçlenmeyi desteklemeli, fiziksel iyileştirme ve güvenli yapılaşmayı sağlamalıdır.

Sigorta Yaptırın, Yaşam Alanlarınızı Güvence Altına Alın

Zorunlu Deprem Sigortası'na ek olarak;

AFETLERE HAZIRLIK YILI

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı

AFAD 12 / 50

Önerilen Süre: 30 sn.

Slayt animasyonu tıklayınca başlar, sessizdir.

Kendinizi, ailenizi ve evinizi afetin yol açacağı ekonomik zararlardan korumak için alabileceğiniz en temel önlem evinizin sigortasını yaptırmaktır. Sigorta yaptırarak, depremde hasar gören veya yıkılan evlerinizin zararını karşılayabilirsiniz. Bu sayede hayatınız daha çabuk normale dönecektir. Zorunlu Deprem Sigortası'na ek olarak **yangın, sel/taşkın, heyelan, hayat, sağlık ve geniş kapsamlı konut sigortalarını tercih edebilirsiniz.**

Bilgi Notu:

Zorunlu Deprem Sigortası (ZDS): Binalarda depremin doğrudan neden olduğu maddi zararlar ile deprem nedeniyle ortaya çıkan yangın, infilak, dev dalga (tsunami) ve yer kayması sonucu oluşan maddi zararları teminat altına alan zorunlu sigortayı, ifade eder. ZDS hakkında bilmemiz gereken bazı bilgiler var;

Zorunlu Deprem Sigortası (ZDS) Neleri Kapsar?

- Deprem
- Depreme bağlı olarak meydana gelen yangınlar
- Depreme bağlı olarak meydana gelen toprak kaymaları
- Depreme bağlı olarak meydana gelen patlamalar
- Temeller, ana duvarlar, bağımsız bölümleri ayıran ortak duvarlar, bahçe duvarları, tavan ve tabanlar, merdivenler, asansörler, sahanlıklar, koridorlar, çatılar, bacalar ve yapının benzer nitelikteki tamamlayıcı kısımlarında meydana gelen hasarların karşılanması ZDS kapsamındadır.

Zorunlu Deprem Sigortası (ZDS) Neleri Kapsamaz?

- Enkaz kaldırma masrafları
- Kar kaybı
- İş durdurması
- Kira mahrumiyeti
- Alternatif ikametgâh ve işyeri masrafları

- Mali sorumluluklar ve dolaylı zararlar
- Manevi tazminat talepleri
- Her türlü taşınır mal, eşya ve benzerleri
- Ölüm dahil olmak üzere tüm bedeni zararlar
- Deprem sonucunda oluşan yangın, patlama ve toprak kayması dışında kalan hasarlar

Azami Teminat Limiti Ne Kadardır?

Zorunlu Deprem Sigortası'nda amaç, asgari bir miktarda standart bir teminat sunulmasıdır. Bu nedenle DASK, her yıl yapı maliyetlerindeki artışa paralel olarak belirlenen azami bir tutara kadar teminat vermektedir. DASK tarafından verilen azami teminat tutarı, **1 Ocak 2020** tarihinden itibaren bütün yapı tiplerinde **240 Bin TL** olarak belirlenmiştir.

Azami teminat tutarının tespitinde mevcut yapı stokunun büyük bir kısmını oluşturan binaların yeniden inşa bedeli (arsa değeri hariç) dikkate alınmaktadır. Sigorta yaptırılanların teminat tutarları (sigorta bedeli), bu azami teminat tutarını geçmemek üzere, meskenlerinin büyüklüğüne ve yapı tarzına göre belirlenmektedir. Eğer meskenin değeri DASK tarafından verilen teminat tutarını aşılıyorsa sigortalı, aşan kısım için sigorta şirketlerinden isteğe bağlı olarak ek teminat alabilmektedir.

Sigorta primi tutarını 3 faktör belirlemektedir:

- Binanın bulunduğu deprem risk bölgesi
- Binanın yapı tarzı (çelik/betonarme karkas, yığma kagir, diğer)
- Meskenin brüt yüzölçümü

Sigorta primi, yüksek riskli bölgelerde daha çok, düşük riskli bölgelerde daha az olacak şekilde belirlenmektedir.

634 sayılı Kat Mülkiyeti Kanunu kapsamındaki apartman ve sitelerde, yönetici tarafından yaptırılan ve en az sekiz bağımsız bölümü içeren toplu sigortalarda, tarife fiyatları üzerinden % 20 oranında indirim yapılmaktadır.

ZDS kapsamında bulunan binalar aşağıda verilmiştir;

- Tapuya kayıtlı ve özel mülkiyete tabi taşınmazlar üzerinde mesken olarak inşa edilmiş binalar
- 634 sayılı Kat Mülkiyeti Kanunu kapsamındaki bağımsız bölümler
- Bu binaların içinde yer alan ve ticarethane, büro ve benzeri amaçlarla kullanılan bağımsız bölümler
- Doğal afetler nedeniyle devlet tarafından yaptırılan veya verilen krediyle yapılan meskenler

Yukarıdaki koşullara uyan, kat irtifakı tesis edilmiş binalar, tapuda henüz cins tashihi yapılmamış ve tapu kütüğünde vasfı "arsa vs." olarak görünen binalar, tapu tahsisi henüz yapılmamış kooperatif evleri için de Zorunlu Deprem Sigortası yaptırılması gerekmektedir. Henüz bağımsız tapusu olmayan meskenlerin sigortası, sigorta ettirenin beyanına dayanarak ve arsa tapusuna ait bilgilerle yapılabilmektedir.

Zorunlu Deprem Sigortası kapsamı dışında kalan binalar şunlardır:

- Kamu kurum ve kuruluşlarına ait binalar,
- Köy yerleşim alanlarında yapılan binalar,
- Tamamı ticari ve sinai amaçlar için kullanılan binalar (iş hani, iş merkezi, idari hizmet binaları, eğitim merkezi binaları vs.),
- İnşaatı henüz tamamlanmamış binalar,
- 27 Aralık 1999 tarihinden sonra mesken olarak inşa edilmiş olan ancak ilgili mevzuat çerçevesinde inşaat ruhsatı bulunmayan bağımsız bölümler ve binalar,
- Tapuya kayıtlı bulunmayan ve özel mülkiyete tabi olmayan arazi ve arsaların -hazine arazileri vb.- üzerine inşa edilmiş binalar.

Köy yerleşim alanlarında yapılan binalar için belediye denetiminin olmaması, buralarda yaşayanların genel olarak gelir düzeylerinin düşük olması ve bu aşamada bu alanlarda sigortanın sunumunun zorluğu gibi nedenlerle, sigorta yaptırma zorunluluğu bu yerler için öngörülmemiştir. Ancak, söz konusu yerlerde bulunan yapılar için istendiği takdirde «ihtiyari deprem sigortası» yaptırılması imkanı bulunmaktadır.

Benzer şekilde, ticari ve sinai amaçlar için kullanılan binalar da zorunluluk kapsamı dışında bulunmakla birlikte bunlar için ihtiyari deprem sigortası yaptırılması mümkün değildir.

Sigorta yaptırmak için gerekli bilgiler şunlardır:

- Sigortalının adı, adresi, telefonu ve varsa cep telefonu
- Sigortalının vergi kimlik numarası ve T.C. kimlik numarası

- Sigortalanacak yerin açık adresi
- Tapu bilgileri (ada, pafta, parsel, sayfa no) (mesken tapusu veya arsa tapusu)
- Binanın inşa yılı (1975 ve öncesi, 1976-1996 arası, 1997-1999 arası, 2000 ve sonrası)
- Binanın yapı tarzı (çelik/betonarme karkas, yığma kâgir, diğer)
- Binanın toplam kat sayısı
- Binanın hasar durumu (hasarsız, hafif hasarlı, orta hasarlı)
- Meskenin (dairenin) brüt yüzölçümü (metrekare olarak)
- Meskenin (dairenin) kullanım şekli (mesken, ticarethane, büro, diğer)

Hasar Bildirimi

Zorunlu Deprem Sigortası (ZDS) poliçeniz varsa deprem sonrası binanızda hasar oluşması durumunda, sigorta ettiren olarak mümkünse poliçe fotokopisi, tapu fotokopisi gibi hasar dosyası için gerekli olan evraklarla birlikte aşağıdaki hususları yerine getirmekle yükümlüsünüz:

- Hasarın oluştuğu tarihten itibaren en geç 15 iş günü içinde DASK'a veya DASK'ın nam ve hesabına sözleşmeyi yapan sigorta şirketine bildirimde bulunmak
- DASK görevlilerinin veya yetkili kıldığı kimselerin, hasara uğrayan binalara makul amaçlarla ve uygun şekillerde girmesine ve zararı azaltmaya yönelik girişimlerde bulunmasına izin vermek
- DASK'ın isteği üzerine zarar miktarıyla delilleri saptamaya, rücu hakkının kullanılmasına yararlı ve sigorta ettiren için sağlanması mümkün bilgi ve belgeleri gecikmeden DASK'a vermek
- Zararın tahmini miktarını belirtir yazılı bir bildirim uygun bir süre içinde DASK'a veya yetkili kıldığı kimselere vermek
- Sigortalı bina/yer üzerinde zorunlu deprem sigortası dışında, deprem teminatı bulunan başkaca sigorta sözleşmeleri varsa DASK'a bildirmek
- Hasar olduğunda, (mümkün olduğu takdirde) 444 0 336 numaralı telefondan DASK Çağrı Merkezi'ne, DASK'ın internet sitesi (www.dask.gov.tr) veya ZDS poliçesini DASK adına düzenleyen sigorta şirketi veya acentesine bildirmek

Hasar durumunda DASK idaresine gönderilecek belge ve bilgiler ise şunlardır:

- Hasar ihbarı bilgisi
- Poliçe fotokopisi (mümkün olduğu takdirde)
- Tapu belgesi fotokopisi (mümkün olduğu takdirde)
- Eksperin hasar yerini kolayca bulabilmesi ve hasar tespitini yapabilmesi için hasar yerinin açık adresi
- Sigortalı ile irtibat sağlanabilecek sabit telefon veya cep telefonu numarası
- Ayrıca sigortalı binanın ZDS poliçesinin yanı sıra deprem teminatı bulunan başka bir sigorta poliçesi olduğu takdirde, diğer poliçenin varlığı da DASK'a bildirilmelidir. Deprem Sigortası limitini aşan bir hasar gerçekleştiğinde, limiti aşan kısım üzerinde kalan miktar söz konusu poliçe limitlerinden ödenecektir.

ZDS ile ilgili en çok merak edilenler:

1. Deprem sonrası evim hasar gördüğünde binanın yapım maliyeti haricindeki masrafı da karşılayabilmek için hem DASK'a hem de başka bir yeresigorta yaptırabilir miyim?

Aynı bina/bağımsız bölüm için birden çok Zorunlu Deprem Sigortası yaptırılamaz. Ancak, sigortası yapılan bağımsız bölüm veya binanın değeri belirlenen sigorta bedeli tutarının üzerinde ise bu tutarın üzerindeki kısım için Zorunlu Deprem Sigortası'nın yapılmış olması kaydıyla, sigorta şirketleri tarafından ihtiyari deprem sigortası yapılabilir. (Sigorta poliçesinin sağladığı güvence, evin tüm maliyetinin altında kalıyorsa, arta kalan bölümü için özel sigorta şirketleri tarafından düzenlenen deprem sigortasından ayrıca bir poliçe ile ek güvence satın alınabilir.)

2. DASK yıllık kaç taksit yapıyor?

Bu konu ile ilgili daha detaylı bilgi için <http://www.dask.gov.tr> adresi incelenebilir.

3. Deprem sonrası bir sürü bina hasar görecektir. DASK (Doğal Afet Sigortaları Kurumu) benim hasarımı nasıl ödeyecek?

DASK, büyük hasarların aynı zamana gelme ihtimaline karşı, hasar ödemelerinde zorlanmamak için parayı dünyanın başka ülkelerindeki sigorta şirketlerine tekrar sigorta (reasürans) ettirir. Böylelikle riski paylaşmış olur.

4. Kiracılar deprem sonrası karşılaşılabilecekleri maddi zararları için nasıl önlem almalıdırlar?

DASK sadece konutun inşaat maliyetini karşılamaktadır. Kiracılar ise eşyalarını depreme karşı sigortalatarak maddi zararları için önlem alabilirler.

5. İnşa halindeki konutlar için Zorunlu Deprem Sigortası yaptırılabilir mi?

İnşaata henüz bitmemiş konutlar için yapılmamaktadır.

6. Apartmanlarda ortak alanlar için teminat sunulmakta mıdır?

Zorunlu Deprem Sigortası ile binalardaki;

- Temeller,
- Taşıyıcı sistem,
- Ana duvarlar,
- Bağımsız bölümleri ayıran ortak duvarlar,
- Tavan ve tabanlar,
- Merdivenler, sahanlıklar, koridorlar,
- Çatılar ve bacalar

Teminat altına alınmaktadır. Bunların dışındaki diğer ortak alanlar için ise sigorta şirketlerinden isteğe bağlı konut sigorta poliçesi teminat alınabilmektedir.

7. Zorunlu Deprem Sigortası'nı yaptırmayanlar nasıl denetlenmekte ve bunlara nasıl bir yaptırım uygulanmaktadır?

587 sayılı Kanun Hükmünde Kararname hükümleri uyarınca kamu kuruluşları, Zorunlu Deprem Sigortası'nın yaptırılmış ve priminin ödenmiş olduğu belgelenmedikçe bu sigortaya tabi binalarla ilgili tapu tescil işlemleri, su ve doğalgaz abonelik işlemleri dahil hiçbir işlem yapılmamaktadır.

8. Deprem bölgesinde olmayan binalarda ZDS zorunlu mudur?

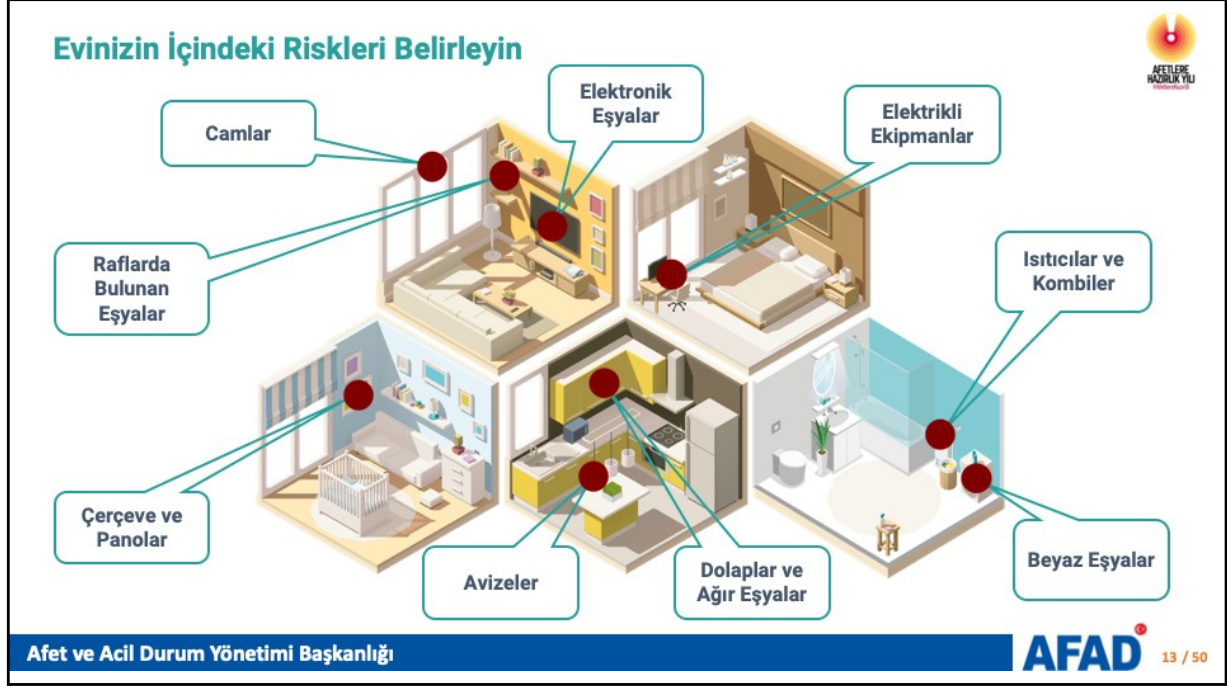
Tüm bölgeler farklı derecelerde olmak şartıyla deprem bölgesine tabidir. Bu sebeple ZDS kapsamındadır.

9. Hangi durumlarda tazminat hakkı eksilir veya düşer?

Binanın ve her bir bağımsız bölümün projeye aykırı olarak ve taşıyıcı sistemi etkileyecek şekilde tadil edilmesine veya zayıflatılmasına neden olan yahut buna imkân veren malik veya intifa hakkı sahibi, meydana gelen zararın bu nedenle ortaya çıktığının veya arttığına tespit edilmesi durumunda bu tutar kadar tazminat alma hakkını kaybeder. Sigorta ettirenin, sigorta süresi içinde sigortalı meskende mevzuata aykırı değişiklik yapması halinde Doğal Afet Sigortaları Kurumu sözleşmeyi feshedebilir.

10. Tazminat bedeli ne zaman ödenir?

Tazminat miktarının yasa ve bu poliçe hükümlerine göre tespit edilmesinden sonra Doğal Afet Sigortaları Kurumu, sigorta bedelini aşmamak kaydıyla kesinleşmiş olan tazminat miktarını en geç takip eden bir ay içerisinde hak sahibine ödemek zorundadır.

Önerilen Süre: 30 sn.

Slayt animasyonu tıklayınca başlar, sessizdir.

Afet ve acil durumlarda karşı hazırlıklı olmanın en önemli adımlarından bir tanesi de yaşam alanlarımızda bizleri bekleyen risklerin belirlenmesi ve azaltılmasıdır. Örneğin bir deprem sırasında;

Tıklayın;

Camlar

Tıklayın;

Rafalarda Bulunan Eşyalar

Tıklayın;

Çerçeve ve Panolar

Tıklayın;

Avizeler

Tıklayın;

Dolaplar ve Ağır Eşyalar

Tıklayın;

Beyaz Eşyalar

Tıklayın;

Isıtıcılar ve Kombiler

Tıklayın;

Elektrikli Ekipmanlar

Tıklayın;

Elektronik Eşyalar

bizlere zarar verebilir. Binanın kendisi hasar görmemiş olsa bile evin içindeki eşyalar, cihazlar veya ekipmanlar yaralanmalara, can kayıplarına veya yangın gibi diğer istenmeyen sonuçlara neden olabilir. Evde, okulda, hastanede veya ofiste herhangi bir sarsıntıda devrilebilecek, düşüp kayabileceği ve kırılacak her şey bizim için risklidir.

Tehlike Avı Yapın; Evinizdeki Riskleri Azaltın

1999 Kocaeli depremindeki yaralanmaların % 50'si, ölümlerin % 3'ü yapısal olmayan elemanlardan kaynaklanmıştır.

Tespit Edin

Hangi eşyalar size zarar verebilir?

Risklerinizi Belirleyin, Karar verin

Tehlike Avı Formu

Önerilen Süre: 2 dk.

Slayt animasyonu tıklayınca başlar, sessizdir.

Bu nedenle evimizde «Tehlike Avı» yapıp; risklerimizi azaltmalıyız. Çünkü ülkemizde depremlerdeki yaralanmaların en az yüzde 50'si ve ölümlerin ise yüzde 3'ü yapısal olmayan risklerden kaynaklanmaktadır. Bunlar eşyaların kullanımından doğan risklerdir. Yaşam alanlarımızda alınacak bazı basit tedbirlerle bu riskleri azaltmak mümkündür. Riskleri belirleyerek azaltmaya, yaşadığımız ve çalıştığımız mekânlarda **Tehlike Avı** yaparak başlamalıyız. **Peki Tehlike Avı'nı nasıl yapacağız?** Başlamadan önce şunu unutmamalıyız: Tehlike Avı çalışmasında **tüm aile fertlerine** düşen görevler olmalı ve ailenin en küçük bireyinin de bu çalışmaya katılımı sağlanmalıdır.

Tıklayın;

Sizinle paylaştığımız kitapçığın içerisinde örnek bir **Tehlike Avı** listesi göreceksiniz. Bu listeyi kullanarak;

Tehlikeleri Tespit Edin: Evimizdeki tehlikeler neler?

Riskleri Belirleyin: Bir sarsıntı olsa bana burada ne zarar verebilir?, Yatağımızın yanında duran gardırop devrilince üstümüze düşer mi?, Kütüphanemiz devrilince kime zarar verebilir?

Daha sonra;

Tıklayın;

Azaltın: Fazlalık eşyalarınızı ihtiyaç sahiplerine verin. Daha sonra kullanmak üzere sakladığınız boya, tiner vb. yanıcı maddeleri tutmayın. Çevreyi kirletmeyecek şekilde bertaraf edin.

Tıklayın;

Yerlerini değiştirin: Düşerek yolunuzu kapatabilecek eşyaların yerini değiştirin. Kapı arkasında halı, merdiven, ütü masası vb.

Tıklayın:

Sabitleyin: Eşyalarınızı sallantıya karşı sabitleyin!

Her gün yaşadığımız alanlara bu gözle baktığımızda çok farklı riskler belirleyebiliriz. Tehlike Avı yaparken güvenli yerleri de belirleyin. Böylece deprem sırasında durabileceğiniz yerlerin sayısını da arttırmış olursunuz. Deprem olması halinde her oda için neresinin daha güvenli olduğunu belirleyin ve bunu aile üyeleri ile paylaşın.

Bilgi Notu 1:

Deprem sonrası oluşabilecek tehlike ve riskler, atılabilecek birkaç adımla veya uzmanından alabileceğimiz teknik destekle azaltılabilir. Gelişmiş ülkelerde deprem öncesi yapılan küçük hazırlıklarla, yapısal olmayan elemanlardan kaynaklanan zararların azaltılabileceği görülmüştür.

Yapısal olmayan elemanlardan kaynaklanan tehlike ve risklerin azaltılması işlemine "Yapısal Olmayan Risklerin Azaltılması" (YORA) adını vermekteyiz. Bunun yapılabilmesi için, öncelikle risk kaynaklarının nasıl zarar verebileceğinin belirlenmesi ve olabilecek zarar durumunun deprem öncesinde iyileştirilmesi gerekir.

Yapısal olmayan eşyaların olası bir deprem sırasında zarar vermesini önlemek, yani riskleri en aza indirebilmek için bu tip eşyaların deprem sırasında nasıl devrildiğini, nasıl kaydığını, nasıl düştüğünü, nasıl kırıldığını bilmek ve bu doğrultuda iyileştirme yapmak gerekir.

Örneğin boyutları itibarıyla yüksekliği genişliğinden veya derinliğinden 1,5 kat daha fazla olan eşyalar ve üst kısmı alt kısmından daha ağır olan eşyalar kolayca devrilebilir. Kaygan bir zemin üzerinde bulunan ağır eşyalar kolayca kayar. Altı tekerlekli eşyalar kolayca yer değiştirir. Dışarıda duran kitaplar, marketteki raf üzerinde bulunan ürünler kolayca düşebilir.

Basit çivi veya vida ile tutturulmuş tablolar kolayca düşebilir.

Belirtilen risk kaynakları hakkında örnekleri çoğaltmak mümkündür. Burada önemli olan, risk kaynağının zarar nedeninin iyi bilinmesi ve ona göre çözüm üretilmesidir.

Yapısal olmayan eşyalardan kaynaklanan riskleri azaltmak için en etkili yol, zarar görebilecek eşyaları tekniğine uygun bir şekilde sabitlemektir. Bazen de eşyaların bir kısmının yerini değiştirmek, kalın perde kullanmak, günlük yaşamımızda az kullanılan, hacimli eşyaların konumunu değiştirmek, kullanılmayanları ev ortamının dışında değerlendirmek gibi ücretsiz yöntemler dahi olumlu adımlar olacaktır.

Bilgi Notu 2:**SEL/TAŞKIN**

- Sel riskine karşı nasıl hazırlanacağınızı ve korunacağınızı öğrenebileceğiniz eğitim programlarına katılın. İlk yardım vb. tamamlayıcı eğitimleri alın.
- Sel konusundaki uyarıları meteoroloji radyosundan ve diğer kanallardan mutlaka takip edin. Gerekliğinde Meteoroloji Genel Müdürlüğü'nden telefonla bilgi alın.
- Kısa süreli yoğun yağışların ani sele, uzun süreli yağışların ise taşkına neden olacağını unutmayın.
- Gerekliğinde kullanmak üzere kum, kum torbaları, naylon, çivi, kontrplak, tahta vb. inşaat malzemelerini depolayın ve hazırda bir alet sandığı bulundurun.
- Binanızda toprak seviyesi altında kalan bölümlerin rampa aşağıya olan giriş kısımlarında kum torbası vb. malzemelerle setler oluşturun.
- Bir elektrikçi ile görüşerek elektrik prizlerinizi sel olasılığına karşı duvarda daha yüksek bir noktaya kaldırın (Bu uyarı zemin ve bodrum katta evi olanlar içindir).

YANGIN

- Evdeki duman algılama detektörleri, yangın uyarıcılar çalışır halde olmalıdır. Pilleri her yıl değiştiriniz.
- Bozuk olan elektrik kablolarını ve elektrik bağlantı düzeneklerini değiştiriniz, kabloların sıkışmamış ve ezilmemiş olmasına dikkat ediniz.
- Yanıp sönen ampulleri değiştiriniz. Elektrik kontaklarındaki hatalar evde çıkan yangınların olağan sebeplerindendir.
- Televizyon üzerinde asla yanmakta olan mum bırakmayınız.
- Televizyonun üzeri ve etrafı kapalı olmamalıdır..
- Kibritleri ve çakmakları çocukların ulaşamayacağı yerlerde muhafaza ediniz.

- Kahve makinesini ve tost makinesini kullanılmadığınız zaman fişlerini prizden çıkarınız.
- Yanıcı maddeleri bodrum veya tavan arasında bırakmayınız.
- Davlumbazlar, havalandırmalar ve filtreler yağdan arındırılmış ve temizlenmiş olmalıdır.
- Merdiven boşluğunda, bodrumda veya tavan arasında çöp veya gazete tutmayınız. Kundaklanma riskine karşı geri dönüşüme gönderiniz.
- Bodrum ve tavan arası kapıları kapalı olmalıdır.
- Çöp odasında yangın çıkması durumunda merdiven boşluğunun dumanla dolmasını engellemek için çöp atma yerlerinin kapakları kapalı olmalıdır.
- Balkon ya da evinizin dışında, kazayla havai fişek isabet etmesi sonucunda yangın çıkması ihtimaline karşı buralarda eşya bırakmayınız.

Evimizin İçindeki Riskleri Azaltmak

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı

AFAD 15 / 50

Yapısal Olmayan Risklerin Azaltılması Videosu**Video tıklayınca başlar, seslidir.****Video Süresi: 57 sn.**

Yaşam alanlarımızda yapısal olmayan riskleri azaltmak için yapmamız gerekenleri özetleyecek bir videomuzu izleyelim.

Acil Durum Telefon Numaralarını Öğrenin ve Öğretin

Acil durum telefon numaralarını aradığınızda;

- ✓ Kim olduğunuzu ve hangi numaradan aradığınızı
- ✓ Kesin yer ve adres bilgisini
- ✓ Olayın tanımını
- ✓ Olaydan etkilenenlerin durumunu ve sayısını

Acil durumlar olmadığı sürece **Acil Durum Telefon Numaralarını** gereksiz yere aramayın

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı

AFAD 16 / 50

Önerilen Süre: 1dk.

Afet ve acil durumlara karşı yapmamız gereken bir diğer hazırlık ise her an ihtiyaç duyabileceğimiz acil durum telefon numaralarını ve bu numaraların nasıl aranması gerektiğini öğrenmektir. Çocuklarımıza da mutlaka bu numaraları ve bu numaraların nasıl aranması gerektiğini öğretmeliyiz. Acil durum telefon numaralarına örnek olarak;

1-1-2	Acil Yardım (Ambulans)
1-1-0	İtfaiye
1-5-5	Polis
1-5-6	Jandarma
1-8-7	Doğal Gaz Arıza
1-7-7	Orman Yangını
1-1-4	Zehir Danışma

gösterebiliriz.

Eğitmen Notu: Acil Durum Telefon Numaralarını katılımcılarla paylaşırken lütfen rakamları tek tek söyleyiniz.

Acil Durum Telefon Numaralarını aradığınızda;

- Kim olduğunuzu ve hangi numaradan aradığınızı
- Kesin yer ve adres bilgisini
- Olayın tanımını
- Olaydan etkilenenlerin durumunu ve sayısını

mutlaka bildirin. Bu bilgileri paylaşmadan telefonu asla kapatmayın.

Acil durumlar olmadığı sürece **Acil Durum Telefon Numaralarını** gereksiz yere aramayın. Çocuklarınıza, acil durum telefon numaralarını gereksiz yere aranmaması gerektiğini öğretin. Bu numaraların gereksiz yere meşgul edilmesi o sırada gerçekten yardıma ihtiyaç duyan kişilere yardım edilmesini engellemektedir. Ayrıca aynı numaradan 3 kere asılsız ihbar alınması durumunda numara «kara listeye» alınmakta ve bir sonraki yardım taleplerine cevap verilmemektedir.

Bölge Dışı Bağlantı - Şehir İçi Destek Kişisi Belirleyin

- ✓ Özellikle başkent ve büyükşehirler dışında bir bölge dışı bağlantı kişisi (iletişim kişisi) belirleyin
- ✓ Sizi merak edecek bütün aile ve akrabalarınızın telefon numaralarını bu kişiye verin
- ✓ Aile ve akrabalarınıza da bu kişinin telefon numarasını verin; afet sonrası durumunuzu bölge dışı bağlantı kişisine kısa mesajla bildirin

"Yaşadığınız şehirde destek ve yardım alınabileceğiniz **Şehir İçi Destek Kişisi** belirleyin. Bu kişi akraba veya komşunuz olabilir. "

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı AFAD 17 / 50

Önerilen Süre: 1dk.

Slayt animasyonu tıklayınca başlar, sessizdir.

Afet sonrasında telefonların çalışmayacağı varsayılmalıdır. Kablo hattına bağlı telefonlar uzun süre çalışmayabilir. Cep telefonları, baz istasyonları zarar görmediği sürece muhtemelen çalışabilecek durumda olacaktır. Fakat aynı anda herkes cep telefonu ile yakınlarını aramaya başladığında kapasite aşılacak ve şebeke kilitlenecektir. Bu zamanlarda SMS kanalıyla afetten etkilenen bölgenin dışına ulaşmak daha kolay olabilir.

Tıklayın:

Bölge dışı bağlantı kişisini (iletişim kişisini), özellikle başkent ve büyükşehirler dışında yaşayan yakınlarımız arasında belirlemeliyiz. Bu kişiye bizi merak edecek bütün aile ve akrabalarımızın telefon numaralarını vermeliyiz. Tüm aile üyelerine, akrabalara ve bizi merak edecek olan kişilere de bu kişinin telefon numarasını vermeliyiz. Afet sonrası iyi olduğumuzu bölge dışı bağlantı kişisine yalnızca bir telefon konuşması veya mesaj atarak haber vermeliyiz. Bölge dışı bağlantı kişisi de bizden aldığı bilgileri; aile üyelerine, akrabalara ve bizi merak edecek olan kişilere ulaştırarak aramızdaki iletişimi sağlayacaktır.

Tıklayın:

Herhangi bir afet ve acil durum sonrasında şehir içinden destek ve yardım alınabilecek kişi veya kişilerin de önceden belirlenmesi önemlidir. Bu kişi akraba, arkadaş veya komşumuz olabilir. Ailemizde yaşlı, engelli, çocuk varsa evde olmadığımız ya da bu kişilere ulaşamayacağımız durumlar için şehir içi destek kişisinden onların kontrol edilmesini isteyebiliriz.

Afet ve Acil Durum Bilgi Kartı Hazırlayın

AFET VE ACİL DURUM BİLGİ KARTI

ADI SOYADI _____
DOĞUM TARİHİ _____
T.C. KİMLİK NO _____
KAN GRUBU _____
ADRES _____

AFET VE ACİL DURUMDA ULAŞILACAK KİŞİ
ADI SOYADI _____
TEL NO _____

AFAD
www.afad.gov.tr

FOTOĞRAF

AFETE HAZIR TÜRKİYE

LÜTFEN BU KARTI YANINIZDA TAŞIYINIZ

SÜREKLİ RAHATSIZLIĞI _____
ALERJİSİ _____
KULLANDIĞI İLAÇLAR _____
GEÇİRDİĞİ AMELİYAT _____
ORGAN BAĞIŞI EVET HAYIR
AFET VE ACİL DURUMLARDA BULUŞMA NOKTASI _____
DİĞER BİLGİLER _____

Hem kendiniz hem de çocuklarınız için Afet ve Acil Durum Bilgi Kartı'nda bulunan tüm bilgileri eksiksiz doldurun.

AFET VE ACİL DURUM AFAD BİLGİ KARTI

ADI SOYADI _____
DOĞUM TARİHİ _____
T.C. KİMLİK NO _____
KAN GRUBU _____
OKUL ADI _____
OKUL TEL NO _____
EV ADRESİ _____

FOTOĞRAF

AFETE HAZIR TÜRKİYE

SÜREKLİ RAHATSIZLIĞI _____
ALERJİSİ _____
KULLANDIĞI İLAÇLAR _____
GEÇİRDİĞİ AMELİYAT _____
AFET VE ACİL DURUMLARDA BULUŞMA NOKTASI _____
DİĞER BİLGİLER _____

KART SAHİSİ İÇİN ACİL DURUMLARDA 1. YAKIN

ADI SOYADI _____
YAKINLIK DERECESİ _____
TEL NO _____

KART SAHİSİ İÇİN ACİL DURUMLARDA 2. YAKIN

ADI SOYADI _____
YAKINLIK DERECESİ _____
TEL NO _____

Her Zaman Oynasın AFAD
BİLMENİZ GEREKEN ÖNEMLİ TELEFONLAR

ALO AFAD: 1-2-2	ACİL YARDIM: 1-1-2	İTFAYE: 1-1-4
POLİS İMdat: 1-5-5	JANDARMA: 1-5-6	

Bir kopyasını afet ve acil durum çantanıza koymayı unutmayın.

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı

AFAD 18 / 50

Önerilen Süre: 1dk.

Afet ve Acil Durum Aile Planı'nı hazırlarken bir afet sırasında eğer çocuğunuz okulda ise afet sonrasında onu okuldan kimin alacağını da belirtmeniz gerekir. Ve bunun için çocuğunuzun her zaman yanında taşıyacağı bir bilgi kartı hazırlayınız.

Bu kartta; çocuğunuzun okuldan alacak kişinin adı-soyadı, telefonu ve fotoğrafı mutlaka yer almalı ve bu fotoğraf son 6 ayda çekilmiş olmalıdır. Bu kartın hazırlanma amacı; çocuk kaçırmaya, organ mafyası vb. riskleri önleyebilmektir.

Çocuğunuza bir deprem sonrasında onu almak üzere okula ulaşana kadar okuldan ayrılması gerektiğini tembih ediniz. Ayrıca tanımadığınız kişilerin yardım tekliflerini kabul etmemesi gerektiğini de hatırlatınız. Milli Eğitim Bakanlığı'nın uygulamaya koyduğu karar ile bundan sonra afetler ve acil durumlar sonrasında veliler okula gelmeden çocukların okuldan ayrılmasına kesinlikle izin verilmemektedir.

Ayrıca sizlere materyal olarak dağıttığımız ve ekranda görmüş olduğunuz yetişkin acil durum bilgi kartını yanınızda taşımanız, olası bir afette ya da acil durumlara karşı karşıya kaldığınızda uzman ekiplerin sizlere yardımcı olabilmelerini sağlayacaktır.

Eğitmen Notu: Katılımcılara, bu kartları tüm aile bireyleri için çoğaltıp sürekli güncelleyerek kullanmalarını öneriniz. Ayrıca bu kartı tanıdıklarına, iş arkadaşlarına, çocuklarının okulundaki görevlilere vermelerini öneriniz!

Afet ve Acil Durum Çantanızı Hazırlayın

72 saat süresince ihtiyaçlarınıza karar verin ve çantanızı hazırlayın

Ailenizde engelli, yaşlı, çocuk veya özel ihtiyaç sahipleri varsa onların özel malzemelerini unutmayın

JAN

Mevsim şartlarına göre çantanızı 6 ayda bir güncelleyin

Çantanıza evcil hayvanlarınızın ihtiyaçları için de yer açın

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı

AFAD 19 / 50

Önerilen Süre: 1 dk. 15 sn.

Slayt animasyonu tıklayınca başlar, sessizdir.

Deprem veya başka afetlerden hemen sonra ihtiyaç duyabileceğimiz eşya ve malzemelerin bulunduğu afet ve acil durum çantanızı hazırlamalısınız.

Tıklayın:

72 saat süresince ihtiyacınız olanlara karar verin ve afet ve acil durum çantanızı hazırlayın. Bu çanta kolay ulaşılabilir bir yere konulmalıdır. Çantamızda;

- Su (şişede ve günlük kişi başı ortalama 3 litre)
- Gaz ve su tesisatlarını kapatmada (ihtiyaç varsa) kullanılacak araç-gereç
- İş eldiveni ve koruyucu gözlük
- Atıklar için ağır işlere uygun plastik torba, tente, yağmurluk, izole bant
- Koli bandı vb.
- Yedek dayanıklı pilleriyle birlikte portatif radyo
- Yedek el feneri veya ışık çubukları
- Paket ve konserve gıda (konserve açacağı)
- Evcil hayvan gıdası, hayvan taşıma çantası/kutusu ve dizginleri
- Rahat ve mevsimine uygun giyecek
- Battaniye ve/veya uyku tulumu. Çantanıza çadırda koyabilirsiniz.
- Önemli evrakların kayıtları (tapu, sigorta, banka hesabı vb.) bulunmalıdır.

Tıklayın:

Afet ve acil durum çantası hazırlanırken özel ihtiyaç sahipleri ve özel ilgi grupları da düşünülmelidir. Ailede engelli, küçük çocuk, bebek, yaşlı veya kronik hastalar varsa bu kişilerin özel ihtiyaçları göz önünde bulundurulmalıdır.

Tıklayın;

Afet ve acil durum çantanızı mevsim şartlarına göre çantanızı 6 ayda bir güncelleyin.

Tıklayın;

Evcil hayvanınız var ise, onun malzemelerini bu çantaya koymayı unutmayın.

Eğitmen Notu:

- Afet ve acil durum çantası içerisine koyulacak;
- Yiyecek, içecek, ilaç ve hijyenik malzemelerin son kullanma tarihlerine dikkat edin.
- Giyecekleri seçerken mevsimleri dikkate alın.
- Afet ve acil durum çantası içerisindeki tüm malzemeleri 6 ayda bir kontrol ederek yenileyin.
- Başka bir Afet ve acil durum çantasını da (eğer varsa) arabanızda ve işyerinizde bulundurun.
- Sel ve su basması ihtimaline karşı çantanızdaki tüm eşyaları su geçirmez poşetlere koyun.
- Çocuk Aktivite Çantasına çocuklarınızın ihtiyaçlarını da koyabilirsiniz. Hafif olmasına özen gösterin.
- Afet ve Acil Durum Bilgi Kartlarınızı çantalarınızda bulundurun.
- Afet anında ilk kurtarılacak maddi ve manevi değeri yüksek evraklarınızı da afet ve acil durum çantasına koyabilirsiniz.
- Afet ve acil durum çantası aile üyelerinin bildiği, kolay ulaşılabilir ve çıkışa en yakın bir noktaya konulabilir.

Kişi, kendi özel durumuna ve ihtiyaçlarına göre bu listeye eklemeler yapabilir. Ancak bu çantanın taşınacağı unutulmamalı ve ağırlığına dikkat edilmelidir.

Bilgi Notu 1:

Özel Gerekşinim Sahibi Gruplar: Afetlerin yarattığı etkilerden daha fazla etkilendikleri bilinen gruplardır. Bu durumlarından dolayı daha hassas ve ilgi gerektiren gruplardır. Bunlar:

- Kadınlar
- Çocuklar
- Engelliler
- Yaşlılar

Özel İhtiyaç Sahipleri: Düzenli ve sürekli olarak kesintisiz ilaç, medikal bakım ve takip gerektiren bir rahatsızlığı olan kişilerdir.

- Diyabet hastaları
- Diyaliz hastaları
- Yoğun bakım hastaları gibi

Bilgi Notu 2:

Afet ve acil durum çantasında bu kişiler için bulundurulması gereken özel malzemeler şöyle sıralanabilir: **Engelliler için;** engelliliği ispatlayan belgeler, varsa engelli kimlik kartı, yedek protezler ve ilaçlar ve reçeteleri vb.

Küçük çocuk veya bebekler için; bebek maması, biberon, çocuk bezi, oyuncak ve çocuk aktivite çantası vb.

Yaşlılar için; tıbbi belgeler, yedek protezler ve ilaçlar ve reçeteleri vb.

Çocuk aktivite çantası;

- Çocuk yaşadığı travmaları oyun sırasında, resim çizerken anlatabilir ve atlatabilirler.
- Çocuğun oyalanması ebeveynler için zaman kazandırıcıdır.
- Afet sonrası ortamı anlamlandırması için acil durum araçları (ambulans, itfaiye aracı vb.) ve bebek karakterlerin olduğu oyuncak setleri kullanılabilir.
- Afet sonrası çocuklara çantalarını alarak evden çıkma görevi verebilirsiniz.

Bilgi Notu 3:

Ailede engelli, küçük çocuk, bebek, yaşlı veya kronik hastalar varsa bu kişilerin özel ihtiyaçları göz önünde bulundurulmalıdır. Afet ve acil durum çantasında bu kişiler için bulundurulması gereken özel malzemeler şöyle sıralanabilir:

- Engellilik veya sağlık durumlarıyla ilgili yazılı açıklamalar.
- Tıbbi uyarı etiketleri veya bilezikleri.
- Tıbbi ekipman ve yardımcı cihazlar (ihtiyaca göre gözlük, işitme cihazı, katater, baston, değnek, akülü tekerlekli sandalye, aküyle çalışan teknolojik yardım cihazları gibi), bunların yedek pil/aküleri ve şarj cihazı.
- Reçete sahibinin adı, dozu, kullanım periyodu, doktoru ve eczacısını da içerecek şekilde tedavilerinde kullanılan ilaçların listesi.
- İlacınızın (mümkünse yedek ilaç, oksijen, insülin vb.) soğuk ortamda muhafaza edilmesi
- gerekiyorsa, ilaçlarınızı buz kalıbı içinde veya bir soğutucu içinde saklanacağı yere ulaştırın.
- Şehir içi veya şehir dışındaki destek ağı üyelerinin ve hizmet sağlayıcılarının acil durum iletişim bilgileri listesi.
- Rehber hayvan için gıda, künne, aşı kartı, veteriner irtibat bilgisi.
- Beyaz imdat bayrağı veya beyaz kıyafet, düdük, el feneri ve/veya lazer pointer.
- Yerelde siz ve sizin durumunuzdakilere yardım eden sivil toplum kuruluşlarının listesi.
- Söylediklerinizin (veya işitme engelli iseniz) anlaşılmasını durumunda yardım ekibiyle irtibat kurmak üzere kişisel lamine haberleşme tahtası ve kalem.

Sorumlu olduğunuz tüm kişi (bebekler, yaşlılar, engelliler) ve canlılar (ev, kümes ve veya çiftlik hayvanları) için 3 günlük ihtiyaçlarını içeren hazırlıklarınızı tamamlayın.

Bilgi Notu 4:

İlkyardım kiti içeriği örnek liste:

- (20) Yapışkanlı bandajlar, çeşitli ebatlar
- (1) 5 "x 9" steril pansuman
- (1) Uygun rulo gazlı bez bandaj
- (2) Üçgen bandajlar
- (2) 3 x 3 steril gazlı bez pedleri
- (2) 4 x 4 steril gazlı bez pedleri
- (1) Rulo 3 "yapışkan bandaj
- (2) Antiseptik el bezleri veya susuz alkol bazlı el dezenfektanı
- (6) Antiseptik mendiller
- (2) Tıbbi sınıf büyük boy lateks eldiven
- Yapışkan bant, 2 "genişlik
- Anti bakteriyel merhem
- Soğuk paket
- Makas (küçük, kişisel)
- Cımbız
- Yüz siperi, CPR solunum aparatı
- İlk yardım kitapçığı
- Reçetesiz ve reçeteli ilaçlar

Önemli Evrakınızı Yedekleyin ve Bilgilerinizi Kaydedin

Önemli evrakı su geçirmez bir poşet içinde Afet ve Acil Durum Çantası'na yerleştirin

AİLE İYİLENDİRME EVRAKI	
EV ADRESİ	ZDS POLİÇE NO
EV TELEFON NO	
ACİL DURUMDA BİLİLMENİ İSTEDİĞİMİZLER	
EV ÖZELİNDE	
EV DIŞINDA (KARNAK ADRESİ)	
MAVİLE DÜNYA (KARNAK ADRESİ)	
ACİL DURUMDA İLETİLMESİ İSTENİLEN	
AD SOYAD	İL/İLÇE/OKUL/MESLEK ADRESİ / ZARFI İÇİNE YERLEŞTİRİLMELİDİR
TELEFON (EV/İŞ)	
ADRESİ	
BAĞLANTILI İŞİ	
ACİL DURUM İHTİSSASLAŞTIRILAN TELEFON NUMARALARI	
112	112
112	112
112	112
112	112

- ✓ Kişisel Bilgileriniz
- ✓ Adres ve İletişim Numaralarınız
- ✓ İşyeri ve Okul Bilgileri
- ✓ Sağlık Bilgileri
- ✓ Sigorta, Pasaport, Ehliyet ve Araç Bilgileriniz
- ✓ Evcil Hayvanlarınızın Evrakları

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı

AFAD 20 / 50

Önerilen Süre: 1dk.

Afetten sonra bazı önemli **evraklara** ihtiyaç duyulacaktır. Özellikle yardım gelmeye başladığında hukuki sorunları önlemek için bazı belgelerin hazır olması gerekir. Belgelerin asıl veya fotokopileri su geçirmez bir poşet içerisinde afet ve acil durum çantasında saklanabilir ya da bölge dışındaki bir akrabaya gönderilebilir. Böylece afetten sonra bu belgeleri bulmak için zaman kaybedilmeyecek ve resmi işlemlerde kolaylık sağlanacaktır. Her bir aile üyesi için;

- Ad - Soyad, T.C. Kimlik Numarası, Cep telefonu
- Mesleki Bilgiler (meslek, işyeri adresi ve telefonu)
- Okul Bilgileri (Okulun adı, adresi ve telefonu, okul müdürü ve sınıf öğretmenin adı)
- Sağlık Bilgileri (Kan grubu, aile hekimi adı/soyadı/telefonu, alerji bilgisi, düzenli kullanılan ilaçlar, vb.)
- Ev adresi ve telefonu
- ZDS poliçe numarası, ilgili acente telefon/faks numarası
- Özel sağlık sigortası gibi sigortaların poliçe numarası, ilgili acente telefon/faks numarası
- Pasaport numarası
- Ehliyet numarası
- Araç bilgileri (Plaka, ruhsat numarası, kasko poliçe numarası)
- Evcil hayvanların evraklarını

su geçirmez bir poşet içinde Afet ve Acil Durum Çantası'na yerleştirin.

Tıklayın:

Her altı ayda bir tahliye tatbikatı yapılmalıdır. Düzenli tatbikatlar size tahliye sırasında hız ve güvenlik sağlayacaktır.

Toplanma ve Barınma Alanları

Toplanma Alanı
Tehlikeli bölgeden uzaklaşarak toplanabileceğimiz güvenli alanlardır

Barınma Alanı
Barınma ihtiyacımızı gidermek için kullanacağımız çadırkent - konteynerkent kurulacak alanlardır

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı

AFAD 22 / 50

Önerilen Süre: 1dk. 15 sn.

Slayt animasyonu tıklayınca başlar, sessizdir.

Olası bir afet ve acil durum sonrası aile fertleri ile buluşacağımız toplanma alanlarımızı öğrenmeliyiz.

Toplanma Alanları; afet ve acil durumlar sonrasında geçici barınma merkezleri hazır olana kadar geçecek süre içerisinde yaşanacak paniği önlemek ve sağlıklı bilgi alışverişini sağlamak amacıyla halkın tehlikeli bölgeden uzaklaşarak toplanabileceği güvenli alanlardır.

Tıklayın:

Evime En Yakın Toplanma Alanını Nasıl Öğrenebilirim?

Afet ve acil durum toplanma alanlarının yerleri, çeşitli kriterlere göre bağlı bulunduğu ilgili belediyeler tarafından belirlenmektedir. Bu alanlar, Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) kapsamındaki 81 ilin İl Afet Müdahale Planı'nda belirtilmektedir. Acil durum toplanma alanları ile ilgili bilgi almak isteyen vatandaşlar e-Devlet sistemine (<https://www.turkiye.gov.tr>) giriş yaparak "Acil Toplanma Alanı Sorgulama" başlığından, ikametlerine en yakın toplanma alanının bilgilerini öğrenebilirler. Kendi toplanma alanınızı ve oraya nasıl ulaşacağınızı mutlaka öğren!. Ailenizle mahalle buluşma noktanız burası olmayabilir ancak sıcak aş, battaniye vb. yardımların dağıtımı bu noktalardan yapılacaktır.

Tıklayın:

Afet ve acil durum toplanma tabelalarının hangi kriterler çerçevesinde belirleneceği de detaylı bir şekilde anlatılmıştır. QR kodunun hemen yanında bulunan numaralar sırasıyla il trafik kodunu, ilçe kodunu, mahalle kodunu ve alan numarasını temsil etmektedir. Buna göre İstanbul'un Şişli ilçesinde yer alan bir afet ve acil durum toplanma tabelasındaki 3429 numarası il ve ilçeyi, 010 mahalleyi ve son olarak 01 ise bölgedeki alan numarasını anlatmaktadır. Tabela üzerindeki QR kodu yardımıyla alan bilgisi adres olarak paylaşılabilir.

Ayrıca olası bir afet ve acil durum sonrası aile fertleri ile ev içerisinde buluşacağımız bir yer belirlemelisiniz. Bu buluşma yeri; çıkış yolu üzerinde, güvenli bir yer olmalıdır. Herhangi bir afet ve acil durumda tüm aile üyeleri ev içerisinde ise buluşulacak yer burası olacaktır. Hazırladığınız afet ve acil durum çantası, çocuk aktivite çantası bu buluşma noktasında durursa çıkarken almak kolay olacaktır.

Mahallenizin güvenli olmaması ya da oradaki buluşma yerine ulaşamıyor olmanız durumunda, mahalleniz dışında buluşacağınız bir yer belirleyin.

Tıklayın:

Toplanma alanı ile karıştırılabilen kavramlardan biri olan «barınma alanı» ise afetzedelerin barınma ihtiyaçlarını gidermek için çadırkent-konteynerkent kurulacak alanları tanımlanmaktadır.

Bilgi Notu 1:

Toplanma Alanları Diğer Kavramlarla Karıştırılıyor

Toplanma alanları, Türkiye Afet Müdahale Planı'nda (TAMP) yer alan diğer bazı kavramlarla karıştırılabilmektedir. Barınma alanı ve tahliye alanı kavramları, günlük hayatta toplanma alanı kavramı yerine yanlış şekilde kullanılmaktadır. Afet ve acil durum toplanma alanı, afet ve acil durumlar sonrasında geçici barınma merkezleri hazır olana kadar geçecek süre içerisinde paniği önlemek ve sağlıklı bilgi alışverişini sağlamak amacıyla halkın tehlikeli bölgeden uzaklaşarak toplanabileceği güvenli alanları ifade etmektedir. Yani bu alanlar, vatandaşların hızla bir araya gelmesi ve bir süre beklemesi için seçilmektedir. Buna göre İstanbul'da 2.864, Türkiye genelinde yaklaşık 15.984 toplanma alanı bulunmaktadır.

Toplanma alanı ile karıştırılabilen kavramlardan olan barınma alanı, afetzedelerin barınma ihtiyaçlarını gidermek için çadırkent-konteynerkent kurulacak alanları tanımlanmaktadır. Karıştırılan bir diğer kavram olan «tahliye alanı» ise vatandaşların güvenli bir şekilde afet bölgesinden tahliye edileceği, ulaşım yollarına yakın ve toplanma alanlarına nazaran daha geniş alanları ifade etmektedir. Barınma alanı ve tahliye alanı, toplanma alanından farklı ihtiyaçları karşıladığı için toplanma alanından farklı ölçütlere göre belirleniyor.

Bilgi Notu 2:

Toplanma Alanları Nasıl Belirleniyor?

Her açık ya da boş alan, toplanma alanı olmaya uygun nitelik taşımamaktadır. Toplanma alanları belirlenirken çeşitli kriterler bir arada değerlendirilmektedir. Her bir kriterin önemi ağırlıklı olarak hesap ediliyor ve kriterleri karşılama durumuna göre o yerin toplanma alanı olup olamayacağı tespit ediliyor. Afet ve acil durum toplanma alanı tespit kriterlerini: Bölgedeki nüfus yoğunluğu, alanın ulaşım ve tahliye edilme kolaylığı, mümkün olduğunca engellilerin ve yaşlıların ulaşımına uygun olması, ikincil tehlikelerden uzaklığı, mümkün olduğunca engebesiz düz arazilerde yer alması, konut alanlarına yakın ancak yapısal ve yapısal olmayan unsurlardan etkilenmiyor olması, elektrik, su, tuvalet gibi temel ihtiyaçlar ve benzeri unsurların karşılanabileceği yapılara yakın olması oluşturmaktadır. Bu kriterleri ağırlıklı hesaplamaya uygun olarak karşılayan yerler, toplanma alanı olarak tespit edilmektedir.

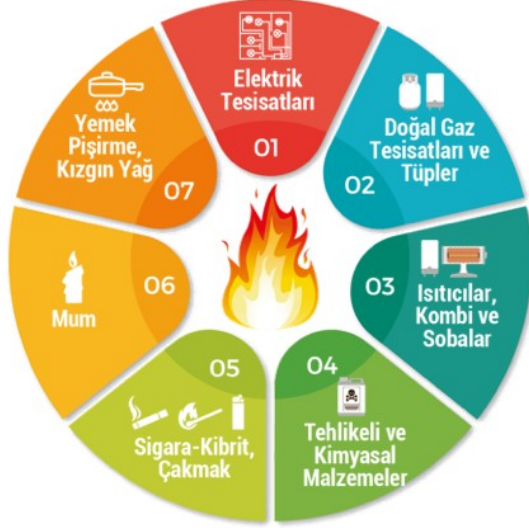
Bilgi Notu 3:

Toplanma Alanı Bilgisine Erişim İçin;

- e-Devlet sistemine girin ve T.C. kimlik numaranızı yazın,
- Ardından AFAD'ın sunduğu hizmetlerden Afet ve Acil Durum Toplanma Alanları'nı seçin,
- İkamet ettiğiniz adrese en yakın toplanma alanını belirleyin,
- Harita özelliğinden yararlanarak alanın yerini öğrenin,
- Alanın adres ve koordinat bilgilerini kaydedin,
- Afet ve Acil Durum Planınıza bu alanı ekleyin,
- Alanı önceden görün ve alana gidiş için alternatif rotalar belirleyin,
- Aile bireyleri ile bu alanı paylaşın, (alan bilgisi adres olarak paylaşılacağı gibi alanda bulunan tabela

- üzerindeki karekod okutularak da paylaşılabilir.)
- Afet ve acil durumlarda adresini paylaştığınız alanda buluşmayı kararlaştırın,
  - Alana giderken afet ve acil durum çantanızı alın,
  - Çantanızda bulunan pilli radyoyu çalıştırın,
  - Geçici barınma merkezleri oluşturulana kadar bu alanda bulunun.
  - Bu alanda tehlikelerden uzak olacağınızı ve doğru bilgilerin size ulaşacağını unutmayın,

Planınızı Hazırlarken Yangın Risklerini Değerlendirin

- ✓ Standart Malzeme
- ✓ Güvenli Kullanım
- ✓ Bakım ve Kontrol
- ✓ Yangın Dedektörü
- ✓ Taşınabilir Yangın Söndürme Cihazı
- ✓ Eğitim

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı

AFAD 23 / 50

Önerilen Süre: 1 dk. 30 sn.**Slayt animasyonu tıklayınca başlar, sessizdir.**

Ülkemizde çeşitli nedenlerle pek çok yangın çıkmakta, maddi ve manevi kayıpların yanında onlarca insanımız hayatını kaybetmektedir. Bu kayıpların yaşanmaması veya en aza indirilmesi için; herkes, “yangınlara karşı alınması gereken tedbirleri” ve “bir yangın karşısında yapılması gerekenleri” öğrenmelidir.

Elektrik kaynaklı yangınlar; kısa devre, kıvılcım, voltaj kaybı ve aşırı ısınma gibi nedenlerle gerçekleşmektedir. Bu olaylar, standart dışı malzeme kullanımı, yanlış tesisat kurulumu, elektrik hatlarına aşırı yüklenme, kontrol ve bakım eksikliği gibi diğer etmenlerle birleşince elektrik kaynaklı yangın riskleri doğurmaktadır.

Doğalgazın yangına neden olması için bir sızıntı olması ve bu sızan gazın tutuşması gerekmektedir. Gaz sızıntısının öncelikli nedenleri tesisat arızası, ocağın kendiliğinden sönmeye ve emniyetinin olmamasıdır. Sızan gaz yeterli seviyeye ulaştığında bir ateş kaynağı ile karşılaşır ve patlayabilir. Muhtemel ateş kaynakları, elektrik düğmeleri, sigara, çakmak veya el fenerleri olabilir. Evimizde veya yaşam alanlarımızda bizim için yangın riski oluşturabilecek diğer bir durum ise tüp gazlardır. Kaçak olarak imal edilmiş ve markasız standart dışı tüpler, tüpün uzman olmayan kişilerce doldurulması veya takılması, standart dışı şofben ve ocak kullanımı, kaçak kontrolünün yanlış yapılması gibi birçok etken tüp gaz kaynaklı yangın riskleri oluşturmaktadır.

Yaşadığımız alanlarda ısınmak için kullandığımız ısıtıcıların ve sobaların, sarsıntıya karşı sabitlenmemesi, bacalarının, borularının, ısıtma sistemlerinin yıllık bakımlarının yapılmaması, sobaların temizlenmemesi ve hatalı baca inşası gibi birçok etken yangın riskine neden olmaktadır.

Petrol veya petrol ürünleri, benzin, tiner, gaz yağı, ispirto, boya gibi çoğu yanıcı sıvılar kendi başlarına ve/veya herhangi bir afet durumunda büyük riskler oluşturmaktadır. Aynı zamanda tuz ruhu, çamaşır suyu gibi aşındırıcı sıvılar veya zehirli maddeler de düşüp saçılma nedeniyle hem yanıcı hem de zehirli gaz çıkarma özellikleri nedeniyle ciddi riskler taşımaktadır.

Birçok yangın insanların bilinçsiz ve özensiz davranışlarının sonucunda çıkmaktadır. Söndürülmeden yere atılan sigaralar, çocuklar tarafından kullanılan kibrit ve çakmaklar, son zamanlarda yaygın olarak kullanılan mumlar, ev hanımlarının mutfakta yemek veya kızartma yaparken dikkatsizliği sonucu yanan ocak üzerinde unutulmuş kızgın yağlar, özellikle çabuk alev alan yanıcı malzemelerin, ısı üreten soba, ütü, ocak vb. eşyaların çok yakınına bırakılması ve ateşe meraklı çocukların bilinçsiz davranışları çok ciddi yangın riskleri doğurmaktadır.

Bu yangın risklerine karşı önlemlerin alınması konusunda herkesin evinde uygulayabileceği basit tedbirler bulunmaktadır. Örneğin;

Tıklayın:

- Standartlara uygun malzemelerin kullanılması
  - Elektrikli cihazların güvenli kullanımı
  - Bakım ve kontrol
  - Evimizde yangın detektörünün ve yangın tüpünün bulunması
  - Konuyla ilgili eğitimlere katılarak bilgilenmek
- bu basit tedbirlerin konu başlıklarıdır.

Bilgi Notu:

Soba Zehirlenmeleri

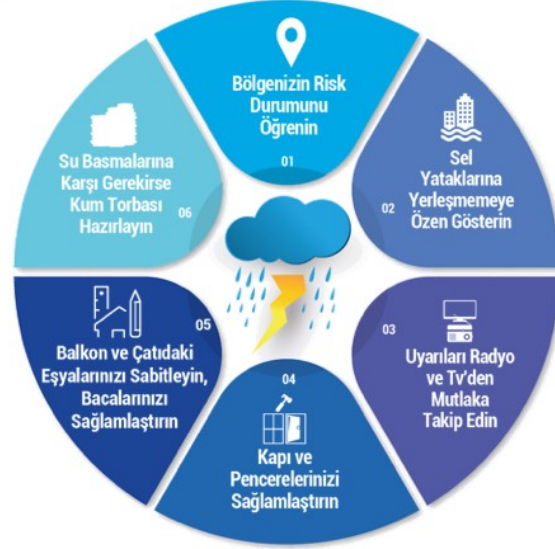
Soba zehirlenmelerinden yaşanan ölümler çok ciddi bir sorundur. Soba zehirlenmelerinin asıl nedeni genellikle bilinçsizliktir. Soba zehirlenmelerinde zehirlenmeye neden olan «karbonmonoksit» gazıdır. Bu gaz sadece sobalardan değil açık ateşin olduğu banyo, mutfak gibi yerlerde de bulunmaktadır.

Karbonmonoksit renksiz, kokusuz ve tatsız bir gazdır. Her türlü açık ateş kaynağında oluşabilmektedir. Doğalgaz dahil her türlü yakıt karbonmonoksit üretebilir ve karbonmonoksit zehirlenmesine neden olabilir. Karbonmonoksit açık ateşin kullanıldığı her ortamda bir miktar bulunur fakat aşırı miktarda bulunmasının nedeni açık ateş kullanımının olduğu soba, ocak veya şofben gibi aletlerin hatalı şekilde yapılmış veya kurulmuş olmasıdır. Havalandırma yetersizliği de zehirleyici miktarda karbonmonoksit gazı birikmesine neden olmaktadır.

Karbonmonoksit zehirlenmesinin en büyük göstergesi, kişinin nezle ve benzeri belirtiler yaşamasıdır. Akut zehirlenmelerde insanlar bu belirtileri farkedemeden ölebilmektedir. Fakat uzun süren kronik zehirlenmelerde bu belirtiler daha rahat görülebilir. Eğer evde herkes nezle belirtileri gösteriyor ve dışarıda bu belirtiler gözlenmiyorsa karbonmonoksit zehirlenmesinden şüphelenilmelidir.

Sel ve Taşkınlara Karşı; "Hazırlıklı Olun"

” Meteorolojik uyarılar sayesinde sel nedeniyle oluşabilecek can ve mal kayıplarını azaltmak mümkündür. “

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı

AFAD 24 / 50

Önerilen Süre: 1 dk.**Slayt animasyonu tıklayınca başlar, sessizdir.**

Meteorolojik uyarılar sayesinde sel nedeniyle oluşabilecek can ve mal kayıplarını azaltmak mümkündür.

Sel ve taşkınlara karşı; «Hazırlıklı Olun!»

Sel/Taşkın Öncesinde:

Tıklayın:

- Bulduğunuz yerin sele maruz kalma riskini öğrenin. Sel yataklarına yerleşmemeye özen gösterin.
- Sel riskine karşı nasıl hazırlanacağınızı ve korunacağınızı öğrenebileceğiniz eğitim programlarına katılın. İlk yardım vb. tamamlayıcı eğitimleri de alın.
- Sel konusundaki uyarıları radyo ve TV'den mutlaka takip edin. Gerektiğinde meteorolojiden telefonla bilgi alın.
- Kısa süreli yoğun yağışların ani sele, uzun süreli yağışların ise nehirlerin taşmasına neden olacağını unutmayın.
- Sel sigortası yaptırın.
- Afet ve Acil Durum Aile Planınızı hazırlarken sel riskini göz önünde bulundurun. Tahliye güzergâhını buna göre belirlemek gibi gerekli ek önlemleri alın.
- Gerektiğinde kullanmak üzere kum, kum torbaları, naylon, çivi, kontrplak, tahta vb. inşaat malzemelerini depolayın ve bir alet sandığını hazır bulundurun.
- Binanızda yer seviyesi altında kullanılan bölümlerin rampa aşağıya olan giriş kısımlarında kum torbası vb. malzemeyle setler oluşturun.
- Özellikle mazgallar ve su tahliye sistemleri ile çatı giderlerinin temizliğini yapın; tıkanıklıkları giderin.

- Suyun sürükleyerek zarar verebileceğini düşündüğünüz eşya ve makineleri mümkün olduğunca üst seviyelere çıkarın.

Bilgi Notu:

Bir nehir/dere yatağındaki mevcut su miktarının, havzaya normalden fazla yağmur yağması veya havzada mevcut kar örtüsünün erimesi sonucu hızla artması ve yatak çevresinde yaşayan canlılara, arazilere, mala, mülke zarar vermesi olayına "sel" denir.

Sel, akarsu yataklarında, vadi tabanlarında, yamaçlar boyunca düzensiz ve geçici sel yatakları içinde, kıyılarda ve şehirlerde görülmektedir. Yamaçların yukarı kesimlerinde yüzeysel olarak akan büyük su kütlesi genellikle daha aşağı seviyede kendisine bir yatak açarak yüzeysel akıştan çizgisel akışa geçmektedir. Açılan bu yataklara «sel yatağı» ya da «sel yarıntısı» denir. Bunlar bir bakıma ana sel ağının kollarıdır ve şiddetli yağışlarla oluşan sellerin de en büyük kaynağıdır. Sel yarıntılarının hem yamaçlarda hem de daha düz alanlarda açılması ve buralardan hızla akan suyun, bol miktarda yüzey malzemesi (toprak, bitki, kaya parçaları vb.) taşınması nedeniyle, sel suları daima bulanık ve çamur rengi görünümündedir.

Su Baskını: Selden sonra suyun yatağından taşarak çevredeki geniş düzlük ve çukur alanlara yayılmasına "su baskını" (taşkın) denir.

Heyelan Öncesinde

Belirtileri Nasıl Olur ?

- ✓ Kapı ve pencerelerde sıkışmalar
- ✓ Borularda sızıntı, kırılma ve çatlaklar
- ✓ Daha önce bölgede heyelan meydana gelmesi
- ✓ Arazi veya yollarda çatlak, yarık veya açılmalar
- ✓ Telefon direkleri, çitler ve ağaçlarda yer değiştirme, eğilme ve yatmalar
- ✓ Bina temelleri altında çatlama, yarıma veya ayrılmalar

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı AFAD 25 / 50

Önerilen Süre: 1 dk.

Heyelan; yüzeydeki malzemenin (kaya, toprak veya doğal zemin) yer çekimi etkisiyle bir düzlem boyunca yamaç aşağıya kayması sonucu oluşur. Riski azaltmak için heyelan öncesinde, heyelan belirtileri konusunda bilgi sahip olunmalıdır.

Heyelan belirtileri şöyledir:

- Kapılar ve pencerelerde sıkışmaların gözlenmesi
- Volkanik veya sismik faaliyet yaşanması
- Yeraltı su borularında sızıntıların ve kanalizasyon kanallarında kırılma ve çatlakların oluşması
- Daha önce o bölgede heyelan meydana gelmiş olması
- Arazide veya yollarda çatlakların, yarıkların veya açılmaların oluşması
- Olağandışı seslerin duyulması (ağaç çatlama sesleri, birbirine sürtünen kaya vb. cisimler)
- Yoğun veya kesintisiz yağın yağmurlar
- Tel veya ahşap çitlerde yer değiştirmelerin görülmesi
- Telefon direklerinde, çitlerde ve ağaçlarda yamaç aşağı eğilme ve yatmaların gözlemlenmesi
- Arazide daha önce olmayan, kaynak suların, suya uygun alanların ve su sızıntılarının oluşması
- Bina temelleri altında çatlama, yarıma veya ayrılmaların gözlemlenmesi
- Bina döşemelerinde ve duvarlarda sürekli genişleyen çatlakların oluşması

heyelan belirtileridir.

Bu belirtilerden herhangi biri veya birkaçı gözlemlendiğinde, öncelikle İl Afet ve Acil Durum Müdürlükleri, Belediye, Polis, İtfaiye gibi kurumları bilgilendirin. Yoğun ve kesintisiz yağın yağmurlar gibi çamur akıntısı riskinin yüksek olduğu durumlarda yetkili kurumların yapacağı duyuru ve anonsları takip edin.

Heyelan öncesinde;

- Yaşadığınız bölgedeki heyelan riskleri hakkında bilgi edinin.
- Heyelan riskine karşı nasıl hazırlanacağınızı ve korunacağınızı öğrenebileceğiniz eğitim programlarına katılın. İlk yardım vb. tamamlayıcı eğitimler alın.
- Yeni yerleşim yeri olarak heyelan riski taşıyan bölgeleri seçmeyin.
- Yaşadığınız bina için zemin etütlerini yaptırarak güvenlik seviyesini artırıcı önlemler alın.
- Heyelan riskine karşı sigortanızı yaptırın.
- Afet ve Acil Durum Aile Planınızı hazırlarken heyelan riskini göz önünde bulundurun.
- Tahliye güzergâhını buna göre belirlemek gibi gerekli ek önlemleri alın.

Bilgi Notu:

Yaratmakta olduğu olumsuz etkilerden dolayı doğal tehlikeler arasında önemli bir yer tutan heyelanlar, etkin oldukları bölgedeki yerleşim yerlerinde can ve mal kayıplarına neden olmaktadır. Konutları, karayollarını, demiryollarını, bahçe ve ekili alanları da etkileyerek önemli ekonomik kayıplara yol açar.

Aşırı yağışlar, kayan malzemenin iç yapısı, depremler, volkanik patlama gibi olaylar heyelanın oluşumunda aktif rol oynasa da insanların yer yüzeyinde yaptığı değişiklikler, aşırı yapılaşma ve bitki örtüsünün tahribi gibi etmenler de heyelanın oluşmasına zemin hazırlayan faktörler arasında yer alır. Bununla birlikte heyelanların, yeryüzünde çok sık meydana gelen ve çok yaygın görülen kütle hareketlerinin bir çeşidi olduğu unutulmamalıdır.

Genel olarak heyelan terimiyle açıklanan kütle hareketleri hareketin türüne göre üçe ayrılır:

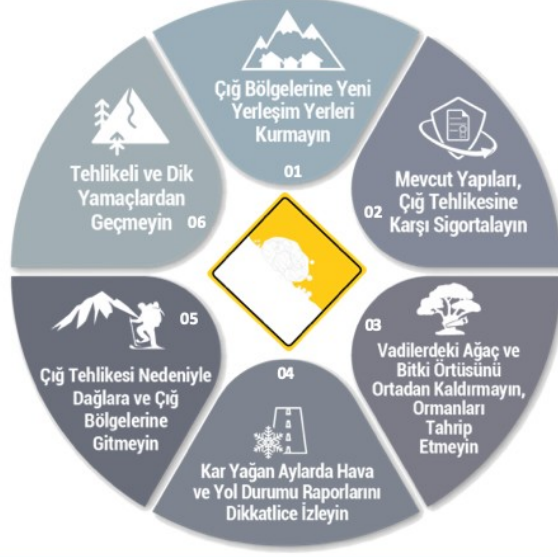
Kaymalar: Toprak, taş veya bunların karışımından oluşan malzemelerin yerçekimi etkisiyle belirli bir yüzey boyunca aşağıya doğru hissedilebilir bir şekilde hareket etmesidir. En sık görülen kütle hareketleri arasında yer almaktadır. Heyelanlar ve toprak kaymaları bu sınıfa girmektedir.

Düşme ve Devrilmeler: Genel olarak çeşitli faktörlerin etkisi sonucu kopan malzemenin aşağıya doğru (deniz ve göl kenarlarından, dik yamaçlardan, mağara tavanlarından, sivri dağ doruklarından vb.) hareket etmesi olarak tanımlanabilir. Düşme olayı içinde en çok zarar veren kütle hareketi "kaya düşmesi"dir.

Akmalar: Yüzeyde kayaların ayrışması sonucu oluşmuş ince taneli (kumlu, killi) zeminlerde, toprak ya da taş-toprak karışımından oluşan malzemede, su miktarının artması sonucunda gelişen harekettir. Bu durum, kurak bölgelerde kuru kum akmaları şeklinde de gözlenmektedir.

Ancak genelde ince taneli malzemelerin olduğu bölgelerde «çamur akmaları», çakıl ve moloz boyutundaki malzemelerin olduğu bölgelerde ise «moloz akmaları» şeklinde görülür. Akmalar yavaş veya hızlı gelişebilmektedir.

Çığ Öncesinde

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı

AFAD 26 / 50

Önerilen Süre: 1 dk.

- Çığ bölgelerine yeni yerleşim yerleri kurmayın.
- Çığ yataklarında var olan yapıları kaldırın.
- Mevcut yapıları, çığ bölgesinden kaldırılana kadar sigortalayın.
- Vadilerdeki ağaç ve bitki örtüsünü ortadan kaldırmayın, ORMANLARI tahrip etmeyin.
- Kar yağın aylarda, hava ve yol durumu raporlarını dikkatlice izleyin.
- Kar yağın dönemlerde, çığ tehlikesi nedeniyle dağlara ve çığ bölgelerine gitmeyin.
- Tehlikeli ve dik yamaçlardan geçmeyin.

Önerilen Süre: 15 sn.

Slayt animasyonu otomatik başlar, sessizdir.

Bu bölüme kadar, afet ve acil durum öncesi hazırlıklarımızdan bahsettik. Şimdi ise afet sırasında yapılması gerekenler için hazırlıklara değinelim, doğru davranışlardan bahsedelim.

Deprem Sırasında; Hedef Küçült, ÇÖK – KAPAN – TUTUN

SAKİN OL!

UZAK DUR!
Balkon, Merdiven, Asansör

ÇÖK
Güvenli gördüğünüz bir yerde veya sağlam bir nesnenin yanında/altında ÇÖK'ün.

KAPAN
Sırtınızı pencereleere dönük bir şekilde KAPAN'ı başınızı düşen cisimlerden koruyun.

TUTUN
Sarsıntı sona ere kadar koltuk veya oturma grubu gibi ağır ve büyük cisimlere TUTUN'un.

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı **AFAD** 28 / 50

Önerilen Süre: 3 dk.

Uygulama Süresi: 1 dk.

Slayt animasyonu tıklayınca başlar, sessizdir.

Öncelikle depremin yani sarsıntı sırasında nasıl davranmanız gerektiğinden söz edelim. Deprem süresince kendimizi korumak için ne yapacağımızı önceden planlamalıyız.

Tıklayın;

Sarsıntı başlar başlamaz ilk yapmamız gereken **paniğe kapılmamaktır**. İnsanlar deprem sırasında genellikle paniğe kapılıp, donup kalmakta ya da bilinçsizce kaçışmaktadır. Paniğe kapılmamak için deprem öncesi, sırası ve sonrasında yapılması ve yapılmaması gerekenleri öğrenmeli ve uygulamalıyız.

Tıklayın;

Eğer bina içerisindeyse depremi hissettiğimizde ayakta durmamalı, oradan oraya koşmanın, balkon ve merdivenlere yönelmenin asansöre binmenin ve pencere ve balkonlardan atlamanın size zarar vereceğini bilmelisiniz.

Peki deprem sırasında ne yapmamız gerekir bileneğiniz var mı?

Eğitmen Notu: Katılımcılar arasında ÇÖK-KAPAN-TUTUN hareketini bildiğini belirten varsa uygulamasını isteyebilir ve davranışının düzeltmeye ihtiyacı varsa düzelterek, kişi üzerinde de bir sonraki slaytın anlatımına geçebilirsiniz.

Tıklayın;

Bir deprem anında;

ÇÖKüp sağlam bir nesnenin yanında durun.

Tıklayın:

Özellikle sırtınız pencereleere dönük bir şekilde **KAPAN**ıp başınızı ve ensenizi düşen cisimlerden koruyun.

Tıklayın:

Sarsıntı sona erene kadar sallanan nesneyle beraber hareket edebilmek için **TUTUN**un. Bu sırada diğer kolunuzun üzerine yüzünüzü koyarak uçuşan cisimlerden gözlerinizi ve yüzünüzü koruyun.

Eğer deprem anında **mutfaktaysanız ve yanan bir ocak varsa**; Sarsıntı hissedilir hissedilmez önce ocaklardaki ateşi ve gazı kapatın sonra **ÇÖK-KAPAN-TUTUN** hareketini yapın. Eğer deprem anında **mutfakta değilseniz ancak yanan bir ocak varsa**; sarsıntı hissedilir hissedilmez önce **ÇÖK-KAPAN-TUTUN** pozisyonunu alın, sarsıntı geçtikten sonra ocaklardaki ateşi ve gazı kapatın.

Bir acil durum ya da afet sırasında bulunduğunuz yerde **en uygun ÇÖK-KAPAN-TUTUN pozisyonunu alarak hedef küçültün. Tehlike geçinceye kadar aynı pozisyonda kalın.**

Deprem anında doğru davranış şeklini hatırlayabilmek ve uygulayabilmek için mutlaka ve sürekli olarak tatbikat yapılması gerekir. Her artçı depremde de ÇÖK-KAPAN-TUTUN pozisyonunu almayı ihmal etmeyin.

Şimdi hep beraber yapalım! (Eğitmen **“DEPREM!!!”** diye bağırarak katılımcıların çök-kapan-tutun hareketini yapmalarını sağlar ve herkes tekrar yerine oturduktan sonra devam eder)

Eğitmen Notu:

Uygulama: Katılımcılara **ÇÖK-KAPAN-TUTUN Pozisyonu** anlatılırken eğitmen bunu uygulamalı şekilde göstermelidir.

Burada **ÇÖK**'me iki diz yerde olacak şekilde uygulanmalı ve katılımcılara da özellikle dizlerini yere koymaları öğretilmelidir. Böylece savrulmalar azalacaktır.

KAPAN'ırken ise parmaklar birbirine kilitlenmemeli, bir el ensede bir el başta olacak şekilde uygulama gösterilmelidir.

Eğer bir el ile sağlam bir masa, vb. nesne ayağına **TUTUN**'uyorsak diğer elimiz ve kolumuzla da başımızı ve enseimizi nasıl koruduğumuz gösterilmelidir.

Bilgi Notu 1:

“Masanın yanında mı yoksa altında mı?

Eğer masa sağlam ayakları olan ağır bir mobilya ise altında da durulabilir. Ancak hafif ve kırılabilir bir mobilya ise üzerine bir yük düşmesi durumunda sizi zarar görmekten koruyamayacağı için yanında durmayı tercih etmelisiniz. Etrafınızda çok fazla dökülen, düşen, parçalanmış nesne var ise bunlardan korunmak için sağlam masa altına geçmeyi tercih ediniz. Binanızın sağlam olduğundan eminseniz (test yaptırdınızsa, yapı kullanım izni varsa) masa altına girerek çevrenizdeki yapısal olmayan nesnelerin size çarpmasına engel olabilirsiniz.

Bilgi Notu 2:

Deprem sırasında bulunduğunuz yere göre farklı davranış şekilleri uygulamanız gerekebilir. «Yat kapan tutun», «yat korun tutun», «çömel kapan tutun», «cenin pozisyonu» gibi pozisyonların hepsinde ortak yön hedef küçültmektir. **Neden “çök-kapan-tutun öneriyorsunuz?” diye ısrar eden katılımcılar için:** Hacim küçülttüğünden sonra nasıl durulması gerektiğinin çok da fark etmediğini, isterlerse cenin pozisyonu olarak da korunabileceklerini belirtiniz.

Hedef Küçült; ÇÖK – KAPAN – TUTUN

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı

AFAD 29 / 50

Yapısal Olmayan Risklerin Azaltılması Videosu
Video tıklayınca başlar, seslidir.
Video Süresi: 31 sn.

Önerilen Süre: 2 dk.

Slayt animasyonu tıklayınca başlar, sessizdir.

Deprem sırasında bulunduğunuz yere göre farklı davranış şekilleri uygulamanız gerekebilir.

Tıklayın:

Evler ve Ofisler: Deprem sırasında ev ve ofislerdeki davranışla ilgili genel yaklaşım; devrilebilecek ağır ve yüksek cisimlerden, kırılabilir camlardan, ağır ayna, asılı bitki gibi düşerek zarar verebilecek cisimlerden uzak durmak ve tercihen daha önce belirlediğiniz emniyetli yerlerde "ÇÖK-KAPAN-TUTUN" hareketini yapmaktır.

Alışveriş merkezleri gibi kalabalık yerlerdeki önemli tehditlerden biri ilk anda oluşabilecek paniktir. Bulduğunuz yerde kalın, panik halinde çıkışlara koşmayın. Üzerinize devrilebilecek raf vb. objeler ile devrilebilecek yüksek ve ağır cisimlerden uzak durun. Panik nedeniyle zarar görmeyeceğiniz bir yerdeyseniz "Çök - Kapan - Tutun" hareketini yapabilirsiniz, aksi takdirde en azından başınızı kapayın, ya da bulduğunuz bir cisimle başınızı örterek düşebilecek sıva, cam gibi malzemelerden korunun. Sarsıntı sırasında yangın için bulunan otomatik su püskürtücülerin ve yangın alarmlarının devreye girebileceğini aklınızda tutun. Kesinlikle asansörleri kullanmayın.

Tıklayın:

Sinema, Tiyatro, Stadyum, Dini İbadet Yerleri: Bu gibi kalabalık yerlerdeki önemli tehditlerden biri, ilk anda oluşabilecek paniktir. Deprem olduğunu anladığınız anda ilk yapılacak şey bulunduğunuz yerde kalmak, sarsıntı boyunca çıkışlara gitmeye çalışmamaktır. Ezilme riskinin (paniğin) olmaması halinde koltuk/ sıra önlerinde "ÇÖK-KAPAN-TUTUN" hareketini yapabilirsiniz. Panik nedeniyle ezilme riskinin olduğunu fark ettiğinizde, bulunduğunuz yerde durarak/oturarak başınızı koruyun.

Tıklayın;

Açık Alanlar (Dış Mekanlar): Dışarıda iseniz, binalardan, ağaçlardan, üst geçitlerden, köprülerden, elektrik direklerinden ve tellerinden uzak durun. Kaldırım ve bina kenarında bulunmanız halinde, yukarıdan düşebilecek kiremit, cam, tabela, siva, mozaik, saksı gibi malzemelerden uzak durmaya çalışın. Açık bir noktada yere "ÇÖK-KAPAN" hareketini yaparak yukarıdan düşebilecek cisimlere karşı başınızı koruyun.

Tıklayın;

Fiziksel Engelliler: Bu durumdaki davranış, fiziksel engelin seviyesi ile ilgilidir. Örneğin; kendi başınıza hızla tekerlekli sandalyenizden ayrılp hızla emniyetli bir yerde "ÇÖK-KAPAN-TUTUN" hareketini yapabilecek, daha sonra da kendi başınıza tekerlekli sandalyenize çıkabilecekseniz bu hareket önerilir. Bazı fiziksel engeller kişinin bu hareketleri yapmasına izin vermeyebilir. Bu durumda emniyetli bir yerde tekerlekli sandalyenin tekerlekleri kilitlenmeli, baş ve boyun bölgesi korunarak sarsıntının bitmesi beklenmelidir.

Tıklayın;

Ancak bazı özel koşullarda örneğin hastanede yatan bir hasta iseniz, "ÇÖK-KAPAN-TUTUN" hareketini yapamayabilirsiniz. Böyle bir durumda size zarar verebilecek nesnelere korunmak için yastık ile yüzünüzü kapatıp, sakın bir şekilde sarsıntının geçmesini bekleyin.

Tıklayın;

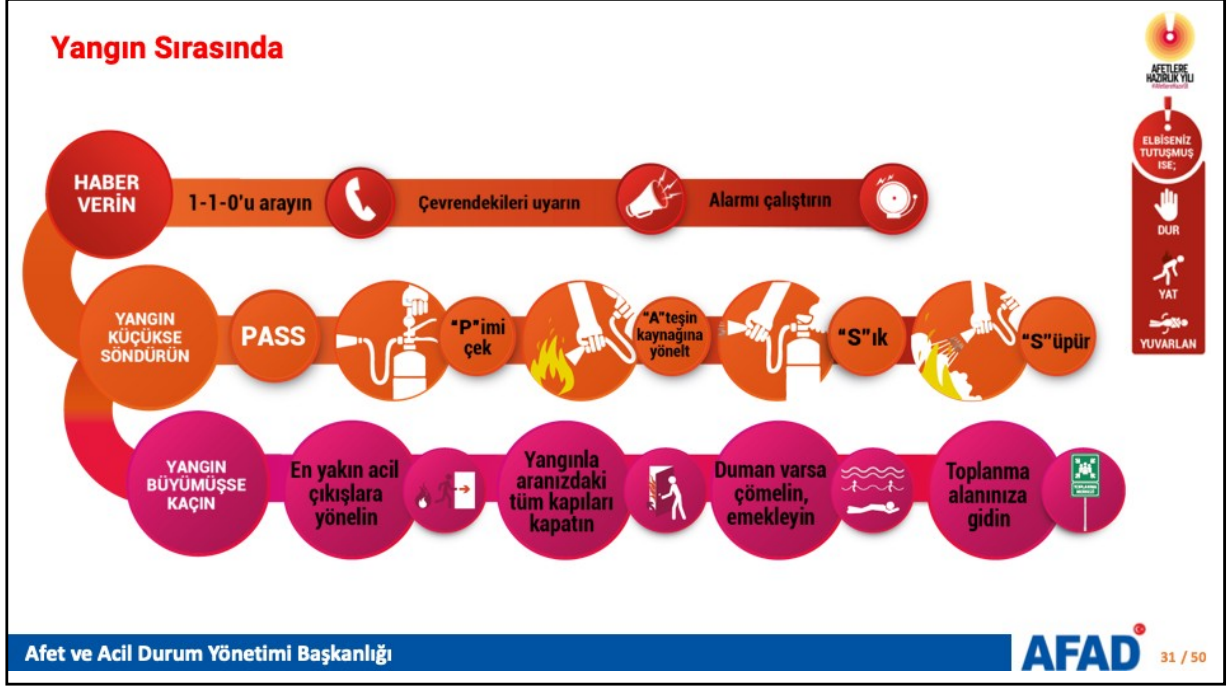
Araç Kullanırken: Yolda seyir halindeyseniz yavaşça ve dikkatli bir şekilde aracınızı yolun kenarına çekin ve durun. Elektrik direk ve kablolarından ve diğer tehlikelerden uzak bir yer seçin. Sarsıntı bitene kadar araç içinde kalın. Sarsıntıdan sonra araç kullanmaya devam etmeniz halinde, yoldaki olası hasarlara karşı tetikte olun. Üst geçitlerde, köprü altlarında ya da üzerinde veya tünel içinde durmayın. Bu gibi yerlere girmek üzereyseniz, girmeden önce; çıkmak üzereyseniz, çıktıktan sonra durmaya çalışın. Kapalı otopark gibi yerlere park etmeniz halinde emniyetli yerler olarak araçların yanlarına yatmayı düşünebilirsiniz. Ancak bu hareketi trafiğe açık alanda yapmayın.

Bu uygulama hemen tüm kapalı mekanlar için aynı olmakla beraber, bazı istisnalar aşağıda ayrıca belirtilmiştir.

Balkonlar: Depreme balkonda yakalanmanız halinde içeri girin ve en yakın emniyetli yerde "ÇÖK-KAPAN-TUTUN" hareketini yapın; balkonda kalmayın, aşağı atlamayın.

Merdivenler: Depreme merdivende yakalanmanız halinde en yakın kata ulaşmaya çalışın, en yakındaki emniyetli yerde "ÇÖK-KAPAN-TUTUN" hareketini yapın. Eğer ulaşamıyorsanız, tırabzanlara tutunarak "ÇÖK-KAPAN-TUTUN" hareketini yapın. Depreme içeride yakalandıysanız, merdivenlere koşmayın.

Asansörler: Depreme asansörde yakalandıysanız hemen en yakın kata inin ve en yakın emniyetli yerde "ÇÖK-KAPAN-TUTUN" hareketini yapın. Deprem sırası ve sonrasında asansöre binmeyin.

Önerilen Süre: 2 dk.

Slayt animasyonu tıklayınca başlar, sessizdir.

Deprem sırasında yapmamız gereken doğru davranışların neler olduğundan söz ettik. Şimdi ise yangın sırasında neler yapmamız gerekenlerden bahsedelim. Yangın anında doğru davranış, yangının verdiği zararın büyümesini büyük ölçüde engelleyecektir.

Tıklayın:

İlk olarak etraftaki kişilerin uyarılması gerekmektedir. Etraftaki insanlar uyarıldıktan sonra en kısa zamanda itfaiyeye haber verilmelidir. İtfaiyenin zamanında müdahalesi için erken ihbar vermek çok önemlidir. Ölümlü ve yaralanmalı olayların çoğunda itfaiyenin geç çağırıldığı ve itfaiyeyi çağırılmadan önce yangının söndürülmeye çalışıldığı görülmüştür. Ne olursa olsun yangını söndürmeye çalışılmadan önce itfaiyeye haber vermek gerekmektedir.

Tıklayın:

İtfaiyeye haber verdikten sonra uygun şartlar varsa ve eğitim alınmışsa yangına müdahale edilebilir. Eğer yangın küçükse ve çalışır durumda bir yangın söndürücünüz varsa **P.A.S.S.** kısaltmasına uygun bir şekilde yangını söndürmeye çalışın.

P.A.S.S.

Pimi çek: Yangın söndürme cihazının üzerinde bulunan metal pimi zorlayarak çekin.

Ateşe yönel: Yangın söndürücünün hortumunu ateşin kaynağına doğru yöneltin. Yangına 1 metreden fazla yaklaşmayın.

Sık: Yangın söndürücüyü ateşe belli bir mesafede tutarak ve rüzgârı arkanıza alarak ateşin kaynağına sıkın.

Süpür: Yangın sönüncüye kadar süpürür gibi yaparak sıkmaya devam edin

Bir kez sıkılan yangın söndürücü tam olarak boşalmasa bile tekrar doldurulmalıdır.

Tıklayın:

Yangın büyümüşse mutlaka kaçmalı ve risk alınmamalıdır. Yangın yerine açılan tüm kapılar kapatılmalı fakat kilitlenmemelidir. Kapılar kapatılarak yangının büyümesi engellenmiş olur. Dumandan boğulmamak için, yardım gelene kadar eğilerek veya çömelerek ilerlemeli, mümkünse ağızımızı ve burnumuzu ıslak mendil veya bez parçasıyla örterek nefes almalıyız. Daha sonra önceden belirlediğimiz toplanma alanına gitmeliyiz.

Tıklayın:

Giysileriniz tutuşursa derhal **DURun**, **YATın** ve **YUVARLANın**. Ellerinizle yüzünüzü kapatarak yerde etrafınızda dönün. Ateş sönene kadar yuvarlanmaya devam edin.

Sel ve Taşkın Sırasında

Sel Uyarısı Yapıldığında;

- ✓ 1 Hazırlıklarınızı gözden geçirin
- ✓ 2 Küveti, kapları temiz suyla doldurun
- ✓ 3 Tesisatları kapatın
- ✓ 4 Afet ve acil durum çantanızı alın
- ✓ 5 Ani su baskını olabileceğini unutmayın
- ✓ 6 Yüksek bir yere çıkmak için harekete geçin

Sel Başladığında;

- ✓ 1 Gereksizce dışarı çıkmayın
- ✓ 2 Çukur alanları terk edin; yüksek ve güvenli alanlara gidin
- ✓ 3 Elektrik kaynaklarından uzak durun
- ✓ 4 Sel suları içerisine kesinlikle girmeyin; aracınızı suyla kaplı yollarda kullanmayın
- ✓ 5 Sürüklenebilecek parçalara karşı kendinizi koruyun
- ✓ 6 Hortum tehlikesi varsa, iç alanlara sığının; binaların yüksek alanlarından ve pencere kenarlarından kaçın

Önerilen Süre: 1 dk.

Slayt animasyonu tıklayınca başlar, sessizdir.

Yaşadığımız alanlarda seller ile de karşılaşabiliriz. Özellikle sel uyarısı yapıldığında;

Tıklayın:

- Sel öncesi hazırlıklarınızı gözden geçirin, planınızı uygulamaya koyarak gerekli ek önlemleri alın,
- Evdeki banyo küvetini ve kapları, şebeke suyunun kirlenme ihtimaline karşı temiz su ile doldurun,
- Elektrikli ev aletlerini fişten çekin; sigortaları ve vanaları kapatın,
- Afet ve acil durum çantanızı yanınıza alın,
- Bina dışında bulunan ve akıntıyla sürüklenip zarara yol açabilecek mangal, çöp kovası vb. eşyaları bağlayın ya da daha güvenli bir yere kaldırın.
- Yüksek bir yere çıkmak üzere harekete geçin.
- Dere yatağı, nehir, hendek, vadi ve kanyon gibi yerlerden uzak durun.

Tıklayın:

Sel başladığında ise;

- Sakin olun.
- Su yatağı ve çukur bölgeleri hemen terk edin. Zaman kaybetmeden mümkün olduğunca yüksek ve güvenli bölgelere gidin.
- Sel suyu, akıntı ya da nehirlerde yürümeye çalışmayın. Hızla akan 15-20 cm derinlikteki suyun bir insanı devirip sürükleyebileceğini aklınızdan çıkarmayın.
- Asla suda karşıdan karşıya geçmeye çalışmayın.
- Elektrik kaynaklarından uzak durun, elektrik çarparabilir.

- Asla sel suyu içinde araba kullanmayın; Aracınızı selden etkilenmeyecek yüksek kesimlerde bir yere çekin.
- Sel sırasında araç içindeyseniz asla su ile kaplı yoldan gitmeye çalışmayın.
- Sel sularının temas ettiği yiyecekleri yemeyin.
- Evinizin çevresindeki emniyet ve istinat duvarlarının yıkılabileceğini düşünerek bu bölümlerden uzak durun.
- Kopmuş elektrik telleriyle temas halinde olabilecek su birikintilerinden uzak durun.
- Binada gaz sızıntısı olduğunu düşünüyorsanız, herhangi bir türde elektrikli alet ve ışık kullanmayın. Işığa ihtiyacınız olduğunda pilli fener kullanın.

Heyelan Sırasında

Binadan çıkmak ve heyelan bölgesinden uzaklaşmak için yeterli vaktiniz varsa tahliye olun
Evinizde bulunan elektrik, gaz ve su tesisatlarını kapatın

Eğer Kapalı Alandaysanız;

- ✓ 1 Yeterli vaktiniz yoksa içeride kalın.
- ✓ 2 Sağlam eşyaların altında ve/veya yanında ÇÖK - KAPAN - TUTUN hareketini uygulayın.
- ✓ 3 Hissettiğiniz hareket sona erinceye kadar yerinizden ayrılmayın.

Dışarıdaysanız;

- ✓ 1 Heyelan veya çamur akıntısının hareket yolunda durmayın.
- ✓ 2 Çevrenizdeki insanları da uyarın.
- ✓ 3 Mümkün olduğu kadar yükseklerle çıkın.
- ✓ 4 Zamanınız veya saklanabileceğiniz sağlam bir şey yoksa, olduğunuz yerde ÇÖK-KAPAN-TUTUN hareketini yaparak başınızı ve boynunuzu koruyun.

Önerilen Süre: 55 sn.

Heyelan sırasında ise; Binadan çıkmak ve heyelan bölgesinden uzaklaşmak için yeterli vaktiniz varsa tahliye olun. Evinizde bulunan elektrik, gaz ve su tesisatlarını kapatın

Eğer Kapalı Alandaysanız;

- Binadan çıkmak ve heyelan bölgesinden uzaklaşmak için yeterli vaktiniz yoksa içeride kalın.
- Sağlam eşyaların altında ve/veya yanında ÇÖK-KAPAN-TUTUN hareketini uygulayın.
- Hissettiğiniz hareket sona erinceye kadar yerinizden ayrılmayın.

Dışarıdaysanız;

- Heyelan veya çamur akıntısının hareket yolunda durmayın.
- Çevrenizdeki insanları da uyararak heyelanın hareket yolundan uzaklaşın ve mümkün olduğu kadar yükseklerle çıkın.
- Heyelan veya çamur akıntısından kaçabilecek zamanınız veya etrafınızda arkasına saklanabileceğiniz sağlam bir şey yoksa, olduğunuz yerde ÇÖK-KAPAN-TUTUN hareketini yaparak başınızı ve boynunuzu koruyun.

Çığ Başladığında Çok hızlı bir şekilde uzaklaşın

Çığa yakalanmak kesin ise

Arabadaysanız

Akış sırasında oturma pozisyonu alın

Bacaklarınızı ve kollarınızı birbirlerine yapıştırarak yeri sertçe iterek kalkmaya çalışın

Çığ sırasında bir aracın içinde bulunuyorsanız motoru durdurun

Yerden destek alarak ve geniş yüzme hareketleri yaparak akan karın üstünde kalmaya çalışın

Üst solunum yoluna karın girmesini engellemek için ağızınızı kapatmaya çalışın

Dışarıya ses (korna) ve ışık verecek herhangi bir alet (fener vb.) kullanın

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı **AFAD** 34 / 50

Önerilen Süre: 1 dk.

Tıklayın;

Çığ Sırasında:

- Soğukkanlılığınızı muhafaza etmeye çalışın
- Çığın daha yavaş, yüksekliğinin az olduğu kenar kısımlarına ulaşmaya çalışın.
- Bağırarak veya başka ses kaynakları (korna, çan, ısıklık, vb.) kullanarak çevrenizdekileri uyarmaya çalışın.
- Çığ başladığında bir araç içerisindeyseniz; motoru durdurun ve ışıkları söndürün.

Tıklayın;

Araç İçindeyseniz:

- Dışarıya ses (korna) ve ışık verecek herhangi bir alet (fener vb.) kullanın.
- Çığdan etkilenen kişilerin öncelikle üzerini örtün; doğrudan sıcak bir ortama kesinlikle sokmayın.
- Karda ses iletimi az olmasına rağmen eğer yüzeye yakın olduğunuzu hissediyorsanız bağırın.
- Mümkünse 1-5-5 Polis ve 1-5-6 Jandarma'yı arayın.

Eğitmen Notu: (Çığ tehlikesi yoğun illerde çığ sırasında başlığı altında bu bilgiyi de paylaşınız)

Açık Alanda Çiğ Altında Kalırsanız:

- Yerden destek alarak ve geniş yüzme hareketleri yaparak akan karın üstünde kalmaya çalışın.
- Ağızınızı sıkıca kapatın; kafanız kar altında kaldığı anda mümkünse uzun süre nefesinizi tutmaya çalışın.
- Akışa kapılırsanız bacaklarınızı ve kollarınızı birbirine yapıştırarak oturma pozisyonu alın. Mümkünse çiğ durmadan kısa süre önce bacaklarınızla yeri sertçe iterek (eğer zemin alttaysa veya zemin üzerindeki kar sertleşmeye başlamışsa) kalkmaya çalışın; çünkü çiğ durduktan sonra kar betonumsu bir özellik kazanacak ve içerisinde hareket etmek mümkün olmayacaktır.
- Mümkünse çiğ durmadan önce mutlaka bir elinizi yüzün önünde (ağızınızı ve burnunuzu kapatacak şekilde), diğer elinizi de başınızın üzerinde (yüzeye doğru uzatarak) tutun ve kar altında kaldığınız zaman boyunca hayati önem taşıyacak olan nefes boşluğunu genişletin. Başınızı sağa sola çevirerek boşluğu büyütmeye çalışın. Bu boşluk, çok küçük olsa bile ağız ve burunun karla dolmamasını sağlayacaktır.
- Mümkünse 1-5-5 Polis ve 1-5-6 Jandarma hatlarını arayarak durumu bildirin.
- İlk yardım eğitiminiz yoksa ve zorunlu olmadıkça, çığdan kurtarılan kişileri hareket ettirmeyin, rastgele taşımayın.
- Çığdan etkilenen kişilerin öncelikle üzerini örtün; doğrudan sıcak bir ortama kesinlikle sokmayın.

Önerilen Süre: 15 sn.

Slayt animasyonu otomatik başlar, sessizdir.

Bu bölüme kadar, afet ve acil durum öncesi hazırlıklarımızdan bahsettik. Şimdi ise afet sonrası için yapılması gereken hazırlıklara değinelim. Doğru davranışlardan bahsedelim.

Afet ve Acil Durum Sonrası İlk Dakikalar

Kendinizi emniyete alın
Yaralanma var mı diye kontrol edin

Yardıma ihtiyacı olan kişilere yardım edin

İkincil risklere dikkat edin

- ✓ Yangın
- ✓ Gaz kaçağı
- ✓ Hasarlı elektrik kabloları
- ✓ Devrilen enerji hatları
- ✓ Düşen nesnelere
- ✓ Kirlenmeler
- ✓ Devrilen veya hasar gören bacalar

Kendi güvenliğinizden emin olduktan sonra
Afet ve Acil Durum Çantanızı yanınıza alarak güvenli alanlara gidin

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı

AFAD 36 / 50

Önerilen Süre: 45 sn.

Slayt animasyonu otomatik başlar, sessizdir.

Peki afetin hemen sonrasında neler yapacağız? Afet ve acil durum sonrası ilk dakikalarda; öncelikle kendinizi emniyete alıp yaralanıp yaralanmadığınızı kontrol etmeliyiz.

Tıklayın;

Afet ve acil durum sonrası ikincil risklere dikkat etmelisiniz. Özellikle;

- Yangın
  - Gaz kaçağı
  - Hasarlı elektrik kabloları
  - Devrilen enerji hatları
  - Düşen nesnelere
  - Kirlenmeler
  - Devrilen veya hasar gören bacalar
- muhtemel ikincil risklere örnek gösterilebilir.

Tıklayın;

Afet ve acil durum çantanızla birlikte güvenli bir alana geçmelisiniz.

Tıklayın;

Bulduğunuz yer artık güvenliyse başkalarına yardım edin.

Bilgi Notu:

Yangın, Evinizdeki veya komşularınızdaki küçük yangınları mümkünse söndürün. Yardım araştırın, ancak itfaiyenin gelmesini beklemeyin.

Gaz kaçağı, Kaçaktan şüpheleniyorsanız veya gaz kokusu alıyorsanız ana gaz valfini kapatın. Gaz şirketi gelmeden ve hasarlı tesisat tamir edilmeden gazı asla açmayın, şüpheyle bile olsa kapatılan gazı açmak şirket sorumluluğundadır.

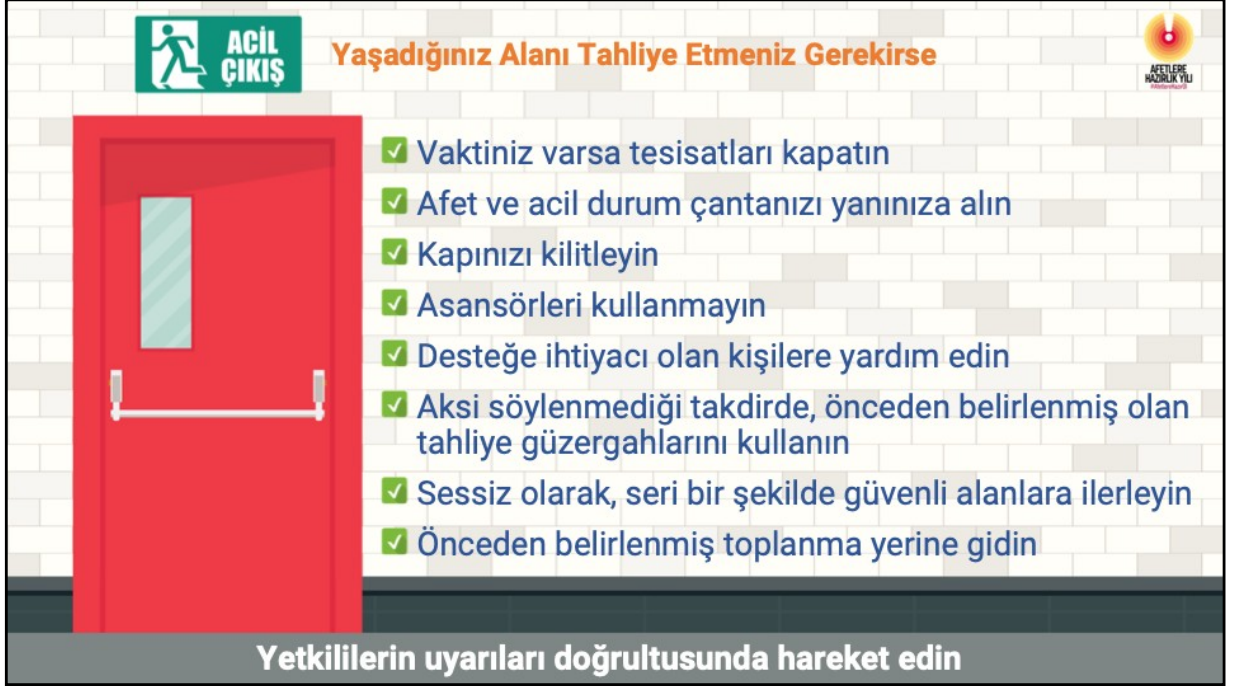
Hasarlı elektrik kabloları Ana elektrik panosundan elektriği kesin. Hasar giderilene kadar da açmayın. Hasar gören her tür elektrikli aletin elektriğini kesin. Bu tür aletlerin üzerindeki elektrik yükü yangına sebep olabilir.

Devrilen enerji hatları Devrilen enerji hatlarını potansiyel tehlike olarak görün ve uzak durun. Düşen kablolara ve bunlara temas eden cisimlere, üzerinde elektrik olmadığını bilseniz bile asla dokunmayın

Düşen nesnelere Kapalı kapıları ve dolap kapaklarını açtığınızda bir şeylerin üzerinize düşebileceğinin farkında olun. Kırılan cisimlere dokunmadan önce eldiven takın. Sabit telefonunuzu yerine yerleştirin, açık kalan telefonlar şebekeyi bloke eder.

Kirlenmiş ilaçlar, ecza malzemelerini veya benzeri toksik olmayan maddeleri kullanmayın. Ağartıcılar, alkaliler, boya, bahçe kimyasalları, akaryakıt gibi tehlikeli maddeler tecrit edilmeli veya kedi kumu gibi malzemelerle kapatılarak absorbe edilmelidir.

Devrilen veya hasar gören bacalar Tuğladan yapılmış duvar ve bacalardan uzak durun. Yıkılmamış olsalar bile zayıfladıkları için artçı bir depremle devrilebilirler. Uzmanı görmeden bacayı kullanacağınız bir ateş yakmayın, yangına veya zehirli gazların evin içine dolmasına sebep olabilirsiniz.

Yaşadığınız Alanı Tahliye Etmeniz Gerekirse

- ✓ Vaktiniz varsa tesisatları kapatın
- ✓ Afet ve acil durum çantanızı yanınıza alın
- ✓ Kapınızı kilitleyin
- ✓ Asansörleri kullanmayın
- ✓ Desteğe ihtiyacı olan kişilere yardım edin
- ✓ Aksi söylenmediği takdirde, önceden belirlenmiş olan tahliye güzergahlarını kullanın
- ✓ Sessiz olarak, seri bir şekilde güvenli alanlara ilerleyin
- ✓ Önceden belirlenmiş toplanma yerine gidin

Yetkililerin uyarıları doğrultusunda hareket edin

Önerilen Süre: 1 dk.

Slayt animasyonu tıklayınca başlar, sessizdir.

Deprem, yangın veya sel gibi bir tehlikenin risk oluşturması durumunda emniyetli bir yere taşınmak amacıyla tahliye yapılabilir. Afetin durumuna göre tahliye, olay gerçekleşmeden önce veya sonra yapılabilir. Eğer tehlike önceden tespit edilebiliyorsa ve erken uyarı sistemi mevcutsa, olay gerçekleşmeden önce tahliye başlatılabilir ve insanların gereksiz yere risk altında kalması engellenebilir. Önceden haber alma ihtimalinin olmadığı durumlarda ise bu işlem, olay gerçekleştikten sonra uygulanmaktadır. Olası bir afet veya acil durum sonrası dışarı tahliye olmanız gerekirse;

Tıklayın:

- Sakin olun ve yetkililerin uyarıları doğrultusunda hareket edin.
- Afet ve acil durum çantanızı yanınıza alın.
- Vaktiniz varsa tesisatları kapatın.
- Aksi söylenmediği takdirde, önceden belirlenmiş olan tahliye güzergahlarını kullanın.
- Asansörleri kullanmayın.
- Sessiz olarak, seri bir şekilde güvenli alanlara ilerleyin. Tek veya ikişerli sıra halinde dışarı çıkın.
- Desteğe ihtiyacı olan kişilere yardım edin.
- Önceden belirlenmiş toplanma yerine gidin.

Bilgi Notu 1:

Binalar insanları dış koşullardan korumak, güvenli barınma ve çalışma ortamları sağlamak amacıyla yapılmaktadır. Modern şehirlerde insanların zamanının büyük bölümü binalarda geçer; dolayısıyla binalar hem yaşam, hem çalışma, hem de sosyalleşme alanı olarak çok büyük önem taşımaktadır.

Bazı afetlerde binalar, korunaklı birer barınma ve çalışma alanı olma özelliklerini yitirebilir; aksine insan yaşamına karşı tehlike oluşturabilmektedir. Örnek olarak deprem veya yangın gibi olaylarda yapıların içinde bulunmak insanlar için çok tehlikelidir. Çünkü bu olaylar binaya yapısal olarak hasar verebilecek ve bina içi koşulları insan yaşamına uygunsuz hale getirecek, dolayısıyla binaların hızla tahliye edilmesi gerekebilecektir.

Bazı afetlerde ise binalar büyük bir koruma sağlar. Bazı afetler dış mekânları daha çok etkiler. Özellikle şiddetli olmayan kötü hava şartları, küçük ölçekli kimyasal sızıntılar, sivil olaylar gibi durumlarda bölge terk edilememişse binaların içi dışından daha güvenli olabilmektedir. Bu durumlarda "içe tahliye" denen uygulama tercih edilmeli, dış mekânlardan ve binaların dış mekân etkilerine açık yerlerinden (örn. pencereler, balkonlar, teras, vb.) uzaklaşılmalıdır.

Bilgi Notu 2:

Tahliye uyarısı verildikten sonra asla olayın ne olduğuna bakmaya gitmeyin.

Örnek olarak bir yangın alarmı verilmişse yangını incelemeye çalışmayın derhal tahliyeye başlayın. Eğer acilen binayı terk etmeniz gerekiyorsa eşyalarınızı toplamakla uğraşmayın.

Sizin için çok hayati bazı şeyleri (Evin anahtarı, kimlik vs) vaktiniz varsa alın ve hemen tahliye edin. Ayrıca ocakta yemek veya fırın gibi ikinci bir tehlike oluşturabilecek şeyler açıksa kapatabilirsiniz.

Birçok kişi tahliye alarmını duyduktan sonra yapmakta oldukları işleri bitirene kadar oyalanmaktadır. Bu asla yapılmaması gereken bir davranıştır. İnsanların kimi zaman nedensiz yere tahliye uyarılarını dikkate almadığı görülmüştür. Eğer yetkililer tahliye etmenizi söylüyorsa mutlaka tahliye edin.

Özellikle futbol maçları eğlence yerleri vb yerlerde insanların yakınlarını aramak için vakit kaybettiği gözlenmiştir. O anda yakınlarınızı bulmak çok olası değildir. Bu nedenle herkes tahliye olduktan sonra dışarıda yakınlarınıza ulaşmaya çalışmak daha güvenli bir davranıştır.

Tahliye anında asla panik yapmamak gerekir. Panik pek çok hatayı beraberinde getirebilir.

Bilgi Notu 3:

Alışveriş merkezleri, eğlence mekanları, spor tesisleri gibi yerlerde büyük çaptaki tahliyeyi yönlendirmek için görevli kişiler vardır.

Bu kişiler tahliye anında insanları doğru yerlere yönlendirmelidir. Ayrıca acil müdahale ekiplerini çağırmak da bu kimselerin görevleridir.

Eğer yabancıysanız olduğunuz bir yerdeyseniz bu görevlilerin yönlendirmelerine mutlaka uyun.

Önerilen Süre: 1 dk.

Slayt animasyonu tıklayınca başlar, sessizdir.

Açık alanlarda öncelikle binalardan, kulelerden, su depolarından, trafolardan uzaklaşmalı ve bunların açığına durmalısınız. Belirlenmiş bir toplanma yeri varsa oraya gidebilirsiniz; yoksa güvenli bir açık alan bulmanız gerekir. Önceden belirlediğiniz buluşma yerine gidin; mümkün değilse güvenli bir açık alan bularak ailece belirlediğiniz **Bölge Dışı Bağlantı Kişisi**'ne haber verin. Afet sonrası binada yapısal bir hasar yoksa (bu konuda yetkililer tarafından size bilgi verilmişse) içeride kalmak güvenlidir. Ayrıca bina içinin daha güvenli olduğu durumlar vardır.;

- Kar ve yağmur fırtınaları
- Kimyasal sızıntılar
- Seller
- Sivil olaylar

Tıklayın:

Yerinde sığınak uygulaması, dışarıdaki tehlikeli durumdan bina içinde korunmayı amaçlar ve temel olarak binanın içini izole etmeye yönelik önlemleri kapsamaktadır. Özellikle şiddetli olmayan kötü hava şartları, küçük ölçekli kimyasal sızıntılar, sivil olaylar gibi durumlarda, bölge terk edilememişse binaların içi dışından daha güvenli olabilmektedir.

Tıklayın:

Bu durumlarda

- Yetkililerin uyarılarını takip edin
- Kapı ve pencereleri kapatın
- Tehlike geçti anonsu yapılmadan alandan çıkmayın

Tıklayın:

Toplanma bölgesi tamamen risk altındaysa, bölgesel tahliye yapılabilmektedir

- Bölgesel tahliye kararı yetkililer tarafından verilir
- Bu durumda yetkililerin talimatlarına uyun
- Tavsiye edilen tahliye yollarını takip edin. Kısa yolları deneyerek kendinizi tehlikeye atmayın
- Diğer araçları riske atacak şekilde araba kullanmayın

Bilgi Notu 1:

Bölgesel tahliye için resmi makamlardan gelecek emir radyo ve televizyonlardan yayınlanacaktır. Bununla beraber, acil müdahale ekipleri tahliye destek verecektir. Bölgesel tahliye yapılırken acil müdahale birimleri, kolluk kuvvetleri ve askeri birliklerin düzeni sağlamak için bölgede olması beklenmelidir.

Yapılan yönlendirmeler aynen uygulanmalı, kişiler acil durum çantasını ve kişisel evraklarını beraberinde götürmelidir.

Bölgesel tahliye genellikle tahliye edilenlerin bir sığınak veya barınma merkezine ulaştırılmasıyla tamamlanır.

Tahliye edilen kişilerden bazı evraklar istenebilir (nüfus cüzdanı, evlilik cüzdanı vs); bu nedenle ilgili evrakların beraberinde bulunması çok işe yarar. Bu barınma merkezlerine evcil hayvanlar kabul edilmeyebileceğinden, bu konuda ayrı bir planlama yapılmalıdır.

Bölgenin boşaltılması resmen istenmiyor olabilir; fakat yine de binanın yangın, sel gibi tehlikelere karşı güvenli olup olmadığına göre buna karar vermek gerekmektedir. Tahliye emri verilmediği halde bireysel hareket ederek bölgeyi tahliye etmek olumsuz sonuçlara yol açabilir. Yollar hakkında depremin ilk saatlerinde hiçbir fikir yoktur.

Ayrıca yola arabayla çıkmak gereksiz bir trafik yükü yaratacak, müdahale araçlarının geçişini zorlaştıracaktır. Bundan dolayı, tahliye emri verilmediği durumlarda, o bölgede kalmak hayati tehlike içermiyorsa (tsunami, kimyasal serpinti vb.) bölgesel tahliye yapılmamalıdır.

Bilgi Notu 2:

Başka bir bölgeye tahliye olurken veya böyle bir risk varken şunlara dikkat edilmelidir: Tavsiye edilen tahliye yollarını takip edin. Kısa yolları deneyerek kendinizi tehlikeye atmayın. Bölge dışı bağlantı kişisine, gideceğiniz yer ve yol hakkında bilgi verin.

Kapınıza ne zaman ayrıldığınızı, hangi yoldan ve nereye gittiğinizi bildiren bir not asın. Eşlik etmeleri için komşularınızı da kontrol edin.

Afet ve acil durum çantanızı yanınıza alın.

Yaya olarak gidilecekse uzun kollu giysiler ve kalın ayakkabılar giyin. Baş üstü tehlikelere dikkat edin, varsa bir koruyucu (baret vs.) kullanın. Evinizin kapısını kilitleyin.

Aracınız varsa her zaman en az yarım depo benzin bulundurun. Diğer araçları riske atacak şekilde araba kullanmayın.

Eşlik etmeleri için komşularınızı da kontrol edin.

İlk Yardım

EĞİTİMİNİZ YOKSA YARALIYA MÜDAHALE ETMEYİN

KORUMA
Kaza sonuçlarının ağırlaşmasını önlemek için olay yerinin değerlendirilmesini kapsar. En önemli işlem olay yerinde oluşabilecek tehlikeleri belirleyerek güvenli bir çevre oluşturmaktır.

BİLDİRME
Türkiye'de ilkyardım gerektiren her durumda telefon iletişimleri, **1-1-2** acil telefon numarası üzerinden gerçekleştirilir.

KURTARMA
Olay yerinde hasta / yaralılara müdahale hızlı ancak sakın bir şekilde yapılmalıdır.

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı **AFAD** 39 / 50

Önerilen Süre: 1 dk.

Slayt animasyonu tıklayınca başlar, sessizdir.

Afet ve acil durumlar sonrasında kendimiz ve çevremizdeki kişilerin kazaya uğrama riski her zaman vardır. Afetlerin hemen sonrasında kendimizin ve çevremizdekilerin yaralı olup olmadığını kontrol etmeliyiz. İlk yardımın temel adımları çerçevesinde;

Tıklayın;

Koruma; kaza sonuçlarının ağırlaşmasını önlemek için olay yerinin değerlendirilmesini kapsar. En önemli işlem olay yerinde oluşabilecek tehlikeleri belirleyerek güvenli bir çevre oluşturmaktır. Bunun için;

- Önce; kendi güvenliğinizi ve hasta/yaralının güvenliğini sağlayın.
- Etraftaki meraklıları uzaklaştırın!
- Durumu değerlendirin.
- Ne olmuş? Kaç yaralı var? Yardım ekipleri haberdar edildi mi?

Tıklayın;

Daha sonra olay / kaza mümkün olduğu kadar hızlı bir şekilde telefon veya diğer kişiler aracılığı ile gerekli yardım kuruluşlarına bildirilmelidir. Türkiye'de ilk yardım gerektiren her durumda telefon iletişimleri, 112 acil telefon numarası üzerinden gerçekleştirilir.

112'nin aranması sırasında;

- Sakin olunmalı ya da sakın olan bir kişinin araması sağlanmalı,
- 112 merkezi tarafından sorulan sorulara net bir şekilde cevap verilmeli,
- Kesin yer ve adres bilgileri verilirken, olayın olduğu yere yakın bir caddenin ya da çok bilinen bir yerin adı verilmeli,
- Kimin, hangi numaradan aradığı bildirilmeli,

- Hasta/yaralı(lar)ın adı ve olayın tanımı yapılmalı,
- Hasta/yaralı sayısı ve durumu bildirilmeli,
- Eğer herhangi bir ilk yardım uygulaması yapıldıysa nasıl bir yardım verildiği belirtilmeli,
- 112 hattında bilgi alan kişi, gerekli olan tüm bilgileri aldığı söyleninceye kadar telefon kapatılmamalıdır.

Tıklayın:

Son olarak olay yerinde hasta / yaralılara müdahale hızlı ancak sakin bir şekilde yapılmalıdır.

İlk yardım eğitiminiz yok ise veya kendinizden emin değilseniz kesinlikle hasta/yaralıya dokunmayın.

İlk yardım bilmeyen başka kişilerin de dokunmasına izin vermeyin.

Yaralıyı hareket ettirmeyin.

Kişileri organize edin.

Hasta/yaralının kendi yarasını görmesine izin vermeyin.

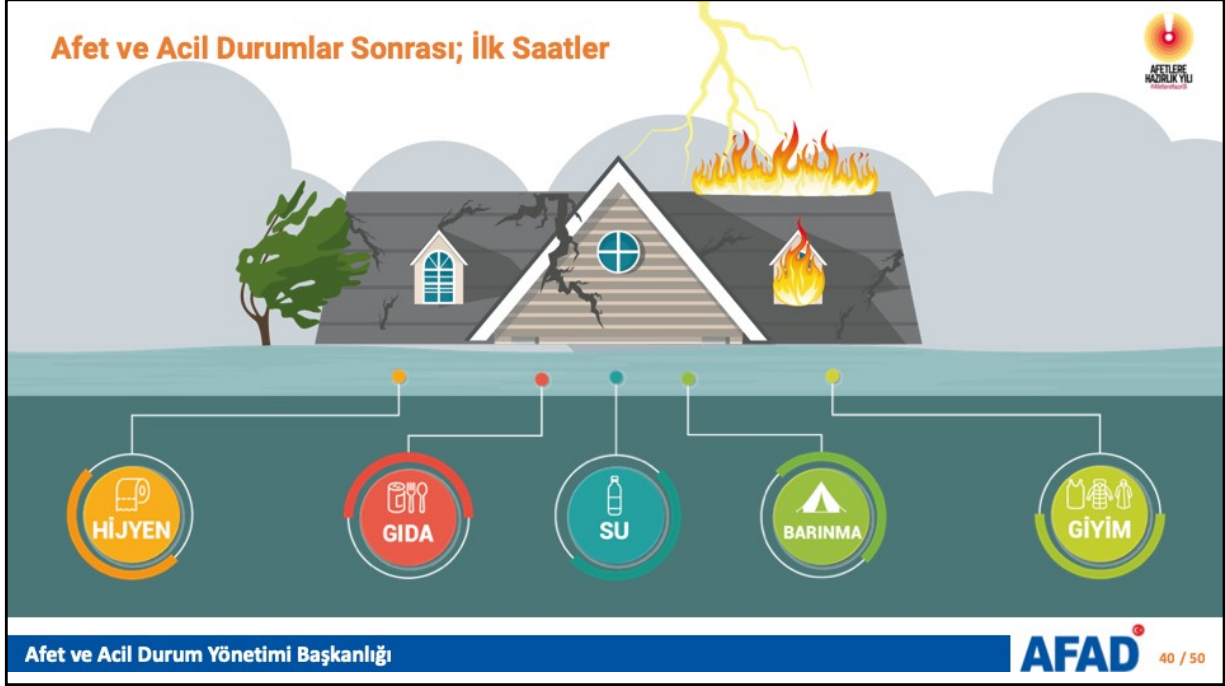
Unutmayın! Evinizde ve afet ve acil durum çantanızda mutlaka bir İlk Yardım Çantası bulunmalıdır.

Bilgi Notu:

İlk yardım; beklenmedik bir kaza veya hastalık anında sağlığı tehlikeye girmiş kimseye, sağlık görevlileri gelene ya da sağlık kurumuna ulaştırılincaya kadar, olayın olduğu yerde eldeki olanaklarla ilaçsız olarak yapılan uygulamalara denir.

Tüm acil durumlar için evlerimizde bulundurabileceğimiz temel ilk yardım malzemelerini eczanelerden temin edebiliriz.

İlk yardım eğitimi de uygulamalı bir eğitimidir. Bilerek yapılan bir müdahale hayat kurtarıcı olabileceği gibi sonradan gelecek kurtarma ekiplerine de zaman kazandıracaktır. İlk yardım eğitimlerinizi Sağlık Bakanlığı sertifikalı ilk yardım eğitimleri vermeye yetkili kuruluşlardan almalısınız.

Önerilen Süre: 1 dk.

Slayt animasyonu tıklayınca başlar, sessizdir.

Afet veya acil durumlar toplumsal yaşamda ciddi aksamalara neden olur. Bu aksamalar bazen günlerce, haftalarca sürebilir ve hatta insanların günlük ihtiyaçlarını gidermeleri imkânsız hale gelebilir. Bu gibi durumlarda ihtiyaçların karşılanması için önceden yapılmış bir hazırlık gereklidir. Ortaya çıkabilecek zorluklar, olumsuzluklar ve kısıtlar ne kadar öngörülebilirse, yaşamı sürdürmek için yapılacak hazırlıklar da o derece başarılı olacaktır. Afet sonrası;

Tıklayın:

- Su
- Gıda
- Barınma
- Giyim
- Hijyen gibi temel ihtiyaçların karşılanması gerekebilir.

Bu ihtiyaçların yardım kuruluşları tarafından giderileceği düşünülebilir. Ancak, büyük ölçekli bir afette ilk 72 saat süresince afet bölgesine yardım sağlanması beklenmemektedir. Bu nedenle, yukarıdaki ihtiyaçların çok basit ve pratik uygulamalarla da olsa afetzedelerin kendileri tarafından sağlanması gerekmektedir. İhtiyaçlar giderilirken eldeki olanaklarla kabul edilebilir standartlar arasında bir denge sağlamak gerekir.

Bilgi Notu 1:

Deprem sonrasında olanağı olanlar, bölge dışına taşınmaktadır. Ancak toplumun büyük kesimi, bölgede görevleri olduğu için, enkaz altında canlı veya ölü yakınları olduğu için veya enkaz altında kıymetli varlıkları olduğu için bölgeyi terk etmemektedir. Evleri hasar görenlerle, evleri sağlam olmasına karşın çekindiği için kullanamayanlar da alternatif barınma olanaklarına gereksinim duyar. Geçici yerleşimler kabaca dört grupta toplanabilir:

- Spor salonu, okul gibi kamu binalarına halkın yerleştirilmesi
- Çadırkent vb. geçici yerleşim alanlarının kurulması
- Bireylerin kendi olanaklarıyla veya yardım olarak elde ettikleri çadır benzeri barınaklarda yaşamaları
- Tatil köylerinin, yolcu gemilerinin, tren vagonlarının bu amaçla kullanılması

İlk günlerde hava şartlarına da bağlı olarak, arabada veya basitçe oluşturulan çardak benzeri mekânlarda geceleleyen insanlar, giderek satın aldıkları veya yardım olarak aldıkları çadırlarda veya tahta, kontrplak ve branda gibi malzemelerden oluşturdukları barınaklarda yaşamaya başlar. İlk haftadan sonra da kurulmaya başlanan geçici yerleşim bölgelerine geçilmektedir.

Çadır, depolama kolaylığı, kurulma hızı ve basitliği, tekrar kullanılabilirliği gibi özellikleri nedeniyle ilk tercih edilme özelliğini korur. Fakat afet sonrası koşullarında uzunca süre yaşamak açısından bakıldığında, konfor ve güvenlik açısından önemli dezavantajlara sahiptir.

Bireysel çadırlar, yaşanan deprem deneyimlerinde barınma yardımıyla ilgili bazı sorunlar olmuştur. Örneğin, ulaştırılan çadırlar, gereksinimi karşılayamamaktadır. Genellikle yardım dağıtımını gerçekleştiren birim (Valilik, Kızılay) hedef kitle olarak, öncelikle orta ve ağır hasar görmüş evlerde yaşayanları seçmektedir.

Çadırkent: Geçici barınma denince ülkemizde akla gelen kuruluş Kızılay'dır. Kızılay, afet sonrasında özellikle çadır, battaniye ve seyyar mutfaklarıyla hazır yemek yardımında öne çıkar. Daha önceleri, gereksinim duyanlara çadır dağıtılması yaklaşımı, özellikle Marmara depremi sonrasında çadırların belirli bölgelerde, belirli düzen içerisinde kurulması ve gereksinim duyanların buraya yerleştirilmesi şeklinde uygulanan "Çadırkent" konsepti geliştirilmiştir.

Marmara'da depremler sonrasında, uzun sürecek geçici yerleşimlere yönelik prefabrik konut uygulaması gerçekleştirilmiştir. Ancak çadıra göre çok daha yüksek konfor ve güvenlik düzeyi sağlayan bu yöntem, yine pahalı olması ve kurulması zaman gerektirdiği için, erken dönemde çadıra alternatif olamamaktadır. Kişiler çadırı teslim alıp, kendi enkazlarının yanına kurmayı tercih etmektedir. Ancak uzayan geçici barınma süresinde, kamu hizmetlerinin sunumu açısından bu yaklaşım ciddi zorluk yaratmaktadır. Erken dönemde yardım kuruluşlarının çadır gereksinimini yeterince hızlı karşılanamayacağı düşünülerek, deprem öncesi bir bireysel çadır edinilmesi yararlı olabilir.

Bilgi Notu 2:

Afet sonrası geçici barınma alanlarında güvenliğin sağlanması önemlidir. Çadırkentler kurulduğu andan itibaren 24 saat güvenlik görevlileri tarafından korunmalıdır.

Barınma alanlarının en az iki giriş çıkışı olmalıdır.

Özellikle kış aylarında yangın riskini azaltmanın önemli bir yolu doğru çadır kurmak ve çadırlar arası mesafelere dikkat etmektir.

Özellikle çadırkentten ve çadırkent çevresinin geceleri çok iyi aydınlatılması gerekmektedir.

Duş ve tuvaletlerin uzak noktalara değil çadır alanlarına yakın ve tenha olmayan yerlere kurulması gerekir. Tüm aile üyeleri barınma alanlarındaki güvenlik konusunda mutlaka bilgilendirilmelidir.

Çocukların okula dönmeleri bir süre mümkün olmayacaktır bu nedenle onlar için oyun oynayacakları alanlar tesis etmek gerekir. 8-10 çadır arasında bir oyun alanı oluşturulabilecek küçük meydanıklar oluşturulabilir. Afetzedeler geçici yerleşke ve kamplarda ikamet ettikleri sürece kamp kurallarına uymalıdır. Bunun nedeni, ortaya çıkabilecek risklerin çok sayıda kişiyi etkileme ihtimali olmasıdır. Çöplerin uygun şekilde atılması, tuvaletlerin uygun şekilde kullanılması, yangın güvenliği gibi konularda kamp yönetiminin belirlemiş olduğu kurallar çerçevesinde hareket edilmelidir.

Çadırkentler yapıları itibarıyla bazı güvenlik sorunları oluştururlar. Normal evlerden farklı olarak çadırlar ve çadır kentler içlerinde barınanlara çok daha az güvenlik sağlar. Özellikle çadırkentten ve çadırkent çevresinin geceleri çok iyi aydınlatılması gerekmektedir. Karanlık ve izbe yerler savunmasız kişiler için çok büyük bir güvenlik tehlikesi oluşturabilmektedir. Tuvalet ve çeşme mesafelerinin çok uzak olması da ayrı bir güvenlik sorunudur. Buraları kullanmak için gereken uzun mesafeler savunmasız kişiler için bir güvenlik riski oluşturacaktır.

Özellikle kış aylarında çadırlar arası mesafelere dikkat etmek olası yangın risklerini azaltır. Yangın riski göz önüne alınarak her 300 metrede 50-75 metre boşluk bırakılmalıdır.

Çadırların ip ve kazıkları, takılıp düşmeler dikkate alınarak çok açıklara yerleştirilmemelidir.

Daha fazla bilgi için: Olağandışı Durumlarda Yaşamı Sürdürme Eğitim Kitapçığı edinilebilir.

Bilgi Notu 3:

Afet ve acil durum çantasında kişinin kendi özel durumuna göre ihtiyaç duyabileceği malzemeler bulundurulur. Bununla birlikte genel olarak başka önlemler almak da gerekebilir.

Hiçbir yerden yardım almaksızın en az 72 saat (3 gün) boyunca kendi başınıza hayatta kalma mücadelesi vermek için yiyecek ve suyunuzu da hazırlayın. Yiyecek ve suyla birlikte acil durum gereçlerini toplayın, bunları güvenli bir şekilde muhafaza edilen ve erişilmesi kolay bir çantada ve benzeri yerlerde saklayın. Söz konusu malzemeler, tahliye gerektiğinde bir kişinin tek başına taşıyabileceği ayrı ayrı çantalarda bulunmalıdır. Küçük çocuklar, yetişkinler ve özürllüler için gerekli özel malzemeleri unutmayın. Tahliye çantanız diğer acil durum gereçlerinizle birlikte güvenli bir yerde muhafaza edilmelidir. Hazırladığınız malzemeleri 6 ayda bir yenileyiniz.

Gıda:

Saklanan gıda ürünlerinin büyük bir bölümü, bozulmayan, açıldıktan sonra ısıtma veya buzdolabına koymaya gerek olmayan cinsten olmalıdır. Tuzlu kraker, tuzlu kuruyemiş gibi susatan gıdalardan uzak durulmalıdır. Bol sıvı içeren konserve yiyecekler, tuzsuz kraker ve kuru yemişler, tam tahıllı pirinç ve buğday gevrekleri, kurutulmuş meyveler ve kutulu meyve suları taze kalmalarına dikkat edilerek depolanmalıdır.

Az hacim tutan enerji verici gıdalar (bisküvi, gofret, konserve ton balığı, şekerleme vs.) kolayca stoklanabilir. Bu arada konserve açacağına da unutmayın! Ayrıca açıldıktan sonra tekrar kapanabilen tipte ambalajlar tercih edilmelidir. Plastik poşetler, streç film, alüminyum folyo ruloları da çok işe yarar. Ailede bebek, yaşlı, diyet gerektiren üyelerin özel gereksinimleri unutulmamalıdır.

Ev kullanılabilir durumda ise, elektrik uzun süre kesik olacağından, ilk iki gün buzdolabındaki gıdaları daha sonra derin dondurucudaki gıdaları tüketmek gerekir. Bu arada, kapak her açıldığında dolap ısınacağından günde belirli defalarda açılmalı, alınacaklar hızla alınmalı ve kısa zamanda kapak tekrar kapatılmalıdır.

Bilgi Notu 4:**Su:**

Afet ve acil durumlarda kişi başına 2.5 - 3 litre içmek için, 1-2 litre temizlik ve yemek pişirmek için günde toplam 4-5 litre suya ihtiyaç vardır. 3 gün için ise kişi başına en az 12 litre içme suyu stoklanmalıdır. Bu ölçü, normal koşullarda kişiye içmek için gerekli olan su miktarıdır. Kişilerin su ihtiyacı yaşa, fiziksel şartlara, yapılan aktivitelere, egzersizlere, diyete ve hava şartlarına göre değişir. Çocuklar, çocuk emziren anneler ve hastalar için su gereksinimi daha fazladır. Çok sıcak havalarda ise su ihtiyacı 2 katına çıkmaktadır.

İçme suyunu doldurduktan sonra, şişeyi kapatırken kapağın iç tarafına parmakların dokunmamasına dikkat etmemiz gerekir. Kullanılmayan suyu altı ayda bir değiştirmeliyiz.

İçmek için, kişisel kullanım için (diş fırçalama, tuvalet), genel temizlik gibi dezenfektan olarak kullanılacak farklı düzeylerde temizlenmiş suya gereksinim bulunmaktadır. Suyun temizlenmesi için en güvenilir yol birkaç yöntemi birlikte kullanmaktır. En kolay yöntemler süzme, klorlama veya kaynatmadır.

Suyun içerisinde partiküller varsa önce şişede bu partiküller çöktürülür, sonra temiz bir bezle süzülür (kahve filtresi var ise bu yöntem için çok uygundur).

Dezenfeksiyon:

Klorlama işlemi için en uygun yöntem, eczanelerde bulunabilen klor tabletleridir. Bu tabletler, ambalajında tarif edildiği şekilde kullanılarak, bu tabletler sayesinde kullanma, hatta içme suyu sağlanabilir. Klor dezenfeksiyon amacıyla en sık kullanılan kimyasallardan biridir. Kullanımı kolay ve etkilidir. Ayrıca düşük maliyetlidir. Çok dayanıklı olanları dışında, birçok virüs ve bakteriyi öldürebilir.

Klorlama için ikinci kolay işlem, çamaşır suyu kullanmaktır. Evde kullanılan çamaşır sularında klor bulunur. Ancak saf (parfümsüz, deterjansız) tipleri tercih edilmelidir. Çamaşır temizliğinde kullanılan diğer kloruz çamaşır suları arındırma amaçlı kullanılmamalıdır. Belirleyici olan, çamaşır suyunda bulunan klor oranıdır.

Su temiz ise, kokusuz çamaşır suyu arındırılmak istenen suyla karıştırılıp otuz dakika beklendiğinde suyun dezenfeksiyonu sağlanmış olur. Bu işlemde çamaşır suyunun oranı önemlidir; bir litre suya iki damla, su bulanıksa veya yağmur suyu ise dört damla çamaşır suyu katılması genellikle kullanma suyu için yeterlidir.

Çamaşır suyu katıldıktan sonra su iyice çalkalanmalı ve 30 dakika beklenmelidir. Sudan hafif bir klor kokusu alınmalıdır. Alınmıyorsa, biraz daha çamaşır suyu eklenebilir. Daha sonra 15 dakika daha beklenir.

Ayrıca suyu en az 1 dakika kaynatarak bakteriyel kirlenmeden arıtabilirsiniz. Temiz su elde etmek için su iyice kaynatılmalıdır. Kaynadıktan sonra da on dakikadan daha fazla süre ateşte tutulmalıdır. Soğuduktan sonra içilebilir, ancak tadı pek de iyi olmayacaktır. Kaptan kaba birkaç kez boşaltılarak havalandırıldığında tadı daha iyi olabilir. Beklemiş su için de aynı işlem geçerlidir. Ayrıca, bu suyun çay halinde içilmesi de bir çözüm yoludur.

- %2'lik tentürdiyot ile (berrak suya/bulanık suya) 1 litre suya 3/6 damla

- Çamaşır suyu ile (berrak suya/bulanık suya) 1 litre suya 2/4 damla
- Çamaşır suyu bir yıldan eski ise iki misli uygulayınız. 1 litre suya 4/8 damla

İnternet Kaynağı: <http://www.cusec.org/documents/cusec/drinkingwater.pdf> (Orta Amerika Deprem Konsorsiyumu - CUSEC)

Daha fazla bilgi için: Olağandışı Durumlarda Yaşamı Sürdürme Eğitim Kitapçığı edinilebilir

İçme suları söz konusu olduğunda suyun kalitesi önem kazanır. İnsanlar temiz görünen suları tüketebilir ancak bu sularda bile bazı mikrobiyolojik organizmalar ve kimyasallar bulunabilir. Bunları tespit etmek uzmanlık isteyen bir iştir. Bu nedenle bir uzman tarafından gerekli testler yapılarak kullanmaya uygun olduğu belirtilmemiş kaynaklardan edinilen sular mutlaka arıtılmalıdır.

Güvenilir olmayan kaynaklardan tüketilen sular virüs, bakteri, kurt gibi hastalık yapıcı unsurlar içerebilir. Bu durum özellikle suya dışkı karıştığı zaman ortaya çıkar. Su kalitesinin korunması için yapılacak şeylerin başında, su kaynaklarını kirletmemek gelir. Bu nedenle çöplerin, tuvaletlerin ve diğer atık alanlarının su kaynaklarını etkilemeyecek yerlerde olması gerekir.

Kaynatma

Kaynatmak çok etkin bir dezenfeksiyon yöntemidir. Suyu en az 1 dakika kaynatarak bakteriyel kirlenmeden arıtabilirsiniz. Suyun beş dakika kaynatılması yeterli olabilir ancak yirmi dakikaya kadar kaynatılması tavsiye edilir. Bu yöntemin dezavantajı ise çok yakıt tüketmesidir.

Temiz su elde etmek için su iyice kaynatılmalıdır. Kaynadıktan sonra da, on dakikadan daha fazla süre ateşte tutulmalıdır. Soğuduktan sonra içilebilir, ancak tadı pek de iyi olmayacaktır. Kaptan kaba birkaç kez boşaltılarak havalandırıldığında tadı daha iyi olabilir. Beklemiş su için de aynı işlem geçerlidir. Ayrıca, bu suyun çay halinde içilmesi de bir çözüm yoludur.

Arıtma

Su arıtma teknik bilgi ve uzmanlık gerektiren bir çalışmadır, ancak yine de çok basit bazı önlemlerle suyun içilebilir hale getirilmesi mümkündür. Özellikle yardım kuruluşları tarafından güvenilir su sağlanana kadar, güvenilir olmayan kaynaklardan edinilen sular için uygun teknikler mutlaka uygulanmalıdır.

Bu yöntemler sadece sudaki fiziksel ve mikrobiyolojik kirlenmeyi ortadan kaldırırlar. Eğer kimyasal karışmışsa, bu su uzmanlar tarafından arındırılincaya kadar kullanılmamalıdır. Suyu arıtmak için uygulanabilecek bazı basit yöntemler vardır.

Süzme

Temiz bir pamuklu kumaş suyu süzmek için kullanılabilir. Kumaş, suyun doldurulacağı kabın üzerine yerleştirilir ve suyun kumaştan geçerek kaba akması sağlanır. Kumaş ne kadar sıkı dokunmuş olursa suyu o kadar iyi süzer. Süzme yöntemi bazı bağırsak kurdu taşıyan organizmaların da sudan ayrılmasını sağlar. Süzmek için kullanılan bez mutlaka temiz olmalıdır; temiz su ve sabunla yıkanarak temizlenebilir. Ayrıca hep aynı yüzü kullanılmalıdır. Aksi takdirde süzme işlemi sağlıklı olmaz.

Havalandırma (havayla temas ettirerek temizleme)

Havalandırma yoluyla temizleme, sudaki oksijen bileşenini artırmakla olur. Bunun sonucunda aşağıdaki özellikler sağlanmış olur:

Suyun tadına ve kokusuna etki eden uçucu maddeler ortadan kaldırılır. Sudaki karbondioksit seviyesi azalır. Çözünmüş olan demir ve manganez gibi mineraller okside olur. Bu şekilde tortu oluşturur ve filtreleme veya çökeltme gibi yöntemlerle arıtılabilecek hale gelir.

Havalandırma için gereken şey, suyun havayla yakın temasta bulunmasıdır. Bunun en basit yöntemi ise suyu dökülmeyeceği bir kaba tam doldurmadan koyup hızlı bir şekilde beş dakika çalkalamaktır. Otuz dakika dinlendirildikten sonra askıda olan parçacıklar çökecektir.

Dinlendirme

Sağlıklı koşullarda saklandığı takdirde, suda bulunan bakterilerin %50'si ölür. Ayrıca askıda bulunan maddeler ve bazı hastalık yapıcı unsurlar kabın dibine çöker. Bu amaç için kullanılan kabın bir kapağı olmalı ve periyodik temizliği yapılmalıdır.

Kabın üst kısımları her zaman daha temiz olur; dolayısıyla buradaki su kullanılmalıdır. Su eğer 48 saat bekletilirse bazı hastalık taşıyabilen kurtlara ev sahipliği yapan organizmalar ortadan kalkar.

Dinlendirme için birinci gün bir kaptaki bekletilen su ikinci gün başka bir kaba aktarılır ve üçüncü gün konulduğu temiz kaptaki tüketilir. Böylelikle suyun kullanmadan önce en az 48 saat beklemesi sağlanmış olur.

İçme sularının zararlı organizmalar içermemesi gerekir. Arıtma yöntemleri sudaki bazı mikro organizmaları yok edebilir fakat hiçbir zaman tamamının ortadan kalktığı garanti edilemez. Bunun için su mutlaka dezenfekte edilmelidir. Dezenfeksiyon, diğer arıtma işlemlerinden geçmiş sulara uygulanır. Afetzedeler tarafından uygulanabilecek dezenfeksiyon yöntemlerine Kaynatma ve Klorlama örnek olarak verilebilir.

Daha fazla bilgi için: Olağandışı Durumlarda Yaşamı Sürdürme Eğitim Kitapçığı edinilebilir.

Bilgi Notu 5:

Tuvalet ihtiyacının giderilmesi genellikle hassas bir konudur. Elbette olağandışı zamanlarda tuvalet ihtiyacını gidermek daha zor olacaktır. Fakat bu durumda dahi geçici tuvaletler hazırlanırken bazı temel ihtiyaçların göz önünde bulundurulması gerekir.

Yer seçimi: Pratik bir tuvalet inşa etmeden önce yerini belirlemek gerekmektedir. Tuvaletin yeri barınılan alanın uzağında kalmalıdır. Tuvaletler kesinlikle su kaynaklarına karışabilecek yerlere kurulmamalı, söz konusu kaynaklara en az 30 m mesafede olmalıdır. Özellikle su kaynağı bulunan yamaçlara kurulmamalıdır.

Drenaj ve dayanıklılık: Tuvaletler su basması, taşma ve hava şartlarına dayanıklı olmalıdır. Rüzgâr ve yağışlarda yıkılmayacak ve taşmayacak şekilde inşa edilmelidir.

Kullanım ömrü: Kullanım ömrü dolan tuvaletler kullanılmamalı, tuvalet alanı yeni yere taşınmalıdır. Dolmuş olan tuvalet yerleri mutlaka işaretlenmeli ve uygun şekilde kapatılmalıdır.

Tuvaletler toplumdaki tüm bireylerin ihtiyaçlarına cevap verebilmeli; bu konuda çocuklar, engelliler, yaşlılar ve hamileler gibi özel ihtiyaç sahipleri de düşünülmelidir. Tuvaletlerin bulunduğu yer, kullanan kişinin mahremiyet ihtiyacını karşılayabilmeli, fakat güvenlik sorunu yaratacak kadar izbe bir yer tercih edilmemelidir. Tuvaletlerde temizlik için su bulundurulmalıdır. Afet koşulları içerisinde kurulacak olan her türlü tuvaletin bazı kriterleri sağlaması gerekir. Bu kriterler ayırma, izole etme ve yok etmedir. Basit bir tuvalet, dışkıyı insanların yaşam alanlarından ayırmalı, bulunduğu yerde izole etmeli ve ayrıştırmayı sağlamalıdır. Tuvaletler bir topluluk yerine aileye özel yapılabilirse daha temiz tutulacaktır. Bununla beraber afetin ilk anlarında kurulan umumi tuvaletlerin temiz tutulması için afetzedeler özel çaba göstermelidir. Tüm temizlik kuralları, uzmanlar tarafından belirtildiği şekilde uygulanmalıdır.

Prensipte insan dışkısından kurtulmak için atılan çok basit ama erken adımlar, yüksek teknoloji ama geç atılan adımlardan daha verimli olmuştur. Afet bölgesine yardım ulaştığında umumi tuvalet gibi bazı hizmetler sağlanmaya başlanacaktır. Bu hizmetler sağlanana kadar aileler kendileri için basit tuvalet alanları kurabilir.

Afetin hemen ardından insanların giremediği meskenlerinin yakınında olacak biçimde acil tuvalet çözümüne ihtiyaç duyulacaktır. Afetzedeler zaten ihtiyacını gidermek için uygun göreceği yerleri tuvalet olarak kullanacaktır; fakat tuvalet konusu sağlık açısından özel bir öneme sahiptir ve dikkatle planlanmalıdır. Afet koşullarında erken zamanda yapılan bir hatayı sonradan düzeltmek çok zor olacaktır.

Pratik tuvalet: Bir ailenin kullanımı için yukarıda tarif edilen kriterlere uygun bir yere 0.8 m x 0.5 m'lik genişlikte ve 1 m derinliğinde bir çukur açılır. Çukurun iki yanına ayak yeri olarak iki tahta koyulabilir. Dört tarafı mahremiyet için çevrildiğinde tuvalet tamamlanmış olacaktır. Bu tip tuvaletlerin temizliği dışkının kazılan çukurdan çıkan toprakla örtülmesiyle yapılır. Her gün ince bir toprak tabakası dışkının üzerine serpiştirilmelidir. Ayrıca tuvaletin içinde de temizlik amaçlı su ve mümkünse dezenfektan bulunmalıdır. Taharet temizliği için bir kişinin günlük su ihtiyacı 1-2 litredir. Bu tuvaletlere bebek bezleri ve kadın pedleri atılmamalıdır. Tuvalet gece kullanılacaksa mutlaka aydınlatma olmalıdır.

Bu tuvaletler çukurun ağzına 30 cm kalacak kadar dolduğunda kapatılmalıdır. Bu sırada üzeri sıkı toprakla doldurulmalı ve kireçle işaretlenmelidir.

Sinekler ve koku: Dışkı, böceklenmeye ve koku yapmaya uygundur. Özellikle sineklerin artmasına neden olabilir. Bu nedenle temizliğin çok iyi yapılması gerekir.

Temizlik ve mahremiyet: Tuvaletlerin kullanım için temiz tutulması gerekir. Ayrıca kullanan kişilere mahremiyet sağlamalıdır.

Güvenlik: Tuvaletler güvenlik nedeni ile çok mesafeli yerlere kurulmamalıdır. Ancak koku, hijyen vb. nedenlerden dolayı çadırlara çok da yakın **olmamalıdır**.

Deprem Sonrasında

Artçı şoklar için hazırlıklı olun. Her artçı sarsıntıda; **ÇÖK - KAPAN - TUTUN** pozisyonu uygulayın

Tsunami olma ihtimaline karşı deniz kıyısından uzaklaşarak, yüksek bölgelere gidin

Yoğunluk nedeniyle sağlık hizmetleri aksayabilir. Bu nedenle **ilk yardım bilgi ve becerisi** kazanın

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı

AFAD 41 / 50

Önerilen Süre: 1 dk.

Slayt animasyonu otomatik başlar, sessizdir.

Her büyük depremden sonra mutlaka artçı deprem olur. Artçı depremler zaman içerisinde seyrekleşir ve büyüklükleri azalır. Artçı depremler hasarlı binalarda zarara yol açabilir. Artçı depremler sırasında da ana depremde yapmanız gerekenleri yapın. **Artçı sarsıntıların olacağını göz önünde bulundurun, her artçı sarsıntıda ÇÖK-KAPAN-TUTUN pozisyonunu uygulayın.**

Depremler, yaşamınızda ve çevrenizde büyük ve etkili acil durumlara veya afetlere neden olabilirler. Bu nedenle, denizde veya deniz kıyısında bir deprem hissedildiğinde ve/veya deniz çekilmesi gözlemlendiğinde tsunami tehlikesini hatırlamalıyız. **Tsunami olma ihtimaline karşı deniz kıyısından uzaklaşarak, yüksek bölgelere gidin.**

Bununla birlikte deprem sonrasında **yoğunluk nedeniyle sağlık hizmetleri aksayabilir. Bu nedenle ilk yardım bilgi ve becerisi kazanın.**

Ayrıca deprem sonrasında çıkabilecek olası yangınlara dikkat edin. Eğer müdahale gerektirecek bir durum görürseniz, hazırladığınız plana göre hareket edin.

Bilgi Notu:

Sarsıntı sonrası çıkabilecek ikinci tehlikelerden en önemlisi **yangındır**. Depremden sonra ortaya çıkabilecek yangın gibi tehlikelere karşı önlem alınmadığında, bu tehlikeler ikincil afete dönüşebilir.

Örneğin; 1995 Kobe Depremi'nde ölenlerin çoğu deprem sonrası kente elektrik verildiğinde doğalgaz hatlarının zarar görmesine bağlı çıkan yangınlarda hayatını kaybetmiştir.

Önerilen Süre: 50 sn.

- Çoğunlukla tsunaminin yaklaştığının ilk işareti büyük bir su duvarı değil, denizin ani olarak geri çekilmesidir. Tsunamiden korunmak için şunları yapın:
- Tehlikeyi hissettiğinizde hemen ve hızla yüksek yerlere doğru gidip deniz kıyısından uzaklaşın.
- Depremden sonra olası bir tsunami uyarısı için radyo dinleyin ve uyarı yapıldığında deniz kıyısından yüksek yerlere doğru uzaklaşın.
- Tsunamide denizde ve kıyıya dönemeyecek durumdaysanız kıyıdan uzaklaşarak derinliği 50 m ve üzerinde olduğu yerlere gidin.
- Tsunaminin ilk dalgası geldikten sonra tehlikenin geçtiğini sanmayın; bazen ikinci dalga ilkinden daha büyük ve yıkıcı olabilir. "Tehlike geçti!" denilene kadar kıyılara yaklaşmayın.
- **Tsunaminin karadaki hızı, insanın koşma hızından daha fazladır. Bu nedenle merak ederek tsunami tehlikesi olan kıyılara gitmeyin.**

Bilgi Notu:

Tsunaminin deniz kıyısına ilk gelişi su düzeyinin anormal biçimde(depremin büyüklüğüne, oluş şekline ve türüne ve deniz durumuna göre yaklaşık 10-15 dakika içerisinde) yükselmesi ya da çökmesiyle kendini belli eder. Tsunaminin bu öncü zayıf ilk dalgası, arkasından gelecek olan iki ya da üç kuvvetli dalganın habercisidir. Bu durumda yapılacak tek şey; kıyıdan uzaklaşmaktır. Deniz içerisinde seyir halinde bulunanlar ise kıyıdan uzaklara, derin sulara giderek dalganın kendilerine ve deniz taşıtına vereceği zararı azaltabilir hatta önleyebilir. Deniz kıyısında olanların ise, denizden uzaklara ve yükseklerle gitmeleri gerekmektedir.

Yangın Sonrasında

1
İtfaiyeden evinize girmenin güvenli olup olmadığını öğrenin.

2
Yangının neden olduğu yapısal hasarlara karşı çok dikkatli olun.

3
Yetkililer beyan etmeden elektrik, su, doğalgaz gibi tesisatlara kendi başınıza asla **MÜDAHALE ETMEYİN!**

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı

AFAD 43 / 50

Önerilen Süre: 45 sn.

Slayt animasyonu tıklayınca başlar, sessizdir.

Yangın sonrasında yapılması gerekenlere baktığımızda;

Tıklayın;

İtfaiyeden evinize girmenin güvenli olup olmadığını öğrenin.

Tıklayın;

Yangının neden olduğu yapısal hasarlara karşı çok dikkatli olun.

Tıklayın;

Yetkililer beyan etmeden günlük hayatta kullandığınız elektrik, su, doğalgaz gibi tesisatlara kendi başınıza asla **MÜDAHALE ETMEYİN!**

Ayrıca;

- Geçici barınma, gıda ve tedavi ihtiyacınız varsa Türk Kızılayı gibi afet hizmetleri veren kuruluşlarla irtibata geçin.
- Sigortanız varsa sigorta şirketinizi arayın; yoksa yardımda bulunan sivil toplum kuruluşlarına başvurun.

Sel ve Taşkın Sonrasında

 <p>Yetkililerin uyarılarına göre hareket edin</p>	 <p>Özel ilgiye ihtiyacı olan komşu, yaşlı, engelli ve çocuklara yardım edin</p>	 <p>Binanızda hasar olup olmadığını kontrol ettirin</p>	 <p>Evinizin etrafında hala su mevcut ise eve girmeye çalışmayın</p>
 <p>Fare vb. hayvanlara dikkat edin</p>	 <p>Kopmuş elektrik kablolarına temas etmeyin</p>	 <p>Su ile temas etmiş malzemeleri kullanmayın</p>	 <p>Mümkünse şişe su kullanın</p>

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı

AFAD 44 / 50

Önerilen Süre: 1 dk.

Slayt animasyonu tıklayınca başlar, sessizdir.

Sel/Taşkın sonrasında yapılması gerekenlere baktığımızda;

Yetkililer «Geri Dönün» uyarısını yapmadan evlerinize dönmeyin.

Tıklayın;

Özel ilgiye ihtiyacı olan komşularınıza, yaşlılara, bebeklere ve engellilere yardımcı olun.

Tıklayın;

Binalarınızın hasarlı olup olmadığını kontrol edin.

Tıklayın;

Evinizin etrafında hâlâ sel suları mevcut ise eve girmeyin.

Tıklayın;

Fare, haşere vb. hayvanlara dikkat edin.

Tıklayın;

Kopmuş elektrik kablolarına temas etmeyin.

Tıklayın;

Sel suyu ile temas etmiş malzemeleri kullanmayın.

Tıklayın;

Mümkünse şişe su kullanın.

Heyelan Sonrasında

Güvende olduğunuzdan emin olun

Mümkünse bölgeden uzaklaşın

Yaralı ve yardıma muhtaç kişilere yardım edin

Elektrik ve yanıcı maddeleri kullanmayın

Telefonları meşgul etmeyin

Risk yaratabilecek duvar, çatı ve bacaların etrafında dolaşmamaya özen gösterin

Cadde ve sokakları acil yardım araçları için boş bırakın

Eşya almak amacıyla zarar görmüş binalara girmeyin

Heyelan veya çamur akıntısı sonrası meydana gelebilecek sellere karşı dikkatli olun

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı

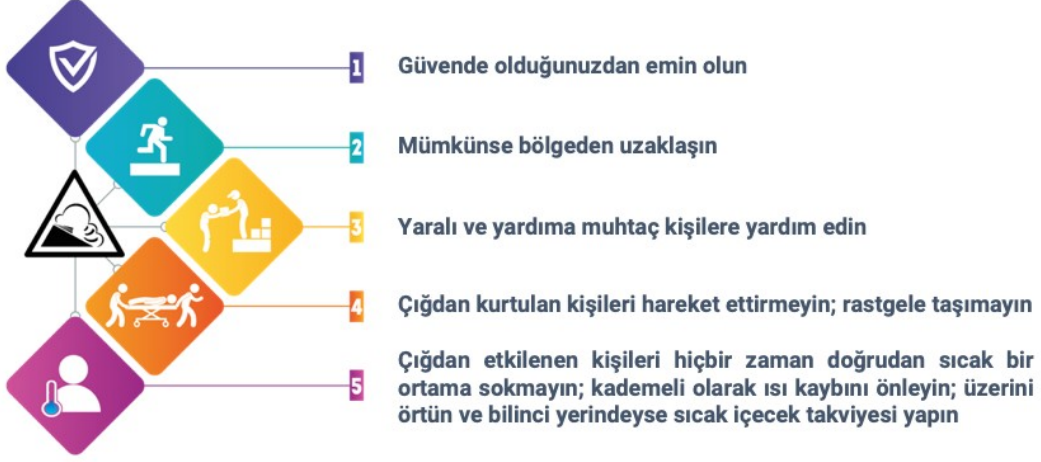
AFAD 45 / 50

Önerilen Süre: 1dk. 10 sn.

Heyelan sonrasında;

- Her şeyden önce kendinizin ve aile üyelerinin güvende olduğundan emin olun.
- Olayın tekrarlanması ihtimaline karşı mümkünse bölgeden uzaklaşın.
- Kendi güvenliğinize dikkat ederek çevrenizde yardıma ihtiyacı bulunan kişi olup olmadığını kontrol edin.
- Yangın veya yeni bir çamur akıntısı gibi tehlikeler yoksa yaralı ve yardıma muhtaç kişileri yerinden oynatmayın. Yardım için gelen yetkilileri, bu kişilere yönlendirin.
- Mümkünse evinizde bulunan elektrik, gaz ve su tesisatlarını kapatın.
- Çevrenizde gaz kaçağı olmadığından emin oluncaya dek, bulunduğunuz yeri kibrit veya diğer yanıcı maddelerle aydınlatmaya çalışmayın.
- Telefonları meşgul etmeyin.
- Risk yaratabilecek duvar, çatı ve bacaların etrafında dolaşmamaya özen gösterin.
- Radyo vb. kitle iletişim araçları yoluyla, yapılan uyarıları dinleyin ve talimatları uygulayın.
- Cadde ve sokakları acil yardım araçları için boş bırakın.
- Eşya almak amacıyla, zarar görmüş binalara girmeyin.
- Heyelan veya çamur akıntısı sonrası meydana gelebilecek sellere karşı dikkatli olun.

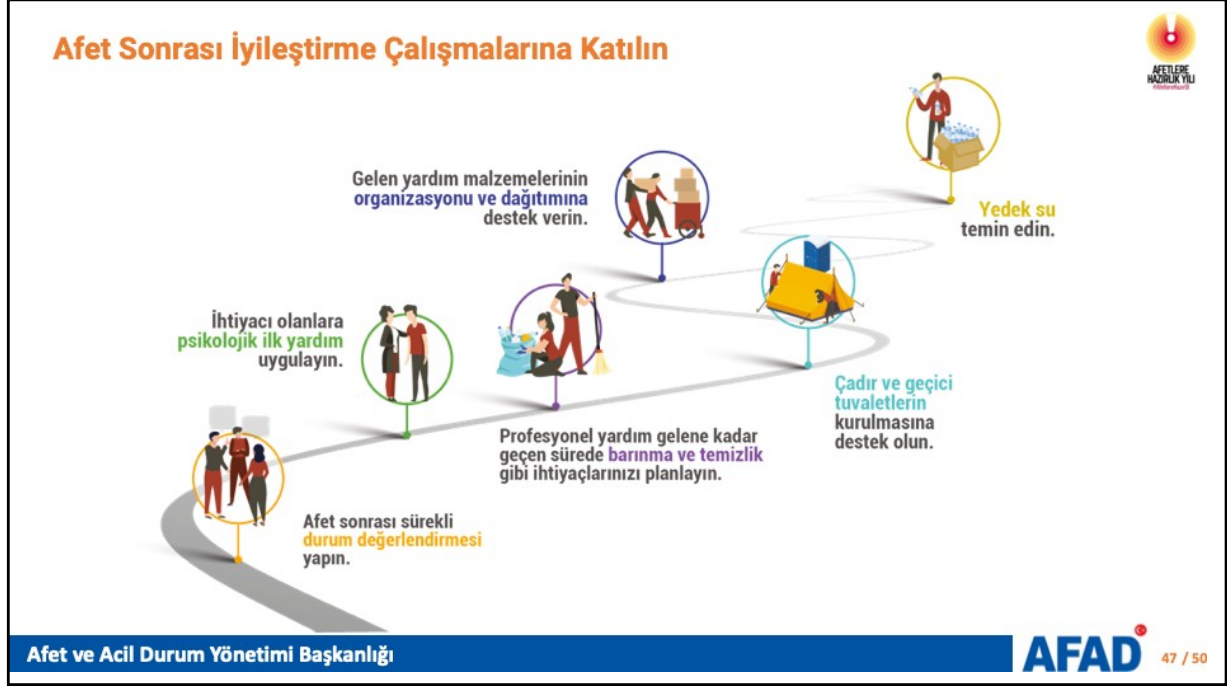
Çığ Sonrasında

Önerilen Süre: 1dk. 10 sn.

Çığ sonrasında:

- Güvende olduğunuzdan emin olun.
- Mümkünse bölgeden uzaklaşın.
- Yaralı ve yardıma muhtaç kişilere yardım edin.
- Arama ve kurtarma çalışmalarını sakın ve hızlı bir şekilde yapın.
- Çığ altından çıkarılan ve solunumu durmuş kişilere hemen "suni teneffüs" yoluyla ilk yardımda bulunun ve bunun için mutlaka **ilk yardım** kursuna gidin.
- Çığdan kurtarılan kişileri hareket ettirmeyin, rastgele taşımayın. Ancak zorunlu ise çok dikkatli olun ve mümkünse de basit sedyeleri kullanın.
- Çığdan etkilenen kişileri, hiçbir zaman doğrudan sıcak bir ortama sokmayın, kademeli olarak ısı kaybını önleyin, üzerini örtün ve bilinci yerindeyse de sıcak içecek takviyesi yapın.

Önerilen Süre: 1 dk.

Afete hazırlığımızın son konusuna geldik. Afetlerin hemen sonrasında eğer güvende iseniz Afet ve Acil Durum Aile Planınızı uygulamaya geçerek;

- Afet sonrası durumunuzu sürekli olarak değerlendirin,
- Profesyonel yardım gelene kadar barınma, temizlik gibi ihtiyaçlarınızı planlayın,
- Yedek su kaynakları oluşturun,
- İhtiyacı olanlara psikolojik destek verin,
- Gelen yardım malzemelerinin organizasyonuna destek verin ve dağıtılmasına yardımcı olun,
- Çadır ve geçici tuvaletlerin kurulmasına destek olun.

Bilgi Notu 1:

Normal hayat akışımızın dışında gelişen ve beklenmedik bir şekilde gerçekleşen deprem, sel gibi doğal afetler ve trafik kazası ya da bir yakınımızı kaybetmek gibi istenmeyen durumlar yaşam dengemizi bozar ve bizleri farklı biçimlerde etkiler. Afetlerin sonrasında, normal hayatımızdaki olağan dışı durumlarda olduğu gibi; inanamama (inkar), korku, yardım arayışı, iştahsızlık, uyku problemleri gibi farklı duygu durumları yaşayabiliriz. Bu tepkilerin anlaşılması ve psikolojik ilk yardımın sağlanması çok önemlidir. Bir kaza veya afet durumunda özellikle çocuklar yetişkinlerin yardımına gereksinim duyar. Çocuklarınız sizin davranışlarınızdan etkilenirler. Eğer paniğe kapılırsanız onların korkuları daha da artacaktır. Böyle bir durumda sakin davranarak, çocuklara neler olduğunu anlatabilir ve yardım geleceğini söyleyebilirsiniz.

Tüm bu tepkiler afet yaşamış kişilerin gösterdiği normal tepkilerdir. Yardım etmek için şunları uygulayabiliriz:

Destek verin: Konuşun

Dinleyin: Afetzedenin söylediklerini dinleyin

Sempatî gösterin: Afetzedelerin duygularının normal olduğunu belirtin

Güven verin: Afetzedelerin şahsi bilgilerini başkalarına aktarmayın

Bilgi Notu 2:

Afet ortamının olumsuz koşullarında sizler de yardıma ihtiyaç duyabilirsiniz. ??? Afet yaşamış kişilerde tüm bu belirtilerin görünmesi normaldir ve doğaldır. Ancak yakınmalarınız gün geçtikçe azalmıyor, yaşamınızı güçleştiriyorsa ve baş etmede zorlanıyorsanız ruh sağlığı uzmanlarına başvurmalısınız. Bu konuda tecrübeli ve uzman kişiler, normal hayata dönüş sürecinizi hızlandıracak yöntemlerle size yardımcı olacaklardır.

Kitlesel yaralanmaların meydana geldiği afet durumlarına hazırlıklı olmak için sosyal ve psikolojik/duygusal gereksinimler göz önüne alınmalıdır.

Afetler/travmatik yaşam olayları bireylerin karşılaştıkları olağandışı durumlardır. Bu bakımdan olay sonrası verilen tepkiler normal psikolojik tepkilerdir. Bu normal tepkiler afetten sonraki dönemde çeşitli evrelerde incelenebilir. Genel olarak travmatik bir olay ve/veya afet sonrasında kişilerin geçtikleri evreler şunlardır;

- Şok Dönemi
- Tepki Dönemi
- İşleme Dönemi
- İyileşme/Yeniden Oryantasyon Dönemi

Daha detaylı bilgi için; «Afetlerde Psikolojik İlk Yardım» kitabına bakınız.

Bilgi Notu 3:

Afetlerin birincil zararları olan can ve mal kayıpları kadar ilerleyen aşamalarda ortaya çıkabilecek ruhsal hasarlar da çok önemlidir.

Afetlerden sonra dört farklı mağdur tipi ortaya çıkabilir;

Birincil Mağdurlar: Deprem bölgesinde ikamet eden ve depremi doğrudan yaşayan kişilerdir.

İkincil Mağdurlar: Birincil mağdurlarla ailevi ya da kişisel bağı olan bireyler olarak tanımlanır.

Üçüncül Mağdurlar: Buldukları yer gereği deprem ya da benzeri afetler sonrası görev almak ve afetzedelere hizmet götürmek durumunda olan kişilerdir.

Dördüncül Mağdurlar: Deprem ya da benzeri afetleri medyadan takip eden kişilerdir.

Daha detaylı bilgi için; «Afetlerde Psikolojik İlk Yardım» kitabına bakınız.

Afetzede için en önemli şeylerden biri, kendisi için ne zaman arama yapıldığını doğru değerlendirebilmektir. Enkaz üzerinde bir kırma veya delme çalışması varsa, bu çalışmanın yarattığı ses ve titreşim hissedilebilir. Bu aşamada afetzedenin bağırması ve sesini duyurmaya çalışması anlamsızdır ve enerji kaybından başka bir işe yaramaz.

İş makinelerinin çalışması, dinleme ya da arama faaliyetinin o an yapılmadığını gösterir. Bu durumda iş makineleri durduktan sonra dışarıyla iletişim kurulmaya çalışılmalıdır; çünkü sessizlik, dinleme yapıldığı anlamına gelebilir. Arama yapılırken kurtarmacılar enkaz altındaki afetzedelere seslenir.

Afetzede kendisine çağrı yapıldığını duyuyorsa, cevap vermelidir. Eğer sesini ekiplere duyuramadığını düşünürse veya ses çıkartmıyorsa, etraftaki ses ileten cisimlere vurmak akıllıca olacaktır. Bu cisimler kalorifer boruları, çok büyük bloklar, metal parçalar olabilir. Vurulan malzemenin, sesi iletebilir bir malzeme olması gerekir.

Ekipler, arama köpeği veya yüksek teknolojili kameralar ve dinleme cihazları da kullanır. Elektronik dinleme cihazları çok hassas sensörlerden oluşur. Çok düşük sesleri bile algılayabilirler. Bu nedenle, etraftaki malzemeye vurarak ses çıkarmak faydalıdır.

Arama köpekleri, afetzedenin kokusunun geldiği yere en yakın noktaya kadar gidip o bölgeyi eşecek ve havlayacak şekilde eğitilir. Boşluklar izin verirse, köpek afetzedenin yanına kadar gelebilir. Bu durumda paniğe kapılmamak gerekir.

Afetzede kurtarma ekipleriyle iletişim kurmaya başladığı andan itibaren pozisyonu ve bulunduğu yerle ilgili bilgi vermeye çalışmalıdır. Afetzedelerin verdikleri bilgilerle kurtarılmalarına önemli katkılar sağladıkları olaylar olmuştur.

Afet Sonrası Yaşamı Sürdürme

Afet sırasında bina çökmeyebilir, fakat bina içindeki, bulunduğunuz mekândaki yapısal olmayan eşyalar, malzemeler size zarar vermiş olabilir. Eğer zarar gördüyseniz ya da yaralıysanız öncelikle kendinizi güvenceye alın.

Ciddi bir yaralanma yoksa ve yürüyebiliyorsanız, yakınınızdaki kişileri kontrol ederek ve destek olarak bulunduğunuz yeri tahliye etmeye başlayın.

Tahliyeden önce ve tahliye sırasında her yeri kontrol edin. Kuytu köşelere bakın, özellikle çocuklar korkudan bu tür yerlere saklanmayı seçebilir.

Bina terk edilirken aydınlatmaya ihtiyaç duyulabilir; fakat muhtemel bir gaz sızıntısını algılamaya çalışın ve elektrik tesisatını kullanmamaya çalışın.

Binayı tahliye ederken zamanınız varsa vana ve şalterleri kapatın. Önceden hazırlanmışsa afet ve acil durum çantasını yanınıza alın.

Deprem sonrasında, herkes yakınlarını kurtarmaya çalışacağından, hemen toplanılamayabilir. Bu nedenle, siz de kendi binanızda ve yan binalarda enkaz altında yaralıları varsa, onlara yardım edin.

Gönüllü, profesyonel, eğitilmiş ve organize ekiplere veya kişilere destek verin.

Görünürde yaralı yoksa, enkazın belli yerlerinden içeride kimse olup olmadığını sesle araştırın.

Ses aldığınız andan itibaren enkaz altındaki insanla diyaloga girerek konuşun ve moralini düzeltmeye çalışın.

Arama kurtarma ekipleri gelmeden, içinde canlı bulunduğunu saptadığınız enkazı terk etmeyin. Ekipler geldikten sonra çekilin ve ancak sizden yardım istenince yardım edin. Binalardan çıkabilen, yürüyebilen insanlarla önceden belirlenmiş, bildiğiniz güvenli bir alanda toplanın. Belirlenmiş bir alan yoksa güvenli bir alan bulmaya çalışın ve orada bir araya gelin.

Önemli Adımlar Attık...

Risklerinizin farkında olun

Afet ve Acil Durum Aile Planınızı hazırlayın ve geliştirin

Sağlam binaları tercih edin

Eşyalarınızı sabitleyin, yerlerini değiştirin veya azaltın

Yangın risklerinize karşı önlem alın, bu konuda eğitimlere katılın

Çök - Kapan - Tutun, Tahliye gibi davranışları sürekli prova edin

İlk yardım malzemelerini yaşadığınız ortamda bulundurun ve ilk yardım eğitimi alın

Hem kendiniz hem de aileniz için tatbikat yapın

**Toplumsal güç birliğinin geliştirilmesine katkıda bulunun
AFAD Gönüllüsü Olun**

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı

AFAD 48 / 50

Önerilen Süre: 45 sn.

Slayt animasyonu tıklayınca başlar, sessizdir.

Bugün burada afetlere hazırlık için kendiniz ve sevdikleriniz adına ilk adımı attınız. Eğitimimizde vurguladığımız gibi...

Tıklayın:

- Risklerinizin farkında olun.
- Afet ve acil durum aile planınızı hazırlayın ve geliştirin.
- Sağlam binalara yerleşmeye öncelik verin.
- Eşyalarınızı sabitleyin ve/veya yerlerini risklerini azaltacak şekilde değiştirin ve diğer riskleri azaltın.
- Yangın risklerine karşı önlem alın. Bu konuda eğitimlere katılın.
- Çök-Kapan-Tutun ve tahliye gibi doğru davranış şekillerini öğrenip prova edin.
- İlk yardım eğitimi alın, yaşadığınız ve çalıştığınız ortamlarda ilk yardım malzemeleri bulundurun.
- Hem kendiniz hem aileniz için... Tatbikat yapın.
- Toplumsal güç birliğinin geliştirilmesine katkıda bulunun, AFAD Gönüllüsü olun.

Önerilen Süre: 1 dk. 30 sn.

«AFAD Gönüllüsü Ol Videosu» Video tıklayınca başlar, seslidir.

Video Süresi: 58 sn.

Video Sonrası;

Afet ve acil durumların meydana getireceği maddi ve manevi zararı en aza indirmek ve toplumu afetlere daha dirençli hale getirmek için haydi hep birlikte AFAD gönüllüsü olmaya...

Daha sonra gerçekleştirilecek ileri seviye eğitimler ve yaşadığınız bölgede düzenlenecek etkinlikler hakkında sizleri bilgilendirmeye devam etmek istiyoruz. Bunun için lütfen dağıtılan formları doldurup çıkmadan önce teslim ettiğinizden emin olun.

AFAD GÖNÜLLÜLÜK PROJESİ

AFAD Gönüllülük Projesi ile afet yönetiminin herhangi bir evresinde gönüllü olarak rol almak isteyen gerçek ve tüzel kişilerin sürece dâhil edilmesi amacıyla; görev alanlarının belirlenmesi, eğitimlerle kapasitelerinin artırılması ve gönüllülük sistemi içerisindeki performanslarının takip edilmesi hedeflenmektedir.

AFAD Gönüllüleri'nin afet öncesinde, afet sırasında ve afet sonrasında ihtiyaç duyulan alanlarda (sağlık, beslenme, psikososyal destek, barınma, arama kurtarma, vb.) yetiştirilerek afetin her evresinde etkin şekilde çalışması sağlanacak ve böylece toplum, afet ve acil durumların zarar verici etkilerine karşı daha dirençli hale getirilecektir.

AFAD Gönüllüsü Kimdir?

AFAD Gönüllüsü, tamamıyla kendi isteğiyle, dayanışma ve yardımlaşma amacıyla, bireysel çıkarlarını gözetmeksizin, hiçbir maddi beklentisi olmadan, sadece topluma faydalı olmak arzusuyla fiziksel gücünü, zamanını, bilgi birikimini, yeteneğini ve deneyimini kullanarak afet ve acil durum öncesinde, sırasında ve sonrasında toplum hizmeti çalışmalarına katkı sağlayan kişilerdir.

Proje ile Neleri Hedefliyoruz?

- Afet ve acil durumlarda yürütülecek faaliyetlerde, güçlü reflekslere ve inisiyatif alma yetkinliğine sahip, müdahale hızı yüksek, AFAD ekipleri ile organize bir şekilde çalışabilecek gönüllülerin kazanılması, sistem içerisinde tutulması ve teşvik edilmesine yönelik AFAD Gönüllülük Sistemi'ni kurmak.
- AFAD Gönüllüleri'nin yetkinliklerinin eğitimler, faaliyetler ve tatbikatlarla geliştirilmesini sağlamak.
- AFAD Gönüllüleri'nin gücünü harekete geçirerek, afet ve acil durumların meydana getireceği maddi ve manevi zararı en aza indirmek ve toplumu afet ve acil durumlara daha dirençli hale getirmek.
- Afet ve acil durumlardan etkilenmiş topluluklara daha etkin bir hizmet sağlamak.
- Toplumda gönüllülük bilincinin yaygınlaştırılmasına katkıda bulunmak.

AFAD Gönüllülük Sistemi Eğitim Programı

Bu programın amacı, afet ve acil durumlar için AFAD'a destek olacak; «Yaşatmak için yaşamak» prensibi ile yoğrulmuş bilgi, beceri ve istekliliğe sahip gönüllüler kazanmak ve yetiştirmektir.

AFAD Gönüllü Eğitim Programı; çevrimiçi ve yüz yüze eğitimler ile saha eğitimlerinden meydana gelmektedir. Eğitim programı; Temel AFAD Gönüllüsü Eğitim Programı, Destek AFAD Gönüllüsü Eğitim Programı ve Uzman AFAD Gönüllüsü Eğitim Programı olmak üzere üç seviyeden oluşmaktadır. Bu program ile AFAD Gönüllüleri'nin seviye seviye eğitilerek afet farkındalığının artırılması, afet ve acil durumlar karşısında toplum direncinin artırılmasını hedeflenmektedir.

AFAD Gönüllülük Sistemi'nde, eğitimlere ek olarak, gönüllülerin katılabileceği huzurevi ziyaretleri, kan bağıışı, okullarda kütüphane kurma ve fidan dikme gibi sosyal faaliyetler/görevler de olacaktır. Eğitimler, tatbikatlar, sosyal aktiviteler ve görevlere katılan AFAD Gönüllüleri'ne AFAD İl Müdürlüklerindeki Gönüllü İl Koordinatörleri olarak görevlendirilmiş personeller tarafından ve gönüllülük portalı üzerinden puan verilecektir. Bu puanlama sonucunda gönüllülere küçük sürpriz hediyeler gönderilecektir.

Başvuru Koşulları Nelerdir?

AFAD Gönüllüsü olmaya istekli 18 yaş ve üzeri olan herkes gönüllü olabilir.

AFAD Gönüllüsü adaylarının eğitim ve çalışma programlarını aksatmayacak zaman opsiyonlarına sahip olması gereklidir.

AFAD Gönüllülük eğitimlerine/ görevlerine katılacak olan AFAD Gönüllüsü adaylarının sağlık durumlarının alan çalışmalarına ve seyahate uygun olması gereklidir.

Nasıl Başvuru Yapabilirim?

AFAD Gönüllülük Sistemi'ne başvurular e-devlet üzerinden alınmaktadır. Başvuru yapan kişiler SMS ve e-mail yoluyla portala (<https://gonullu.afad.gov.tr>) yönlendirileceklerdir. Gönüllü adayları gönüllülük sistemi kapsamındaki eğitim, faaliyet ve görevleri gönüllülük portalı üzerinden takip edebilecektir.

AFAD

TEŞEKKÜRLER

Önerilen Süre: 15 sn.

Bugün sizlerle paylaştığımız bilgileri çok daha fazla kişiye ulaştırmayı hedefliyoruz. Bunun için lütfen bu bilgileri sizler de çevrenizdeki kişilerle paylaşın ve eğitimlere katılması konusunda yönlendirici olun. Hepinize çok teşekkür ediyoruz.

Sorularınız var ise şimdi yanıtlayabilirim.

Formlar

T.C.
..... VALİLİĞİ
İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü

FORM A

EĞİTİM KAYIT FORMU

* Aşağıdaki bilgiler; “Sertifika, Katılım Belgesi ve AHATES (Afete Hazır Türkiye İzleme ve Değerlendirme Sistemi)” gibi belge ve ortamlarda kullanılacağından dolayı, **bilgilerin doğru, eksiksiz ve okunaklı bir şekilde** doldurulması gerekmektedir.

1	T.C. Kimlik Nu. :
2	Adı – Soyadı :
3	Eğitimin Adı :
4	Eğitim Tarihleri : .... / .... / 20.... – .... / .... / 20....
5	Kurumu / Birimi :
6	Kurumun Açık Adresi :
7	Unvanı / Görevi :
8	Öğrenim Durumu :
9	Cep Telefonu :
10	İşyeri Telefonu :
11	E-posta :

Kişisel verilerin korunması kanunu kapsamında eğitim sonrasında yapılacak anket çalışmasına katılmayı kabul ediyorum.

İmza

..... İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü
<https://.....afad.gov.tr>
<.....@afad.gov.tr>

FORM B

EĞİTİM BİLGİ FORMU

Eğitim İli:

Eğitim Yeri:

Eğitim Tarihi:

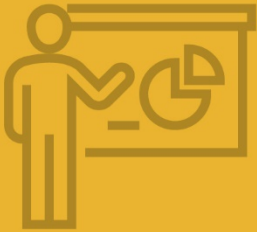
Oturum Sayısı:

Katılımcı Sayısı:

Form Sayısı:

Eğitimi Gerçekleştiren Eğitimci

Eğitim Mekânı Yetkilisi

Sunum Becerileri Bilgi Notu

SUNUM BECERİLERİ BİLGİ NOTU

Öğrenme Nedir?

Yaşantı sonucu davranışta meydana gelen nispeten sürekli değişiktir. Bir bilgi ve becerinin öğrenme sayılması için davranışta değişiklik yapması ve bu değişikliğin uzun süreli olması gerekmektedir. Davranışta öğrenme sonucu meydana gelen değişimleri, **olgunlaşmanın** etkilerinden ve geçici fizyolojik değişimlerden ayırt etmek gerekir. Organizmanın içinde var olan yeteneklerin kendiliğinden gelişmesine ve varabileceği düzeye varmalarına 'olgunlaşma' denmektedir.

Öğrenmenin Temel Kavramları Nelerdir?

Davranış: Organizmanın gözlenebilen ya da gözlenemeyen açık ya da örtük etkinliklerinin tümüdür.

- Doğuştan gelen davranışlar: göz bebeğinin şiddetli ışıpta küçülmesi, az ışıpta büyümesi gibi refleks davranışlardır.
- Geçici davranışlar: Madde bağımlılığı, hastalık gibi çeşitli etkilerle ortaya çıkan sonrasında yok olan davranışlardır.

İçgüdü: Doğuştan getirilen türe özgü davranış biçimleridir. Bir türün gelişimsel ve/veya çevresel koşullarda, belli uyarıcılar karşısında, belli bir davranış biçimi sergilemeye yönelik tek tip, kalıtsal, otomatik eğilimdir. Bir davranışın içgüdü olabilmesi için aşağıdaki koşulları yerine getirmesi gerekir.

- Doğuştan gelmelidir.
- Bir türün tüm üyelerinde olmalıdır.
- Başka türlerde olmamalıdır.
- Karmaşık bir davranış örüntüsü bulunmalıdır.

Refleks: Doğuştan getirilen, belli bir uyarıcıya karşı organizmanın belli ve basit bir davranış gösterme eğilimidir. Refleks bir uyarıcıya karşı meydana gelen istem dışı tepkidir. Refleksler sonradan öğrenilmez, doğuştan gelir.

Performans: Öğrenilenin gözlenebilir hale dönüşmesidir. Öğrenme zihinsel süreçler içinde oluşur. Zihinsel süreçler gözlenemediğinden, öğrenmenin gerçekleşip gerçekleşmediğini tespit etmek için performansı değerlendirilir.

Andragoji ve Pedagoji Nedir?

Andragoji: Yunanca andr (yetişkin) ve agogos (rehberlik) köklerinden türetilmiştir ve 'yetişkinlerin öğrenmesine yol göstermenin ya da yardımın bilim ve sanatı' anlamına gelir.

Pedagoji: Yunanca paid (çocuk) ve agogos (rehberlik) köklerinden türetilmiştir ve özellikle 'çocuklara öğretmenin bilim ve sanatı' anlamına gelir. Andragoji, yetişkinlerin öğrenmelerine yardımcı olma ve takım çalışmasını oluşturma sanatı ve bilimi olarak tanımlanmaktadır. Çocukların eğitimi, bilimi ve sanatı olan pedagojiden ayrılmaktadır.

Androgojinin Temel İlkeleri

1. Yetişkin, öğrenme sürecine katılmalıdır.

Yetişkin, güdülenme ve başarılı olmak için eğitimin amaç ve hedeflerini bilmelidir.

Öğrenme için olumlu eğitim ortamı hazırlanmalı ve çeşitli öğretim yöntem ve teknikleri kullanılmalıdır.

Öğretim yetişkinin sosyal rollerini ve yeteneklerini geliştirici olmalıdır.

2. Öğrenme için yeterli zaman verilmelidir.

Yetişkinin öğrenme kaynağı deneyimleridir. Geçmiş deneyimlerin öğrenmeyi etkilediği göz önünde tutulmalı ve yeni öğrenilenler, eskilerle bütünleştirilmelidir.

Öğrenilenler arasındaki bağlantının yetişkin tarafından keşfedilmesi sağlanarak bilgiler basitten karmaşığa ve uygulama ile öğrenmenin kalıcılığı ve farklı alanlara aktarılabilmesi gerçekleştirilmelidir.

3. Motivasyon sağlanmalıdır.

Motivasyonun temeli, kişinin kendi yeteneğine, gücüne inanması ve güvenmesidir. Yetişkin bilgilendirilerek bu inanç ve güven sağlanmalıdır.

Yetişkin, ilgi duyduğu; merak ettiği, kişisel, sosyal, mesleki sorunlarını çözeceğine inandığı; kendisine mutluluk getireceğini düşündüğü ve ön deneyimi olan konuları öğrenmek için güdülenir ve başarılı olur.

4. Öğrenme sonunda geri bildirim verilmelidir.

Öğrenme sonunda geri bildirim verilerek öğrenmede olumlu tutum geliştirilmelidir.

Sürekli değerlendirme ve kendi kendini değerlendirme ile öğrenme artırılmalıdır.

Yetişkinin eğitim programı işlevsel ve dinamik olmalıdır. Bireyin ve toplumun değişen gereksinimlerine göre sürekli şekillendirilmelidir.

5. Yaşam boyu sürekli eğitim benimsenmelidir.

Verilen eğitimin yetişkinde bir davranış biçimine dönüşmesi; sürekli eğitimler yoluyla sağlanabilir.

Pedagoji ve Andragoji arasındaki temel farklar dört temel kavram çevresinde açıklanabilir;

Bu farklar sözü edilen iki eğitim yaklaşımıyla yapılan eğitim ve öğretimde, hangi noktalara önem verildiği konusunda anahtar noktalardır. Bunlar:

- **Kendini algılama:** Pedagojik yaklaşımda dominant öğretmen ve bağımlı öğrenci ve bu nedenle yönetilen bir ilişki vardır. Andragojik yaklaşımda ise, öğretme ya da öğrenme işinde karşılıklı anlaşma ve bu nedenle yardım edici bir ilişki söz konusudur.
- **Deneyimler:** Yetişkinler yaşamlarında değişik deneyimlere sahiptirler. Eğitimde andragojik yaklaşımda yetişkinlerin deneyimleri öğrenme için zengin bir kaynak olarak değerlendirilir. Bu nedenle, andragoji ve pedagoji arasındaki ikinci büyük fark; eğitimde öğrencilerin aynı zamanda öğretmen olarak etkinlik göstermesi ve öğrenimi

kolaylaştırmak için onların deneyimlerinden yararlanılmasıdır. Geleneksel yaklaşımda birincil olarak öğretmenin deneyimleri değerlidir ve bu nedenle öğretmenden öğrenciye tek yönlü bir iletişim vardır. Andragojik yaklaşımda ise, öğrenme için herkesin deneyimleri değerlidir ve bu nedenle de herkes tarafından paylaşılan çok yönlü bir iletişim söz konusudur.

- **Öğrenmeye hazır olma:** Eğitimciler, "öğrenmeye hazır olma", "öğretilebilen an" ya da "hazır bulunuşluk" kavramları üzerinde önemle dururlar. Öğrenci öğretim için "hazır olduğu" zaman (daha önce değil), öğrenim konuları ya da etkinliklerinden yarar sağlar. Pedagoji ve andragoji arasındaki üçüncü farklılık; öğretim içeriğinin seçiminde kullanılan yöntemden kaynaklanır. Geleneksel pedagojide öğretmen hem içeriğe (ne öğrenileceğine) karar verir, hem de yöntem seçimi (nasıl ve ne zaman öğretileceği) konusunda sorumluluk üstlenir. Andragojide ise içerik ve yöntem, öğrencilerin öğrenme gereksinimlerine ve bireysel ilgilerine doğrudan bağlı olarak öğrenci grubu tarafından belirlenir. Öğrenciler "neyi öğrenmeye gereksinimleri olduğuna" kendileri karar verirler. Andragojide eğitimci, öğrenmeyi kolaylaştırıcı bir kişidir. Eğitimci, grupların ilgilerinin belirginleşmesinde ve öğrenme gereksinimlerinin saptanmasında öğrencilere yardım etmek için kaynak kişi olarak davranır. Geleneksel yaklaşımda, öğrenciler için programa öğretmen karar verir ve öğrenciler derece ve sınıflarına göre gruplandırılır. Andragojik yaklaşımda ise, eğitimci öğrenme gereksinimlerini belirlemek için öğrencilere yardım eder ve öğrenciler ilgilerine göre kendileri gruplaşırlar.
- **Zamana bakış ve öğrenmeye uyum:** Bilindiği gibi eğitimde yıllardır "şu anda yapmak" yerine, "gelecek için hazırlık" temelinde düşünülmüştür. Örgün eğitim programlarının gerçekleştirmek istediği kişisel ve toplumsal amaçlar geleceğe yöneliktir. Yetişkin ise bir eğitim programından var olan gereksinimlerine ve sorunlarına yanıt vermesini bekler, eğitimde kazandıklarını hemen uygulamaya aktarmak ister. Bu nedenle, eğitimde andragojik yaklaşımda öğrenme, "konu merkezli" olmaktan çok "sorun merkezli"dir. Andragoji, şu andaki sorunu bulma ve çözme işlemidir. Eğitimde andragojik yaklaşımın kalbi, "şu anda neredeyiz" ve "nereye gitmek istiyoruz"u bulmaktır. Geleneksel yaklaşımda, öğretmenler geçmişle ilgili "bilgi bankası" ya da "bilginin kaynağı" gibi görülürler. Konular halinde gruplanan ve sınıflanan bilgiler "herhangi bir gün" kullanılmak üzere öğretilir. Andragojik yaklaşımda ise, sorun bulma ve çözme ekipleri vardır ve öğrenme "bugünün sorunları" üzerinde "bugün çalışarak" sağlanır.

Yetişkin Eğitimi

Yetişkinlik, yaşamın çocukluk ve gençlik dönemine göre çok daha uzun bir dönemi kapsar. Yasal olarak çoğu zaman 18 üstü bir yaş dönemine denk düşer. "Yetişkin", sözcüğü Latince büyümek fiilinden gelmektedir. Dolayısıyla yetişkin en basit tanımla büyümüş kişidir.

Yetişkinler Eğitimden Ne Bekler?

Tutumlar ve davranışlar edinmek üzere eğitimlere katılan yetişkinlerle çalışırken onların nasıl öğrendiği dikkate alınmalıdır. Bunu anlamak olumlu bir eğitim ortamı yaratacaktır. Eğitimci, katılımcıların beklenti ve gereksinimlerini, katılımcılar da neden orada bulduklarını net bir biçimde anlamış olmalıdırlar. Yetişkinlerin nasıl öğrendiğine ilişkin konular;

- Eğitimin kendi konularıyla bağlantılı olmasını isterler.

- Eğitim kendi konularıyla ilgiliyse öğrenmeye hevesli olurlar.
- Eğitime aktif olarak katılmak isterler.
- Eğitimde değişiklik / çeşitlilik isterler.
- Olumlu geribildirim verilmesini isterler.
- Özgün birer birey olarak görülmek isterler.
- Eğitimde kazandıklarını hemen uygulamaya aktarmak isterler.

Yetişkin Öğrenme Prensipleri

Andragojik yaklaşımda eğitim programlarının geliştirilmesi, oluşturulması ve yönetimi önemlidir. Eğitimci andragojik yaklaşımda eğitimleri yedi ilkeye dayalı olarak yürütmelidir:

1. En verimli öğrenme, katılımcı öğrenmeye hazır olduğunda gerçekleşir. Güdülenme içsel bir dinamik olmasına karşın, katılımcıların güdülerini besleyecek bir ortam yaratmak eğitimcinin elindedir.
2. Öğrenim katılımcıların daha önce bildikleri ya da deneyimleri üzerine yapılandırılırsa daha etkili olur.
3. Katılımcılar, neleri öğrenmeleri gerektiğinin farkında olurlarsa öğrenme daha etkili olur.
4. Değişik eğitim teknikleri ve yöntemleri kullanılarak öğrenme kolaylaştırılabilir.
5. Beceri öğrenmek için gözlem altında ya da gerçeğine benzer ortamlarda (örn; oyunlaştırma ve maketler vb.) uygulama yapma olanağının verilmesi gerekir.
6. Öğrenme ortamı gerçeğe ne kadar yakın olursa, öğrenme de o kadar etkili olur.
7. Katılımcılara gelişimleri ile ilgili geribildirim verilmelidir. Geribildirim etkili olabilmesi için; uygulamadan hemen sonra verilmesi, olumlu olması, yargılayıcı olmaması gerekir.

Bu yedi adım birbirinden kopuk ve bağımsız basamaklar olarak değil, bir sarmal olarak değerlendirilmelidir.

Yetişkinler İçin Öğrenme Yolları

Yetişkinler olarak;

- Okuduklarımızın %10'unu,
- İşittiklerimizin %20'sini,
- Gördüklerimizin, %30'unu
- Hem görüp hem işittiklerimizin %50'sini,
- Söylediklerimizin, anlattıklarımızın %70'ini,
- Davranışlarımızla beraber söylediklerimizin %90'ını hatırlarız.

Yetişkin Eğitimi Hazırlanırken Dikkat Edilmesi Gereken Noktalar

- İhtiyaçların belirlenmesi: Bireylerin ve toplumsal ihtiyaçların belirlenmesi.
- Eyleme yönelik olma: Öğrenilenlerin işe yaraması, kullanılabilir olması.
- Yararlılık: Verilen bilginin ya da kazandırılan becerilerin öğrenenin işine yaraması.

- Etkin katılım: Öğrenenlerin pasif alıcı değil anlayan ve uygulayan olabilmesi için planlanması.
- Önceliklerin belirlenmesi: Önem ve önceliğin detaylı olarak belirlenmesi ve uygun sıralama yapılması.
- Öğrenmelerin izlenmesi ve değerlendirilmesi: İyi eğitimi vermek gerçekleştirmek yeterli değildir verilen eğitimin izlenmesi ve değerlendirilmesi.
- İş birliği: Birden fazla kişi veya kurumla iş birliği ve ortak çalışmaların yapılması. Bu şekilde eğitimin etkisinin artırılması.

Eğitim Sunumundan Önce Yapılması Gerekenler

Eğitiminin kendini eğitime hazırlaması, bilgilerini tazelemesi, eğitim materyallerinin güncel olup olmadığını kontrol etmesi, eğitimde kullanacağı gereçler ve eğitim notları ve planını gözden geçirmesi gerekir. Katılımcıların sayısı, sosyo-kültürel özellikleri, eğitime neden, hangi amaçlarla başvurdukları, daha önce almış oldukları eğitimler ve deneyimleri gibi konularda katılımcılar hakkında temel bilgileri toplaması önemlidir. Hazırlanma aşamasında eğitiminin şu soruların cevabının verebilmesi beklenir.

- Sunum süresi ne kadar?
- Katılımcıların profili (yaş, cinsiyet, eğitim, deneyim...) nedir?
- Katılımcıların sunumdan beklentileri nelerdir?
- Katılımcıların konu hakkındaki bilgi düzeyleri nedir?
- Katılımcıların özellikle sorabileceği sorular ne olabilir?

Dinleyici kitleniz hakkında bilgi edindikten sonra, konunuz ile dinleyiciler arasındaki bağlantıyı kurmalısınız. Konunuz dinleyiciler için önemli mi? Önemliyse neden önemli? Sunumunuz sonrasında dinleyicinin hayatı, düşünceleri nasıl değişecek, iyileşecek mi? Dinleyicinin konunuzla ilgili, temel sorunları ve merak ettikleri nelerdir? Sunumunuzda sağladığınız bilgiyi dinleyici nasıl kullanacak?

Bu soruların yanıtlarını net bir şekilde verebilmelisiniz. Sunumda konuşmacı olarak rolünüz, dinleyiciyi sunumunuzu daha kolay, daha hızlı anlayabilmesi için yönlendirmektir. Dolayısıyla başrolde dinleyici vardır, onları iyi tanımalısınız.

Dinleyici kitlenizi ve sunumunuzun dinleyici için önemini belirledikten sonra kendinize şunu sormalısınız: "Bu sunumu neden yapıyorum, amacım ne?" Eğer kendinizi dinleyici yerine koyarak "Bu sunum benim ilgimi çeker miydi?" diye sormalısınız.

Eğitim Öncesi Salonun Hazırlanması

- Eğitmen eğitimin verileceği salona en az 1 saat önceden ulaşmalı ve gerekli hazırlıkları yapmalıdır.

Salon İçerisinde Kontrol Edilmesi Gerekenler:

- **Oturum Düzeninin Ayarlanması:** Eğitimin yapılacağı yerdeki fiziksel koşulların düzenlenmesi için; katılımcıların sayısına göre odanın büyüklüğünü, küçük grup etkinlikleri için uygun odaları, masa, sandalye vb. durumunu, etkileşim ve iletişimi

sağlayacak oturma düzenlerini ("U" düzeni, dikdörtgen veya daire düzeni, küçük grup düzenlemesi vb.) gözden geçirmek gerekir.

- **Teknik Donanımın Sağlanması:** Görsel işitsel cihazları hazırlama ve kullanma konusunda gerekli hallerde teknik destek almak ve teknolojiyi takip etmek gerekir. Teknik sorunların çözümünde eğitim boyunca ulaşabileceğiniz bir teknik sorumlu olup olmadığını belirleyin.
- **Fiziksel Konforun Sağlanması:** Odanın sıcaklığı, havalandırması, aydınlatılması, görsel-ışitsel araç ve gereç kullanımının uygun olup olmadığını gözden geçirilmesi de önemlidir.

Eğitim Öncesinde Eğitmenin Salon İçerisinde Kontrol Etmesi Gerekenler:

- Binanın Afet ve Acil Durum Planının olup olmadığı öğrenilmeli
- Acil çıkış kapıları öğrenilmeli
- Yangın tüplerinin nerede olduğu öğrenilmeli
- Acil durum toplanma alanları öğrenilmeli

Katılımcıların acil bir durumda eğitim için gelmiş oldukları bina hakkında bilgi sahibi olmadıkları göz önünde bulundurularak acil çıkışlar, yapının yangın önlemleri gibi konularda bilgilendirilmesi sağlanmalıdır. Bu aynı zamanda katılımcılarda bir davranış biçimi oluşturacak ve her yeni gittikleri mekânda bu tür bilgileri sorgulamalarını sağlayacaktır. Mevcut bir tahliye planı varsa yapıda çalışanların bu konuda da bilgi edinerek eğitmen çok kısaca bu bilgiyi katılımcılar ile paylaşır. Eğitmen bu bilgileri eğitimden önce öğrenerek eğitim sırasında katılımcılarla paylaşabilir.

Eğitim Sırasında Yapılması Gerekenler

Giyiminiz ve duruşunuz kurumsal aidiyetinizle tezat oluşturmamalı.

Sunuma Başlarken:

- Kendinizi tanıtırın
- Katılımcıların kendisini tanıtmalarını isteyin
- Katılımcıların beklentilerini alın
- Yapacağınız sunum hakkında bilgi verin
- Sunum sürenizi ve eğitim akışını aktarın

Sunum Sırasında:

- İsteksiz, kendine güvensiz, ilgisiz görünmeyin.
- Canlı olun, hareketli olun, sahneyi dolaşın.
- Olumlu olun, gerektiği kadar gülümseyin.
- Başınızı dik tutun, bedeniniz eğik, kambur olmasın.
- El ve kol hareketleri anlatımı destekler, dozunda kullanın.
- Kollarınızı önünüzde kavuşturmayın.

- Gerekmedikçe kürsünün arkasında durmayın.
- Saatinize bakmamaya çalışın.
- Katılımcılara sırtınızı dönmeyin.
- Sürekli ileri geri hareket etmeyin, katılımcılarla aranızdaki mesafeye dikkat edin.

Eğitmen beden dili neden önemlidir?

Bir kişiyi ilk defa gördüğümüzde onu tanımak için davranışlarına, kendini ifade etme şekline, bakışlarına, duruşuna ve hatta ellerini nereye koyduğuna bile bakarız. İlk intiba denilen bu hissiyat o kişiyle iletişimimizin nasıl ilerleyeceğini ve hatta samimiyet derecemizi bile belirler. Yani bir kişinin beden dili ve yönetimi o kişiyle kuracağımız ilişkinin temellerini oluşturur. Prof. Dr. Mehribian'ın yaptığı bir araştırma sonucunda insanların beden diline, ağızımızdan çıkanlardan daha çok güvendiği kanıtlanmıştır. Günlük yaşamımızdan da biliyoruz ki, siyasetçiler, öğretmenler, üst düzey yöneticiler beden dilini etkili kullanmayı bilen hatta bu konuda özel eğitimler alan kişilerdir. Duygu ve düşüncelerini ifade ederken, sözlü iletişimimizi beden dili ile destekleyen ve beden dilini doğru kullanan insanlar kendilerini güvenilir insan yapabilir.

- **Beden Duruşu:** İnsanlar birbirleriyle ilişkilerinde çok farklı beden duruşları içindedir. Boynu bükük ve öne doğru eğik beden duruşları ne kadar hatalıysa, omuzları geriye atılmış, göğüs dışarı çıkmış, baş yana eğilmiş, meydan okur türdeki beden duruşları da aynı ölçüde hatalıdır. Baş ve bedeni dik tutarak konuşarak ve dinleyerek beden duruşunu güvenli tavır yönünde geliştirmek gerekir.
- **Jestler:** Uygun ölçüde ve uygun şiddette yapılan jestler bir konuşmaya güç katar. Bu konuda dikkat edilmesi gereken, jestleri konuşmadaki eksik kelimeleri tamamlayacak bir araç olarak kullanmamak, yabancı dile hâkim olmayan birinin ifadesini elleriyle tamamlaması gibi bir duruma düşmemektir. Bundan başka sert ve sinirli jestlerin, dinleyenlerde rahatsızlık doğurduğu unutulmamalıdır. Rahat, sakin ve yumuşak jestler, konuşmacının kendine güvenini, konuştuğu konuya hakimiyetini ortaya koyduğu yönünde yorumlanmaktadır.
- **Mimikler:** İnsan ilişkilerinde hiçbir şey, belki yüz ifadesi kadar önemli ve anlamlı olamaz. Üzüntünün veya kızgınlığın gülümseyen bir ifadeyle, sevincin çatık kaşlarla ifade edilmesi uygun düşmez. Güvenli bir ifade, verilen mesajla uyum içindeki bir ifadedir. Öfkeli bir mesaj veya memnuniyetsizlik en açık olarak donuk bir ifadeyle verilebilir.
- **Göz teması:** Önemli bir sözsüz iletişim becerisi olan göz teması eğitimciler için vazgeçilmez araçlardan biri olarak değerlendirilir. Katılımcıları karşılama, eğitimin açılışı ve eğitim boyunca eğitmenin göz teması alanında sergileyeceği becerisinin gerek kendisi gerekse katılımcılar açısından rahatlatıcı ve karşılıklı güven oluşturu bir etkisi vardır.
- **Ses Tonu, şiddeti ve konuşmanın akıcılığı:** Ses tonunun kullanılma biçimi, sözlü ilişkinin hayati bir parçasıdır. İnsan ilişkilerinde yaşanan en küçük gerginlik, kendini önce ses tonunda ortaya koyar. Büyük çoğunlukla gündelik ilişkilerde canlı, neşeli, enerjik bir ses tonu, insanlar üzerinde olumlu etki bırakır. Ancak ortada bir gerginlik ve sorun varsa ses tonunun yumuşak ve sakin olması çatışmayı önler ve iş birliğini kolaylaştırır. Monoton, dinleyende bıkkınlık yaratan, kolayca dikkatin dağılmasına sebep olan bir konuşma üslubuyla kişi ortaya ne kadar orijinal fikirler koysa da ikna edici olmakta güçlük

çekecektir. Sert ve kesin konuşma biçimi, çoğunlukla dinleyenlerde savunuculuğa sebep olur ve rahatsızlık doğurur. Ayrıca sesine özür diler gibi bir ton veren kişilerin, karşındakiler tarafından istekleri kolayca geri çevrilir veya söyledikleri önemsiz olarak görülür. Dünyada tekrarlanamayacak tek şey ilk izlenimdir. Bu sebeple beden dilini hayat amaçları doğrultusunda düzenlemeyi öğrenmek, büyük önem taşır.

- **Mesafe ve bedensel temas:** Rahatsız edici mesafe, herkesin tipik olarak asansörde yaşadığı, tanımadığınız insanlarla yakın olduğunuzda rahatsızlık duyacağınız mesafenin ölçüsüdür. Hangi toplumda olursa olsun mesafe, insan ilişkilerinde önemli bir etkiye sahiptir. Bir insana çok yakın oturmak veya ona yakın durmak, elini omuzuna, sırtına koymak, koluna, eline değmek iki kişi arasındaki ilişkiye belirli bir “özerklik, yakınlık ve sıcaklık katar. Yakınlık isteği içinde olmayan kimse ise rahatsızlık duyar ve savunucu olur. Bu sebeple böyle bir yakınlık girişiminden önce, bu yakınlığın karşındaki kişi tarafından nasıl değerlendirileceğini sözlü olarak ölçmekte yarar vardır.

Sunum Sırasında:

- Bölümler arası geçişlerde konu başlığının yeterince açıklayıcı olmasına dikkat edin.
- Eğitiminizi slayt ile senkronize gerçekleştirin.
- Sunum boyunca notlarınızı okumayın.
- Slayttaki görsellere referans verin.
- Slayta bakarak okumayın, slayttan ipucu alın.
- Görsel ile katılımcı arasında kalmayın.
- Elle göstermek yerine, ışıklı kalem, sunum çubuğu vb. kullanın.
- Sesinizi farklı tonlarda kullanın, önemli yerlere vurgu yapın.
- Kolay, anlaşılır bir ifade biçimi ve dil kullanın.
- Çok hızlı, çok yavaş ya da okuma biçiminde monoton bir şekilde konuşmayın.
- Eleştirilere karşı açık olun.
- Sunum sırasında katılımcılarla göz kontağı kurun.
- Tek tek isimle soru sormayın, soruları gruba yöneltin.
- Sadece teorik bilgi değil, bağlantı kurabilecekleri pratik bilgiler de paylaşın.
- Sunum sürenizi aşmayın.
- Sunum sonunda ‘sorunuz var mı?’ diye sorun.

Katılımcı Profilleri

Özellikleri farklı olan birçok katılımcıyla beraber bir eğitim gerçekleştirdiğimizde zaman zaman katılımcı tarafından sorunlar oluşabilir. Kimi eğitim sırasında çok istekli olurken, kimi isteksiz ve olumsuz olabilir, eğitimin akışı bozulabilir.

İyi Bir Dinleyici Profili

- Dikkatini karşısındaki kişiye verir.
- Konuşmacıyı sözünü kesmeden dinler.

- Göz teması kurar.
- Son sözü söylemek için çabalamaz.
- Dinlerken vereceği cevabı düşünmez.
- Yargılamadan, suçlamadan dinler (önyargılı değildir).
- Duygu ve düşüncelerini anlamaya çalışır.
- Dinlerken başka bir işle meşgul olmaz.
- Konuşmacının sözlerine olduğu kadar sözsüz mesajlarına da dikkat eder.
- Konuşmacının duygu ve düşüncelerine anladığını gösteren sözlü ifadelerde bulunur.

Sorunlu Katılımcı Profili

Grupların davranışlarından kaynaklanan ve eğitimin verimliliğini olumsuz etkileyen kritik durumların yanı sıra, eğitim süreçlerini olumsuz etkileyen, kaçınılması gereken bireysel davranışlar eğitimin akışı bozabilir.

Pasif ve Sessiz Katılımcılar

Pasif ve sessiz katılımcılar zor grup üyelerinin içinde en dikkat çekmeyenlerdir. Arka planda kalırlar, hemen hemen hiç katılmazlar sık sık grup tarafından küçümsenirler. Bu davranışlarının nedeni, tartışma ya da seminere katkıda bulunacak fikirlerinin olmamasından değil genellikle bir iletişim bariyerine sahiptirler. Aktif olarak katılım isterler fakat başkalarının yardımı olmadan bu bariyeri aşamazlar. Bu yardımı eğitmenlerden beklerler.

Eğitmen Ne Yapabilir?

- Katılımcının kendine güveni artırılır, başarı fırsatları sağlanır.
- Katılımcıların katkıları kabul edilerek sessiz kişinin katılımı sağlanır.
- Çay aralarında bu katılımcı ile sohbet edilebilir.
- Grupta bu kişiye özel bir rol verilebilir.

Sürekli Konuşan Katılımcılar

Hemen hemen hiç dinlemez, tartışmanın noktalarını kaçıır, bir konudan diğerine atlar. Bu onu daha da konuşkan yapar. Eğer konuşkan kişi durdurulmazsa grup eğitmenlerden destek bekleyecektir.

Eğitmen Ne Yapabilir?

- Eğitimci tarafından ya konuşmasının bitmesi beklenir ya da konuşmasını kabul ederek uygun bir anda araya girilir. Dinlendiğini ve anlaşıldığını göstermek için ifadesi özetlenir.
- Kişiye düşen süre limitleri hatırlatılır. Diğerlerini de dinlemesi ve diğerlerinin de katkıda bulunmasına izin vermesi istenir.
- Dinlemek zorunda kalacağı bir görev verilir.

Baskın, Her Şeyi Bilen, Uzman Katılımcılar ve Lider Kişilikler

Eğitimlerde ortaya çıkan başka bir durum da, bir katılımcının grupta baskın rol oynamasıdır. Kişinin bu aktifliği, onun konuya olan yoğun ilgisinden, iyi hazırlanmış olmasından veya bu kişinin hiyerarşik yapıda bulunduğu üst pozisyondan kaynaklanabilir. Ayrıca çok uzun süreli konuşmalar yapmakta, daha çalışmanın başlangıç aşamasında kendince mükemmel çözüm önerileri ortaya koymakta ve bu önerilenlerin grubun diğer üyelerince onaylanmasını beklemektedir. Eğitimci hem iyi bilgilendirilmiş ve aktif katılımcının ilgi ve hevesini kırmamalı, hem de diğer katılımcıların kendilerini ifade etmelerine ortam sağlamalıdır.

Bu Durumda Yapılacaklar Şöyle Sıralanabilir:

- Baskın olan katılımcının katkıları onaylanır, kabul edilir; ancak konuyla ilgisi olmayan katkıları tartışma dışı bırakılır.
- Özetlemeler yoluyla, söz konusu kişiye anlaşıldığı gösterilir; ancak başka görüş açılarının da düşünülmesi gerektiği anlatılır.
- Bireysel tartışmalardan kaçınılır ve özel tartışmaların sunum sonrasında yapılması için yönlendirilir.

“Doğuştan liderler” ve “lider kişilikler”, grup içinde bir yönetici ikiliği oluşturabilir. Bu durumda eğitimcinin rolü, fikirleri toplamak, katılımcılığı sağlamak, grubun motivasyonunu yüksek tutmak ve oluşabilecek kırgınlık ve saldırganlığın eğitime zarar vermesini önlemektir.

Agresif Katılımcılar

Agresif saldırılar nedeniyle tartışma sırasında konudan uzaklaşılır ve mesajların büyük kısmı kişilerin kendilerini ifade etmelerine ve/ veya kişisel ilişkilere yönelir. Bu durumda, diğer katılımcılar, ya agresif tepkiler gösterirler veya kendilerini geri plana çekerler. Bu arada, eğitimci saldırganlığın kendisine yönelebileceğini de hesaplamalıdır. Eğitimci, agresif davranan kişiyle arasına mesafe koymayı başarıyorsa ve saldırıların hedefi haline gelmemiş ise, aşağıdaki davranış tarzlarını gösterebilir.

- Katılımcıyı neyin saldırganlaştırdığı bulunmaya çalışılır.
- Katılımcının verdiği mesajların anlaşıldığını, onun söyledikleri özetlenerek gösterilir.
- Katılımcıdan söylediklerini örneklemesi istenir.
- Övülür. (İyi ki bu konuyu gündeme getirdiniz)
- İlgi gösterilir. (Bu katkınızı çok ilginç buluyorum, bu konuyu biraz daha detaylandırır mısınız?)
- Açık olunur. (Eğer bu konuda ilginç önerileriniz varsa, lütfen söyleyin)

Eğitim Sonrasında Yapılması Gerekenler

Kapanış aşamasında ise aşağıdaki konulara dikkat edilmesi gerekir.

- Sunumu birdenbire bitirmeyin.
- Sunumu bitirdikten sonra katılımcıların soru sormaları için fırsat verin.
- Eğitim konuları ile ilgili kaynaklar paylaşın.
- Eğitim, katılımcı ve onay formlarını kontrol edin.
- Grup fotoğrafı alın.

Sıkça Sorulan Sorular

SIKÇA SORULAN SORULAR

Bir yıl içinde kaç deprem oluyor?

Yeryüzünde her yıl yaklaşık 3,5 milyon adet deprem meydana gelir. Bunların yalnızca 1 milyon tanesi kaydedilebilir büyüklüktedir. Hissedilebilen deprem sayısı ise yalnızca 50-60 bindir. Her yıl 800 adet orta büyüklükte (5,0-5,9) ve az hasara yol açan deprem meydana gelir. Yılda yaklaşık 120 adet güçlü deprem (6,0-6,9) biraz daha fazla hasar verir. Bir yılda potansiyel olarak yıkıcı ortalama 18 deprem (7,0-7,9), her 10-20 yılda bir felakete yol açabilecek bir deprem (8,0-8,9) meydana gelir.

Depremler önceden tahmin edilebilir mi?

Depremlerin olacağı yerler ve beklenen büyüklükleri tahmin edilebilmektedir. Ancak bilimin bugünkü olanakları ile depremin olacağı zamanın ve kesin büyüklüğünün belirlenmesi imkânsızdır. Depremlerin, hava durumu gibi önceden tahmin edilebilmesi için güvenli bir metot bulunmamaktadır. Bazı tahminlerin tuttuğu görülmüşse de, bunlar tamamen bir tesadüften ibarettir.

Kuzey Anadolu Fay Hattı nerededir?

Doğuda Karlıova ile batıda Mürefte-Gaziköy arasında, doğu-batı doğrultusunda bir yay gibi uzanır. Dünyanın en aktif ve en önemli kırık hatlarından biri olan Kuzey Anadolu Fayı'nın uzunluğu yaklaşık 1200 km'dir. Genişliği ise 100 m. ile 10 km. arasında değişir.

Doğu Anadolu Fay Hattı nerededir?

Türkiye'nin doğusunda bulunan büyük bir fay hattıdır. Fay, Anadolu levhası ve Arabistan levhası arasındaki sınır boyunca uzanmaktadır. Doğu Anadolu Fay Hattı (DAF): Hatay grabeninden başlar, K.Maraş, Adıyaman, Malatya ve Elazığ ovalarından geçerek Bingöl'e kadar sokulur.

Batı Anadolu Fay Hattı nerededir?

Kıyı Ege ve Güney Marmara'daki çöküntü alanları boyunca doğu-batı uzanışlı bu fay hatları Denizli, Dinar, Gediz, İzmir üzerinden geçmektedir.

Türkiye'de kaydedilen en büyük deprem hangisidir?

Aletsel dönemde ülkemizde kaydedilen en büyük deprem 26 Aralık 1939 tarihinde Erzincan'da olmuştur. 7.8 büyüklüğünde gece yarısı meydana gelen depremde yaklaşık 33.000 kişi ölmüştür.

Dünyada kaydedilen en büyük deprem hangisidir?

1900'den bu yana kaydedilen en büyük deprem, 22 Mayıs 1960'ta Şili'de olmuştur (Magnitüd 9,5 MW).

Yeryüzünde en az deprem olan kıta hangisidir?

Depremin en az meydana geldiği kıta Antarktika'dır.

Depremler genellikle geceleri mi olur?

Depremin belirli bir zamanı yoktur. Gündüz de gece de olabilir.

"Deprem havası" diye bir şey var mıdır?

Depremle hava koşulları arasında bir ilişki yoktur. Depremlerin yerin derinliklerinde, hava koşullarından çok uzakta meydana geldiğini unutmamalıyız. Deprem, her tür hava koşulunda ve her mevsimde olmaktadır, değişen hava şartlarına bakıp deprem için kaygılanmaya hiç gerek yoktur.

Depremlerin sayısı artmakta mıdır?

İnsanların hissedemediği depremleri aletlerle belirleyebilmekteyiz. Bu tür aletlerin bulunduğu yerlere gözlemevi (rasathane) denilmektedir. Günümüzde geçmişe oranla daha fazla gözlemevi olduğu için daha fazla depremden haberdar olabiliyoruz. Bununla birlikte, özellikle 1999 Marmara Depremi'nden sonra dünyada gerçekleşen deprem haberlerine karşı daha duyarlıyız. Bu nedenle, "eskisine göre daha fazla deprem olmaktadır" algısı doğru değildir.

Depremlerin olmasını engelleyebilir miyiz?

Hayır, depremler engellenemez ve karşı koyulamaz doğa olaylardır. Ancak önlem alarak depremin verebileceği zararları azaltabiliriz.

Havada görülen bazı bilinmeyen ışıklar deprem habercisi midir?

Hayır, dünya atmosferinde görülen ve dünya kaynaklı olan, fakat tanınamayan ışıklar vardır. Bu ışıkların görülebilmesi için mutlaka bir depremin oluşması gerekmez. Dünyadaki fay hatları ve benzeri kırıklar üzerinde, deprem olmadan da bu tür ışık topları her zaman görülebilir.

Merkür, Venüs, Mars, Jüpiter, Satürn ile Ay ve Güneş gibi yedi gök cisminin tek bir çizgi üzerinde dizilmesi, dünya üzerinde çok büyük bir çekim gücü oluşturup fay hatlarını tetikleyerek depreme neden olabilir mi?

Evrende bu tür dizilişler daha önceleri de olmuştur ve gelecekte de tekrarlanacaktır. Geçmişte gezegenlerin bu tür dizilişlerinden dolayı dünya üzerinde herhangi bir felaket yaşanmış olduğuna dair bir kayıt da yoktur. Astronomlar da, bunun korkulacak bir yönü olmadığını açıklamışlardır. Ay ve güneşten başka, evrendeki tüm yıldız ve gezegenler bir hizaya dizilecek olsa bile bunun dünyaya uygulayabileceği çekim kuvvetinin fazla bir anlam ve önemi yoktur. Çünkü aynı hizaya gelmiş tüm gezegenler, ne ayın ne de güneşin dünyaya tek başına uyguladığı kadar çekim kuvveti uygulayamaz.

Depremlerden sonra uçak kazası veya uçak kazalarından sonra büyük bir deprem olur mu?

Depremler ve uçak kazaları nadiren görülen olaylardır. Bazen birbirinden daha önce veya daha sonra görülüyor olmaları bunlar arasında herhangi bir ilişkinin olduğu anlamına gelmez. Doğada gözlenen olaylar arasında kurulan bu tür zoraki ilişkiler ve yapılan tahminler, mantıkla açıklanması mümkün olmayan önyargı ve duygusal saplantılardır.

İnce uzun bulutlar deprem habercisi midir?

Kısa ömürlü, siyah, sıcak ve ince bulutlara "Deprem Bulutu" denilmektedir. Fakat günümüzde, meteorolojik uydu görüntülerindeki bulutlara bakarak deprem tahminleri yapılamamaktadır. Siyah renkli "Deprem Bulutu" güneş ışınlarını yansıtmayacağı için görünür ışıktaki alınmış meteoroloji uydu görüntüleri bir sonuç veremez. Bulutun sıcaklığı ise meteorolojik uydu ısı görüntülerinden yola çıkılarak net bir tespit yapılmasını engeller. Dolayısıyla, "Deprem Bulutu"na ilişkin meteorolojik uydu görüntülerine bakılarak yapılan tahminlerde birçok eksik ve yanlış bilgiyle beraber çelişkiler mevcuttur.

Türkiye'de Doğal Afet Sigortası nasıl doğdu?

Depremler ülkemizde önemli sosyal ve ekonomik kayıplara, devlet bütçesinde büyük açıklara neden oldu. Yaşanan depremlerde birçok aile, güvencesi olmadığı için evini kaybetti.

Diğer ülkelerde örnekleri bulunan doğal afet sigortasının ülkemizde de uygulanması fikri, Afyon-Dinar Depremi (1996) ve Adana-Ceyhan Depremi'nde (1998) yaşanan ekonomik kayıpları azaltmak üzere gündeme geldi. Zorunlu Deprem Sigortası'nın (ZDS) Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde onaylanması için ise, yine büyük kayıplara yol açan 17 Ağustos 1999 Marmara Depremi'ni beklemek gerekti.

Doğal Afet Sigortaları Kurumu, Amerika Birleşik Devletleri ve Yeni Zelanda'daki benzer sistemlerin uzmanlar tarafından Türkiye şartlarına uyarlanmasıyla oluşturuldu. Görevi depremde hasar gören veya yıkılan evlerin zararını karşılamak olan kurum, 27 Eylül 2000 tarihinde 587 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile uygulamaya geçti.

DASK'ı kim yönetir?

DASK, Ankara'da T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı Sigortacılık Genel Müdürlüğü ve üniversitelerle çeşitli kurumlardan seçilmiş Yönetim Kurulu üyeleri tarafından yönetilir. Kurumun faaliyetlerini her beş yılda bir ihale yoluyla seçilen sigorta şirketi yürütür. Bu sistem dünyada sigortacılık alanında özel sektör-devlet işbirliğinin ilk örneğidir. Ortaklığın devlet cephesinde Hazine Müsteşarlığı yer almakta, günlük faaliyetler ise belirlenen özel sigorta şirketi tarafından yürütülmektedir.

DASK'ın amacı nedir?

DASK bir sigorta havuzudur. Zorunlu Deprem Sigortası (ZDS) poliçesi satın alan herkes bu havuza katılmış olur. Bir deprem durumunda, eğer sigortanız varsa, size bu havuzda birikmiş toplam paradan hasar ödemesi yapılır. DASK kâr etme amacı güden bir kurum değildir.

DASK deprem durumunda, ZDS satın almış bireylerin konutlarında meydana gelebilecek maddi zarar riskini, belirlenen limite kadar kendi üzerine alır. DASK riski paylaşır.

DASK sayesinde, deprem durumunda devletin ve vatandaşların bütçesi güvence altındadır.

Zorunlu Deprem Sigortası (ZDS) bir tür vergi midir?

ZDS bir vergi türü olmayıp, depremin yol açtığı zararın karşılanmasını sağlayan bir sigorta ürünüdür.

ZDS'nin geçerlilik süresi ne kadardır?

Zorunlu Deprem Sigortası'nın süresi bir yıldır. Sigorta sözleşmesinin her yıl poliçe süresi sona ermeden yenilenmesi gerekmektedir.

ZDS uygulamasında kaç tür yapı tarzı vardır ve bunlar ne anlama gelmektedir?

Zorunlu Deprem Sigortası uygulamasında üç tür yapı tarzı bulunmaktadır:

- Çelik, betonarme karkas yapılar: Çelik veya betonarme taşıyıcı karkas bulunan yapılardır.
- Yiğma kâgir yapılar: Karkas olmayan ve taşıyıcı duvarları moloz taş, kesme taş, tuğla veya boşluklu, boşluksuz beton briket gibi malzemeden yapılan, döşeme, merdiven ve tavanları beton veya betonarme olan yapılardır.
- Diğer yapılar: Yukarıdaki gruplara girmeyen kerpiç, ahşap vb. yapılardır.

Apartmanlarda ortak alanlar için teminat sunulmakta mıdır?

Zorunlu Deprem Sigortası ile binalardaki;

- Temeller,
- Taşıyıcı sistem,
- Ana duvarlar,
- Bağımsız bölümleri ayıran ortak duvarlar,
- Tavan ve tabanlar,
- Merdivenler, sahanlıklar, koridorlar,
- Çatılar ve bacalar

teminat altına alınmaktadır. Bunların dışındaki diğer ortak alanlar için ise sigorta şirketlerinden isteğe bağlı konut sigorta poliçesi teminat alınabilmektedir.

Deprem sonrası evim hasar gördüğünde, binanın yapım maliyeti haricindeki masrafı da karşılayabilmek için hem DASK'a hem de başka bir yere sigorta yaptırabilir miyim?

Aynı bina/bağımsız bölüm için birden çok Zorunlu Deprem Sigortası yaptırılamaz. Sigorta poliçesinin sağladığı güvence, evin tüm maliyetinin altında kalıyorsa, arta kalan bölümü için Zorunlu Deprem Sigortası'nın yapılmış olması kaydıyla özel sigorta şirketleri tarafından düzenlenen deprem sigortasından ayrıca bir poliçe ile ek güvence satın alınabilir.

Hangi binalar ZDS kapsamındadır?

DASK 587 sayılı Kanun Hükmünde Kararname gereğince, 634 sayılı Kat Mülkiyeti Kanunu kapsamındaki bağımsız bölümler, tapuya kayıtlı ve özel mülkiyete tabi taşınmazlar üzerinde mesken olarak inşa edilmiş binalar, bu binalar içinde yer alan ve ticarethane, büro ve benzeri amaçlarla kullanılan bağımsız bölümler ile doğal afetler nedeniyle devlet tarafından yaptırılan veya verilen krediyle yapılan meskenler Zorunlu Deprem Sigortası'na tabidir.

Afet konutları için Zorunlu Deprem Sigortası yaptırılmalı mıdır?

Kapsama dahil olduklarından sigortası yapılmalıdır.

ZDS hangi afetlerden oluşan hasarları karşılar?

Bu sigortayla, depremin ve deprem sonucu meydana gelen yangın, infilak ve yer kaymasının sigortalı binalarda doğrudan neden olacağı hasarlar (temeller, ana duvarlar, bağımsız bölümleri ayıran ortak duvarlar, bahçe duvarları, istinat duvarları, tavan ve tabanlar, merdivenler, asansörler, sahanlıklar, koridorlar, çatılar, bacalar ve yapının benzer nitelikteki tamamlayıcı kısımlarında meydana gelenler de dahil olmak üzere), sigorta bedeline kadar Doğal Afet Sigortalı Kurumu tarafından teminat altına alınmıştır.

Hangi binalar ZDS kapsamı dışındadır?

Kamu kurum ve kuruluşlarına ait binalar, köy yerleşim alanlarında yapılan binalar, tamamı ticari veya sınai amaçla kullanılan binalar, 27 Aralık 1999 tarihinden sonra inşa edilmiş olan ancak ilgili mevzuat çerçevesinde inşaat ruhsatı bulunmayan binalar ZDS kapsamı dışındadır.

İnşa halindeki konutlar için Zorunlu Deprem Sigortası yaptırılabilir mi?

İnşaata henüz bitmemiş konutlar için yapılmamaktadır.

Köy yerleşim alanlarındaki binalar neden kapsam dışında bırakılmıştır?

Köy yerleşim alanlarında yapılan binalar için belediye denetiminin olmaması, buralarda yaşayanların genel olarak gelir düzeylerinin düşük olması ve bu alanlarda sigortanın sunumunun zorluğu gibi nedenlerle sigorta yapılmamaktadır.

İşyerleri Zorunlu Deprem Sigortası kapsamında mıdır?

Zorunlu Deprem Sigortası, Genel Şartlar A-2 Sigorta Kapsamı Dışında Kalan Binalar maddesi gereği; tamamı ticarî veya sınaî amaçla kullanılan binalar Zorunlu Deprem Sigortası kapsamı dışındadır. Ancak, mesken olarak inşa edilmiş binaların (apartmanların) içinde yer alan ve ticarethane, dükkan, büro ve benzeri amaçlarla kullanılan bağımsız bölümler için Zorunlu Deprem Sigortası yaptırılması gerekmektedir.

Köy olan yer, belde olduğunda ZDS düzenlenebilir mi?

Belediye hizmeti alan ve belediye tarafından verilmiş tapusu bulunan meskenler için poliçe düzenlenebilir.

Kerpiç evler için ZDS düzenlenebilir mi?

Diğer yapılardan olan ahşap, kerpiç ve benzeri evlere ZDS yapılabilmektedir.

Deprem bölgesinde olmayan binalarda ZDS zorunlu mudur?

Tüm bölgeler farklı seviyelerde deprem bölgesidir. Bu sebeple ZDS kapsamındadır.

Sel/seylap riskleri Doğal Afet Sigortaları kurumu kapsamında mıdır?

Mevcut durumda sadece deprem riski teminat altına alınmaktadır.

Kaçak binalar Zorunlu Deprem Sigortası'nın kapsamında mıdır?

Kaçak binalar sigorta kapsamı dışındadır. Hazine, belediye gibi kamu arazisi üzerine yapılan binalar ile 27.12.1999 tarihinden sonra inşa edilen, ancak ilgili mevzuat gereği "inşaat ruhsatı" bulunmayan binalar Zorunlu Deprem Sigortasının kapsamına girmemektedir. Buna karşılık, 27.12.1999 tarihinden önce yapılmış olan binalarda "inşaat ruhsatı" şartı aranmadığı için Zorunlu Deprem Sigortası yaptırılabilir.

KKTC'deki binalar için ZDS yaptırılabilir mi?

ZDS teminatı T.C. sınırları içinde geçerlidir. Bu yüzden KKTC'deki binalar için ZDS yapılamamaktadır.

Yurtdışında ikamet eden bir kişi, T.C. sınırları içindeki konutu için ZDS yaptırabilir mi?

Yurtdışında yerleşik bir yetkili acenteye ulaşarak yaptırabilir.

Kamu Yararına Çalışan Derneklere Ait Taşınmazlar için Zorunlu Deprem Sigortası düzenlenebilir mi?

Söz konusu derneklerin 587 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname kapsamındaki taşınmazları Zorunlu

Deprem Sigortası kapsamındadır.

Tapuda arsa, bağ, bahçe veya tarla olarak görünen alanlardaki binalarda Zorunlu Deprem Sigortası uygulaması nasıldır?

Bağımsız mülkiyete konu olup olmadığına veya kat irtifakının tesis edilip edilmediğine bakılmaksızın, tapu kaydında "arsa" veya "tarla" vasfı ile kayıtlı bulunan alana mesken olarak inşa edilmiş binalar, 587 sayılı Kanun Hükmünde Kararname gereği, Zorunlu Deprem Sigortası'na tabi bulunmaktadır. Bağımsız tapusu olmayan meskenlerin sigortası, sigorta ettirenin beyanına dayanarak ve arsa tapusuna ait bilgilerle yapılabilmektedir.

Tapuda bu şekilde kayıtlı bulunan taşınmazın "arsa tapusu", taşınmazın özel mülkiyete tabi olduğunu göstermekle birlikte binanın varlığını göstermemektedir. Bu durumda sigortanın, arsa tapusuna ilişkin bilgilerin yanı sıra sigorta ettirenin beyanına dayanarak yapılması gerekmektedir. Zorunlu Deprem Sigortası Genel Şartları da sigorta ettirenin beyanını esas almaktadır.

Tapuda mesken olarak kayıtlı işyerine ZDS düzenlenebilir mi?

Tapuya kayıtlı ve özel mülkiyete tabi taşınmazlar üzerinde mesken olarak inşa edilmiş binalar, bu binaların içinde yer alan ve ticarethane, büro ve benzeri amaçlarla kullanılan bağımsız bölümler, Zorunlu Deprem Sigortası kapsamına girmektedir.

Tapuda ticarethane olarak belirtilmiş ama kullanımda mesken olan bir daire için ZDS düzenlenebilir mi?

Tapuda ticarethane olarak belirtilen yer, ticarethane veya mesken olarak da kullanılsa ZDS poliçesi düzenlenemez. Bu gibi binalar için tapuda cins tashihi yapılması ve ticarethane ibaresinin mesken ile değiştirilmesi gerekmektedir.

Tapuda niteliği konut olarak belirtilmiş fakat "edinme sebebi" kısmında "bodrum katta odunluk" olarak ayrılan bölümler için ZDS düzenlenebilir mi?

Bahsi geçen yer "konut amaçlı" ise, yani mesken olarak yapılmış ancak odunluk veya kömürlük amaçlı kullanılıyorsa ZDS yaptırılması gereklidir, bu durumda söz konusu yerin ayrı tapusu da bulunmalıdır. Eğer apartmanın genel odunluk veya kömürlüğü ise bu gibi yerler için poliçe yaptırmaya gerek bulunmamaktadır. Apartmanın müşterek yerleri sigorta bedelinin içinde "zımni" olarak yer almaktadır.

Tapuda kat irtifakı niteliği pansiyon olarak belirtilmiş bina için ZDS düzenlenebilir mi?

Tapuda niteliği pansiyon olarak belirtilen ilgili yerin tamamı şu an pansiyon olarak kullanılıyorsa, kullanım şekli ticarethane olduğundan Zorunlu Deprem Sigortası kapsamı dışında kalacaktır. Eğer tapuda niteliği pansiyon olarak belirtilen binanın kullanım şekli mesken ise tapuda cins tashihi yapılarak Zorunlu Deprem Sigortası yaptırılması gerekmektedir.

Tapusu alınmamış kooperatif konutları için ZDS yaptırılabilir mi?

Kooperatiften tapu bilgileri alınarak ZDS yapılabilir.

Kooperatif yönetiminin iflası durumunda, yetkili kimse kalmadığında ve kişi üzerine tapu çıkartılmamışsa kooperatif belgesi ile ZDS yapılabilir mi?

Bina ve hisse sahipliğinin tespitini gösteren belgenin temini ile poliçe düzenlenebilir.

Hangi haller teminat kapsamı dışındadır?

Enkaz kaldırma masrafları, kâr kaybı, iş durması, kira mahrumiyeti, alternatif ikametgâh ve işyeri masrafları, mali sorumluluklar ve benzeri dolaylı zararlar; her türlü taşınır mal, eşya ve benzerleri; ölüm dahil olmak üzere tüm bedeni zararlar; manevi tazminat talepleri; deprem ve deprem sonucu oluşan yangın, infilak ve yer kayması dışında kalan hasarlar teminat kapsamı dışındadır.

Sigorta bedeli nasıl tespit edilir?

Sigorta bedelinin tespitinde, sigortalanan meskenin yapı tarzı için Hazine Müsteşarlığınca yayımlanan "Zorunlu Deprem Sigortası Tarife ve Talimatında" belirlenen metrekare bedeli ile aynı meskenin brüt yüzölçümünün (veya yaklaşık yüzölçümünün) çarpılması sonucu bulunan tutar esas alınır. Zorunlu Deprem Sigortası yapılan bir meskenin sigorta bedeli Zorunlu Deprem Sigortası Tarife ve Talimatında belirlenen azami tutardan fazla olamaz.

DASK, ZDS ödemelerinde taksitle ödeme imkanı sunuyor mu?

DASK tarafından yapılan Zorunlu Deprem Sigortası için isteğe bağlı olarak yıllık 12 aya varan taksitler yapılmaktadır. Bu konu ile ilgili daha detaylı bilgi için "dask.gov.tr" adresi incelenebilir.

Sigorta bedeli yeniden yapım maliyetini aşarsa ne olur?

Sigorta bedeli sigortalanan meskenin yeniden yapım maliyetini aşarsa, sigortanın bu bedeli aşan kısmı geçersizdir. Cari yıla ait fazla alınan prim, sigorta ettirene gün esaslı üzerinden iade edilir.

Muafiyet oranı nedir?

Her bir hasarda, sigorta bedelinin %2'si oranında muafiyet indirimi uygulanır. Doğal Afet Sigortaları Kurumu hasarın bu şekilde bulunan muafiyet miktarını aşan kısmından sorumludur. Muafiyet uygulaması açısından, her bir 72 saatlik dönemde meydana gelen bütün hasarlar bir hasar sayılır.

Tazminat bedeli nasıl hesaplanır?

Sigorta tazminatının hesabında, tam veya kısmi hasar olmasına bakılmaksızın, riskin gerçekleştiği yer ve tarihte binanın piyasa rayıçlarına göre bulunan yeniden yapım maliyeti esas alınır. Ancak sigorta tazminatı hiçbir durumda sigorta bedelinden fazla olamaz. Doğal Afet Sigortaları Kurumu hasar miktarına ilişkin belgelerin verilmesinden itibaren mümkün olan en kısa süre içerisinde gerekli incelemeleri tamamlayıp hasar ve tazminat miktarını tespit ederek sigortalıya bildirmek zorundadır.

Tazminat bedeli ne zaman ödenir?

Tazminat miktarının yasa ve bu poliçe hükümlerine göre tespit edilmesinden sonra Doğal Afet Sigortaları Kurumu, sigorta bedelini aşmamak kaydıyla kesinleşmiş olan tazminat miktarını en geç takip eden bir ay içerisinde hak sahibine ödemek zorundadır.

Deprem sonrası bir sürü bina hasar görecektir. DASK (Doğal Afet Sigortaları Kurumu) benim hasarımı nasıl ödeyecek?

DASK, büyük hasarların aynı zamana gelme ihtimaline karşı, hasar ödemelerinde zorlanmamak için parayı dünyanın başka ülkelerindeki sigorta şirketlerine tekrar sigorta (reasürans) ettirir. Böylelikle riski paylaşmış olur.

Binanın ve her bir bağımsız bölümün projeye aykırı olarak tadil edilmesi durumunda ZDS geçerliliğini korur mu?

Binanın ve her bir bağımsız bölümün projeye aykırı olarak ve taşıyıcı sistemi etkileyecek şekilde tadil edilmesine veya zayıflatılmasına neden olan yahut buna imkân veren malik veya intifa hakkı sahibi, meydana gelen zararın bu nedenle ortaya çıktığının veya arttığının tespit edilmesi durumunda bu tutar kadar tazminat alma hakkını kaybeder. Sigorta ettirenin, sigorta süresi içinde sigortalı meskende mevzuata aykırı değişiklik yapması halinde Doğal Afet Sigortaları Kurumu sözleşmeyi feshedebilir.

Birden çok sigorta yaptırılabilir mi?

Aynı bina/bağımsız bölüm için birden çok Zorunlu Deprem Sigortası yaptırılamaz. Ancak, sigortası yapılan bağımsız bölüm veya binanın değeri belirlenen sigorta bedeli tutarının üzerinde ise, bu tutarın üzerindeki kısım için, Zorunlu Deprem Sigortası'nın yapılmış olması kaydıyla, sigorta şirketleri tarafından ihtiyari deprem sigortası yapılabilir.

Menfaat sahibi değişirse ne olur?

Sözleşme süresi içinde menfaat sahibinin değişmesi halinde, sigortanın hükmü yeni menfaat sahibiyle devam eder. Bu durumda yeni menfaat sahibi, sigortaya ait devir zeyilnamesini yaptırmak ve satış işleminin tamamlanabilmesi için zeyilnameyi ilgili tapu müdürlüğüne ibraz etmekle yükümlüdür. Bunun dışındaki hallerde ise, sigorta ettiren ve sigortanın varlığını öğrenen yeni menfaat sahibi, durumu 15 gün içerisinde sözleşmeye aracılık yapan sigorta şirketine bildirmekle yükümlüdür.

Zorunlu Deprem Sigortasını yaptırmayanlar nasıl denetlenmekte ve bunlara nasıl bir yaptırım uygulanmaktadır?

587 sayılı Kanun Hükmünde Kararname hükümleri uyarınca kamu kuruluşları, Zorunlu Deprem Sigortasının yaptırılmış ve priminin ödenmiş olduğu belgelenmedikçe bu sigortaya tabi binalarla ilgili tapu tescil işlemleri, su ve doğalgaz abonelik işlemleri dahil hiçbir işlem yapılmamaktadır.

Yaşadığım binanın eski deprem yönetmeliğine göre yapılmış olması binanın ağır hasar göreceğini gösterir mi?

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de deprem yönetmelikleri gelişen ve değişen bilgi birikimi ve deneyime paralel olarak güncellenmektedir. Depreme dayanıklı yapı tasarımında, binanın beklenen deprem etkileri altında öngörülen düzeyde performans göstermesi hedeflenmektedir. Önceki yönetmeliklere göre tasarlanmış bir binada hiç hasar oluşmayabileceği gibi, çeşitli düzeylerde hasar oluşumu da beklenebilir.

Binamızın depreme dayanıklı olarak tasarlandığı söyleniyor. Bu, bir depremde binamızda hiç hasar olmayacağı anlamına mı gelir?

Deprem Yönetmeliği'nde belirtilen ilkelere göre tasarlanmış bir binada şiddetli bir deprem etkisi altında can kaybına yol açmayacak derecede hasar beklenebilir.

Evimin depreme dayanıklı olup olmadığını nasıl anlarım? Bu konuda en doğru yardımı kimden alabilirim?

Bir binanın deprem etkileri altında göstereceği performans, bu konuda uzman inşaat veya deprem mühendisi kontrolünde gerçekleştirilecek detaylı analizler sonucunda belirlenebilir. Bu işlemler, yerinde görsel inceleme, malzeme testleri ve sonrasında binanın matematiksel modelinin oluşturulmasına

dayanır.

Binamızı depreme karşı güçlendirdikten sonra, büyük bir depremde binada hiç hasar olmamasını bekleyebilir miyim?

Depreme dayanıklı yapı tasarımına benzer şekilde, bir binanın depreme karşı güçlendirilmesinden sonra da can kaybına sebebiyet vermeyecek derecede hasar beklenebilir. Öte yandan, depremden sonra binanın kullanım performans düzeyi minimum hasar hedeflenerek güçlendirilebilir. Ancak bu durumda artan maliyet ve önerilecek güçlendirme çözümünün teknik açıdan uygulanabilirliği göz önünde bulundurulmalıdır.

Yapılan çalışmalar sonucunda, beklenen büyük depremde İstanbul'da kaç binanın yıkılacağını, kaç tanesinin hasar göreceğini gazetelerde okuyorum. Bunlar biliniyorsa, binalar neden tek tek açıklanmıyor?

Söz konusu çalışmalar İstanbul'daki genel bina envanterini değerlendirmeye yönelik ve olası bir depremde ortaya çıkacak hasarın boyutları hakkında ilgili kurum ve kuruluşları bilgilendirme amaçlıdır. Bu çalışmalarda tüm binalar tek tek, detaylı bir şekilde deprem performanslarını belirlemeye yönelik olarak analiz edilmemiştir.

Depremi bir felaketle sonuçlanması kaderimiz mi? Bu bahsi geçen senaryoların oluşmasını engellemenin bir yolu yok mu?

Elbette bu bahsi geçen olumsuz koşullar her depremden sonra ortaya çıkmaz. Gerekli zarar azaltma önlemleri alındığı takdirde engellenebilir. Kendi evinizdeki yapısal olmayan tehlikeleri azaltmanız ve binanızın yapısal olarak depreme dayanıklılığından emin olmanız, uygulayabileceğiniz en önemli zarar azaltma önlemlerindedir.

İlgili makamlar neden yerleşimlerimizin anlatılan ölçekte zarar görmesini engelleyecek çalışmalar yapmak yerine bizlere evlerimiz yıkıldıktan sonra nasıl hayatta kalacağımızı öğretmeye çalışıyor?

Valilik ve diğer ilgili kurumlar, depremin neden olabileceği zararları azaltmak için tüm önlemleri almakta ve gerekli planlama ve mühendislik çalışmalarını yapmaktadır. Gerçekleştirilen eğitimler, en kötü koşullara karşı halkın kendini hazırlaması ve ne yapabileceğini öğrenmesini hedeflemektedir.

İlgili kuruluşlar neden afetten sonra ilk 72 saatte yardımımıza gelemiyor? Bu, onların görevi değil mi?

Afet, tanımı itibarıyla kendisiyle mücadele etmek için kurulan kaynakların yetersiz kalması durumudur. Söz konusu kurumlarda çalışan kişilerin de hepimiz gibi afetten etkilenmiş olabileceği unutulmamalıdır. Örneğin yaralanmış, ölmüş ya da yakınlarını kaybetmiş olabilirler. Ayrıca teknik donanımları kullanılamaz hale gelmiş olabilir. Bu nedenle ilk 72 saat içerisinde yerel kaynakların tam kapasiteyle harekete geçirilmesi zor olacaktır. Afetlerde devletin ve yerel yönetimlerin olduğu gibi bireylerin de sorumlulukları vardır. Bunların başında kendi can ve mal güvenliğini korumak gelmektedir.

Afet ve Acil Durum Çantası'nı neden hazırlamalıyım?

Bu çanta afet sonrası yıkılan yapıda enkaz altında kalmış kişilerin kullanımı için hazırlanmaz. Çanta kullanımı, genellikle bina yıkılma ve ağır hasar oranlarının %15 olduğu düşünülerek

(17 Ağustos depreminde de bu oranda yapı ağır hasar almıştır) depremlerden sonra özellikle orta ve hafif hasarlı ve hasarsız olan %85 binadan çıkan insanların, 3 günlük ihtiyaçlarını kendileri ve sorumlu oldukları kişiler için karşılayabilmelerini hedefler.

Afet ve Acil Durum Çantasını nasıl hazırlamalıyım?

Çantada bulunması gereken malzemeler mevsimlik olarak değişim göstermekle birlikte sorumlu olduğunuz kişilerin düzenli ilaçları, numaralı gözlük yedeği gibi anlık ihtiyaçları da içerecek şekilde hazırlanmalıdır. Ağırlık konusunun dikkate alınması gereklidir. Kalabalık ailelerde çanta 2-3 çanta halinde kurgulanabilir. Yine arabanız veya varsa bina dışında müştemilat, depo vb. ek yapılarda da ihtiyaçlarınız için ek önlemler alabilirsiniz.

Afet ve Acil Durum Çantasını enkaz altında mı kullanacağım?

Bina yıkıldıktan ve siz enkaz altında kaldıktan sonra çantaya ulaşabilecek kadar hareket etmeniz muhtemelen mümkün olmayacaktır. Zaten çantanın kullanım hedefi de bu değildir.

Deprem sonrasında yapıyı dikkatli bir biçimde tahliye ederken önceden yapmış olduğunuz Aile Afet Planı'nda acil durum çantanızı almak kimin görevi ise o kişi veya kişiler çantayı alarak tahliye olmalıdır. Bu nedenle çanta bu kişi veya kişilerin taşıyabileceği ebatta, tahliye yolu üzerinde görünür bir noktada bulunmalıdır.

Yapımında çok fazla demir kullanılmış olması, yaşadığımız binanın sağlam olduğunu gösterir mi?

Önemli olan, temellerin üzerinde bulunan binanın türüne ve zemin özelliklerine uygun yapılmasıdır; bu durumda temel tiplerinin birbirlerine göre üstünlükleri söz konusu değildir.

Yumuşak zeminde yer alan binada oturmaktayım; depremde binam ağır hasar görecektir mi?

Temellerinin yapı ve zemin özellikleri dikkate alınarak yapılması durumunda, yumuşak zemine oturan binaların hasar görme olasılıkları düşüktür.

Radye temele sahip bir binada oturmak deprem güvenliği açısından en iyi seçim midir?

Betonarme yapıların taşıyıcı elemanlarında (kolon, perde, kiriş) demirin fazla miktarda kullanılmasından çok, yeterli miktarda ve doğru şekilde kullanılması önemlidir. Fazla miktarda demir, olması gereken yerde ve şekilde yerleştirilmediği takdirde deprem davranışı açısından yararlı değildir.

Yığma binaların depreme karşı güvenliği betonarme binalarinkinden daha mı azdır?

Hiçbir yapı türünün depreme karşı güvenliği diğer yapı türlerinininkinden üstün değildir.

Gerekli kurallara uyulması durumunda her bir yapı türü depreme dayanıklıdır.

Çok katlı binaların depremde daha fazla hasar görme tehlikesi var mıdır?

Yapıların kat sayılarının deprem güvenliğiyle ilgisi yoktur; kurallara uyulmadan inşa edilmiş yapıların kat sayıları ne olursa olsun hasar görme olasılıkları yüksektir.

Evimizdeki bazı duvarları yıkıp yer kazanmak, deprem güvenliği açısından sorun yaratır mı?

Yapıların orijinal tasarımlarını çeşitli nedenlerle değiştirmek, deprem davranışlarını olumsuz yönde etkileyeceğinden uzak durulması gereken bir uygulamadır.

Yaşadığımız binada deprem güvenliğini olumsuz yönde etkileyecek uygulamalar mevcut. Bu duruma açıklık kazandırmak için ne yapmalıyım?

Deprem güvenliğine olumsuz yönde etki edecek bir uygulamanın varlığı düşünüldüğünde yapılması

gereken ilk iş binanın yetkin bir inşaat mühendisi tarafından incelenmesini sağlamaktır.

Binamızın kullanım amacını değiştirmek deprem açısından herhangi bir sorun yaratır mı?

Binaların yapım amaçları dışında kullanılması gerek yapıya etki eden yükler gerekse deprem sırasında yapıdan beklenen davranışın değişmesine yol açarak, deprem güvenliği açısından olumsuz bir durum yaratabilir.

Yaşadığım binaya güvenmiyorum ki, YORA çalışması yapsam ne fark eder?

Yapısal olmayan risklere karşı önlem almak konusunda kişileri harekete geçmekten alıkoyan ya da zihinlerini meşgul eden bazı tereddütler söz konusudur. Yaşadığınız bina ile ilgili sorularınız olabilir; ancak bu, yapısal olmayan risklerinizi azaltmanızı engellememelidir.

Yaşadığımız depremlerde, özellikle 17 Ağustos 1999 Kocaeli Depremi'nde binaların ortalama %3-5'i tamamen yıkılmış, can kayıplarının çok önemli bir kısmı bu binalarda gerçekleşmiştir. Öte yandan depremden doğrudan etkilenen 1,5 milyon insanın yaklaşık %1'i hayatını kaybetmiştir. Geride kalan %99 gibi çok büyük bir kesim ise en çabuk şekilde, depremden önceki yaşam koşullarına kavuşmak için yaşam mücadelesi vermek zorunda kalmıştır. Her depremin bina yıkmadığını, ciddi hasarlar vermediğini biliyoruz; ancak özellikle yüksek binalarda, üst katlarda sallanmadan dolayı bina hasar görmese dahi içerideki eşyalarda devrilmeler, düşmeler gerçekleşebilir. Bu nedenle YORA çalışması yapmak önemlidir.

Yaşadığım bina oldukça sağlam. Yine de YORA konusunda önlem almam gerekir mi?

Deprem risklerine baktığımızda başta yapımızla ilgili risklerin geldiğini görmekteyiz. Eğer yaşadığınız binanın yönetmeliğe uygunluğunu, nasıl yapıldığını, malzeme durumunu biliyorsanız ve bilgileriniz olumlu yönde ise, kısaca yaşadığınız binaya güveniyorsanız yapısal riskleri ortadan kaldırmışsınız demektir. Ancak yapının durumundan sonra sıra yapısal olmayan risklerin azaltılmasına gelmelidir. Risk azaltmada ikinci önemli adımı da attığınızda, depremin etkilerini en aza indirmiş olursunuz.

Mobilyamı dolgu duvara sabitlersem, depremde duvarın yıkılmasına yol açmaz mı?

Dolgu duvarların yıkılmasının nedeni, sabitlediğimiz mobilyamızın duvara uyguladığı yük değil, depremin yan duvarlara uyguladığı yüküdür. Deprem binanızda büyük hasarlara neden olabilir. 5 ve üzeri büyüklüğe sahip depremler yan dolgu duvarların çatlamasına, parçalanmasına yol açabilir. Sabitleme yapmaktaki esas amaç, mobilyaların veya diğer eşyaların binanın kendisiyle birlikte hareket etmesini sağlamaktır; yani sarsıntı sırasında duvarın bir yöne, mobilyanın başka bir yöne gitmesini, dolayısıyla mobilyanın devrilmesini engellemektir.

Türkiye'de deprem riski olmayan yer var mı?

Türkiye'nin hemen her yerinde deprem olmaktadır, ancak Konya, Karaman ve Edirne'de depremler çok az hissedilmektedir. Ancak bu bölgeler de dahil olmak üzere gerekli zarar azaltma çalışmaları yapılarak depremin etkileri azaltılabilir, komşu illerde olabilecek büyük bir depremden bu iller de etkilenebilir.

Büyük bir fabrikada yangın çıkması afet midir?

Büyük bir fabrikada çıkan yangın afet değildir. Ancak yangın nedeniyle fabrikadan kimyasal sızıntı oluyorsa ve bu fabrika çok sayıda insanın yaşadığı bir yerleşim alanının yakınında ise bu yangının bir afete dönüşme potansiyelinden söz edilebilir. Çünkü yerel itfaiye, polis, sağlık ekipleri müdahalede yeterli olamayabilir ve bu durumda çevre ilçe ve hatta çevre illerden ya da diğer ülkelerden yardım istenebilir. Bu nitelikteki olaylar afet olarak adlandırılmaktadır.

Deprem tehlikesini belirleyen faktörler nelerdir?

Sarsıntının Süresi: Büyük bir fayın kırılması daha uzun sürer. Yapıların sarsılma süresi uzadıkça hasar da büyür. Sarsıntılar genelde 10 ila 90 saniye arasında sürer.

Deprem Merkezinden Uzaklık: Merkezden uzaklaştıkça güç hızla azalır. İstanbul'da deprem Kocaeli'den çok daha az hissedildi. Ancak Avcılar örneğinde olduğu gibi deprem dalgaları yer altında farklı yönlerde hareket ettikleri için deprem merkezinden uzak yerleri etkileyebilir.

Zemin/Yerin Cinsi: Sarsıntılar yumuşak, dolgu ve ıslak zeminlerde artarlar. Yaşadığınız yerin zemin cinsi bölgenizin genel jeolojik özelliklerinden daha önemli olduğu için yapıların zemin etüdüne uygun olarak tasarlanması ve inşa edilmesi önemlidir. Yeri oluşturan kayaçların cinsi ve ilgili yer araştırmaları, depremin bina üzerindeki etkisinin önceden tahmin edilmesinde işe yarar.

Deprem Odak Derinliği: Depremler derinliklerine göre sığ, orta ve derin olarak sınıflandırılır. Depremden sonra açığa çıkan enerji sığ odaklı depremlerde derin odaklı depremlere göre daha hasar yapıcı sonuçlar doğurur. Türkiye'deki depremlerin çoğu sığ depremlerdir. Depremde enerjinin açığa çıktığı noktanın yeryüzünden en kısa uzaklığı depremin odak derinliği olarak adlandırılır.

Çök – Kapan - Tutun hareketi sağlam binalarda mı yapılır?

Deprem anında doğru duruş yerinin (yaşam boşluğu oluşturabilecek alanların) seçilmesi tartışması birçok ülkede devlet kurumları ve üniversiteler gibi birçok merci tarafından bilimsel olarak kanıtlanmadığı gerekçesi ile kapatılmıştır. Bu ülkeler arasında Amerika gibi yapı stoğunun sağlam olduğu ülkeler olduğu; Endonezya, Jamaika gibi yapı stoğunun çok zayıf olduğu örnekler de vardır. Bu ülkelerde Çök – Kapan - Tutun davranışı önerilmektedir.

Çök – Kapan - Tutun hareketinin çıkış kaynağı nedir ve deprem sırasında kullanılması uygun mudur?

Çök-Kapan-Tutun pozisyonunun amacı çevreden gelebilecek, savrulan nesnelere karşı hedef küçülterek zarar görme ihtimalini azaltmaya dayanır. Yapıların kendisinin sağlamlığının yanında eşyaların sabitlenmesi özellikle önemlidir. Eğer orta veya hafif hasar görecektir veya hasar görmeyecek olan yaklaşık %85'lik dilimdeki yapıda bir depreme yakalanırsanız, siz ve sevdiğiniz için yapı elemanlarından daha tehlikeli olan şey sabitlenmemiş eşyalar olacaktır. Bu nedenle sağlam olduğunu düşündüğünüz bir nesneye tutunarak cama sırtınız dönük şekilde Çök-Kapan-Tutun hareketini gerçekleştirebilirsiniz.

Masanın yanında mı yoksa altında mı durmalıyız?

Eğer masa sağlam ayakları olan bir mobilya ise altında da durulabilir. Ancak hafif ve kırılabilir bir mobilya ise üzerine bir yük düşmesi durumunda sizi zarar görmekten koruyamayacağı için yanında durmayı tercih etmelisiniz. Etrafınızda çok fazla dökülen, düşen, parçalanmış nesne var ise bunlardan korunmak için sağlam masa altına geçmeyi tercih ediniz.

Deprem başladığında bodrum zemin ve 1. katta bulunan kişiler ilk 15 saniyede kaçabilir mi?

Büyük bir deprem gerçekleşirken doğru davranış şekli hedef küçülterek, sabit kalmak ve deprem bitene dek sakin olmak, panik yapmamaktır. "Deprem olmaya başladığında zemin ve 1. katlardaysanız 15 saniyeniz var; kaçın kaçabilirsiniz" gibi öneriler bilimsel bir gerçeklik taşımadığı gibi, bu tür davranışlar sizi savuracak bir deprem kuvvetinden çok daha fazla zarar görmeye de neden olabilir. Binaların büyük çoğunluğunun yıkılmadığını bilmek, sakin olmak ve daha önce planladığınız şekilde bulunduğunuz mekândaki 2-3 adımda ulaşabileceğiniz en güvenli alanda Çök-Kapan-Tutun hareketini gerçekleştirmek uygundur.

Tsunaminin etkisinden koşarak kurtulabilir miyiz?

Tsunaminin karadaki hızı, insanın koşma hızından daha fazladır. Bu nedenle tsunami / büyük dalga tehlikelerinden etkilenebileceğini ön gördüğünüz kıyı kesimlerinde iseniz ÇÖK – KAPAN – TUTUN uygulayın, sarsıntı geçtikten sonra, çevrenizi kontrol edip kıyıda uzaklaşarak olabildiğince yüksek ve güvenli olabilecek bir bölgeye tahliye olun

112 Acil servis numarasını neden 1-1-2 olarak öğretmeliyim?

Önemli telefon numaraları öğretilirken, özellikle çocuklar ve yaşlıların numaraları yanlış öğrenmelerini engellemek için telefon numaraları tek tek öğretilmelidir.

Etki Analizi Nedir?

Afet ve Acil Durumlar sonrası, birkaç saat içinde hızlı hasar tespit değerlendirmesini gerçekleştirebilmeleri, yaşamı tehdit eden durumlar ve yaklaşan tehlikeler için uygun bir yönetim müdahalesinin sağlanması açısından çok önemlidir. Operasyonların yönetimi için temel oluşturacak verilerin toplanması ilk önceliklidir ve bu evre afet yönetiminin etki analizi evresini kapsamaktadır. Etki analizi, müdahale faaliyetlerinin önceliklendirilmesi, sınırlı kaynakların dağıtılması ve karşılıklı yardımın hızlı ve doğru istenmesi açısından önemlidir.

Müdahale nedir?

Bir acil durum veya afet sırasında insanların can ve mal güvenliğini sağlamak üzere tasarlanmış eylemlerin tümü olarak tanımlanır. Afet ve Acil Durum Yönetimi Döngüsünün operasyonel safhasıdır. Olayın ortaya çıkması ve ihtiyaç oluşması ile başlayan evredir. İlk yardım, halkın acil ihtiyaçlarının sağlanması, kriz yönetiminin sağlanması, hasar tespiti, yardım (bağış, gönüllü) kaynaklarının koordinasyonu (kaynak yönetimi), halkın tehlikeden uzak geçici yerleşiminin sağlanması vb. konular bu aşamada gerçekleştirilir.

İyileştirme nedir?

Bazı kaynaklarda rehabilitasyon olarak da geçen bu safha (Afet ve Acil Durum Yönetimi Döngüsü) hayatın normale dönmesini amaçlayan çalışmaların yapıldığı safhadır. Afet ya da acil durum sonrası enkazın kaldırılması, oluşan kirliliğin temizlenmesi ile sınırlı değildir. Tüm insani ve fiziksel bileşenlerin tekrar yapılandırılarak, afet öncesi duruma kavuşturulması için gerekli tüm adımları kapsayan uzun bir süreçtir.

Yeniden yapılanma nedir?

Afetten etkilenen veya zarar gören tüm insan aktivitelerinin, afetten önceki düzeyden daha ileri bir düzeyde karşılanabilmesi, bu safhada yapılacak faaliyetlerin ana hedefidir.

Tamir ve güçlendirme çalışmaları, kentsel çevre planları, altyapı tesisleri, kalıcı konutların inşası, diğer sosyal hizmet tesisleri, ticari hayatın gelişmesi ve normal yaşam koşullarının tesisi gibi çalışmalar bu safhada yapılan çalışmalardır.

Mevzuat nedir?

Yürürlükteki hukuk kurallarının bütünüdür. Türk mevzuat sistemi yukarıdan aşağıya doğru anayasa, kanun, tüzük, yönetmelik ve tebliğden oluşur.

Kanun nedir?

Anayasada öngörülen usullere göre; yasama organı Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından yazılı olarak konan, uyulması zorunlu hukuk kuralları "kanun" adını alır.

Yönetmelik nedir?

Kanun ve tüzüklerin uygulanmasına açıklık getiren ve bunlara aykırı hükümler taşımayan, bakanlıkların ve kamu tüzel kişiliklerinin çıkardığı hukuki metinlerdir. Geniş halk kitlelerini ilgilendiren yönetmeliklerin resmi gazetede yayımlanması esastır.

Deprem Bilgi Sistemi nedir?

Tüm dünyadaki Deprem Bilgi Sistemlerinin amacı sismik şiddet ve en büyük yer ivmesi gibi bilgilerin hızlı bir şekilde hesap edilmesini ve afet sonrası zarar azaltma çalışmalarında kullanılmasını sağlamaktır. Bu verilerin kullanım amacı Türkiye’de meydana gelen depremlerin verdiği hasarın tahmininin yapılması; elde edilen sonuçların doğruluğunun kontrol edilmesi; gözlemsel verilere uyumluluğun en üst düzeye ulaştırılması; ön hasar ve can kaybı tahminleridir.

Bina/Kent Bilgi Sistemi nedir?

Kentlerin mülkiyet bilgileri, imar planları, altyapı bilgileri, bina, işyeri, konut, arsa envanterleri, tüm haritaları ile diğer yönetim destek sistemlerine bilgisayar ortamında erişilmesini sağlayan sistemlere verilen addır. Bu çalışmalarda Coğrafi Bilgi Sistemleri yazılımları kullanılmaktadır.

Kentsel dönüşüm hakkında bilgi verir misiniz?

Özetle kentsel dönüşüm, bozulma ve çökme olan kentsel alanın ekonomik, toplumsal, fiziksel ve çevresel koşullarının kapsamlı ve bütünlük yaklaşımlarla iyileştirilmesine yönelik olarak uygulanan strateji ve eylemlerin bütünüdür. Dönüşüm, faaliyet alanı ve doğası gereği mevcut şehrin yapısına ve burada yaşayan insanların fiziksel, sosyal ve ekonomik geleceği üzerine ve buna bağlı olarak da kentin bütün geleneklerine etki eder. Bu nedenle, bütün planlama çalışmalarında, sosyologlar, ekonomistler, mühendisler, mimarlar, plancılar ve peyzaj mimarları gibi farklı disiplinlerin birlikte çalışması gerekir. Kentsel dönüşüm, afet risklerinin azaltılmasına yönelik olarak güvenli kentsel alanların oluşturulmasında etkili bir araçtır. Kentsel dönüşüm beş temel amaca hizmet etmek üzere ortaya çıkmıştır:

- Temelde toplumsal bozulmanın nedenlerinin araştırılarak, bunun ortadan kaldırılmasıyla kentsel alanların çöküntü haline gelmesini önlemek,
- Kent dokusunu oluşturan birçok öğenin fiziksel olarak sürekli değişim ihtiyacına cevap vermek,
- Kentsel refah ve yaşam kalitesini artırıcı başarılı bir ekonomik kalkınma modeli ortaya koymak,
- Kentsel alanların en etkin biçimde kullanımına ve gereksiz kentsel yayılmadan kaçınmaya yönelik stratejiler belirlemek,
- Toplumsal koşullar ve politik güçlerin ürünü olarak kentsel politikaların şekillendirilme ihtiyacını karşılamak üzere sivil toplum örgütleri ve toplumun farklı kesimlerinin planlamaya katılımını sağlamak.

Kentsel Çöküntü nedir?

Bir kentin; fiziksel, sosyal ve ekonomik açılarından gelişme imkanı kalmamış, köhnemiş, kısmen terk edilmiş bölgeleri ile altyapı, eğitim, sağlık, kültür, yeşil alan gibi olanakları olmayan yoksulluk yuvası

haline gelmiş bölgelerine verilen addır.

Yapının bulunduğu zeminin özelliklerini nasıl öğrenebilirim?

Yapının bulunduğu zemin koşulları hakkında bilgiye bağlı bulunduğunuz belediyenin, büyükşehir belediyesinin veya özel zemin etüd laboratuvar şirketlerinin sahip olduğu zemin laboratuvarlarında zemin etüdü yaptırarak ulaşabilirsiniz.

Üst katı, karşı binanın, yan binanın kaçak olduğunu biliyorum, ne yapmam gerekiyor?

İlgili yapının bağlı olduğu belediyeye veya büyükşehir belediyesine yazılı olarak şikâyet dilekçesinde vermeli ve bilgi edinme yasasına bağlı olarak takibini yapmalısınız.

Afet ve Acil Durum Planın içeriği hakkında bilgi verir misiniz?

Afet ve Acil Durum Planı her tür tehlikenin insanlara ve mülklere olan etkilerini azaltmak veya büyük ölçüde ortadan kaldırmak için afet ve acil durumlarda yapılacak çalışmaları, görevleri ve sorumlulukları tanımlar. Acil durumların neden olabileceği olumsuz etkileri baştan önlemek, acil durum sonrası iyileştirme çalışmaları için daha az mali kaynak kullanmak, toplumu ve yerleşmeleri acil durumlara hazırlıklı hale getirir. Afet ve Acil Durum Planı; tehlike ve risk analizi, zarar azaltılma, komuta ve acil durum servisleri, prosedürler, eğitim, tatbikat, yardımlaşma, iş birliği ve acil durum malzemeleri gibi konuları içerir.

Devletin desteğiyle evlerimizi güçlendirebilir miyiz?

Devlet desteği ile güçlendirilen yapılar toplumun genel kullanımına açık olan kamu yapıları, yollar, köprüler, barajlar gibi kamu yararına çalışan aktif yapılardır. Devlet, riskin transferine yönelik olarak çeşitli politikalar yürütse de doğrudan özel mülke konu yapıların güçlendirilmesine yönelik bir maddi destekte bulunmamaktadır.

Güçlendirme konusunda yasal mevzuatların iyileştirilmesi, Doğal afet Sigortalar Kurumu'nun kurulması ve işlerlik kazandırılması, Zorunlu Deprem Sigortasının kapsamının genişletilmesi gibi çalışmalar günümüzde aktif olarak devlet tarafından destek verilerek oluşturulmuş ve geliştirilmekte olan çalışmalardır.

Depremden sonra evime ne zaman girebilirim?

Depremden sonra evimize ne zaman gireceğimiz, depremin yaratmış olduğu etki ile bire bir ilintilidir. Yetkililerin uyarılarını dinleyerek binaya giriş kararı alınmalıdır. Binamız ve çevresinde "ön hasar tespiti" yaptıktan sonra girme veya girmeme kararı alabiliriz; girmeme kararı alındığında mutlaka yetkili bir kurum tarafından binanın "hasar tespiti" gerçekleştirilmeli ve sonuç doğrultusunda binaya girilmeli ya da raporda önerilen iyileştirme çalışmaları sonrasında girilmelidir. Dikkat edilmesi gereken bir diğer husus ise depremin yarattığı yıkım yakın çevrenizi de etkisi altına almış ise mutlaka "kesin hasar tespiti" yaptırılmalıdır.

İklim değişikliğinin Türkiye'ye etkisi var mı?

Küresel iklim değişiminden dolayı son yıllarda sadece tropiklerdeki fırtınaların sayısı ve şiddetinde artış yok; Türkiye gibi tropiklerin dışındaki ülkelerde de şiddetlenen gök gürültülü sağanak yağışlardan dolayı, şehirlerdeki ani sellerin sayısı ve şiddetinde artışlar vardır.

Doğal afetlerin sayısında artış var mıdır, önümüzdeki yıllarda durum daha kötü mü olacak?

Bir hesaba göre 1990-2000 arasında meydana gelen doğal afetlerin sayısının, 1900-1940 yıllarında meydana gelenlerden 7 kat daha fazladır. Böylece, heyelanlar dâhil olmak üzere hidro- meteorolojik afetler özellikle son yıllarda giderek artan bir şiddette ve sıklıkta meydana gelmektedir. Günümüzde sanayileşme, yanlış seçilen yerleşim bölgeleri, doğanın tahrip edilmesi gibi insan aktiviteleri bu tür afetlerin etkilerini artırmasına veya yenilerinin ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. Önümüzdeki yıllarda küresel iklim değişimi ve ülkemizde artan çarpık şehirleşmeden dolayı (kuraklık, heyelan, ani seller ve deniz su seviye yükselmesi gibi) hidro-meteorolojik afetlerde ve kentsel yerleşimlerimizde riskleri arttıran tali tehlikelerde önemli artışlar beklenmektedir.

Sel, heyelan ve çığın olması normal midir?

Sel, heyelan ve çığ birer doğa kanunudur. Atmosfer hareketliliği, meteorolojik sistem ve hidrolojik çevrim içinde bazı bölgelerin kimi zaman sulak kimi zaman kurak periyotlar yaşaması ve eğimli arazide biriken kar kütlelerinin tetiklendiğinde kayması doğaldır. Önemli olan ülkemizde sel, heyelan, çığ ve kuraklığı izlemek, önemsemek ve zamanında önlem alabilmektir.

Sel ve sel afeti nedir?

Sel, suların bulunduğu yerde yükselmesi veya başka bir yerden gelip genellikle kuru olan yüzeyleri kaplamasıdır. Sel afeti fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplara neden olup normal yaşamı ve insan faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan, olumsuz etkileyen ve yerel imkânlar ile baş edilemeyen durumlar olarak nitelendirilebilir.

Akdeniz Bölgesi sele daha çok mu maruz kalmaktadır?

Akdeniz bölgesinde yağışlı dönemle kurak dönemler arasındaki farklar oldukça fazladır. Hem yıl içinde hem de yıllar arası dönemlerde oldukça düzensiz bir dağılım gösteren şiddetli yağışlar, yıkıcı sellere neden olabilmektedir. Akdeniz kıyı bölgesi nehir havzalarında bu şiddetli yağışların neden olduğu seller sıklıkla görülen ve ekonomik açıdan en çok zarar veren doğal afetlerdendir.

Seller, oluşum sürelerine göre nasıl sınıflandırılır?

- Yavaş Gelişen Seller: Bir hafta veya daha uzun bir süre içinde oluşabilir.
- Hızlı Gelişen Seller: Bir-iki günde içinde oluşabilir.
- Ani Seller: Genellikle çok kuvvetli yağış ve kar erimelerine bağlı olarak nispeten küçük bir alanda aniden gelişen sel 6 saat içinde oluşabilir. Ani seller, çöller dahil dünyanın her yerinde görülebilir.

Seller oluşum yerlerine göre nasıl ayrılır?

Seller oluşum yerlerine göre dere ve nehir, dağlık alan, şehir, kıyı ve baraj selleri olmak üzere beşe ayrılır:

Dere ve Nehir Selleri (Taşkınlar)

Nehirler boyunca sellerin oluşması doğaldır ve bu hayatın vazgeçilmez bir parçasıdır. Bazı nehir selleri mevsimsel olarak kış ve ilkbahar yağışlarının erittiği kar sularının nehirleri doldurması ile oluşur. Dere ve nehirlerin su seviyeleri, yağmurlu fırtınalarda hızla yükselebilir ve ani seller yağmur kesilmesinden önce başlayıp yağmur kesilmesinden sonra da devam edebilir. Bir yerdeki sel şartlarını tespit etmek ile oraya sel dalgasının ulaşması arasında çok az bir zaman vardır. Mal ve can güvenliğinin sağlanabilmesi için çok süratli tedbirlerin alınması lazımdır. Havzanın bütününe ele alarak taşkın zararlarının azaltılması doğrultusunda inşa edilen barajlar ile yağışlı sezonlarda oluşan yüksek akımlar depolanarak, taşkınların pik dönemlerinde barajlardan mansaba kontrollü su bırakmak (veya hiç bırakmamak suretiyle) mansapta oluşacak yüksek akımların can ve mal kayıplarına neden olması önlenmektedir.

Dağlık Alan (Kuru Vadi) Selleri

Şiddetli yağışlı fırtınalar kuru su kanallarını veya küçük çayları, gürül gürül akan tehlikeli sel sularına dönüştürdüğü zamanlarda dağlık alanlarda ve dağlık alanlara yakın yerlerde de ani seller oluşur. Örneğin Amerika'daki Arizona bölgesindeki kuru vadilerde ani sellerin 58 saniyede gelişebildiği tespit edilmiştir.

Şehir Selleri

Şehir selleri, şehir içindeki her türlü arazide oluşabilir. Özellikle binalar, yollar ve otomobiller için parklar inşa edilmesiyle doğal bitki örtüsü yok edilmiş şehirseller alanlarda, yağışın toprağa sızması mümkün değildir ve bu nedenle ani seller sık sık oluşmaktadır. Şehirleşme yüzeysel akışı doğal yüzeylere göre 2 ila 6 kat daha arttırır. Mazgallar bu suları hemen tahliye edemez ve kısa bir süre içinde caddelerimiz ve sokaklarımız derelere dönüşebilir. Böylece caddeler nehirlerle, binaların bodrum katları da ölüm tuzağı kapalı yüzme havuzlarına benzer. Sonuç olarak son yıllarda şehirlerimizde yüzlerce su baskını yaşanıyor. Sağanak yağışlarda cadde ve sokaklarımız hemen derelere dönüşebiliyor. Yollarda ve araçlarında mahsur kalanlar pis sel sularına girmek zorunda kalıyor. Evi veya işyeri sular altında kalanlar ise bir yandan eşyalarını kurtarmaya çalışırken, diğer yandan da kirli ve tehlikeli sel sularını dışarı atmaya çalışıyor.

Baraj Selleri

Büyük barajlar deprem vb. olaylar sonucu patlarsa çok büyük ve tehlikeli sellere neden olabilirler. Barajlar insan yapısı olduğundan baraj selleri insan kaynaklı bir afet olarak da görülür. Bunun yanısıra ülkemizde büzlerle yapılan köprü ve menfezler; dere yataklarındaki kalıntılar; yamaçlarda oluşan heyelanlarla daralan kesitler nedeniyle derelerde oluşan göletler birer baraj gibi davranıp, aşırı yağışlarla patlayarak büyük sellere neden olabilir. En tehlikeli seller, barajların çökmesi sonucu oluşanlardır.

Sellerin neden olduğu zararlar nelerdir?

- Doğal yatağından taşan akarsuyun çevresinde can ve mal kayıplarına neden olması,
- Akarsu ve havzasında hızlı akıştan kaynaklanan yüzey ve yatak aşınmaları,
- Hızın azaldığı akarsu kesimlerinde taşınmakta olan sürüntü malzemesinin çökmesi sonucu akarsu yatağının değişmesi,
- Akarsu üzerinde yapılmış ve hizmet vermekte olan köprü, menfez, regülatör, baraj, çevirme bendi, sedde, mahmuz vb. koruma ve yatak düzenleme yapılarının tahrip olmasıdır.

Heyelan nasıl oluşur?

Heyelanlar kaya, toprak veya diğer doğa kalıntılarının yer çekimi etkisiyle yamaç aşağıya kaymasıyla oluşur. Bu kaymalara depremler, yangınlarla bitki örtüsünün tahribatı, insanların yer yüzeyinde yaptığı değişiklikler, volkan patlamaları, aşırı yağışlar ve deniz dalgaları neden olabilir.

Heyelan uyarı işaretleri nelerdir?

Yamaçlarda oluşan çatlaklar, eğilen ağaçlar, direkler ve duvarlar, kaya ve toprağın aşağı doğru yavaşça kayması bir heyelana dair uyarı işaretleridir.

Toprak kaymaları nasıl oluşur?

Su ile doymun hâle gelen ve bu şekilde kayganlaşan yüzeysel toprakların yer aldığı yamaçlarda oluşur. Çamur akıntısı, çamur ve diğer kalıntıların nehir gibi akmasıdır. Şiddetli yağışlar veya hızlı kar erimesi sonucu biriken suyun hızla harekete geçmesiyle bu akıntılar oluşmaktadır.

Heyelan ve toprak kaymasının özellikleri nelerdir?

- Geniş bir alanda zarara neden olabilir.
- Binalara ve evlere zarar verebilir.
- Elektrik hatlarını koparabilir; su, gaz ve kanalizasyon borularını kırabilir.
- Kara ve demir yollarında büyük zararlara yol açabilir.
- Yanlış arazi kullanımından da kaynaklanabilir.
- Daha önce oluştuğu yerde tekrar oluşabilir.
- Şiddetli yağış veya karın erimesi ile ilişkili olarak da meydana gelebilir.

Heyelan gelişebilecek yerler nerelerdir?

- Eskiden heyelan görülen yerler,
- Çatlaklar, çökme ve kabarma görülen yamaçlar,
- Dolgu alanları,
- Eğik ağaç, çit, direk ve duvarların bulunduğu yerler,
- Kapılar ve pencerlerinde sıkışma görülen evler,
- Kırılan su ve kanalizasyon borularının bulunduğu yerler,
- Toprak, bahçe duvarı, dış merdivenleri uzaklaştığı yerler,
- Atık sistemlerinin kullanıldığı ve yerleşimin geliştiği tepelik alanlar,
- Çok dik ve derin yamaçların üst ve topuk kesimleri,
- Doğal yamaçların üst ve topuk kesimleri.

Heyelan Açısından Güvenli Alanlar Nerelerdir?

- Geçmişte herhangi bir hareketin meydana gelmediği sert ve masif kayaların oluşturduğu yamaçlar,
- Yamaç eğiminde ani değişimlerin gözlenmediği nispeten düşük eğimli araziler,
- Burun şeklinde çıkıntılı sırtların üstü veya çevresi.

Heyelan Tehlikesinden Kuşku Duyulduğunda Ne Yapılmalıdır?

- Derhal yerel yönetimle temasa geçilmelidir.
- Heyelandan etkilenebilecek çevre bilgilendirilmelidir.
- Yapılar boşaltılmalıdır.

Çığ nedir, nerelerde oluşur?

Eğimli arazi üzerinde birikmiş kar örtüsü yer çekimi etkisiyle kaydığı anda çığ oluşur. Çığı oluşturan şartlardan hareket ederek çığ tehlikesi belirlemek mümkündür. Çığın oluşumu arazi, hava ve kar örtüsünün durumu ile ilişkilidir. Çığ genellikle bitki örtüsü olmayan, dağlık ve eğimli arazilerde görülür. Bu nedenle, ülkemizin doğu ve güneydoğu bölgelerindeki dağlık kesim çığ oluşumuna uygundur.

Çığ dünyada nerelerde etkili oluyor?

Dünya genelinde başta Alpin Ülkeleri (İsviçre, Avusturya, Fransa) olmak üzere, Baltık Ülkeleri, İtalya, Amerika, Kanada ve bazı Asya Ülkeleri çığ afetinden yoğun olarak etkilenmektedir. Çoğu gelişmiş ülke

statüsünde olan bu ülkelerde çığ afetlerinin yol açtığı zararlar son yıllarda daimi yerleşim yerlerinden ziyade daha çok kayak merkezlerini, ulaşım ve iletişim hatlarını etkilemektedir.

Türkiye’de çığdan etkilenen bölgeler nerelerdir?

Türkiye, coğrafi olarak sarp dağlık alanlara sahiptir. Dağlık koşulların neden olduğu eğim, kar ve şiddetli yağışlar çığ, heyelan ve kaya düşmesi gibi birçok tehlikeli doğal afetin oluşmasına neden olmaktadır. Bu nedenlerden dolayı çığ afet genellikle, ülkemizin doğu, güneydoğu ve kuzeydoğu Anadolu Bölgelerini etkilemekte olup, bu alan ülkemiz topraklarının yaklaşık % 35’inin çığ afetine maruz kaldığını ifade etmektedir. Türkiye’de ortalama yüksekliği 1.000 metrenin üzerinde olan sahalarda yerleşik bulunan kış turizm merkezleri ile Doğu ve Güneydoğu bölgelerinin ağaç örtüsünden yoksun olan özellikle Hakkari, Tunceli, Bingöl, Siirt ve Bitlis illerini kapsayan kesimi çığ afetlerine en hassas alanları içermektedir

Çığlar tetiklenir mi?

Dağlık bölgelerde yaşayanlar ve dağlara gidenler kışın ve ilkbaharın başında çığ tehlikesi ile çok sık karşı karşıya gelir. Çığ tehlikesiyle karşılaşanların çoğu, çığın oluşumuna kendileri sebep olmuştur. Çığ tehlikesi olan dağlık araziye giden kişi, kendi ağırlığı ile kar örtüsünün kırılmasına ya da çıkardığı ses ile (bağırma, korna çalma, silah atma vb.) kar örtüsünün kaymasına neden olabilir.

Çığdan kurtulabilir miyiz?

Tonlarca ağırlıktaki bir çığın altında kalan insanın yaşama şansı çok azdır. Çığlar genellikle aynı yerlerde, belirli vadi ve sırtlarda tekrar tekrar oluşur. Bu nedenle, çığ yataklarında eskiden oluşmuş çığlara yönelik bazı işaretler bulunur. En iyisi çığ olasılığı olan yerleri tanı- mak, oralardan uzak durmak ve çığın oluşumuna neden olacak davranışlardan kaçınmaktır.

Çığa karşı ne gibi önlemler alınabilir?

Öncelikle çığ bölgelerine yeni yerleşim birimleri kurulmamalıdır:

- Çığ ve sel yataklarında var olan yapılar derhal kaldırılmalı,
- Mevcut yapılar, çığ bölgesinden kaldırılana kadar sigortalanmalı,
- Ormanlar tahrip edilip çığ güzergâhları yaratılmamalı,
- Hava, yol durumu ve çığ tehlikesi hakkında düzenli olarak halka bilgi verilmelidir.

KAYNAKLAR

- İstanbul Sismik Riskin Azaltılması Ve Acil Durum Hazırlık Projesi (İSMEP) Part A Eğitim Modülleri 2009 - 2011
- Türk Dil Kurumu
- İstanbul Teknik Üniversitesi Afet Yönetim Merkezi Yayınları 2005 Afet Sempozyumu Bildiriler Kitabı TMMOB 5-7 Aralık
- Jica Türkiye Ofisi Afet Zararlarını Azaltmanın Temel İlkeleri Mart 2008 Ankara Jica Türkiye Ofisi
- Afet Sözlüğü
- Kentleşme Şurası 2009 Afetlere Hazırlık Ve Kentsel Risk Yönetimi Komisyonu Raporu Nisan 2009
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi İstanbul İçin Deprem Master Planı 2009 Meclis Araştırması Komisyonu Raporu, Temmuz 2010
- Afet Ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı Afet Ve Acil Durumlarla İlgili Teknik Terimler Sunumu
- Afet Yönetimi İle İlgili Terimler Açıklamalı Sözlük (Jica Türkiye Ofisi Afet Zararlarını Azaltmanın Temel İlkeleri Mart 2008 Ankara)
- Cevdet ERTÜRKMEN AFET YÖNETİMİ Yüksek Lisans Tezi Ankara – 2006 (T.C. ANKARA ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ KAMU YÖNETİMİ VE SİYASET ANABİLİM DALI)

Sözlük

AFETE HAZIR
TÜRKİYE

AFAD®

AÇIKLAMALI AFET YÖNETİMİ TERİMLERİ SÖZLÜĞÜ

A düzeyi koruyucu kıyafet (İng. level A protective suit):

Tehlikeli maddeye maruz kalma olasılığının çok yüksek olduğu; derinin, solunum sisteminin ve gözlerin en yüksek düzeyde korunmasını gerektiren durumlarda kullanılan; giyildiğinde kişinin çevreyle temasını tamamen kesen (yüksek düzeyde deri, solunum sistemi ve gözün korunmasını sağlayan) ve içerisinde temiz hava tüplü solunum sistemi ile nefes alınıp verilen; kişiye tam koruma sağlayan koruyucu kıyafet.

acil barınma (İng. emergency sheltering):

Bir acil durum ortaya çıktıktan sonraki safhada afetten etkilenen kişilerin hayatlarını devam ettirebilmeleri için en temel barınma ihtiyaçlarının karşılanması. Örneğin afetten zarar/hasar görmemiş spor salonları, yurtlar gibi toplu barınma alanları, çadırlar vb.

acil çağrı (İng. emergency eCall):

Acil durumlarda, etkilenen veya etkilenenleri gören kişi ya da acil durum algılayıcı cihazlar tarafından, telefon, telsiz, kısa mesaj, otomatik mesaj, sosyal medya, internet ve diğer iletişim araçları ile acil çağrı merkezlerine yapılan başvuru.

acil çağrı merkezi (İng. emergency call centre):

Kullanıcıların veya acil durum algılayıcı cihazların acil yardım talebinde bulunmak amacıyla acil yardım çağrı hizmeti numaralarına doğru yapacakları çağrılara cevap vermekle yetkili kurum veya kuruluş. Bu kapsamda, yeni yasal düzenlemeye göre ülkemizde 112 acil çağrı merkezi, acil yardım çağrılarını karşılamak üzere büyükşehir belediyesi olan illerde valiliklerin Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı bünyesinde, diğer illerde ise valilikler bünyesinde kurulan merkezlerdir.

acil çıkış (İng. emergency exit):

Tehlike anında kapalı mekândaki insanların süratle ve güvenli bir şekilde tahliye edilmesine imkân verecek nitelikte konumlanmış, dışarıya doğru açılan kapı.

acil durum (İng. emergency):

Büyük, fakat genellikle yerel imkânlarla baş edilebilen çapta, ivedilik gerektiren tüm durum ve hâller. 5902 sayılı kanunda, "Toplumun tamamının veya belli kesimlerinin normal hayat ve faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan ve acil müdahaleyi gerektiren olaylar ve bu olayların oluşturduğu kriz hâli" olarak tanımlanmıştır.

acil durum hizmeti (İng. emergency service):

Acil durumlarda insanları ve onların mal ve mülklerini korumak üzere özel sorumlulukları olan kurum ve kuruluşlarca yerine getirilen hizmetler. Bu hizmetler arasında müdahale ekiplerince yapılan arama-kurtarma, acil tıbbi yardım, yangın, güvenlik, altyapı ve üstyapı hizmetleri ile rehabilitasyon hizmetleri sayılabilir.

acil durum planlaması (İng. emergency planning):

İnsanın canı ve maliyla diğer aktivitelerinin, olağan dışı olayların sonuçlarından en az kayıp ve zararla kurtulabilmesi için yapılması gereken iş ve işlemlerin, olaylar olmadan önce planlanması ve olay sırasında; zamanında, hızlı ve etkili bir şekilde uygulanmasını gerektiren tüm faaliyetler.

acil durum psikolojisi (İng. emergency psychology):

Acil durumu yaşamış olan bireylerin içinde bulunduğu duygu düzeyi. Can veya mal kaybına uğramış bireylerin ve yardım ve müdahale çalışmalarına katılanların, normal yaşam düzenlerinin bozulması ile birlikte sinirlilik, kaygı, güvensizlik vb. duyguları yoğun olarak yaşamaya başlamasını kapsamaktadır.

acil durum yöneticisi (İng. emergency manager):

Her düzeydeki acil duruma zamanında, hızlı ve etkili olarak müdahale etmek ve kendi sorumluluk alanı içinde gerekli planlamaları ve hazırlıkları yapmak, yaptırmak, imkân ve kaynakları geliştirmek ve müdahale faaliyetlerini yürütmekle görevli kişi.

acil durum yönetimi (İng. emergency management):

Acil durumun meydana gelmesinden hemen sonra başlayarak, etkilenen toplulukların tüm ihtiyaçlarını zamanında, hızlı ve etkili olarak karşılamayı amaçlayan yönetim süreci. Sürekli olmayıp, acil durum olarak değerlendirilen bir olayın meydana gelmesi ile başlayarak, acil durumu gerektiren nedenler ortadan kalktığına sona eren bir yönetim şeklidir. Afet yönetiminin olaya müdahale ve kısa süreli iyileştirme faaliyetlerini kapsar. Etkin bir acil durum yönetimi; planlı, hazırlıklı ve koordineli olmayı ve olağan yönetimlerden farklı olarak olağan dışı imkân, kaynak ve yetkileri gerektirir.

acil müdahale gücü (İng. emergency response force):

Sorumlu olduğu bölgede konuşlu, acil çağrı merkezinden gelen talimatla kara, deniz veya hava yolu ile intikale başlayan arama-kurtarma ve tıbbi yardım ekibi.

acil sağlık hizmeti (İng. emergency medical care):

Konusunda özel eğitim görmüş ekipler tarafından, tıbbi araç-gereç desteğiyle olay yerinde, hastaneye nakil sırasında ve hastanede verilen tıbbi hizmetlerin tümü.

Acil Sağlık Hizmetleri Koordinasyon Komisyonu (ASKOM) (İng. Coordination Commission for Emergency Medical Services):

Sorumluluk alanındaki hastane öncesi ve hastane hizmetleri arasındaki hizmet standartlarını belirlemek ve koordinasyonu sağlamak için oluşan çalışma gurubu. Afetlerde veya acil durumlarda bütün kamu kurum ve kuruluşları ile özel hukuk tüzel kişileri ile gerçek kişilere ait ambulans ve ekiplerin sevk ve idaresi, il ambulans servisi başhekimisi tarafından yönetilir.

acil servis (İng. emergency service):

Hastanelere getirilen ve acilen bakılması gereken hastaların (triaj sınıflandırılması yapıldıktan sonra) ilk bakım ve tedavilerinin yapıldığı bölüm.

acil tıbbi yardım (İng. emergency medical care):

bk. acil sağlık hizmeti.

acil tıbbi yardım ekibi (İng. emergency medical team):

Hasta veya yaralıya ilk müdahalede bulunmak ve olay yerinde gerekli sağlık önlemlerini almakla görevli, acil sağlık hizmetleri

konusunda eğitim almış sağlık personeli ve şoförden oluşan ekip.

acil tıp teknisyeni (ATT) (İng. emergency medical technician):

Sağlık meslek liselerinin acil tıp teknisyenliği bölümünden mezun olan kişi.

acil yardım (İng. emergency relief):

Afet ve acil durum hâllerinde; arama, kurtarma, tıbbi ilk yardım, tedavi, defin, salgın hastalıkları önleme, yiyecek, içecek ve giyecek temini, acil barındırma, ısıtma, aydınlatma, ulaştırma, enkaz kaldırma, altyapıyı asgari seviyede çalışır hâle getirme, akaryakıt gibi acil hizmet ve ihtiyaçların karşılanması ve bu konularda yapılacak her türlü iş, işlem, tahsis, kiralama, satın alma, hibe ve kamulaştırma ve benzeri faaliyetler.

acil yardım araması (İng. emergency relief call):

İçinde SIM kart bulunmayan veya çağrının yapıldığı anda aboneli olunan işletmecinin şebekesine bağlantı sağlayamayan mobil telefon ile 112 kısa numarasına doğru yapılan arama.

acil yardım çağrı hizmeti (İng. emergency relief call service):

Yangın, sağlık, doğa kaynaklı afetler ve güvenlik gibi acil durumlara ilişkin bilgilerin ilgili acil çağrı merkezlerine en hızlı ve en uygun şekilde iletilmesini sağlayan hizmetler.

acil yardım çağrısı (İng. 1. emergency relief calls 2. appeal):

1. Ulusal ve uluslararası düzenlemelerde kabul görmüş yangın, sağlık, doğa kaynaklı afetler ve güvenlik gibi acil durumlara ilişkin olarak acil çağrı merkezlerine yapılan çağrı. 2. Afetin büyüklüğünün Ulusal Derneğin (Kızılay) müdahale kapasitesini aştığı, uluslararası yardıma ihtiyaç duyulduğu durumlarda Uluslararası Kızılay Federasyonu (IFRC) üzerinden üye ulusal dernekler ve diğer donörlere yönelik yapılan yardım çağrısı. Afet durumu, sonuçları, müdahale durumu ve ihtiyaç tespiti ile ilgili daha detaylı bilgi içerir.

acil yardım ödeneği (İng. emergency fund):

Afet, acil durum ve korunma konularında hazırlık, müdahale ve iyileştirme çalışmalarında yapılacak harcamaları karşılamak üzere özel hesaplara konulan ödenek.

acil yardım planlaması (İng. emergency relief planning):

Müdahale ekipleri arasında iş birliği ve ortak çalışmaların düzenlenmesini sağlamak amacıyla acil yardım planlarının hazırlanması, sürekli güncel tutulması ve geliştirilmesi; planda görev üstlenen kişi ve kuruluşların eğitim ve tatbikatlarla geliştirilmesini ve koordineli çalışmasını kapsayan olay yeri ekipleri ve olayın komuta merkezleri yönetiminin planlama süreci.

acil yardım süresi (İng. emergency relief period):

Afetin meydana gelmesi ile başlayıp afetin sona ermesinden itibaren onbeş gün devam eden ve gerektiğinde AFAD tarafından uzatılabilen acil yardımlar ile bunlarla ilgili harcamaların yapıldığı süre.

açık borçlandırma (İng. open debit):

Etüt proje programında bulunan işlerin, etüt-proje işlemleri (yer seçimi, kamulaştırma, kadastro gibi) tamamlandıktan sonra yatırım programına alınıp inşaat yardımı yapılacak hak sahibi sayısını kesinleştirmek için afetzedeki kişi, kurum ve ailelere verilen miktarsız borçlandırma senedi.

adaptasyon (İng. adaptation):

bk. uyum.

AFAD Türkiye Deprem Veri Merkezi (AFAD TDVM) (İng. AFAD Earthquake Data Center of Turkey):

Sismik ağ işleten kurum, kuruluş, üniversite ve araştırma merkezleri tarafından elde edilen sayısal deprem verilerinin eş zamanlı olarak aktarıldığı, verilerin standart hâle getirildiği, depolandığı, saklandığı, bütün gelen verilerin değerlendirilmesi ile en doğru deprem parametrelerinin belirlendiği ve elde edilen bütün bilgilerin ulusal ve uluslararası araştırmacılara dağıtılması işlemlerini yürütmek üzere kurulmuş merkez.

afet (İng. disaster):

Toplumun tamamı veya belli kesimleri için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar doğuran, normal hayatı ve insan faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan, etkilenen toplumun baş etme kapasitesinin yeterli olmadığı doğa, teknoloji veya insan kaynaklı olay. Afet bir olayın kendisi değil, doğurduğu sonuçtur.

afet anketi (İng. disaster questionnaire, disaster survey):

Afet sonrasında sosyal, ekonomik, psikolojik ve sağlık ile ilgili etkilerin araştırılması, afetzedeki eğilim ve isteklerinin belirlenmesi ya da afet öncesindeki eğitim çalışmalarında kullanılmak amacıyla yapılan bilgi toplama ve değerlendirme faaliyeti.

afet bağıışı (İng. disaster donation):

Afet nedeniyle bireysel ya da kurumsal olarak yapılan her türlü aynı ve nakdi yardım.

afet bilgi sistemi (İng. disaster information system):

Afetlerin her safhasında can kaybını ve ekonomik kayıpları en aza indirmek için konuyla ilgili veriler ve bilginin eş güdüm içinde zamanında sağlandığı ve değişiminin sanal bir ağ ortamında kolaylıkla yapılabildiği bütünlük ve teknolojik sistem. Bu sistemin ana unsurları; gerçek zamanlı veya arşivlenmiş veri ve bilgiler ile karar süreçlerini uygulayıcı ve kullanıcı insanlardır. Teknolojik altyapısı ise uydu haberleşme imkânları, coğrafi bilgi sistemleri, karar destek sistem yazılımları, acil çağrı ve komuta kontrol merkezleri yazılımları, personel ve stok yazılımları, uzaktan algılama, bilgisayar ağları ve internet erişimi de dâhil her türlü iletişim sistemlerine dayanır.

afet bonusu (İng. catastrophe bond):

Afet riskinin menkul kıymetleştirilmesi ve tahvil ihracı yoluyla sermaye piyasalarına transferi.

afet bölge komutanı (İng. disaster area commander):

Sivil-asker iş birliği kapsamında, sorumluluk sahasının sınırları Genel Kurmay Başkanlığı tarafından belirlenen ve "afet ve acil durum askeri harekâtı" icra etmek üzere görevlendirilen bölgeden sorumlu birlik komutanı.

afet bölgesi (İng. disaster region):

Yapılan ön değerlendirme sonucu afetin etkilediği, hasar ve yıkıma sebep olduğu belirlenen ve bu veriler ışığında sınırları tespit edilen bölge.

afet çadırı (İng. disaster relief tent):

Afet ve acil durumdan etkilenenlerin kullanımı amacıyla olay yerine ilk anda gönderilen, farklı nitelik ve tipe sahip kısa süreli acil barınma malzemesi.

afet döngüsü (İng. disaster cycle):

bk. afet yönetimi süreci.

afet envanteri (İng. disaster inventory):

Afet durumunda hizmet verecek kuruluşların elinde bulunan malzeme, kaynak ve imkânların stok durumunu yönetmesini sağlamaya yarayan demirbaş listesi. Bu terim aynı zamanda afetlerin yol açtığı zarar ve kayıpların listeleri için de kullanılmaktadır.

afet epidemiyolojisi (İng. disaster epidemiology):

Afet nedeniyle meydana gelen ölümler, yaralanmalar, hastalıklar, psikolojik sorunlar gibi sağlığı etkileyen her türlü durum ve bunlara etki eden faktörlerin neden-sonuç ilişkilerinin ve gerçekleştirilen müdahalelerin yeterliliğinin incelenmesi ve raporlandırılması. Afet bölgelerinde epidemiyolojik çalışma ve araştırmalar görevlendirilen halk sağlığı çalışanlarıncı yapılır. Benzer durumların tekrarlanmaması, zararların azaltılması ve müdahale planlarının gözden geçirilmesi konularında esas alınmak üzere kurumlara duyurulur.

afet etüdü (İng. disaster survey):

1- Olmuş ya da olması muhtemel yerel ve bölgesel ölçekteki afet olaylarını jeolojik ve jeoteknik, jeofizik, hidrolojik, meteorolojik, yerleşime uygunluk ve benzeri bilimsel veriler ışığında değerlendiren, afete maruz bölge sınırlarını ve afetzede listelerini içeren teknik çalışmalar.

afet etüt raporu (İng. disaster survey report):

Afet etütleri sonucuna göre gerektiğinde alınabilecek önlemleri, afete maruz bölge sınırlarını, haritaları ve afetzede listelerini içeren teknik rapor.

afet gönüllüsü (İng. disaster volunteer):

Afet öncesi veya sonrasında, ihtiyaç duyulan alanda karşılık beklemeden kamu kurum ve kuruluşları, Türk Kızılayı veya başka bir insani yardım kuruluşu için hizmet vermek üzere önceden eğitilmiş kişi.

afet irtibat bürosu (İng. disaster liaison office):

Afet sonrasında yürütülmekte olan faaliyetlerin, iş birliği ve koordinasyon içinde gerçekleştirilebilmesi için il afet ve acil durum yönetim merkezinde oluşturulan ilk başvuru birimi. Afet bölgesine gelen her kişi ve kurum, buraya kayıt yaptırır.

afet istatistiği (İng. disaster statistics):

Afetlere yol açabilecek olaylarla, afetlerin neden olduğu fiziksel, sosyal, ekonomik ve çevresel zarar ve kayıplara ait bilgilerin, sistematik ve sürekli olarak toplanarak işlenmesi sonucunda elde edilen istatistiki verilerin tümü.

afet kanunu (İng. disaster law):

Afetler ile ilgili olarak farklı düzeylerdeki politika ve stratejiler, kurumsal yapılanmalar, görev, yetki ve sorumluluklar, yapılması gereken çalışmalar, alınması gereken önlemler, iş birliği ve koordinasyon esasları, kaynaklar, yükümlülükler gibi konuları düzenleyen kanun. 7269 sayılı Kanun.

afet lojistiği (İng. disaster logistics):

Afet ve acil durumlardan etkilenen bölgelere ve insanlara yardım malzemeleri ile diğer malzeme ve ekipmanların depolanması ve ulaştırılması olayı.

afet lojistik deposu (İng. disaster logistics warehouse):

İhtiyaç duyulan malzemelerin afet ve acil durumlarda etkilenen bölgelere gönderilmek üzere tutulduğu depo.

afet lojistik planı (İng. disaster logistics plan):

Afet öncesinde ve sonrasında lojistik faaliyetlere ilişkin olarak haberleşme, taşımacılık, depolama, altyapı hizmetleri, geçici iskân hizmetleri, enkaz kaldırma hizmetleri ve dış kuruluşlar koordinasyon hizmetlerinin uygulama esaslarının yer aldığı plan.

afet lojistik yönetimi (İng. disaster logistics management):

Afet anında ve sonrasında ihtiyaç duyulan malzeme, ekipman, araç ve personel ihtiyacının temin edilerek doğru zamanda doğru afet bölgesine ulaştırılması ve ulaşıktan sonra da hayat şartlarının normale dönünceye kadar yardım faaliyetlerinin devamlılığının sağlanması.

afet mevzuatı (İng. disaster regulation):

Afetlerin her yönü ile ilgili olarak yürürlüğe konulmuş ve uygulanmakta olan kanun, kanun hükmünde kararname, bakanlar kurulu kararı, tüzük, yönetmelik, genelge gibi düzenleyici belgelerin tümü.

afet müdahale ekibi (İng. disaster response team):

Afete müdahale ve acil yardım çalışmalarında görev almış veya alması planlanmış resmî veya özel tüm kurum ve kuruluşlara ait, özel eğitilmiş kişilerden oluşan grup.

afet müzesi (İng. disaster museum):

Yıkıcı bir afet geçirmiş bir yerleşim biriminde, yaşananlardan çıkarılması gereken dersleri ve bunların unutulmamasını sağlamak amacıyla, hasarlı yapı, yer, çeşitli eşyalar ve afete ait resimlerin korunarak sergilendiği alan veya mekân. Bu tür müzeler, örneğin deprem bölgelerinde fayın hareketini gösterecek şekilde açık hava müzeleri hâlinde de olabilir.

afet planlaması (İng. disaster planning):

Ana hatlarıyla hazırlık, önleme ve risk azaltma, afete müdahale ve iyileştirme planları adları altında afet öncesinde hazırlanması gereken planlama çalışmalarının tümü.

afet politikası (İng. disaster policy):

Ülkeyi yöneten siyasi iradenin, afet risk ve zararlarının azaltılması konusundaki misyon (görev) ve vizyonunun (ülkü) ne olduğunu; hangi önlemleri almak için nasıl bir yol izleneceğini; merkezi ve yerel düzeylerde nasıl örgütlenileceğini; önceliklerinin neler olduğunu ve hangi kaynakların kullanılacağını gösteren ve ulusal nitelikteki planların temelini oluşturan kısa, orta ve uzun vadeli faaliyetlerin tümü.

afet risk azaltma planı (İng. disaster risk reduction plan):

Kurum ve kuruluşların, afet risklerinin azaltılması için gerekli hedef ve özel amaçlarının ve bunları başarmaya yönelik kısa, orta ve uzun vadeli politika, strateji ve eylemlerinin uygulanması için temel oluşturan ve risk yönetimi ile idare edilen proje çalışmalarının planı.

afet risk azaltma planı (İng. disaster risk reduction plan):

Kurum ve kuruluşların, afet risklerinin azaltılması için gerekli hedef ve özel amaçlarının ve bunları başarmaya yönelik kısa, orta ve uzun vadeli politika, strateji ve eylemlerinin uygulanması için temel oluşturan ve risk yönetimi ile idare edilen proje çalışmalarının planı.

afet risk yönetimi (İng. disaster risk management):

Ülke, bölge, kent veya yerleşme birimi ölçeğinde tehlike ve riskin belirlenmesi, analizi, riskin azaltılabilmesi için imkân, kaynak ve önceliklerin belirlenmesi, politika ve stratejik plan ve eylem planlarının hazırlanması ve yaşama geçirilmesi süreci. 5902 sayılı Kanundaki tanım, ?Ülke, bölge, kent ölçeğinde ve yerel ölçekte risk türleri ve düzeylerini tespit etme, önleme, azaltma ve paylaşma çalışmaları ile bu alandaki planlama esasları. Afet senaryolarının hazırlanması, uygulama önceliklerinin belirlenmesi ve riskin azaltılabilmesi için genel politika ve stratejik planlarla, uygulama planlarının hazırlanması ve hayata geçirilmesi bu süreç kapsamındadır.? şeklindedir.

afet risk yönetimi (İng. disaster risk management):

Ülke, bölge, kent veya yerleşme birimi ölçeğinde tehlike ve riskin belirlenmesi, analizi, riskin azaltılabilmesi için imkân, kaynak ve önceliklerin belirlenmesi, politika ve stratejik plan ve eylem planlarının hazırlanması ve yaşama geçirilmesi süreci. 5902 sayılı Kanundaki tanım, ?Ülke, bölge, kent ölçeğinde ve yerel ölçekte risk türleri ve düzeylerini tespit etme, önleme, azaltma ve paylaşma çalışmaları ile bu alandaki planlama esasları. Afet senaryolarının hazırlanması, uygulama önceliklerinin belirlenmesi ve riskin azaltılabilmesi için genel politika ve stratejik planlarla, uygulama planlarının hazırlanması ve hayata geçirilmesi bu süreç kapsamındadır.? şeklindedir.

afet riski (İng. disaster risk):

Belirli bir tehlikenin, gelecekte belirli bir zaman süresi içinde meydana gelmesi hâlinde, insanlara, insan yerleşmelerine ve doğal çevreye, bunların zarar veya hasar görülebilirlikleri ile orantılı olarak oluşturabileceği kayıpların olasılığı. Riskten veya kayıp olasılığından bahsedebilmek için belirli büyüklükteki tehlike veya olayın varlığı ve bundan etkilenebilecek değerlerin mevcudiyeti ile bu değerlerin tehlike veya olaydan etkilenme oranları veya zarar görülebilirliklerinin tahmin edilebilmesi gerekmektedir.

afet riskini belirleme (İng. disaster risk assessment):

Afet riskinin matematiksel olarak ifade edilebilir biçimde hesaplanması. Tehlike (T) x Değerler (D) (etkilenebilecek unsurlar) x Zarar Görülebilirlik (ZG) (etkilenebilirlik oranı) = Afet Riski (AR) ; (AR=T x D x ZG) şeklinde formüle edilebilir. Afet riskinin belirlenebilmesi için öncelikle afete yol açabilecek tehlikelerin neler olduğu; yerleri, büyüklükleri, oluş sıklıkları ve etkileyebilecekleri alanların belirlenmesi, bu tehlikeden etkilenebilecek, nüfus, yapı ve altyapılar, ekonomik ve sosyal değerler, çevre gibi tüm değerlerin envanter listelerinin çıkarılması gerekir. Tehlikenin gerçekleşmesi hâlinde ise, bu değerlerin uğrayabilecekleri fiziksel, sosyal, ekonomik ve çevresel kayıpların tahmin edilmesi mümkün olur.

Afet Risklerinin Azaltılması Ulusal Platformu (İng. national platform for disaster risk reduction):

Afet ve acil durumlara ilişkin olarak ülke düzeyinde tehlikelerin önlenmesi, toplumun afetlere duyarlılığının artırılması, risk azaltma çalışmalarının sürekliliğinin sağlanması, risk azaltmanın her düzeyde plan, politika ve programlara entegrasyonu (uyumu) amacıyla ihtiyaçların belirlenmesine, uygulamaların izlenmesine ve değerlendirilmesine katkıda bulunmak ve öneriler sunmak üzere oluşturulan, interdisipliner özellikte, kamu, özel sektör, akademik camia, medya gibi toplumun tüm kesimlerinden temsilcilerin yer aldığı çalışma grubu.

afet senaryosu (İng. disaster scenario):

Afet riskinin belirlenmesi çalışmaları sonucunda elde edilen ve farklı büyüklük ve konulardaki tehlikelerin gerçekleşmesi hâlinde meydana gelebilecek tüm zarar ve kayıpları tahmin etmeye yarayan bilimsel çalışma. Senaryolarda olabildiğince gerçeğe yakın koşulların canlandırılması gerekir. Ancak afete müdahale planlarının yeterliliği için bazen en olumsuz sonuçlar doğurabilecek senaryolar da tercih edilebilir.

afet seviye etki derecesi (İng. disaster impact level):

Türkiye Afet Müdahale Planı'nda tanımlanan afete müdahale seviyelerini ifade eder. S1, S2, S3, ve S4 olmak üzere dört seviye vardır. S1 yerel imkânların yeterli olduğu seviyedir. S2 destek illerin takviyesine ihtiyaç duyulduğu, S3 ulusal desteğe ihtiyaç duyulduğu, S4 ise uluslararası destek ihtiyacı olduğunu anlamına gelir.

afet tehlike haritası (İng. disaster hazard map):

Deprem, sel, çığ, heyelan, kuraklık, tıbbi jeolojik faktörler, tehlikeli maddeler, sanayi tesislerinden kaynaklanan tehlikeler gibi farklı türdeki doğa, insan ve teknoloji kaynaklı olayların oluşum sıklığının ve hızının, etki süresi ve dönemlerinin, etki alanlarının, yaygınlık ve şiddet derecelerinin olabilirdiğini ortaya koyan belirli ölçütlere göre hazırlanmış harita.

afet tehlikesi (İng. disaster hazard):

Can ve mal kayıpları ile fiziksel, sosyal, ekonomik, politik ve çevresel kayıp ve zararlara yol açan doğa, teknoloji ve insan kaynaklı olayın belirli bir yerde ve zaman aralığında olma olasılığı. Afet tehlikelerini kökenlerine göre; deprem, sel, kuraklık, heyelan, volkan patlaması gibi doğal; endüstriyel, nükleer ve büyük taşımacılık kazaları gibi teknolojik; savaş, terör olayları, iç çatışmalar gibi insan kaynaklı tehlikeler olarak ayırmak mümkündür. Bununla beraber depremler, seller, volkan patlamaları, fırtına ve tayfunlar gibi ani gelişen tehlikeler veya kuraklık, erozyon, küresel iklim değişiklikleri gibi yavaş gelişen tehlikeler olarak da tasnif edilebilmektedir. Afet tehlikesi, konuma bağlı olup içinde bulunulan yere, bölgeye veya ülkeye göre değişmektedir. Ayrıca, tehlikenin (örneğin depremler) büyüklüğü, tekrarlanma süresi ve olası etkileri de konuma bağlı olarak değişmektedir. Bu nedenle afet tehlikesinin ülke, bölge, il veya yerleşme ölçeğinde belirlenmesi, önleme ve zarar azaltma çalışmalarının temelini oluşturur. Matematiksel olarak tehlike ?belirli büyüklükteki bir olayın, belirli bir yörede ve belirli bir zaman aralığında olma olasılığı? olarak tanımlanmaktadır. Afet

tehlikesini, büyüklüğü, oluş sıklığı, tekrarlanma süresi, etki alanı, belirli bir süre içindeki olma olasılığı gibi ölçülebilir parametrelerle tanımlamak gerekir.

afet tıbbi (İng. disaster medicine):

Afet yönetimindeki diğer disiplinlerle iş birliği hâlinde, afetlerin yol açtığı tüm sağlık problemlerine, tıp bilimlerinin birçok uzmanlık alanını bünyesinde barındırarak, hastane dışında da (sahada, enkazda, sahra hastanelerinde) müdahale edilebilmesi yönünde çalışmalar ve araştırmalar yapan bilim dalı.

Afet ve Acil Durum Arama ve Kurtarma Birlik Müdürlüğü (İng. Disaster and Emergency Provincial Search and Rescue Team):

AFAD tarafından belirlenecek illerde il afet ve acil durum müdürlüğü bünyesinde kurulan afet ve acil durum arama ve kurtarma birlik müdürlüğü. 5902 sayılı Kanunda yapılan son değişikliklere göre bu müdürlükler, il afet ve acil durum müdürlüğü emrinde görev yapmaktadır. Bu şekilde kurulacak müdürlük sayısı yirmiyi geçemez.

afet ve acil durum askerî harekâtı (İng. disaster and emergency military operation):

Afet sonrası meydana gelebilecek daha fazla can ve mal kaybını önlemek ve afet bölgesinde devlet otoritesini devam ettirmek amacıyla, mevcut yasal mevzuat ve afet sonrasında yapılabilecek ilave yasal düzenlemeye (olağanüstü hâl ilanı gibi) uygun olarak Türk Silahlı Kuvvetleri personelinin, mevcut birlik teçhizatının ve malzemesinin kullanılması.

afet ve acil durum çantası (İng. disaster bag - emergency bag):

Afet anı ve sonrasında kullanılmak üzere bazı acil ihtiyaç maddeleri ve belgelerin hazır bulundurulduğu çanta. İçerisinde önemli evrak kopyaları, telefon listesi, para, kıyafet, radyo, kuru gıda, su, ilaç, ilk yardım çantası, hijyen malzemesi vb. gibi şeyler bulunmalıdır.

afet ve acil durum faaliyetleri ödeneği (İng. disaster and emergency operation allowance):

5902 sayılı Kanun'un 23'üncü maddesine göre Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı bütçesinde yer alan ödenek.

afet ve acil durum haberleşmesi (İng. disaster and emergency communication):

Afet ve acil durumlarda, önceden düzenlenmiş veya tesis edilmiş kablolu ve telsiz haberleşme sistemleriyle ilgili kurum, kuruluş ve kişiler arasında yapılan ses, görüntü ve data içeren haberleşme.

afet ve acil durum hizmeti (İng. disaster and emergency service):

Afet ve acil durum haberinin duyurulması, etki analizi, haberleşme, güvenlik, sağlık, trafik, arama-kurtarma, tahliye, yangınlar ve ikincil afetler, altyapı, ulaşım altyapısı, enerji, defin, barınma, beslenme, enkaz kaldırma, hasar tespit, zarar tespit, ayni ve nakdi bağış yönetimi, uluslararası destek ve iş birliği, satın alma, kiralama, el koyma, gıda, tarım ve hayvancılık, tehlikeli maddelerle ilgili dekontaminasyon, barındırma faaliyetleri ve psikolojik ve sosyal destek hizmetlerinin tümü.

Afet ve Acil Durum Koordinasyon Kurulu (İng. Disaster and Emergency Coordination Commission):

5902 sayılı Kanun gereği, afet ve acil durum hâllerinde bilgileri değerlendirmek, alınacak önlemleri belirlemek, uygulanmasını sağlamak ve denetlemek, resmî kurum ve kuruluşlar ile sivil toplum kuruluşları arasındaki koordinasyonu sağlamak amacıyla, Başbakanlık Müsteşarının başkanlığında, Aile ve Sosyal Politikalar, Millî Savunma, İçişleri, Dışişleri, Maliye, Millî Eğitim, Çevre ve Şehircilik, Sağlık, Ulaştırma, Enerji ve Tabii Kaynaklar, Orman ve Su İşleri, Kalkınma Bakanlıklarının Müsteşarları, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanı, Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkanı ile afet veya acil durumun türüne göre Kurul Başkanınca görevlendirilecek diğer bakanlık ve kuruluşların üst yöneticilerinden oluşan kurul.

afet ve acil durum müdahale planı (İng. disaster and emergency response plan):

Afete zamanında, hızlı, etkili ve koordineli olarak müdahale edebilmek ve etkilenen toplulukların acil yardım ihtiyaçlarını zamanında, hızlı ve etkili olarak karşılayabilmek için, mahalle, ilçe veya il düzeyinde yerleşmelerin karşı karşıya oldukları tüm tehlikeleri ve muhtemel afetlerde uğranacak kayıp ve zararları afet senaryolarıyla gerçekçi biçimde ortaya koyan, kimlerin, ne zaman, nerede, hangi görev ve yetki ile hangi imkân ve kaynakları kullanarak olaya müdahale edeceklerini belirleyen, eğitim ve tatbikatlarla sürekli yenilenen ve geliştirilen plan. Ülkemizde ulusal seviyede Türkiye Afet Müdahale Planı ve il ölçeğinde İl Afet Müdahale Planı yapılmaktadır.

afet ve acil durum yönetim merkezi (AADYM) (İng. disaster and emergency management centre):

Afet ve acil durumlarda müdahalenin koordine edildiği, 24 saat esasına göre çalışan, kesintisiz ve güvenli bilgi işlem ve haberleşme sistemleri ile donatılan merkez. Afet ve Acil Durum Müdahale Hizmetleri Yönetmeliğine göre; Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezi'nin yanı sıra, afet ve acil durumlara müdahalede ulusal düzeyde hizmet grubu sorumlusu olan Bakanlık, kurum ve kuruluşların; illerde ise Valilikler ve Valilerce gerekli görülmesi halinde ilçelerde Kaymakamlıklar bünyesinde AADYM kurulur.

afet ve acil durum yönetimi (İng. disaster and emergency management):

Afetlerin önlenmesi ve zararlarının azaltılması amacıyla bir afet olayının öncesi, sırası ve sonrasında yapılması gereken çalışmaların planlanması, yönlendirilmesi, koordine edilmesi, desteklenmesi ve uygulanabilmesi için toplumun tüm kurum ve kuruluşlarıyla kaynaklarının bu ortak hedefler doğrultusunda yönetilmesi.

Afet ve Acil Durum Yüksek Kurulu (İng. Disaster and Emergency Management High Commission):

5902 sayılı Kanuna göre, afet ve acil durumlara ilgili olarak hazırlanan plan, program ve raporları onaylamakla görevli, Başbakan veya görevlendireceği Başbakan Yardımcısının başkanlığında, Millî Savunma, İçişleri, Dışişleri, Maliye, Millî Eğitim, Sağlık, Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme, Aile ve Sosyal Politikalar, Enerji ve Tabii Kaynaklar, Çevre ve Şehircilik ve Orman ve Su İşleri, Kalkınma, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlarından oluşan kurul. Kurul toplantılarına, ilgili bakan, kurum ve kuruluş, sivil toplum kuruluşları temsilcileri ve konu ile ilgili uzmanlar çağırılabilir. Kurul, yılda en az iki kez toplanır. Kurul, ayrıca Kurul Başkanının isteği üzerine toplanabilir. Kurulun sekreteryasını AFAD yürütür.

afet yöneticisi (İng. disaster manager):

Kurumların afetle ilgili çalışmalarında, özellikle zarar azaltma ve hazırlık konularında görev yapan idareci. İhtiyaç duyulduğunda acil durum yöneticisi olarak da görev yapabilen kişilerdir. Etkin bir afet yöneticisinin iyi eğitilmiş, bilgili ve deneyimli olması gereklidir.

afet yönetimi (İng. disaster management):

Afetlerin önlenmesi ve zararlarının azaltılması, afet sonucunu doğuran olaylara zamanında, hızlı ve etkili olarak müdahale edilmesi ve afetten etkilenen topluluklar için daha güvenli ve gelişmiş yeni bir yaşam çevresi oluşturulabilmesi için toplumca yapılması

gereken topyekün bir mücadele süreci. Afetlerin önlenmesi ve zararlarının azaltılması amacıyla, afet öncesi, sırası ve sonrasında alınması gereken önlemler ve yapılması gereken çalışmaların planlanması, yönlendirilmesi, koordine edilmesi, desteklenmesi ve etkin olarak uygulanabilmesi için toplumun tüm kurum ve kuruluşlarıyla, imkân ve kaynaklarının belirlenen stratejik hedefler ve öncelikler doğrultusunda kullanılmasını gerektiren, çok yönlü, çok disiplinli ve çok aktörlü, dinamik ve karmaşık bir yönetim sürecidir

afet yönetimi süreci (İng. disaster management process):

Bir afet olayını izleyen ve bir sonraki afete kadar birbirini takip eden afete müdahale, iyileştirme, yeniden inşa, zarar azaltma ve afete hazırlık aşamalarının tümü. Afet yönetiminin evreleri olarak da anılırlar. Her evrede yapılan çalışmaların başarısı büyük ölçüde, bir sonraki evredeki çalışmaların başarısını etkilediği için bu döngü iç içe geçmiş zincir halkaları veya daire ile gösterilmektedir.

afete dirençlilik (İng. disaster resilience):

Tehlikelere açık bir sistem, toplum veya topluluğun afet tehlikesine karşı dayanıklı olabilme, bununla baş edebilme, afetlerin etkisini kısa sürede gidererek iyileştirme kapasitesi. Başka bir ifade ile tehlikeli bir oluşumun etkilerini zamanında ve etkili olarak ön görme, tahmin etme, uyum sağlama, önleme, azaltma, baş edebilme ve iyileştirme yeteneği.

afete duyarlı planlama (İng. disaster sensitive planning):

Yerleşime açılması düşünülen veya yerleşik alanlardaki her tür ve ölçekteki planlamada, tüm afet tehlike ve risklerini dikkate alan, bu tehlike ve risklerin önlenmesi, dışlanması veya olası zararlarının azaltılması amacıyla hazırlanan, kısa, orta ve uzun vadeli hedef, politika, strateji ve faaliyetleri belirleyerek eylem planlarının temelini oluşturan planlama süreci. Afete dirençli planlama olarak da tanımlanabilmektedir.

afete hazırlık (İng. disaster preparedness):

Afetlere zamanında, hızlı ve etkili olarak müdahale edebilmek için afet öncesinde yapılması gereken planlama, eğitim, tatbikat, erken uyarı sistemlerinin kurulması, acil yardım malzeme stokları, halkın bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi gibi faaliyetlerin sürekli ve sürdürülebilir olarak yürütüldüğü süreç. 5902 sayılı Kanunda hazırlık; ?Afet ve acil durumlara etkin bir müdahale amacıyla önceden yapılan her türlü faaliyet? olarak tanımlanmaktadır.

afete maruz bölge (İng. disaster-prone area):

Afet etüt raporlarında, olmuş veya olması muhtemel afetlerden etkilendiği veya etkilenebileceği belirtilen, iyileştirme çalışmaları ile teknik ya da ekonomik olarak ıslah edilmesi mümkün olmayan, sınırları AFAD veya ilgili kurum teknik elemanlarınca tespit edilerek haritalanan, yapı ve/veya ikamet için yasaklanması Başbakanlık AFAD? ın teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca kararlaştırılan bölge.

afete maruz bölge kararı (İng. judgment of disaster-prone area):

Bakanlar Kurulunca, olmuş veya olması muhtemel afetlerden etkilenen veya etkilenebilecek durumda olan ve sınırları tespit edilerek haritalanan yapı veya ikamet için yasaklanmış alanları belirlemek üzere alınan karar.

afete müdahale (İng. disaster response):

Afetin oluşundan hemen sonra başlayıp afetin yol açtığı kayıp ve zararların büyüklüğüne bağlı olarak 1-2 aylık süre içinde gerçekleştirilen tüm faaliyetlere verilen genel ad. Bu safhada yapılan faaliyetlerin ana hedefi; mümkün olan en kısa süre içinde çok sayıda insanın hayatını kurtarmak, yaralıların tedavilerini sağlamak, tedavisi sürenlerin tedavilerinin aksamamasını sağlamak, açlık kalanların barınma, beslenme, korunma, ısınma, haberleşme, ulaşım, tahliye, güvenlik, psikolojik ve sosyal destek, gibi hayati gereksinimlerini en kısa sürede ve en uygun yöntemlerle karşılamaktır.

afete müdahale kapasitesi (İng. disaster response capacity):

Afet müdahalesi için toplumda var olan imkân ve kaynakların tümü. Kişi, kurum ve kuruluşların zarar azaltma ve hazırlık evrelerindeki çalışmalarının etkinliğine bağlı olarak afete zamanında, hızlı ve etkili olarak müdahale edebilmeleri ve acil yardım hizmetlerini yürütebilmeleri bu kapsamdadır.

afetin büyüklüğü (İng. size of disaster):

Afetin yol açtığı ve afete bağlı nedenlerle oluşabilecek can kayıpları, yaralanma ve sakat kalmalar, yapı ve altyapı hasarları gibi fiziksel hasarlarla ekonomik, sosyal ve psikolojik kayıpların tümü.

afetlere dirençli toplum (İng. disaster resilient community):

Afet sonrası yaşanan acil durum sürecinin ardından, toplumun olası yeni bir afete karşı daha dirençli kılınması amacıyla yapılan zarar azaltma, hazırlık ve iyileştirme faaliyetleri sonucunda ulaşılan yeterlilik düzeyi. Afetlerin önlenmesi ve zararlarının azaltılması konusunda eğitilmiş ve bilinçli olduğu ve etkin önlemler alabildiği için her tür ve büyüklükteki afetlerden olabildiğince az zarar gören ve hazırlıklı olduğu için de kısa süre içinde ve dışarıdan büyük yardımlar almadan normal yaşam düzenine dönebilen toplulukları ifade eder.

afetlerin doğrudan etkisi (İng. direct effect of disasters):

Can kayıpları, yaralanma ve sakat kalmalar, yapı ve altyapı hasarları, eşya ve stok kayıpları, hayvan, tarım alanları ve tarım ürünleri kayıpları, kültür mirası ve müzelerdeki kayıplar ile acil yardım, kurtarma, iyileştirme ve yeniden inşa faaliyetlerine yönelik giderlerin tümü.

afetlerin dolaylı etkisi (İng. in-direct effect of disasters):

Üretim, turizm, ticaret ve hizmet sektörlerinin kısa veya uzun süreli devre dışı kalması nedeniyle uğranılan gelir kayıpları, eğitim, sağlık, ulaştırma, enerji vb. sektörlerdeki hasarlar nedeniyle uğranılan hizmet kayıpları, üretim ve hizmet azalmasının yol açacağı fiyat artışları, kalkınma planlarındaki yatırımların askıya alınmasının doğuracağı alternatif maliyetler, işsizlik, göç, sakat ve kimsesiz kalanlarla, psikolojik travma yaşayanların yol açtığı sosyal maliyet vb. olumsuzluklar.

afetlerin etkileri (İng. disaster impacts):

Afetlerin insanlar, insan yerleşmeleri ve çevre üzerindeki doğrudan etkileri; yol açtıkları zarar ve kayıplar ile dolaylı ve ikincil etkiler dâhil meydana gelen olumsuzlukların tümü.

afetlerin ikincil etkisi (İng. secondary effect of disasters):

Üretim ve hizmet kaybının yol açabileceği pazar kaybı, aşırı talebin neden olduğu karaborsacılık, sosyal dengelerin bozulmasının yol açabileceği asayişsizlik, hırsızlık, yağmacılık, tecavüz vb. olayların aşırı derecede artışı gibi etkiler. Gayrisafı yurt içi hâsıla,

tüketim, enflasyon, istihdam ve diğer makro ekonomik göstergelerdeki olumsuz değişiklikler, kamu kaynaklarının yardım ve yeniden yapılanmaya aktarılmasından kaynaklanan ekonomik kayıplar da afetlerin ikincil etkilerindedir.

afetzedede (İng. disaster victim):

Afete uğramış, afetten etkilenmiş kişi. Olmuş ya da olması muhtemel afet ve acil durumlardan dolayı fiziksel, sosyal ve ekonomik yönden zarara uğrayan veya uğraması muhtemel kişi. (7269 sayılı Kanun)

afetzedede psikolojisi (İng. disaster-victim psychology):

Afeti yaşamış, can ve mal kaybına uğramış olan bireylerin içinde bulunduğu psikolojik duygu düzeyi. Bireylerin, normal yaşam düzenlerinin bozulması ile birlikte sinirlilik, kaygı, güvensizlik, vb. duyguları yoğun olarak yaşamaya başlamasını kapsamaktadır. Psikolojik ilk yardım ve psikolojik destek faaliyeti, afet sonrasında yapılması gereken sosyal çalışmalarındandır.

agrega (İng. aggregate):

Doğal, yapay veya her iki cins yoğun mineral malzemenin genellikle 100 mm'ye kadar çeşitli büyüklüklerdeki kırılmış veya kırılmamış tanelerinin bir yığını.

ağır iklim tipi çadır (İng. severe climate tent):

Çadır ve teknik donanımları en az -45/+45°C ısı değerleri arasında çalışmaya uygun, girişleri içeriye sıcak/soğuk nüfuzunu azaltmak amacıyla iki kademeli olan; ön kapıdan bir sahanlığa, ikinci kapı ile iç kısmına girilebilen çadır türü. Bu tip çadırların hastane amaçlı olanlarında çadır seti, dekontaminasyon, ara bağlantı, acil müdahale, laboratuvar, yoğun bakım ve hasta gözlem, radyoloji ve ameliyathane üniteleri olarak kullanılmak üzere 8 adet çadır, 80 KW romörk kabinli jeneratör, soğuk sıcak iklimlendirme üniteleri ve ışık kulesi seti de dâhil olmak üzere gerekli teknik donanımlardan oluşan sistemdir.

ağşap karkas (İng. timber frame):

Taşıyıcı sistem elemanları, münferit betonarme veya taş yığma temeller, bunlar üzerine oturan ağşap dikme ve çaprazlar, ağşap bağ kirişleri ve ağşap kat ve çatı döşemelerinden oluşan bir yapı türü.

ağşap yapı (İng. wooden house):

malzeme kullanılarak yapılmış yapı.

aile afet ve acil durum planı (İng. family disaster and emergency management plan):

Bir afet durumunda aynı evde yaşayan bireylerin afetin olası olumsuz etkilerinden korunabilmek veya afeti en az zararlarla atlatabilmek için neleri, ne zaman yapacaklarını gösteren, aile bireylerince konuşularak hazırlanmış ve unutulmaması gereken bir davranış planı.

aile birleştirme (İng. restoring of family links-RFL):

Afet, silahlı çatışma gibi nedenlerden dolayı parçalanmış aileleri yeniden bir araya getirmek için Dördüncü Cenevre Konvansiyonuna taraf olan hükümetlerin tüm tedbirleri alması gereğinden ötürü uluslararası hukuktan doğan bir yükümlülük.

aile gıda paketi (İng. family food ration):

Bir afetzedede ailenin bir aylık temel gıda ihtiyacını karşılayacak nitelikte ve miktarda kuru gıda malzemelerini haiz yardım paketi.

aile mutfak seti (İng. family kitchen set):

Afetzedelerin normal hayatlarına dönmelerini sağlamak amacıyla 5 kişilik bir ailenin yemek pişirebilmesi, pişirilen yemeğin ayrı kaplarda yenebilmesi ve muhafaza edilebilmesi için tasarlanan basit mutfak gereçlerinden oluşan set.

akreditasyon (İng. accreditation):

5902 sayılı Kanuna göre, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının koordinasyonunda çalışabilmesi için özel kuruluşlar ile sivil toplum kuruluşlarına uygunluk belgesi verilerek tanınması işi.

aktif fay (İng. active fault):

Son on bin yıllık yakın geçmişte kırılmış olan ve gelecekte deprem üretme olasılığı olan fay. Üzerinde küçük depremler kaydedilen veya yıllık yer değiştirme hızı 1 mm'den büyük ve gelecekte kırılarak depreme yol açma ihtimali bulunan faylar da aktif fay olarak değerlendirilmektedir.

aletsel dönem depremleri (İng. instrumental period earthquakes):

1900'den günümüze aletsel ölçümlerle kaydedilen depremler.

altın saatler (İng. golden hours):

Afet sonrası o bölgedeki insanların aranması ve kurtarılması ile tıbbi ilk yardımın yapılması için geçecek ilk 72 saatlik kritik süre. Sağlık konusundaki acil müdahale süresi bazı durumlarda çok daha az olmaktadır. Bireylerin ve yerel halkın afet sonrasında yetkililer ve ekipler gelene kadar ilk 3 gün kendi başına yeterli kapasiteye sahip olması istenen ve planlanan zaman dilimidir.

altyapı tesisi (İng. infrastructure):

Bir yerleşim bölgesi ve sanayi kuruluşu için gerekli olan ulaşım, iletişim, elektrik, su, kanalizasyon, içme suyu şebekeleri ve bunların arıtma tesisleri gibi yapılarının tümü.

alüvyon İng. (İng. alluvium):

Kayaçların aşınması ve bozulması sonucunda oluşarak su, rüzgâr gibi dış etkenlerle taşınıp çukurlarda veya düzlüklerde biriken kaya parçaları, çakıl, kum, kil, silt gibi birikinti katmanı.

ambulans ve acil bakım teknikeri (AABT) (İng. paramedic):

Üniversitelerin Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulundaki 2 yıllık ambulans ve acil bakım teknikerliği programlarından mezun olmuş kişi.

ana şok (İng. main shock):

Bir bölgede bir deprem serisi içinde meydana gelen en büyük deprem. Bu deprem öncesinde meydana gelen daha küçük depremlere öncü depremler, sonrasında meydana gelen daha küçük depremlere ise artçı depremler denilmektedir.

anakaya (İng. bedrock):

Nispeten daha sert ve yoğun kayalardan oluşan ve genellikle üzerinde taşlaşmamış ve gevşek yumuşak kayaçlar ile toprak örtüsü

bulunan zemin katmanı.

ani gelişen afet (İng. rapid onset disaster):

Deprem, fırtına, hortum, çığ, kaya düşmesi, volkan, yangın, heyelan, ani sel, su taşkını, tsunami gibi yıkıcı etkileri aniden ortaya çıkan doğa kaynaklı afet.

antraks (İng. anthrax):

Biyolojik silah olarak geliştirilmiş bacillus anthracis adlı bakterinin oluşturduğu ölümcül enfeksiyon. Doğada mevcut olan bacillus anthracis (şarbon sporu), biyolojik silah olarak laboratuvar ortamında ya da yapay koşullarda üretilmektedir. Üretim kolaylığı, zorlu koşullara dirençli oluşu ve solunum, deri teması gibi kolay yollarla enfekte etme özelliği şarbonun biyolojik silah olarak kullanılmasının sebepleridir. Vücuda girdikten sonra üremeye başlayan bakteri protein yapısında toksinler salgılar ve bu toksinler oldukça ölümcüldür. Hastalık antibiyotiklerle tedavi edilebilir fakat tedavinin etkili olması için tedaviye olabildiğince erken başlanmalıdır.

arama (İng. search):

Afet ve acil durumlarda afetzede veya kazazedenin yerinin belirlenmesine yönelik yapılan çalışma.

arama kurtarma birliği/ekibi (İng. search and rescue unit/team):

Özel malzeme ve ekipman ile donatılmış, özel olarak arama/kurtarma ve yardım eğitimi almış, afet ve acil durumlara müdahale edebilen profesyonel personelden teşkil edilmiş birlik/ekip.

arama ve kurtarma (İng. search and rescue):

Afet nedeniyle güç durumda kalmış insanların, özel olarak eğitilmiş ve donatılmış resmî veya özel ekipler tarafından aranması, bulunması ve kurtarılmasına yönelik çalışma. Aynı zamanda bu afetzedelere acil müdahale yapılarak, zarar görmeden en yakın sağlık merkezine nakledilmesi de bu kapsamdadır.

arazi kullanım planlaması (İng. land-use planning):

Yerleşmelerin genel arazi kullanım biçimleri, gelişme yön ve büyüklükleri, başlıca bölgeleme kararları, bölgelerin gelecekteki nüfus yoğunlukları ile yapılaşmanın genel özellikleri, ulaşım sistemi gibi konularda ilke ve kararları belirleyen planlama faaliyeti. Afetlerin önlenmesi ve zararlarının azaltılabilmesi için farklı tür ve ölçeklerde planlama kararları alınmadan önce, planlama yapılacak alanlardaki afet tehlikesi ve riskinin iyi bilinmesi ve arazi kullanım kararlarının, bu riskleri ortadan kaldıracak veya etkilerini azaltacak şekilde düzenlenmesi ana hedeftir.

arındırma (İng. decontamination):

Kişi, araç, malzeme ve binalar ile alanlar üzerinde etki gösteren kimyasal, biyolojik, radyoaktif ve nükleer maddelerin etki seviyesinin en aza indirilmesi için yapılan temizleme işlemi.

arıtılmış su (İng. treated water):

Bir arıtma tesisinde işlem gördükten sonra kullanılabilir hâle getirilmiş su.

arıtma (İng. purification, water treatment):

Atık su yada içinde istenmeyen kimyasallar barındıran su içinde kirliliğe neden olan yabancı maddelerin fiziksel, kimyasal, biyolojik metotlarla atık sudan ayrılması işlemi.

artan konut (İng. residual residence):

Yapılan veya yaptırılan binalarda; borçlanma, feragat ve hak sahipliği iptali ve proje gereği hak sahibi sayısından fazla yapılaşma gibi nedenlerle afetzedelere verilmeyen veya borçlandığı hâlde teslim alınmayan bina. (7269 sayılı Kanun)

artçı deprem (İng. aftershock):

Ana depremin ardından aynı bölgede meydana gelen daha küçük deprem. Önceleri yoğun olan artçı depremlerin sayısı zaman içinde gittikçe azalarak haftalar, aylar ve bazen de yıllarca devam edebilir.

asismik (İng. aseismic):

Sismik faaliyet veya depremlerin olmaması durumu.

asit yağmuru (İng. acid rain):

Kömür, benzin, mazot gibi petrol ürünlerinin yanması sonucunda atmosfere yayılan kükürtdioksit ve azot oksitlerin, atmosferdeki nem ile tepkimeye girerek meydana getirdiği zararlı yağmur. Sülfürik ve nitrik asit gibi yakıcı asitler içeren bu yağmurlar, bitkileri kurutarak, ormanları yok ederek toprağı ve suları kirletirler; tarihi eserlere ve binalara zarar verirler. İnsanlarda yoğun solunum hastalıklarına yol açtıkları için büyük bir risk oluşturmaktadır.

aşırı buzlanma (İng. severe icing):

Ulaşım, enerji ve iletişim hizmetlerinin durması ya da aksamasına yol açacak derecelere varan buzlanma biçimi.

aşırı kar yağışı (İng. excessive snowfall):

Belli bir yerde, belirlenmiş veya kabul edilmiş limitlerden daha fazla miktarda kaydedilen kar yağışı. Normal değerlerin üzerinde kar yağışı olması durumu.

aşırı soğuk (İng. extreme cold):

Belirgin veya normallerin altında olacak şekilde sıcaklığın aşırı düşük olması durumu.

atık (İng. waste):

Herhangi bir endüstriyel veya yaşamsal faaliyet sonunda oluşan, depolanan veya çevreye bırakılan katı ya da sıvı hâldeki madde.

atık barajı (İng. waste dam/barrage):

Atıkların veya atık suyun tutulmasına yönelik olarak yapılmış olan baraj.

atık su (İng. waste water):

Evsel ve endüstriyel kullanımlar sonucunda kirlenmiş olan, özellikleri kısmen veya tamamen değişmiş bulunan su.

atık su yönetimi (İng. waste water management):

İnsan sağlığını ve çevreyi korumak amacıyla atık suyun izlenmesi, işlenmesi ve tasfiyesiyle ilgili sistemlerin geliştirilmesi ve

uygulanmasına yönelik olarak yapılan iş ve işlem, takip edilen yöntem.

ayrıntılı jeoteknik etüt gerektiren alanlar (AJE) (İng. areas require detailed geotechnical survey):

Çalışma yönteminden kaynaklanan veri eksikliği, ayrı uzmanlık gerektiren çalışmaların olma şartı nedeniyle yerleşime uygunluk bakımından hakkında tam ve güvenilir sonuca ulaşılmayan alan. Daha sonra yapılacak ayrıntılı jeoteknik çalışmalarla planlama esasları belirlenecek alanlardır.

azalım ilişkisi (İng. attenuation relationship):

Genel olarak kuvvetli yer hareketinin ivmesi, hızı veya şiddetini, depremin büyüklüğüne, uzaklığına ve geçtiği ortamın özelliklerine bağlı olarak azaldığını gösteren matematiksel ifade.

B düzeyi koruyucu kıyafet (İng. level B protective suit):

Solunum sisteminin en yüksek, derinin ise daha az düzeyde korunmasını gerektiren durumlarda kullanılan; A Düzeyi Koruyucu Kıyafete göre daha az koruma fakat daha fazla rahatlık sağlayan koruyucu kıyafet.

bağdadi yapı (İng. ?Bagdadi?, timber frame building):

Taşıyıcı ahşap kolon ve kirişlerin oluşturduğu çerçeve sistem arasına kırık tuğla, kiremit veya çamur harç doldurulup içten ve dıştan ahşap çitlerle kaplanarak yapılan duvarlardan oluşan bir ahşap karkas yapı türü.

bağımsız bölüm (İng. condominium, individually owned residence in a multi-unit building):

Ana gayrimenkulden ayrı ve başlı başına kullanmaya elverişli olan ve Kat Mülkiyeti Kanunu hükümlerine göre bağımsız mülkiyete konu bölüm.

bağış yönetimi (İng. donation management):

Yapılacak aynı ve nakdi bağışların teşvik edilmesi, bu amaçla kampanyalar düzenlenmesi, kampanyaların yönlendirilmesi; bağışların toplanması, tasnif edilmesi, paketlenmesi, gerçek ihtiyaç sahiplerine ulaştırılması ve bağışçının bilgilendirilmesi gibi aşamalardan oluşan, afet öncesinde planlanması gereken faaliyetlerin tümü.

barınma (İng. sheltering):

Afet sonrası kısa ve uzun süreli barınma ihtiyacının karşılanması süreci.

basın sözcüsü (İng. spokesperson):

Afet yönetim merkezinin veya ilgili kurum ve kuruluşların afete ilişkin olarak yapacağı düzenli açıklamaları basın yayın aracılığı ile halka duyuran ve basın ile ilgili işleri düzenleyen özel eğitimli kişi.

basın toplantısı (İng. press conference):

Afet veya kriz durumunda topluma bilgi vermek amacıyla basın yayın mensuplarına belirli bir mekânda basın sözcüsü veya yetkili yöneticiler tarafından gerekli açıklamaların yapıldığı ve soruların cevaplandırıldığı toplantı.

başça çıkma yeteneği (İng. coping capability):

Kurum, kuruluş, işletmeler ve bireysel olarak var olan kaynakların, afet olayı veya sürecinin alışılmamış, normal olmayan ve zorlu koşulları süresince yapılacak çalışmalarda durumu iyileştirici yönde ve olumlu sonuçlara ulaşmak amacıyla kullanılabilme düzeyi. Afet öncesinde hazırlık aşamasında bu yeteneğin geliştirilmesiyle, doğal ve diğer tehlikelerin olumsuz etkilerine karşı koyma ve direnebilme gücü oluşturulur. Başça çıkma kapasitesi veya baş edebilme kapasitesi olarak da ifade edilmektedir.

Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezi (İng. Prime Ministry Disaster And Emergency Management Centre):

AFAD Başkanının başkanlığında, afet ve acil durumun boyutları, ihtiyaç duyulan tedbirlerin özellikleri ve acil durumun nitelikleri dikkate alınarak, asgari daire başkanı düzeyindeki yetkililerinin ve Başkanlık Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezi personelinin katılımıyla Başkanlıkça belirlenen yerde çalışmalarına başlayan ve gerektiğinde Başkanlığın bağlı olduğu Bakanın/Başbakan Yardımcısının onayı ile diğer kamu kurum ve kuruluşlarının temsilcilerinin de çalışmalara dahil edildiği merkez.

Başkanlık Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezi (İng. AFAD Presidency Disaster And Emergency Management Centre):

Yurt içinde ve yurt dışında meydana gelen afet ve acil durumlar ile ilgili olarak, hazırlık ve müdahale faaliyetlerinden, kamu kurum ve kuruluşları, afet ve acil durum yönetim merkezleri ve sivil toplum kuruluşları arasında, Başbakan adına koordinasyon ve iş birliğini sağlamak amacıyla AFAD personelinin oluşturulan ve 24 saat esasına göre çalışan merkez.

baz istasyonu (İng. base station):

Cep telefonlarıyla radyo sinyalleri aracılığıyla iletişim kurulmasını sağlayan bir mobil iletişim ağının her hücresindeki sabit alıcı-verici aygıtı.

beklenen en büyük deprem (İng. maximum expected earthquake):

Jeolojik ve sismolojik verilere dayanarak belirli bir deprem kaynak zonu içinde ve belirli bir sürede meydana gelme ihtimali olan en büyük deprem.

beklenen en şiddetli deprem (İng. maximum expected earthquake intensity):

Yapıların depreme dayanıklı olarak yapılabilmesi için tasarım hesapları yapılırken esas alınan gerçekleşebilir özelliği olan en şiddetli deprem. Deprem Yönetmeliği'nde bu deprem ?tasarım depremi? olarak adlandırılmaktadır.

bekletme havzası (İng. detention basin):

Taşkını önlemek için sel suyunu denetimli biçimde tutup bırakmaya yönelik olarak yapılmış havuz ya da depo.

bekletme merkezi (İng. holding centre):

Düzensiz durumdaki sığınmacı veya göçmenlerin, kabul eden ülkeye varır varmaz bekletildikleri tesis. Bu gibi kişiler, mülteci kamplarına veya geldikleri ülkeye geri gönderilmeden önce statüleri belirlenmektedir.

belediye (İng. municipality):

Mevcut yasaya göre her il ve ilçe merkezi ile nüfusu beş bini aşan yerleşmelerde, mahallî ve müşterek olan, ilgili kanunla belirlenmiş hizmetleri yerine getirmek amacıyla kurulmuş yerel yönetim birimi. Yasada ?Belde sakinlerinin mahallî ve müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak için kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan idari ve mali özerkliği sahip kamu tüzel kişisi.? olarak tanımlanmaktadır.

beton (İng. concrete):

Çimento, çakıl, kırma taş gibi iri agrega, kum gibi ince agrega ve suyun belirli oranlarda karıştırılmasıyla elde edilen yapı malzemesi. Betonlara değişik amaçlar için katkı maddeleri de ilave edilebilmektedir. Farklı dayanım gücünü ifade eden beton standartları vardır.

betonarme (İng. reinforced concrete):

Beton ve betonu güçlendirmek için beton içerisine konulan çelik çubuk, profil ve/veya liflerden oluşan karma yapı malzemesiyle elde edilen taşıyıcı sistem.

betonarme yapı (İng. reinforced concrete structure):

Temeller, kolonlar, kirişler, perdeler ve döşemeler gibi taşıyıcı sistem elemanları betonarme olan yapı türü.

bilgi sistemleri (İng. information systems):

Araştırma, planlama ve yönetimdeki karar verme yeteneklerini artırmak amacıyla çeşitli kaynaklardan gelen veya toplanan verileri işleyerek bilgi hâline çeviren ve bilgisayar ortamında erişime sunan sistemler.

bilgi teknolojisi (İng. information technology):

Bilgisayar ve iletişim imkânlarıyla, günümüz ihtiyaçlarını en hızlı, etkin ve güvenli bir şekilde karşılamak için, her türlü bilgiye erişme, işleme ve yönetme sürecinde kullanılan ileri teknoloji sistemlerinin tümü.

bilgilendirme (İng. dissemination of information):

Afetle ilgili inceleme ve araştırmalarla elde edilen veya öğrenilen haber, bilgi ve gerçeklerin bir bütünlük içinde halka açıklanması. Afet sonrasında meydana gelen olay, idarece yapılan ve yapılması planlanan işler, ayrıca halkın nasıl davranması gerektiği, halktan beklenen katkılar gibi konularda toplumun aydınlatılması eylemidir.

bilinçlendirme (İng. awareness building):

İnsanların alışkanlık ve davranış biçimlerini, belirli bir anlayış doğrultusunda değiştirmek amacıyla sürekli olarak yapılan eğitim ve bilgilendirme çalışmaları süreci.

bilgi sistemleri (İng. information systems):

Bilgi ve iletişim teknolojileri vasıtasıyla sağlanan her türlü hizmet, işlem, veri ve bunların sunumunda yer alan sistem veya sistemler.

Bin Yıl Kalkınma Hedefleri (İng. Millennium Development Goals):

Birleşmiş Milletler üyesi olan 192 ülke tarafından 2015'e kadar yerine getirilmesi planlanan ve Eylül 2000'de Birleşmiş Milletlerin New York Bin Yıl Zirvesinde resmîleştirilen sekiz hedef.1.Aşırı yoksulluğun ve açlığın yok edilmesi.2.Evrensel ilköğretimin sağlanması.3.Cinsiyet eşitliğinin teşvik edilmesi ve kadınların güçlendirilmesi.4.Çocuk ölüm oranının azaltılması.5.Anne sağlığının iyileştirilmesi.6.HIV/AIDS, sıtma ve diğer hastalıklarla mücadele edilmesi.7.Çevresel sürdürülebilirliğin sağlanması.8.Kalkınmaya yönelik küresel iş birliğinin geliştirilmesi.

bina (İng. building):

İnsanların oturma, çalışma, eğlenme, dinlenme, ibadet etme gibi çeşitli eylem ve işlevleri karşılamak amacıyla yapı elemanları kullanarak inşa ettikleri, üstü örtülü, kapalı ve içi kullanım amacına uygun tasarlanmış yapıların tümü. Binalar, ahşap, kerpiç, kâğır (yığma), betonarme, çelik gibi yapı malzemeleri kullanılarak inşa edilebilir.

bina alanı (İng. building area):

İmar Yönetmeliği'ne göre aydınlık ve çıkmalar dışta tutulmak üzere binanın arsa zemininde kapladığı alan.

bina göçmesi (İng. building collapse):

Binalarda taşıyıcı sistemlerinin büyük oranda kalıcı yer değiştirerek kısmen veya tamamen yıkılması ve çatının çökmesi durumu.İnsanların can ve mal güvenliği bakımından göçmüş durumdaki yapılara girmesine kesinlikle izin verilmez. Ayakta kalabilen yapıların ise yerel yönetimlerce ivedilikle göçertilip, tehlikesiz hâle getirilmesi işi, yasa gereğidir.

bina yönetmeliği (İng. building code):

İnsanların güvenliği ve refahını sağlamak ve binaların göçme ve hasar görmelerine karşı dayanımını arttırmak amacıyla yapının tasarım, malzeme ve insan açısından kontrolünü sağlamayı amaçlayan kural, mevzuat ve ilgili standartlarını belirleyen belgeler. Bina yönetmelikleri, hem teknik hem de fonksiyonel standartlardan oluşabilir.

 bireysel görüşme (İng. individual interview):

Afet ve acil durum yaşantılarının doğurduğu sıkıntıları ve travma sonrası ortaya çıkabilecek bazı psikolojik bozuklukları tanımlamaya veya çözümlenmeye yönelik olarak uzman psikologlar tarafından yapılan psikososyal destek amaçlı görüşme.

Birleşmiş Milletler Afetlerin Azaltılması Uluslararası Stratejisi (UNISDR) (İng. United Nations International Strategy For Disaster Reduction):

1990-1999 yılları arasındaki on yıl için Birleşmiş Milletler Genel Kurulunca kabul edilmiş olan "Doğal Afetlerin Azaltılması Uluslararası On Yılı"nın sona ermesinden sonra bu on yıl içinde gerçekleştirilen faaliyetlerin geliştirilmesi ve etkin olarak uygulanabilmesi için oluşturulan yeni uluslararası strateji. Stratejinin ana hedefi? Afetler ve Riskleri Azaltarak 21inci Yüzyılda Daha Güvenli Bir Dünya Oluşturmaktır.?

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) (İng. United Nations Refugee Agency -UNHCR):

Birleşmiş Milletler tarafından, dünya çapındaki mültecileri korumak için yapılan uluslararası hareketleri düzenlemek, liderlik etmek ve mülteci sorunlarını çözmekle yetkilendirilmiş birim.

biyolojik çeşitlilik (İng. biological diversity):

Bir bölgedeki genlerin, türlerin, ekosistemlerin ve ekolojik olayların oluşturduğu bir bütün.

biyolojik savunma (İng. biological defence):

Biyolojik harp maddeleri kullanılan saldırılara karşı savunma önlemleri saptanan veya icra etmede kullanılan yöntem, plan ve usul.

biyolojik tehlike (İng. biological hazard):

İnsanlar, hayvanlar ve bitkiler üzerinde her türlü hastalık yapıcı, zehirleyici veya ölümcül özellikleri bulunan canlı organizmaların, bu

organizmaların ürettiği biyolojik maddeler ve emniyetsiz laboratuvar prosedürleri gibi koşulların oluşturduğu tehditlerin tümü.

BMMYK tarafından tanınan mülteci (İng. refugee recognised by UNHCR):

1951 Mülteci Sözleşmesi'nden önce yürürlükte olan uluslararası belge hükümlerinde, tüzük ve ilgili BM Genel Kurul kararları kapsamında, BMMYK tarafından mülteci olarak tanınan kişi. Türkiye 1951 Sözleşmesi'ni coğrafi kısıtlama ile imzalamıştır. Bu kısıtlamaya göre, Avrupa ülkeleri dışından gelen sığınmacılara Türkiye'de mülteci statüsü tanınmamaktadır. Bunun yerine, Sözleşme hükümlerine göre mülteci statüsü taşıyan kişileri sığınmacı olarak tanımlamakta ve üçüncü bir ülkeye yerleştirilene kadar geçici koruma sağlamaktadır. 144 ülkenin taraf olduğu 1951 Sözleşmesi'ne bu kısıtlamayı getiren sadece 4 ülke mevcuttur: Kongo, Madagaskar, Monako ve Türkiye.

bodrum kat (İng. basement):

Bina türü yapıların zemin katının altında yer alan kat veya bu katların genel adı.

bofor rüzgâr skalası (İng. beafort scale):

Rüzgârların karada, denizde ve kıyıda varlıklar üzerinde yaptığı etkiye göre düzenlenmiş, 13 derecelik (0 ve 12 dâhil) uluslararası rüzgâr şiddet cetveli. Bu skalaya göre 0 derece havanın sakin, rüzgârın olmadığı ve denizin çarşaf gibi düz olduğu durumları tanımlarken, derecesi 12 olan rüzgârlar, kasırga olarak adlandırılır.

boğulma (İng. strangulation/drowning):

Bayılma ve bilinç kaybı sonucu dilin geriye kayması, nefes borusuna sıvı dolması, nefes borusuna yabancı cisim kaçması, asılma, akciğerlerin zedelenmesi, gazla zehirlenme, suda nefessiz kalma gibi nedenlerle vücuttaki dokulara yeterli oksijen gitmemesi sonucu dokularda bozulma meydana gelmesi durumu.

bomba imha (İng. bomb disposal):

Patlayıcı maddelerin uzman kişilerce, insanlara ve çevreye zarar vermeden özel teknik ve ekipman kullanarak etkisiz hâle getirilmesi veya patlatılması işlemi.

bomba tehdidi (İng. bomb threat):

Sabotaj veya soygun eylemlerinde belirli bir hedef veya amaca ulaşabilmek için patlayıcı madde yerleştirilerek yaratılan tehdit.

bombalı araç (İng. bomb-rigged vehicle):

Sabotaj amacıyla patlayıcı madde yüklenerek bomba hâline getirilmiş araç.

bombalı mektup (İng. letter bomb):

Zarfı açıldığında patlayacak şekilde hazırlanmış olan sabotaj amaçlı posta gönderisi. İçine patlayıcı yerine, hastalık yapıcı biyolojik veya kimyasal madde yerleştirilerek hazırlanmış mektuplar, terör oluşturmak amacıyla kullanılabilir.

bombalı paket (İng. parcel bomb):

Sarsıntı, uzaktan kumanda, elektronik veya zaman ayarlı düzeneklerle infilak edecek şekilde hazırlanmış, sabotaj veya terör amaçlı, içinde bomba bulunan paket.

böcek istilası (İng. insect invasion):

Zararlı böceklerin bir bölgede aşırı derecede artmasıyla veya bu böceklerin başka bir bölgeye taşınmasıyla ortaya çıkan istila. Bunların içinde en yaygın ve en zararlı olanı, belirli atmosferik koşullarda sayıları artan ve sürüler hâlinde başka bölgeleri etkileyen çekirgelere bağlı olarak ortaya çıkan afettir. Özellikle Kuzey Afrikada ve Arabistan Yarımadasında yaygın olarak bulunan çöl çekirgeleri, en çok tanınan ve biyolojik afete dönüşebilen olaylara neden olan çekirge türleridir. Vaktiyle bu afetin artmasından ötürü Osmanlı'da Çekirge Kanunu bile çıkarılmıştır.

bölge planı (İng. regional plan):

Mekânsal strateji niteliğinde ve sosyo-ekonomik gelişme eğilimlerini bölgesel olarak üst ölçekte belirleyen plan. Sektörel hedef ve politikaları, yerleşmelerin gelişme potansiyellerini, faaliyetlerin ve alt yapıların dağılımlarını belirleyen ve bölgeler arası gelişme farklılıklarını ortadan kaldırmayı amaçlayan planlardır. Kalkınma Bakanlığı, bölge planları hazırlığı ve koordinatörlüğü için kalkınma ajanslarını görevlendirmiştir.

bölgeleme (İng. zoning):

Şehir planlaması disiplininde yerleşimlerin işlevsel açıdan konut, ticaret, sanayi, yönetim vb. bölgelere ayrılarak planlanması sistemi.

bölgeleri haritası (İng. earthquake hazard zoning map):

Ülke genelinde, deprem kaynak zonlarında meydana gelebilecek en büyük depremler, bunların neden olabileceği kuvvetli yer hareketi ivme değerleri ve azalım ilişkileri esas alınarak hazırlanan, yapı tasarımındaki hesaplamalarda kullanılan, zonlanmış etkinlik dereceleri hâlinde deprem tehlikesini gösteren küçük ölçekli bölgeleme haritası.

bölgesel afet (İng. regional disaster):

Birden çok il, ilçe veya köyde hasar ve kayıplara yol açan ya da bir il, ilçe veya bölgenin fiziksel, ekonomik ve sosyal yapısını etkileyen büyük afet. Bu durumda Başbakanlık Afet ve Acil Durum Başkanlığına tek tek genel hayata etkililik kararı alınması yerine, afetten etkilenen tüm bölge için bölgesel afet kararı alınmakta ve bölgede evleri yıkılan veya hasar gören herkese, ilgili yönetmelikte belirlenmiş olan genel hayata etkililik koşulları dikkate alınmadan yardım edilmektedir.

bulaşıcı hastalık (İng. contagious disease):

Hastalık yapıcı (patojen) organizmaların sebep olduğu ve bireyden bireye ya da türden başka bir türe geçebilen hastalık.

buzlanma (İng. icing):

Hava sıcaklığının sıfır veya sıfır derecenin altına düşmesiyle, sıvı yüzeylerin donarak buz hâline gelmesi. Sıcaklığın 0 derece ila eksi 10 derece arasında olduğu yerlerde şeffaf buzlanma oluşur ve yol sathları gözle görülemeyen buzla örtülür. Kış aylarında buzlanma, yolları güvensiz hâle getiren ve ulaşımı büyük ölçüde aksatan etkenlerin başında gelmektedir.

buzlanmanın giderilmesi (İng. deicing - anti-icing):

İçerdiği kimyasal bileşenlerden dolayı püskürtüldüğü yüzeylerde buzlanmanın engellenmesi işlemi. Kar yağışı başlamadan önce, yollarda, köprü ve viyadüklerde kaya tuzu gibi donma noktasını düşürücü kimyasal maddeler kullanılarak buzlanmanın önlenmesine çalışılır. Bu yüzeylerde 2,5 cm ve daha fazla kar toplandıktan sonra yapılan işlem ise buzlanmanın giderilmesi

işlemdir. Ayrıca, araçların yolda kaymalarını önlemek için bazı yerlerde kum, mıcır, cüruf gibi maddeler de kullanılmaktadır. Uçakların dış yüzeyi de aşırı soğuklarda buzlanmayı karşı ?glikol? bileşimli sıvıyla yıkanmaktadır.

bütünleşik afet yönetimi (İng. integrated disaster management):

Afetlerle baş edebilen, dayanıklı ve dirençli bir toplum oluşturmak için tüm tehlikeleri dikkate alan, afet yönetiminin önleme, zarar azaltma, hazırlık, müdahale ve iyileştirme aşamalarında yapılması gereken çalışmalar ve alınması gereken önlemleri, toplumun tüm güç ve kaynaklarını kullanarak gerçekleştirebilen bir yönetim süreci; entegre afet yönetimi.

C düzeyi kıyafet (İng. level C protective suit):

Tehlikeli maddenin tespit edildiği durumlarda kullanılan, A ve B düzeyi koruyucu kıyafetlere göre daha az koruma fakat uzun süreli operasyonlarda kolay hareket etme olanağı sağlayan koruyucu kıyafet.

canlı bomba (İng. suicide bomber):

Terör veya sabotaj amacıyla üzerlerine patlayıcı maddeler yerleştirilen canlıların (insan veya hayvan) potansiyel bomba hâline gelmesi; intihar saldırısı.

cep telefonu (İng. mobile phone):

Kişinin yanında taşıyabildiği kablosuz telefon, mobil telefon. Afet anında gereksiz yere kullanılmaması tavsiye edilir.

ceset torbası (İng. body bag):

Kaza veya afetlerde hayatını kaybeden kişilerin taşınması amacıyla kullanılan hijyenik özellikte plastik torba.

cinsiyet ayrımı (İng. gender discrimination):

Kadın ve erkeklerin sahip olduğu haklar arasındaki farklılık. Kadın haklarının erkeklerle aynı düzeyde olmamasından kaynaklanan ayrımcılık durumu, afetlerden etkilenen toplumdaki psikososyal sorunları daha da ağırlaştırmaktadır.

cisim dalgası (İng. body wave):

Yerin içi boyunca sadece dalga ilerleme yönüne paralel ve/veya dik yayılan, kayıçtıya ilk önce varan birincil ve ikincil (P ve S dalgaları) yüksek hızlı sismik dalgalar. Sismik hareketlere bağlı olarak yer kürede oluşan elastik dalgalar.

coğrafi bilgi sistemi (CBS) (İng. geographic information system, GIS):

Belli bir konumu ve biçimi olan nesnelere (coğrafi varlıklara) ait grafik ve grafik olmayan bilgilerin toplanması, depolanması, işlenmesi, analizi ve gösterimine yönelik araçlar sunan; donanım, yazılım ve işlem bileşenlerini bütünleşik olarak içeren bilgi sistemi. İlişkisel veri tabanlarını kullanarak alansal yorumlamalar yapmaya ve harita bazlı çıktılar almaya imkân veren coğrafi bilgi sistemleri, özellikle afet tehlikesi ve riskinin belirlenmesi ve karşı önlemler alınması gibi konularda yaygın bir şekilde kullanılmaktadır.

coğrafi veri (İng. geographic data):

Bir koordinat sisteminde tanımlanan ve bu konumla doğrudan veya dolaylı olarak ilişkilendirilen bilgi.

çağrı işareti (kodu) (İng. calling code):

Telsiz haberleşmelerinde kişi ve istasyonlar için önceden verilen ve diğer kullanıcılara duyurulan isim olarak kullanılacak kimliklendirme.

çalı demetli teras (İng. bush terrace):

Meyilli, rüzgâr erozyonuna duyarlı, ince kumlu yapıdaki yamaçların stabilizasyonunda kullanılan erozyondan korumaya yönelik yapılan set.

çalışana psikososyal destek (İng. psychosocial support to relief team):

Yardım çalışanlarına yapılan psikososyal destek çalışmalarını, yardım hizmetleri sırasında kullanılacak bilgilerin, broşürler, toplantılar ve benzeri etkinliklerle yardım çalışanlarına iletilmesi, paylaşım ve destek toplantıları düzenlenmesi; çalışanları etkileyen olumsuz faktörlerin belirlenmesi ve bu faktörlerin etkilerinin azaltılması yönünde girişimlerde bulunulması gibi faaliyetlerin tümü. Yardım çalışanlarının, çalışmalarını yürütürken etkilenen kişilerle kurdukları iletişimden, kime, hangi yardımı, ne şekilde yapacağı noktasına kadar gelen süreçte uygun şekilde bilgilendirilmesi ve desteklenmesi de bu psikososyal müdahalenin bir parçası olmaktadır.

çamur ve moloz akması/akıntısı (İng. debris flow/mudflow):

Kurak ve yarı kurak bölgelerde kuru dere yataklarındaki ince, iri taneli ve gevşek birikintilerin şiddetli yağışlar sırasında sel sularıyla karışarak yamaçtan hızla akması. Çamur seli olarak da adlandırılan bu olaylara çöküntü havzalarında rastlanmaktadır. Ülkemizde 1995 yılında Isparta'nın Senirkent ilçesinde Büyük Menderes havzasında meydana gelen çamur akması afetinde 74 kişi hayatını kaybetmiştir.

çekileme etkisi (İng. pounding effect):

Bitişik durumda olan binaların kat adetlerinin veya döşeme seviyelerinin farklı olması durumunda deprem anında çarpışma nedeniyle ortaya çıkabilecek durum.

çelik yapı (İng. steel structure):

Yük taşıma kapasitesine sahip çelik profillerin bir birlerine perçin, bulon ve çeşitli kaynak tipleriyle doğrudan veya ek çelik elemanlar ile birleştirilerek oluşturulan çok parçalı yapı sistemi.

çevre (İng. environment):

Canlıların yaşamsal ilişkilerini sürdürdükleri ve karşılıklı olarak etkileşim içinde buldukları biyolojik, fiziksel, sosyal, ekonomik ve kültürel ortam.

çevre bozulması (İng. environmental degradation):

İnsan faaliyetleri ve davranışları ile bazen de doğa kaynaklı afetlerle birlikte gelişerek mevcut temel doğal kaynaklara zarar veren veya doğal süreçleri tersine çeviren oluşum. Potansiyel etkileri çok çeşitli olmakla birlikte, doğa kaynaklı afetlerin meydana geliş sıklığını ve şiddetini etkileyerek genelde zarar görülebilirliğin artmasına sebep olur. Toprak verimsizliği, ormansızlaşma, çölleşme, kırsal arazi yangınları, biyolojik çeşitliliğin yok olması; su, toprak, hava kirliliği, iklim değişimi; deniz seviyesi yükselmesi, atmosferde ozon seyrelmesi gibi bozulmalar örnek verilebilir.

çevre düzeni planı (İng. environmental management plan):

Doğal kaynakların akılcı kullanımını sağlamak amacıyla kalkınma planları ve varsa bölge planları temel alınarak yapılan, korunması gereken alanlarla, tarım, sanayi, konut, ulaşım, turizm vb. arazi kullanım kararlarını, politika ve stratejilerini belirleyen üst ölçekli bir fiziki plan. Sürdürülebilir ve dengeli kalkınma amacına uygun olarak ekonomik gelişme ile ekolojik kararların birlikte düşünülmesine imkân veren, ölçekleri 1/25000, 1/50000 veya 1/100000 olabilen, plan notları ve plan açıklama raporuyla beraber bir bütünlük arz eden planlardır. Yasada Ülke ve bölge plan kararlarına uygun olarak konut, sanayi, tarım, turizm, ulaşım gibi yerleşme ve arazi kullanılması kararlarını belirleyen plan; Mekansal Planlama Yönetmeliğinde ise ?Varsa mekânsal strateji planlarının hedef ve strateji kararlarına uygun olarak orman, akarsu, göl ve tarım arazileri gibi temel coğrafi verilerin gösterildiği, kentsel ve kırsal yerleşim, gelişme alanları, sanayi, tarım, turizm, ulaşım, enerji gibi sektörlerle ilişkin genel arazi kullanım kararlarını belirleyen, yerleşme ve sektörler arasında ilişkiler ile koruma-kullanma dengesini sağlayan 1/50000 veya 1/100000 ölçekteki haritalar üzerinde ölçeğine uygun gösterim kullanılarak bölge, havza veya il düzeyinde hazırlanabilen, plan notları ve raporuyla bir bütün olarak yapılan plan? olarak tanımlanmaktadır.

çevre kirliliği (İng. environmental pollution):

Doğal çevrede meydana gelen ve canlıların sağlığını, çevresel değerleri ve ekolojik dengeyi bozabilecek her türlü olumsuz etki.

çevre koruma alanları (İng. environmental protection areas):

Ulusal mevzuat veya taraf olduğumuz uluslararası sözleşmeler gereğince koruma altına alınan alanlarla, ekolojik değeri olduğu için koruma altına alınmış alanların tümü.

çevre koruması (İng. environmental protection):

Çevresel değerlerin ve ekolojik dengenin tahribini, bozulmasını ve yok olmasını önlemeye, mevcut bozulmaları gidermeye, çevreyi iyileştirmeye ve geliştirmeye, çevre kirliliğini önlemeye yönelik çalışmaların tümü.

çevre yönetimi (İng. environmental management):

Doğal ve yapay çevre unsurlarının sürdürülebilir kullanımı ve gelişimini sağlamak üzere yerel, bölgesel, ulusal ve küresel düzeyde belirlenen politika ve stratejilerin uygulanması süreci. Bunu sağlamak için idari, teknik, hukuki, politik, ekonomik, mali, sosyal ve kültürel araçlar kullanılır.

çevresel etki değerlendirme raporu (ÇED Raporu) (İng. environmental impact assessment report):

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından, 03.10.2013 tarih ve 28784 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği'nde belirtilen tanıma göre Bakanlıkça çevresel etki değerlendirme gereklidir kararı verilen bir proje için belirlenen özel formata göre hazırlanacak rapor.

çevresel etki değerlendirmesi (ÇED) (İng. environmental impact assessment):

Çevre Kanunu'na göre gerçekleştirilmesi planlanan projelerin çevreye olabilecek olumlu ve olumsuz etkilerinin belirlenmesinde, olumsuz yöndeki etkilerin önlenmesi ya da çevreye zarar vermeyecek ölçüde en aza indirilmesi için alınacak önlemlerin, seçilen yer ile teknoloji alternatiflerinin belirlenerek değerlendirilmesinde ve projelerin uygulanmasının izlenmesi ve kontrolünde sürdürülecek çalışmaların tümü.

çevresel risk (İng. environmental risk):

Ekosistemde yaşanacak değişimlerin yaşamı olumsuz etkileme olasılığı.

çığ / çığ düşmesi (İng. avalanche):

Dağ yamaçları gibi eğimli yüzeylerde biriken büyük kar kütlelerinin kendiliğinden veya tetikleyici bir etki sonucunda dengenin bozulması nedeniyle, aniden ve büyük bir hızla harekete geçip yamaç eğimi yönünde gösterdiği akma hareketi.

çığ uyarısı (İng. avalanche warning):

Çığ düşmesi olasılığının yüksek olduğu yerlerde çığ tehlikesi ve riski konusunda halka, dağcılara, kayakçılara ve görevlilere, çeşitli iletişim araçları ile duyuru yapılması.

çığ yönetimi (İng. avalanche management):

Yasal düzenlemesi olan, tehlike ve risk haritaları yapan, turizm tesisleri, binalar, trafik altyapıları çığ tehlikesi olan alanlara yapılmasını engelleyen veya tedbirler alan, daha önce çığ meydana gelen alanlarda kontrol ve yapısal önlemler, erken uyarı, izleme gerektiren risk yönetim süreci.

çoklu tehlike yaklaşımı (İng. multi hazard approach):

Tek bir tehlikeye takılıp kalınmadan, afetlere neden olabilecek ikincil tehlikelerin de ele alınıp değerlendirilmesine yönelik rasyonel yaklaşımların tamamı.

çök-kapan-tutun (İng. drop-cover-hold):

Kapalı mekânlarda deprem sırasındaki davranış biçiminin esasını ifade eden hedef küçülterek depremin etkilerinden korunma davranışı ve sloganı.

çökme (İng. collapse):

Yer altı boşluğu üzerinde uzanan örtü malzemesinin, aşağıya doğru düşey yönde yer değiştirmesi ve yer kabuğunun bir kısmının çökmesi durumu.

çöküntü depremler (İng. collapsed earthquake):

Yer altındaki boşlukların, kömür ocaklarında galerilerin, tuz ve jipsli arazilerde erime sonucu oluşan boşlukların tavan blokunun çökmesi sonucu oluşan küçük depremler.

çölleşme (İng. desertification):

Kurak, yarı kurak ve az yağış alan bölgelerde iklim değişiklikleri, insan faaliyetleri, doğal etmenler gibi faktörlerden kaynaklanan verimli toprak kalitesinin bozulması. Toprağın aşırı kullanımı, aşırı otlatma, hatalı sulama yöntemleri, ormanların tahribi ve ekolojik dengenin bozulmasıyla meydana gelen iklim değişiklikleri, çölleşmeye neden olan etmenlerin başında gelmektedir.

D düzeyi koruyucu kıyafet (İng. level D protective suit):

Tehlikeli maddenin cilde bulaşma olasılığının bulunmadığı durumlarda kullanılan, en az seviyede koruma sağlayan koruyucu kıyafet.

dağınık yerleşim (İng. dispersed settlement):

Doğa kaynaklı afetlerden doğrudan etkilenen topluluklardaki bireylerin, coğrafi koşullar ve sosyokültürel nedenlerle yıkılmış ya da hasar görmüş olsa da, hemen her zaman evlerinin eski yerinde veya yakınlarında kalmak istemelerinden dolayı, oldukları yerde hizmet alabilmelerini sağlayan yerleşim biçimi. Bu durumda afetzedelere yakınlarının yanında veya hasar gören konutlarının yakınında barınma üniteleri tesis edilir. Afetzedeler, yerelde var olan kaynaklardan su, temizlik, gıda, pişirme ve diğer ihtiyaçlarını karşılar.

dağıtım (İng. distribution):

Afet sonrasında, afetten etkilenen bir gruba yardım malzemelerinin ulaştırılması.

dekontaminasyon (İng. decontamination):

bk. arındırma.

denetçi mimar ve mühendis (İng. supervising engineer or architect):

İlgili mühendis ve mimar meslek odalarına üyeliği devam eden ve Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından denetçi belgesi verilmiş mühendis ve mimar.

deniz kazası (İng. sea accident/shipwreck):

Deniz araçlarını ve/veya kişileri tehlikeye sokan; kıyıya, açık deniz yapılarına veya çevreye ciddi zarar vermeye sonuçlanabilecek olay. 31.12.2005 tarih 26040 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan "Deniz Kazalarının İncelenmesine İlişkin Yönetmelik" e göre deniz kazası, "Gemide olan bir olaydan kaynaklanan ve/veya bir gemi ile ilişkili olarak; ölüm veya ölüm tehlikesi bulunan, tam/kısmi uzuv kaybı ile sonuçlanan yaralanmalar; insan kaybı; geminin batması veya terk edilmesi yahut kayıp sayılması; gemide maddi hasar meydana gelmesi; geminin çatışmaya uğraması, geminin karaya oturması; gemi veya gemilerden kaynaklı çevresel zarar oluşması gibi sonuçların bir veya birden fazlasını meydana getiren olay" dir.

deniz seddi (İng. seawall):

Sahili koruyan ve iç kısımlara yönelik taşkınları önleyen, sahil şeridindeki sağlam duvar.

deniz seviyesi ölçümü (İng. sea level measurement):

Herhangi bir zamandaki deniz seviyesinin karadaki sabit bir noktaya göre belirlenmesi.

deniz yükselmesi (İng. sea level surge):

Deniz seviyesinin geçici veya sürekli olarak yükselmesi. Ay'ın devrinsel hareketleri, atmosfer basıncı değişimi ve şiddetli rüzgâr gibi meteorolojik faktörler, büyük tektonik hareketlerle oluşan deprem, kıyı çökmesi, heyelan, küresel ısınma ve buzul erimeleri gibi nedenlerle olmaktadır. Geçen yüz yıllık sürede ortalama deniz seviyesinin 10-15 cm yükseldiği hesaplanmaktadır.

denizde kurtarma (İng. sea rescue):

denizde kurtarma (İng. sea rescue) Hem antlaşmalarda hem de uluslararası teamül hukukunda yerleşik bir kural gereği, denizde tehlike altındaki kişileri kurtarma görevi. Kurtarılan kişilerin sınırlarına ulaştığı bir devlet bu kişilerin gemiden indirilmesini reddedebilir ve gemi kaptanından bu kişilerin yetki alanı dışına çıkarılmasını talep edebilir veya gemiden indirilmelerini yerleştirme, bakım ve idame işlemlerinin geminin kayıtlı olduğu devlet veya diğer devletler veya uluslararası örgütler tarafından garanti edilmesi şartına bağlayabilir.

depersonalizasyon (İng. depersonalization):

bk. kendine yabancılaşma.

deprem (İng. earthquake):

Tektonik kuvvetlerin veya volkan faaliyetlerinin etkisiyle yer kabuğunun kırılması sonucunda ortaya çıkan enerjinin sismik dalgalar hâlinde yayılarak geçtikleri ortamları ve yeryüzünü kuvvetle sarsması olayı.

Deprem Bölgelerinde Yapılacak Binalar Hakkında Yönetmelik (İng. Earthquake Resistant Design Code):

Türkiye Deprem Bölgeleri haritasıyla belirlenmiş tehlike bölgelerinde yapılacak bina türü yapıların, depreme dayanıklı olarak inşa edilebilmesi için gereken hesap esasları ile yapım kurallarını, binaların önem derecesi ve yerel zemin koşullarını da dikkate alarak belirleyen yönetmelik.

deprem dalgası (İng. seismic wave):

bk. elastik dalga.

Deprem Danışma Kurulu (DDK) (İng. Earthquake Advisory Board):

Depremden korunmak, deprem zararlarını azaltmak, deprem sonrası yapılacak faaliyetler hakkında öneriler sunmak ve depreme ilgili araştırmalar için politikaları ve öncelikleri belirlemek amacıyla AFAD Başkanının başkanlığında, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı temsilcisi, Boğaziçi Üniversitesi Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü Müdürü, Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürü, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu Başkanı, Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkanı, deprem konusunda çalışmaları bulunan ve Yükseköğretim Kurulu tarafından bildirilecek en az on üniversite öğretim üyesi arasından Başkan tarafından belirlenecek beş üye ile akredite edilmiş ilgili sivil toplum kuruluşlarından Başkan tarafından belirlenecek üç üyeyi kapsayan 5902 sayılı Kanun ile oluşturulan kurul.

deprem fırtınası (İng. earthquake swarm):

Sınırlı bir alan ve belli bir sürede çok sayıda deprem meydana gelmesi. Büyüklükleri yani magnitüd değerleri birbirine çok yakın olduğundan ana şok veya artçı deprem olarak adlandırılmayan bir seri depremi kapsar.

deprem habercisi (İng. earthquake precursor):

Deprem öncesinde, kaynak zonlarında ölçülen veya gözlenen arz manyetik ve elektrik alanlarındaki değişimler, yer kabuğundaki farklılaşmalar, yeraltı su seviyesindeki ve suların asal gaz yoğunlaşmasındaki, depremsellikteki değişimler gibi fiziksel parametrelere verilen genel ad. Deprem oluşumuyla ilişkileri, matematiksel temele dayanan bilimsel çalışmalara konu olmaktadır.

deprem ivmesi (İng. earthquake acceleration):

Deprem yer hareketi hızının birim zamandaki değişim değeri. Birimi ?gal? olan ivme değeri, deprem mühendisliğinde, yerçekimi ivmesi g'nin yüzdesi olarak ifade edilir.

deprem kaydı (İng. seismogram):

Depremlerin, nükleer patlamaların vb olayların yeryüzünde yol açtığı sarsıntıları kaydeden aracın (sismograf) yaptığı kayıt, sismogram.

deprem kaynak zonu (İng. seismic source zone):

Değişik yön ve doğrultuda birden çok diri fay veya fay parçalarından oluşan ve her noktasında hasar yapacak bir deprem meydana getirme olasılığının eşit olduğu kabul edilerek sınırlandırılmış bölgelerin her birine verilen ad.

deprem kestirimi (İng. earthquake prediction):

Gelecekte olabilecek bir depremin yeri, zamanı ve büyüklüğünün bilimsel olarak kabul gören çok disiplinli yaklaşım ve yöntemler kullanılarak büyük bir doğrulukla belirlenmesine yönelik çalışma.

deprem kuşağı (İng. seismic belt, earthquake belt):

Tektonik levha (plaka) sınırlarında oluşan ve bu sınırlar boyunca büyük depremlerin meydana geldiği küresel ölçekteki zonlara verilen ad. Ülkemizin de içinde bulunduğu Alp-Himalaya deprem kuşağı, Akdeniz'den başlayıp Hindistan'a kadar uzanmaktadır.

deprem master planı (İng. earthquake master plan):

Yerleşim alanlarının stratejik planlarıyla bütünleşik, deprem zararlarını azaltmayı hedefleyen, deprem afeti olayının öncesi, anı ve sonrasında yapılacak çalışmaları ve alınacak önlemleri içeren, yaşam kalitesi artırılmış bir toplum oluşturma yönünde ilerleyen dinamik ve katılımcı bir planlama süreci.

deprem merkez üssü (İng. epicentre):

Deprem odak noktasının yeryüzündeki iz düşümü. Genel olarak depremin en kuvvetli hissedildiği ve en çok hasar yaptığı bölge içinde veya hemen yakınındadır.

deprem mühendisliği (İng. earthquake engineering):

Deprem riskinin belirlenmesi ve depreme dayanıklı yapı yapılmasını amaçlayan çok disiplinli mühendislik dalı.

deprem müzesi (İng. earthquake museum):

bk. afet müzesi.

deprem odak derinliği (İng. focal depth):

Depremde enerjinin açığa çıktığı noktanın yeryüzünden en kısa uzaklığı. Depremler odak derinliklerine göre sınıflandırılabilir. Bu sınıflandırma tektonik depremler için geçerlidir. Yerin 0-60 km derinliğinde olan depremler sığ depremler, yerin 60-300 km derinliklerinde olan depremler orta derinlikte olan depremler ve yerin 300 km'den fazla derinliğinde olan depremler ise derin depremler olarak tanımlanır. Türkiyede olan depremler; genellikle sığ depremlerdir ve derinlikleri 0-60 km arasındadır.

deprem odak noktası (İng. hypocentre):

Yerküre içinde, depreme neden olan kırılmanın başladığı ve enerjinin açığa çıktığı yer. İç merkez olarak da adlandırılmaktadır. Aslında deprem odak noktası, bir nokta değil bir bölgedir.

deprem riski (İng. earthquake risk):

Deprem tehlikesinin gerçekleşmesi durumunda, fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıpların meydana gelme olasılığı. Bu çalışmaların temelini sismik tehlike analizleri oluşturur.

deprem sismolojisi (İng. earthquake seismology):

Deprem sonucu olan sismik dalgalarla yerin yapısını çözmeye çalışan sismoloji alanı.

deprem şiddeti (İng. seismic intensity):

Depremlerin insanlar, çevre, yapılar ve doğa üzerinde meydana getirdiği etkiler, hasarlar veya değişimlerin gözleme dayalı olarak derecelendirilmesi. Şiddet yalnızca depremin büyüklüğüne değil, merkez üssünden uzaklığa ve o yerin yerel zemin yapısına da bağlıdır. Depremin şiddeti tek bir yapı veya yapı gurubu üzerindeki etkiyi değil, bir yerleşmedeki farklı yapı türlerinde meydana gelen toplam hasarları göstermektedir. Uzun süreli gözlemler sonucunda hazırlanmış ve uluslararası alanda kabul görmüş şiddet cetvelleri bulunmaktadır. Deprem şiddetini 12 derece üzerinden tanımlayan ve ülkemizde de kullanılan bu cetveller arasında Medvedev Sponheuer-Karnik (MSK), Değiştirilmiş Mercalli şiddeti (MMI) ve Avrupa Makro sismik şiddet cetveli (EMS) sayılabilir.

deprem tahmini (İng. earthquake forecasting):

Belirli bir bölgede, belirli büyüklükteki bir depremin öngörülen belirli bir zaman içerisinde meydana gelme olasılığının bilimsel olarak kabul gören yaklaşım ve yöntemlerle tahmin edilmesi süreci.

deprem tehlikesi (İng. earthquake hazard):

Hasar ve can kaybı yaratabilecek büyüklükte bir depremden kaynaklanan yer hareketinin belirli bir yerde ve belirli bir zaman aralığında oluşma ihtimali.

deprem tehlikesi haritası (İng. earthquake hazard map):

bk. deprem bölgeleri haritası.

deprem yalıtımı (İng. earthquake isolation):

Yapıların muhtelif taşıyıcı elemanlarına yerleştirilen ileri teknoloji ürünle elemanlar ile depremlerin yapılar üzerindeki yıkıcı etkilerinin azaltılması.

depremin büyüklüğü (İng. magnitude of earthquake):

Depremin ortaya çıkardığı toplam enerjisi karakterize eden, aletsel ölçüm ve hesaplama sonucunda bulunan değer. İlk olarak 1936 yılında Richter tarafından tanımlandığı için bu adla anılır. Farklı sismik dalga verilerini ve belirli kriterleri kullanarak çeşitli deprem magnitudü hesaplama yöntem ve formülleri geliştirilmiştir. Md, Ms, Ml, Mb, Mw şeklindeki kısaltmalarla ifade edilirler. Sismolojide en çok kullanılan büyüklük değerleri, cisim dalgası fazından hesaplanan Mb, yüzey dalgasından hesaplanan Ms ve dalga şekilleri modellemesinden hesaplanan Mw değerleridir.

depremin enerjisi (İng. earthquake energy):

bk. sismik enerji.

depremin süresi (İng. earthquake duration):

Yapılar üzerinde hasara yol açan kuvvetli yer hareketinin devam ettiği süre. Kuvvetli yer hareketini kaydeden ivme kayıtları kullanılarak elde edilir.

depremlerin önceden bilinmesi (İng. earthquake prediction):

bk. deprem kestirimi.

depremsellik / sismisite (İng. seismicity):

Depremlerin zaman ve mekân içindeki oluşum miktarı ve sıklığı.

depresyon (İng. depression):

Kişinin duygu, düşünce ve davranışlarını olumsuz olarak etkileyen, yaşamını ve fiziksel sağlığını bozan bir duygu durum bozukluğu, çökkünlük; ruhsal çöküntü.

derealizasyon (İng. derealisation):

Kişinin dış dünya algısında ya da yaşantısında garip ya da gerçek dışı (kişilerin yabancı ya da mekanik görülmesi gibi) olacak şekilde değişiklik, çevreye yabancılaşma.

destek iller (İng. supporting provinces/cities):

Afet bölgesine destek olmak üzere AFAD tarafından belirlenen il grupları. Destek iller, iki grupta tanımlanmıştır. ?1. grup destek iller?, seviye etki derecesine göre kendi hizmet grupları ile birlikte afet bölgesine destek olacak bölge ve komşu illerden oluşturulan il gruplarıdır. ?2. grup destek iller? ise seviye etki derecesine göre kendi hizmet grupları ile birlikte afet bölgesine destek olacak ve gerektiğinde hizmet gruplarının desteğini bizzat devam ettirecek illerden oluşturulan il gruplarıdır.

deterministik (İng. deterministic):

Belli bir matematik hesaplama yöntemine dayalı, kesin sonuca ulaşan (tahmini veya olasılığa dayalı olmayan, belirsizlik içermeyen) modelleme türü.

devlet destekli tarım sigortası (İng. state supported agriculture insurance):

Kapsama alınan bitkiler, bitkisel ürünler ve seralar ile tarımsal yapılar ve çiftlik hayvanları için, afetler dâhil çeşitli tehlikelerin neden olacağı zararları teminat altına alan sigorta. Ülkemizde bu sigortalar için devlet tarafından prim desteği verilmektedir.

devletlerce tanınan mülteciler (İng. refugees recognised by state):

1951'de imzalanan Mültecilerin Hukuki Durumlarına Dair Sözleşme'nin 1a maddesinde belirtilen ölçütler kapsamında devletler tarafından mülteci olarak tanınan ve sözleşme kapsamında çeşitli haklara sahip kişiler.

dezenfeksiyon (İng. disinfection):

Hastalık yapıcı organizmaların yok edilmesi ya da etkisiz hale getirilmesi için cansız nesnelere uygulanan işlem.

dış merkez (İng. epicenter):

bk. deprem merkez üssü.

dış yardım (İng. foreign aid):

Türkiye Cumhuriyeti tarafından yabancı ülkelere, uluslararası yardım konsorsiyumlarına, yabancı sivil toplum kuruluşlarına, özel hukuk tüzel kişileri ve gerçek kişilere yapılacak hizmetler dâhil her türlü yardım ile uluslararası ve bölgesel kuruluşlara yardım faaliyetlerinde kullanılmak üzere yapılan veya üyelikten kaynaklanan katkı payları, aidat ve sair ödemelerin tümü.

dilatasyon (İng. dilatation):

Deprem, genleşme, farklı oturma gibi hareketlerin yapılardaki etkisini karşılayabilmek için yapıdaki farklı bloklar arasında bırakılan boşluğa verilen ad.

diplomatik sığınma (İng. diplomatic asylum):

Devletlerin sınırları dışında, kendilerine yargı muafiyeti sağlanan yerlerde, kendisine zulmeden bir otoriteye karşı koruma talep eden bireylere sağladıkları koruma. Diplomatik sığınma, diplomatik misyon ve misyon başkanlarının özel malikanelerinde, savaş gemilerinde ya da savaş uçaklarında sağlanabilir.

dirençlilik (İng. resilience):

Bir birey veya topluluğun tehlikeli bir oluşumun etkilerini, zamanında ve etkili olarak tahmin etme, öngörme, önleme, azaltma ve iyileştirme kapasitesi.

dissosiasyon /çözülme (İng. dissociation):

Çoğu kez bütünlüğü bilincin, bellek, kimlik ya da çevrenin algılanması işlevlerinde ortaya çıkan bozulma. Bozukluk ani ya da yavaş, geçici ya da kronik olabilir.

doğa kaynaklı afet (İng. natural disaster):

Deprem, sel, heyelan, çığ, kuraklık, fırtına, dolu, hortum, kuraklık, göktaşı düşmesi v.b. gibi oluşumu engellenemeyen jeolojik, meteorolojik, hidrolojik, klimatolojik, biyolojik ve kaynağı dünya dışında olan tehlikelerden kaynaklanan doğa olaylarının sonuçlarına verilen genel ad.

doğal afet (İng. natural disaster):

bk. doğa kaynaklı afet.

doğal afet mikro sigortası (İng. natural disaster micro insurance):

Mikro finans kavramı ve uygulamasından sonra ortaya çıkan ve sigorta hizmetlerinin düşük gelir grubundaki bireyler ve işletmelere ulaştırılmasını amaçlayan bir yöntemle doğa kaynaklı afet risklerini teminat altına alan sigorta türü. Mikro sigortalar, genellikle toplumsal bir dernek, vakıf, proje, risk havuzu uygulaması gibi dayanışma unsurları ile iş birliği içinde verildiğinden, ilgili bazı masrafları başkalarıyla paylaşılabilir.

Doğal Afet Sigortaları Kurumu (DASK) (İng. The Turkish Catastrophe Insurance Pool):

Zorunlu deprem sigortası teminatı sunmak amacıyla 27 Eylül 2000 tarihinde 587 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kurulmuş, Mayıs 2012'de 6305 sayılı Kanun hâline dönüştürülmüş, kâr amacı gütmeyen kamu kurumu. Yedi kişilik bir yönetim kurulu dışında herhangi bir teşkilatı yoktur. Faaliyetlerini dışarıdan hizmet satın almak yoluyla diğer sigorta şirketleri üzerinden yürütmektedir.

Kısaca "DASK" olarak adlandırılmaktadır.

doğal afet sigortası (İng. natural disaster insurance):

Doğa kaynaklı afetler nedeniyle yapı ve altyapılarda, sınai, ticari, tarım ürünlerinde meydana gelen hasar, zarar ve kayıpları maliklerine karşı teminat altına alan ve zararların tazminini öngören sigorta sistemi. Türkiye'de yalnızca belediye hudutları ve mücavir alan sınırları içindeki konut türü yapılar, deprem hasarlarına karşı zorunlu olarak Doğal Afet Sigortaları Kurumu tarafından sigorta edilmektedir. Ayrıca, yasaya göre doğa kaynaklı afetlere karşı Tarım Sigortaları sistemi de uygulanmaya başlanmıştır. Tarım sigortaları kapsamında bitkisel ürün, kümes hayvanları, sera ürünleri, büyük ve küçükbaş hayvanlar için de sigortalama yapılmaktadır.

dolaşım hâlindeki mülteciler (İng. refugees in orbit):

Zulüm görebilecekleri bir ülkeye doğrudan geri gönderilmemesine rağmen, sığınma hakkı verilmeyen veya başvurusunu incelemeye istekli bir devlet bulunamayan ve sığınma amacıyla ülkeler arasında dolaştırılan mülteciler.

dolgu duvar (İng. infilled wall):

Betonarme yapılarda çeşitli mekânları birbirinden ayırmak amacıyla delikli tuğladan üretilen, taşıyıcı sisteme dâhil olmayan, ancak betonarme çerçeveler arasında bulunduğu yapının deprem davranışı üzerinde önemli etkileri bulunan eleman.

dolgu zemin (İng. filled ground):

Deniz ve göl kıyıları ile diğer gerek duyulan yerlerin kaya ve toprak gibi malzeme ile doldurularak elde edilen zemin.

dolu (İng. hail):

Yağmur damlalarının donması ile oluşan küçük buz parçacığı.

dolu fırtınası (İng. hailstorm):

Çapları 5 ila 50 mm, bazı durumlarda çok daha büyük küresel veya düzensiz buz parçacıklarının (dolu taşları) şiddetli rüzgârla birlikte yağması.

don (İng. frost):

Yer ve yere yakın seviyelerdeki hava sıcaklığının donma seviyesinin altında olduğu durumlarda, hava içindeki su buharının yoğunlaşması sonucu yerde oluşan buz tabakası veya kristallerine verilen ad.

don ısırması (İng. frostbite):

Burun, kulak, parmaklar gibi çıplak uzuvların yüzeyinde aşırı soğuk nedeniyle oluşan yara.

donatı (İng. reinforcement):

Betonun çekme dayanımını arttırmak için içerisine yerleştirilen çubuk hâlindeki inşaat demiri.

drenaj seli (İng. drainage flood):

Yağışın drenaj sisteminin (doğal ya da insan yapısı) taşıyabileceğinden daha hızlı yağması nedeniyle düştüğü yerde veya düştüğü yere yakın bir noktada göllenmesi sonucu oluşan taşkın.

duman dedektörü (İng. smoke detector):

Ortamdaki duman yoğunluğundaki yükselmeyi algılayan ve yangın tehlikesi olduğunu sesli uyarı olarak duyurabilen cihaz. Kapalı mekânlar için yangın tehlikesine karşı en etkili ve en ucuz araçtır. Duman dedektörleri, dumanı algılayan bir sensör ile insanları uyuracak şiddette ses çıkaran elektronik zil olmak üzere iki ana bölümden oluşmaktadır.

eğitmen eğitimi (İng. training of trainer):

Belirli sayıdaki eğitmen adayına verilen özel bir geliştirme eğitimi. Aldıkları afet eğitimini ve sahip oldukları bilgileri, başkalarına hangi metotlar ve araçları kullanarak en etkin şekilde aktaracakları konusunda yapılan eğitimlere verilen genel ad.

eklentî (İng. building appurtenance/built on):

Bir yapıda bağımsız bölümün dışında olup doğrudan doğruya o bölüme tahsis edilmiş olan garaj, kömürlük depo gibi yerlere verilen genel ad. Buna müştemilat da denilir.

ekoloji (İng. ecology):

birbirleriyle ve çevreleriyle ilişkilerini inceleyen bilim dalı.

ekolojik afet (İng. ecological disaster):

Ekolojik dengeyi bozarak çevreye büyük zarar veren genellikle insan kaynaklı afet.

ekolojik denge (İng. ecological balance):

Genetik, tür ve ekosistem çeşitliliğinin nispeten istikrarlı kaldığı; doğal süreçteki kademeli değişikliklere tabi; belli bir coğrafik alanda birlikte yaşayan canlı popülasyonların oluşturduğu topluluk içindeki dinamik denge durumu.

ekonomik kayıp (İng. economical loss):

Afetlerin ekonomi üzerinde meydana getirdiği, doğrudan, dolaylı veya ikincil kayıplarının tümü.

ekonomik zarar görebilirlik (İng. economic vulnerability):

Tehlikelerin yol açabilecekleri zarar ve kayıpların yerel ve ülke ekonomisi üzerindeki olası etkileri. Ölçülebilen zarar ve kayıpları kapsamaktadır. Ülke genelinde, gayrisafi millî hâsıla veya yurt içi hâsılanın yüzdesi olarak ifade edilir.

ekosistem (İng. ecosystem):

Bitki, hayvan ve mikro-organizma toplulukları ile bunların cansız çevrelerinin işlevsel bir birim olarak karşılıklı etkileşimlerini sürdürdüğü dinamik bir kompleks.

elastik dalga (İng. elastic wave):

Bir deprem veya patlama sonucunda meydana gelen enerjinin yer kabuğu içinde farklı nitelik ve hızlarda yayılmasına verilen ad. Yerküresi içinde dalga denklemini uyarınca yayılırlar. Cisim dalgaları ve yüzey dalgaları olmak üzere iki kısma ayrılır.

elastik davranış (İng. elastic response):

Cisim, yapı ve zeminlerin dış yüklerin etkisi altında kalıcı bir yer değiştirme, çatlama ve kırılma olmadan göstermiş olduğu davranış

biçimine verilen ad. Söz konusu kuvvetin kalkması hâlinde cisimler hiç bir dayanım kaybına uğramadan tekrar başlangıçtaki durumlarına dönerler.

elektronik haberleşme (İng. electronic communication):

Elektriksel işaretlere dönüştürülebilen her türlü işaret, sembol, ses, görüntü ve verinin kablo, telsiz, optik, elektrik, manyetik, elektromanyetik, elektrokimyasal, elektromekanik ve diğer iletim sistemleri vasıtasıyla gönderilmesi ve alınması eylemi.

elektronik haberleşme alt yapısı (İng. electronic communication infrastructure):

Elektronik haberleşmenin, üzerinden veya aracılığıyla gerçekleştirildiği anahtarlama ekipmanları, donanım ve yazılımlar, terminaller ve hatlar da dâhil olmak üzere her türlü şebeke birimlerini, ilgili tesisleri ve bunların bütünleyici parçalarını kapsayan sistemin tümü.

emisyoy (İng. emission):

Gaz ya da gaz ve partikül karışımlarının atmosfere verilmesi. Belli koşullarda belli bir kaynaktan yasal olarak boşaltılabilen azami kirletici miktarı standarda bağlanmıştır ve emisyon standardı olarak adlandırılır.

empati (İng. empathy):

Geçici ve istemli bir özdeşimle kendini ötekini yerine koyarak onun duygu, düşünüş ve davranışını anlayabilme yetisi, eş duyum.

EMS-98 deprem şiddet cetveli (İng. European Macroseismic Intensity Scale):

Diğer şiddet cetvellerinden farklı olarak ilk kez, yapıların hasar görülebilirlikleri, hasar dereceleri ve oranları grafik gösterimler, sayısal oranlar ve resimlerle de veren Avrupa makrosismik deprem şiddet cetveli. Ülkemizde de 1970'li yıllardan beri yaygın olarak kullanılan, MSK deprem şiddet cetvelinin çok daha geliştirilmiş hâlidir.

endüstriyel kayıp (İng. industrial loss):

Afetler nedeniyle sanayi tesislerinde ve stoklarında meydana gelen doğrudan, dolaylı ve ikincil nedenlerle ortaya çıkan kayıpların tümü.

endüstriyel kaza (İng. industrial accident):

Bir veya birden fazla tehlikeli maddenin taşınması, işlenmesi ve depolanması sırasında kontrolsüz gelişmelerden kaynaklanan, çevre ve insan sağlığı için anında veya daha sonra ciddi tehlikeye yol açabilen büyük bir emisyon, yangın veya patlama olayı.

enformasyon (İng. information):

Her türlü bilgi, bilgilendirme, haber alma ve haber verme faaliyeti, haberleşme, muhabere.

enkaz (İng. debris, building wreckage):

Bir kaza veya afet sonrasında çöken, ağır hasara uğrayan veya tamamen kullanılamaz hâle gelen yapı ve eşya kalıntıları.

enkaz dökme bölgesi (İng. debris disposal area):

Belediye veya il özel idareleri tarafından kazı veya inşaat artıklarının dökülmesi için belirlenmiş bölgeler.

enkaz kaldırma (İng. debris removal):

İnsan can ve malı için tehlike arz eden, ulaşımı aksatan, çeşitli çevre sorunlarına neden olabilen kısmen veya tamamen yıkılmış yapı, tesis, ekipman ve malzemelerin toplanarak belirlenmiş bölgelere taşınması işlemi.

enkaz yönetimi (İng. debris management):

Afet sonrasında onarılması mümkün olmayan ve kısmen yıkık binaların yıkılması, yıkılmış binaların moloz atıklarının toplanması, belirlenmiş bölgelere taşınması ve inşaat sektöründe yeniden kullanılması ile ilgili çalışmalarla afet öncesinde bu çalışmaların nasıl yapılacağına dair planlamaların tümü.

enkazın geri kazanılması (İng. recycling debris):

Yıkıntı atıklarının en yüksek oranda geri dönüşümünü sağlamak amacıyla yıkım öncesinde ve sırasında tehlikeli atıkların ayıklanması, diğer malzemelerin tekrar kullanılabilmesi ve geri dönüşümünü temin etmek üzere, malzemenin niteliğine göre yıkıntının aşama aşama kontrollü bir şekilde sökülerek ayıklanması işi.

entegre /bütünlük kaynak planlaması (İng. integrated resource planning):

Afet yönetim sisteminin tüm aşamalarındaki çalışmaları zamanında, hızlı ve etkili olarak yürütmek için gereken insan, malzeme ve ekipman ile parasal kaynakların planlanması süreci. Afet yönetim sisteminin zarar azaltma, hazırlık, müdahale ve iyileştirme aşamalarında yürütülmesi gereken politika, strateji ve hedeflerin gerçekleştirilmesi için gereken kurumsal yapılanmanın oluşturulması ve insan, malzeme, ekipman ve parasal kaynakların sağlanmasını kapsamaktadır.

epidemi (İng. epidemic):

bk. salgın.

epidemioloji (İng. epidemiology):

Belirli bir toplumda sağlıkla ilgili olgu ve durumların ve bunların belirleyicilerinin dağılımının incelenmesi ve bu çalışmaların sağlıkla ilgili sorunların kontrolünde kullanılması ile uğraşan bilim dalı.

episantr (İng. epicenter):

bk. deprem merkez üssü (dış merkez).

erken hasar tahmin sistemi (İng. early damage estimation system):

Bir afet sonrasında kısa sürede hasar ve kayıp tahminleri yaparak olaya zamanında, hızlı ve etkili olarak müdahale etmeyi amaçlayan sistem. Meydana gelen depremin yeri ve büyüklüğü belirlendikten sonra, veri tabanları üzerinde mevcut bilgilerden yararlanılarak muhtemel hasarları, can ve mal kayıplarını hesaplayarak Coğrafi Bilgi Sistemi (CBS) imkânlarıyla ortaya koyabilen sistemlerdir. Afet olaylarıyla ilgili gerçek zamanlı gözlem yapan ve erken uyarı veren haberleşme sistemleriyle birlikte çalışırlar.

erken uyarı (İng. early warning):

Gelmekte olan tehlike veya tehditin, kaynağı, yeri, zamanı, şiddeti veya büyüklüğü, olasılığı, muhtemel etkileri belirlenerek, resmî kurum ve kuruluşlar tarafından yapılan duyurular. Erken uyarının afete hazırlık çalışmaları içinde çok önemli bir yeri vardır. Amaç, mümkün olduğu kadar çok sayıda insana hızlı ulaşarak onları tehlikelere karşı, zamanında ve gerektiği gibi davranmalarına imkân

taniyacak şekilde haberdar etmek, can kayıpları ve yaralanmalar ile ekonomik kayıpları azaltabilmektir.

erken uyarı sistemi (İng. early warning system):

Belirli bir tehlike veya tehtidin algılanması, değerlendirilmesi, ilgililere ulaştırılarak halka zamanında bilgi verilmesi amacıyla kurulmuş olan sistem.Bu sistemler zarar azaltma evresinde projelendirilerek kurulur, hazırlık aşamasında işletilmesi, verilerin toplanması, yorumlanması, izlenmesi süreçleri ile halkın bilgilendirilmesi faaliyetleri yer alır. Bu bilgilerin alıcılara/sistemlere afetlerin etkilerine karşı hazırlık yapmalarına olanak sağlayacak bir süre öncesinde verilmesi önemlidir.

erozyon (İng. erosion):

Toprağın aşınmasını önleyen bitki örtüsünün yok edilmesi sonucu koruyucu örtüden yoksun kalan toprağın, su ve rüzgârın etkisiyle aşınması ve taşınması olayı.

eş sıcaklık eğrisi (İng. isothermal curve):

Eşit sıcaklık değerlerine sahip olan noktaları birleştiren çizgi, izoterm.İzoterm, belli bir zamandaki sıcaklıkları göstermek için çizilebileceği gibi belli bir dönemdeki ortalama değerleri göstermek için de çizilebilir. İzoterm, günlük hava haritalarında sadece o saatteki sıcaklıkları gösterirken klimatolojik haritalarda yıllık, mevsimlik ve aylık ortalama sıcaklıkları gösterir.

eş şiddet eğrisi/haritası (İng. isoseist/map):

1. Yeryüzünde aynı şiddetle sarsılan noktaların birleştirilmesiyle oluşan eğri. 2. Gözlenen veya hesaplanan hasarları ifade etmek üzere, deprem şiddetinin aynı değerde olduğu yerleri gruplamak amacıyla çizilen eğri.

eş yükselti eğrisi (İng. altitude contour):

Deniz seviyesinin altında veya üstünde eş yüksekliğe sahip noktaları birleştiren eğrilere verilen genel ad, izohips. Bu eğriler yeryüzü şekillerini de yansıtır, sıklaştıkları yerler dik eğimleri, seyrek olduğu yerler ise az eğimleri veya düzlükleri gösterir. Eskiden ?münhani? olarak adlandırılırdı.

eşgüdüm (İng. coordination):

bk. koordinasyon.

etki analizi (İng. impact analysis):

Afetin oluşundan hemen sonra, olaya zamanında, hızlı ve etkili olarak müdahale edebilmek için olayın yol açtığı zarar ve kayıpların belirlenip değerlendirilmesi süreci.

etkilenen nüfus (İng. affected population):

Afet bölgesinde yaşayan, afetten etkilenen, yaralanan, evsiz kalan ve acil olarak sağlık müdahalesi, su, yiyecek, barınma, psikososyal destek gibi yaşamsal konularda destek ihtiyacı olan nüfus.

etriye (İng. stirrup, transverse reinforcement):

Kolon, kiriş, perde duvar gibi betonarme yapı elemanlarının kesme dayanımlarını veya şekil değiştirme kapasitelerini arttırmak amacıyla uygun mesafelerde yerleştirilen donatıya verilen ad.

evini yapana yardım (EYY) (İng. self help housing):

AFAD tarafından toplu inşaat yapımına lüzum görülmeyen afet bölgelerinde, hak sahibi durumundaki afetzedelerin inşaatlarını, Başkanlığın teknik gözetimi ve denetimi altında kendilerinin inşa etmesi yöntemi.

eylem planı (İng. action plan):

Genel hedefi ve olay stratejisini, belirlenen operasyonel dönemler için hedefleri ve destekleyici bilgileri, belirli taktiksel eylem ve görevleri yansıtan plan. Başarılı bir strateji için yapılması gereken adımlar veya etkinlikler dizisidir. Bir eylem planının üç temel unsuru vardır: 1-Belirlenmiş Görevler: Ne, kim tarafından yapılacak. 2-Süre: Ne zaman yapılacak. 3-Kaynak Tahsisi: Eylemlerin gerçekleşmesi için hangi kaynaklar mevcut.

ezilme sendromu (İng. crush sendrom):

Ezilme, sıkışma veya travmanın yol açtığı, kas dokusundaki hasar nedeniyle hasarlı kas ürünlerinin, organlar üzerindeki baskı ortadan kalktıktan sonra kana karışmasına bağlı olarak başta böbrek olmak üzere diğer hayati organlarda gelişen fonksiyon bozukluğundan yetmezlik tablosuna kadar giden ve hayati tehlike oluşturan sendroma verilen ad.

farkındalık (İng. awareness):

Kişinin, kendi içinde ya da dışımda algıladığı bir uyarımın (düşüncenin, duygunun, algının, vb.) farkında olması.

fay (İng. fault):

Tektonik hareketlerin etkisiyle yer kabuğunun kırılarak yer değiştirmiş kısmı.Fay düzlemi üzerindeki hareketin şekline göre fayları; eğim atımlı ve doğrultu atımlı biçiminde ikiye ayırmak mümkündür. Eğim atımlı faylar hareket eden blokların yönü esas alınarak normal fay, ters fay, bindirme fayı gibi adlar almaktadır. Doğrultu atımlı faylar ise, karşı blokun hareket yönüne göre sağ yanal atımlı veya sol yanal atımlı faylar olarak adlandırılır.

fay gerilmesi (İng. fault stress):

Tektonik hareketler nedeniyle bir fay üzerinde biriken gerilme.

fayda maliyet analizi (İng. cost benefit analysis):

Farklı stratejiler arasında, en uygun maliyetle, en büyük yararı sağlayacak olan yaklaşımı belirlemede kullanılan analiz yöntemi.

fayın atımı (İng. fault slip):

İki fay bloku arasında meydana gelen yer değiştirme miktarı.

faylanma (İng. rupturing, faulting):

Tektonik kuvvetlerin etkisiyle yer kabuğunu oluşturan kayaçların kırılması ve yer değiştirmesi olayı.

fenni mesul (İng. construction supervisor / engineering of record):

bk. teknik uygulama sorumlusu (TUS).

fırtına (İng. storm):

Doğaya ve insanlara zarar veren, hızı 23 ve 26 m/s arasında değişen rüzgâr. Rüzgâr hızı ve şiddeti arttıkça doğaya ve insanlara

vermiş olduğu zararlar da artmaktadır. Tek başına kullanıldığında, rüzgâr fırtınası anlamını taşır. Şiddetli rüzgârlar beraberlerinde yağmur, kar, dolu, kum vb. unsurları da getirdiklerinden ötürü kar fırtınası, kum fırtınası, toz fırtınası gibi isimler alırlar.

fırtına dalgası (İng. storm surge):

Fırtınalarla ilgili olarak aniden yükselen deniz su seviyesi neticesinde, yaygın su baskınlarına yol açabilen dalgalar.

fırtına gelgiti (İng. storm tide):

Şiddetli fırtınaların yol açtığı deniz suyu seviyesi yükselme veya alçalması olayı.

fırtına hareket yolu (İng. storm motion path):

Bir fırtınanın atmosfer koşullarına bağlı olarak izlediği yol. Uydu gözlemleri ve meteorolojik ölçümlerle fırtınanın ilerleme hızı ve tahmini yolu belirlenerek, erken uyarı mesajları verilebilmektedir.

fırtına ölçeği (İng. storm scale):

Fırtınaların hızı ve neden oldukları zararlar esas alınarak hazırlanmış cetvel. Uluslararası düzeyde, rüzgâr hızıyla ilgili olarak Bofor Rüzgâr Ölçeği, hortum hasarıyla ilgili olarak Fujita Hortum Cetveli kullanılmaktadır.

fizibilite çalışması (İng. feasibility study):

Olası problemlerin önceden tanımlanması ve düşünülen yatırımların teknik, finansal ve hukuki yönlerden etkinliğinin belirlenmesi için yapılan ön araştırma.

fiziksel planlama (İng. physical planning):

Kentsel yerleşim alanlarının, çeşitli faktörler ve eşik değerler dikkate alınarak şehir plancıları tarafından düzenlenmesi işi. Ana hedefi; mevcut ve gelecek kuşaklar için her türlü afetten olabildiğince korunmuş, sağlıklı ve güvenli yaşam çevreleri oluşturmaktır. Ülke, bölge, il veya yerleşmeler ölçeklerinde fiziksel planlama yapılabilir.

fiziksel zarar görülebilirlik (İng. physical vulnerability):

Bir tehlikenin insanlar, yapılar, çevre ve ekonomi üzerinde meydana getirebileceği hasar ve kayıpları ifade etmek için kullanılan terim. Ölçülebilen ve sayısal hâle getirilebilen zarar ve kayıplar için kullanılmaktadır.

fonetik alfabe (İng. phonetic alphabet):

bk. haberleşmede kodlama sistemi.

frekans (İng. frequency):

Dalgaların veya yer hareketinin bir saniyedeki titreşim sayısı. Birimi hertz (Hz) olarak ifade edilir. Bazı olayların belirli süreler içinde meydana geliş sayısına da frekans denilebilmektedir.

Fujita cetveli (İng. Fujita scale, Fujita-Pearson scale):

Hortum türü fırtınaların şiddetini gösteren uluslararası cetvel. 1971 yılında Tetsuya Fujita tarafından hazırlanmış olup rüzgârın hızına ve oluşan hasara bağlı olarak beş farklı şiddet derecesi belirlemektedir.

fundalık yangını (İng. bush fire):

Funda, ot, çayır, yaprak, kuru dal gibi toprağı örten bitki türlerinde meydana gelen yangın, örtü yangını.

gayrisafi millî hâsıla (GSMH) (İng. gross national product):

Ülkenin bir yıl içinde ürettiği sermaye, mal ve hizmetlerin veya yaratılan katma değer toplamının nakit para cinsinden karşılığı. Bu, cari ve sabit fiyatlar üzere iki farklı değişken esas alınarak belirlenmektedir.

gayrisafi yurt içi hâsıla (GSYH) (İng. gross domestic product):

Ekonomide yerleşik olan üretici birimlerin belirli bir dönemde yurt içi faaliyetleri sonucu yaratmış oldukları tüm mal ve hizmetlerin toplam üretim değeri.

gayrisihhi müessese (İng. non-healthy establishment):

Faaliyetiyle canlılara ve çevreye zarar veren veya zarar verme ihtimali olan iş yerlerine verilen genel ad. Gerek çıkardıkları duman, koku ve gürültü yönünden, gerekse yaptıkları faaliyet sonucunda oluşan katı, sıvı ve gaz hâlindeki zararlı atıkları yönünden insanlara ve doğaya fiziksel, ruhsal ve sosyal açılardan tehdit oluşturmayı kapsamaktadır.

gaz detektörü (İng. gas detector):

Ana işlevi bir ortamdaki belirli gazların tespitini yapmak olan ve genellikle güvenlik amacıyla canlılar için tehlike arz eden gazların tespit edilmesi için kullanılan cihaz.

geçici barınma (İng. temporary housing):

bk. geçici iskân.

geçici hayvan barınağı (İng. temporary barn):

Afetlerde büyükbaş, küçükbaş, kanatlı ve kanatsız, karada veya suda yetiştirilen hayvanların beslenmesini ve barındırılmasını sağlayan geçici yapı.

geçici iskân (İng. temporary housing):

Konutu afet ve acil durum nedeniyle kullanılamaz hâle gelen veya konutun kullanılmasının riskli olması sebebiyle açıkta kalan afetzedeler ile tahliye tabi olanların buldukları yerlerde veya başka yerlerde münferit veya toplu hâlde geçici olarak barınmalarının sağlanması, geçici barınma.

geçici iyileştirme (İng. temporary recovery):

Afetten etkilenen toplulukların, arama kurtarma, tıbbi ilk yardım, tedavi, barınma, beslenme, haberleşme, güvenlik, psikososyal destek gibi temel ihtiyaçlarının asgari düzeyde karşılanabildiği sürece verilen ad.

geçici koruma (İng. temporary protection):

Devletler tarafından şiddet veya çatışma nedeniyle kitleler hâlinde kaçıp gelen, durumları geçici olan kişilere bireysel statü belirlemesi olmadan, koruma sağlamak için geliştirilen düzenleme veya araç. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, Geçici Koruma Kanununun 91. Maddesinin birinci fıkrası kapsamında, ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlese olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen ve haklarında bireysel olarak uluslararası

koruma statüsü belirleme işlemi yapılamayan yabancılara sağlanan koruma? biçiminde tanımlanmıştır.

gelgit (İng. tide):

Ay ve güneşin konumlarındaki değişimler sonucu kütle çekimlerindeki farklılıklar nedeniyle deniz seviyesindeki alçalma ve yükselme olayı, metcezir.

gelişme (inkışaf) alanı (İng. growth area):

Varsa üst ölçek plan kararlarına uygun olarak imar planında kentin gelişmesine ayrılmış olan alan.

gemi kazası (İng. ship wreck):

bk. deniz kazası.

genel hayata etkililik oluru (İng. formal decision of a region affecting the life of general public):

Afet ve acil durumdan etkilenen yerin tamamında veya bir kesiminde; yıkılıp oturulamaz veya kullanılamaz hâle geldiği belirlenen bina sayısı, zarar gören yapı ve tesislerin önemi, mahallin ekonomik ve sosyal özellikleri, normal hayat düzenindeki aksamalar, afet ve acil durumun etkilediği alanın büyüklüğü gibi hususlar gözetilerek alınan etkililik kararı.

genel hayata etkililik/etkisizlik (İng. affecting the life of general public):

Meydana gelen veya gelmesi muhtemel olan afetlerin genel hayata etkili olup olmadığının, 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısı ile Alınacak Tedbirler ile Yapılacak Yardımlara Dair Kanun'un 1. maddesi uyarınca hazırlanan "Afetlerin Genel Hayata Etkililiğine İlişkin Temel Kurallar Hakkında Yönetmelik" hükümlerine göre değerlendirilmesi.

geoteknik (İng. geotechnique):

bk. jeoteknik.

geoteknik etüt (İng. geotechnical investigation):

bk. jeoteknik etüt.

geri dönüş (İng. repatriation):

Çeşitli uluslararası hukuki belgelerde öngörülen koşullar çerçevesinde, mülteci veya savaş esirlerinin vatandaş oldukları ülkeye geri dönme hakkı. Geri dönüş seçeneği, kişileri alıkoyan güçlerin değil bireyin kişisel bir hakkıdır. Ayrıca, geri dönüş, kişileri alıkoyan güçlerin bu haktan yararlanmaya uygun kişileri (asker ve siviller) serbest bırakma, menşei ülkelerin ise vatandaşlarını kabul etme yükümlülüğünü içermektedir.

geri gönderme merkezi (İng. administrative detention/return centre):

Ülkede kalmak için yasal izni olmayan ve idari gözetim altında tutulan göçmenlerin sınır dışı edilinceye kadar temel ihtiyaçlarının (konaklama, sağlık, temizlik ve beslenme) karşılandığı merkez.

geri göndermeme ilkesi (İng. non-refoulement):

Mültecilerin devletler tarafından, hayat ve özgürlüklerinin tehdit edilebileceği ülke veya topraklara herhangi bir şekilde geri gönderilmelerini yasaklayan temel mülteci hukuku ilkesi. Non-refoulement ilkesi uluslararası teamül hukukunun bir parçasıdır ve bu nedenle, 1951 sözleşmesine taraf olsun, olmasın tüm devletler açısından bağlayıcıdır.

gıda güvenliği (İng. food security):

1. İnsanların sağlıklı yaşayabilmesi için gereken tüm gıda maddelerinin üretilmesi, nakledilmesi, saklanması ve satılmasıyla ilgili koşulları belirleyen düzenlemenin ana hedefi. 2. Gıdalarda oluşabilecek fiziksel, kimyasal ve biyolojik her türlü tehlikenin yok edilmesi için alınan hijyen önlemleri. Mevcut gıda denetimi yasamız, 1997 tarihli Türk Gıda Kodeksi ile belirlenmiş olan kriterlere uyulmasını zorunlu kılmaktadır.

göç (İng. migration):

Bir grubun uluslararası bir sınırı geçerek veya bir devlet içinde yer değiştirmesi. Süresi, yapısı ve nedeni ne olursa olsun insanların yer değiştirmesine ilişkin nüfus hareketleri, göç kapsamına girer. Buna, mülteciler, yerinden edilmiş kişiler, yerinden çıkarılmış kişiler ve ekonomik göçmenler dâhildir. 11.04.2013 tarih ve 28615 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanan 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu göçü; "Yabancıların, yasal yollarla Türkiye'ye girişini, Türkiye'de kalışını ve Türkiye'den çıkışını ifade eden düzenli göç ile yabancıların yasa dışı yollarla Türkiye'ye girişini, Türkiye'de kalışını, Türkiye'den çıkışını ve Türkiye'de izinsiz çalışmasını ifade eden düzensiz göç olarak iki şekilde tanımlamıştır. -bireysel göç (İng. individual migration) Kişilerin bireysel olarak veya aileleriyle birlikte göç etmesi durumu. Kitlesele programların aksine, bu gibi hareketler genelde kişinin kendisi tarafından finanse edilir veya bireyler, örgütler veya devletlerin desteğiyle gerçekleşir. -ikincil göç (İng. secondary migration) Ev sahibi ülkede, mültecinin aslen ikamet ettiği topluluktan ayrılması. -net göç (İng. migration) Göçler sonucunda bir ülkede oluşan girişler ve çıkışlar arasındaki fark. Buna göç dengesi de denir ve bu dengeye, gelişler gidişlerden fazla olduğunda ülkeye giren net göç, gidişler gelişlerden fazla olduğunda da ülkeden çıkan net göç adı verilir. -toplam göç (İng. total migration) Ülkeye gelen göçmenlerin giriş ve varışları ile ülkeden göç edenlerin çıkış ya da ayrılışlarının toplamı. Bu sayı, toplam göç hacmini verir ve buna net göçten farklı olmak üzere toplam göç denir.-toplu göç (İng. exodus / mass migration) Menşei ülke dışına (istisnai ve düzensiz) gruplar hâlinde hareket. Toplu göç çok sayıda kişinin katıldığı bir hareket ya da belirli bir zamanda toplumun bir kısmının hareket etmesi anlamına gelmektedir.-yardımlı göç (İng. assisted migration) Kendiliğinden oluşan (spontane) yardımsız, göçe karşılık göçmenlerin devlet, devletler ya da uluslararası bir kuruluş yardımıyla gerçekleştirilen hareketi.-zorunlu göç (İng. compulsory immigration) İnsanların hayatta kalabilmek için savaş, kıtlık, salgın hastalık, etnik baskılar ile diğer sosyal ve ekonomik sebeplerle topluca yer değiştirmesi.

göç yönetimi (İng. migration management):

Özellikle hem devlet sınırları içinde yabancıların girişi ve mevcudiyetini hem de mülteciler ve korunma ihtiyacı bulunan diğer kişilere sağlanan korumayı yönetmek üzere, sınır ötesi göçleri düzenli ve insani bir şekilde yönetmek için çeşitli devlet kurumları ve ulusal bir sistemden oluşan yönetimin adı.

göçmen (İng. migrant):

Mülteci tanımı ile ilgili olmayan, tamamen ekonomik sebeplerle veya hayatını maddi yönden iyileştirme amacıyla menşei ülkesini terk eden kişi. Ekonomik göçmenler, mülteci statüsü kriterleri kapsamında değildir ve bu nedenle mülteciler gibi uluslararası koruma alma hakkına sahip olmazlar.

göçük (İng. collapsed):

Yer altı açıklarında, tavan ve yan duvarlardan ayrılan kaya parçalarının ve blokların açıklığın içine çökmesi.

gönderen ülke (İng. sending country):

İnsanların yurt dışına daimi veya geçici olarak yerleşmek üzere ayrıldıkları ülke; kaynak ülke.

gönüllü (İng. volunteer):

Afet ve acil durum ile sivil savunma hizmetlerinde görev almak isteyen gerçek ve tüzel kişi. Gönüllü, olağan görev, yükümlülük ve sorumluluklarının dışında, sahip olduğu bilgi, tecrübe ve donanımı kendi özgür isteği ve iradesi ile maddi-manevi karşılık beklemeden toplumun hizmetine sunan birey ve/veya topluluktur. Gönüllü katkı, bilgi paylaşma, teknik yardım, materyal, donanım sağlama ya da fon geliştirme, ofis ya da iletişim çalışması vb. olmak üzere, yüz yüze ya da sanal ortamdan yararlanılarak, farklı biçimlerde geniş bir yelpazeye ve faaliyet konularına yayılabilmektedir. Örnek olarak, Birleşmiş Milletler Gönüllüleri tarafından çalışma yürütülen başlıca faaliyet alanları şöyledir: Çevre ve afet risklerinin azaltılması, yoksulluğun ortadan kaldırılması, sosyal içermeye ve sosyal bütünleşme, eğitim, sağlık, barış ve güvenlik, toplumsal cinsiyet eşitliği, gençlerin katılımı.

gönüllü geri dönüş (İng. voluntary repatriation):

Mültecilerin özgür iradeleri ile aldıkları karar neticesinde menşe ülkesine geri dönmeleri durumu. Gönüllü geri dönüş organize edilebilir veya kendiliğinden gerçekleşebilir.

gönüllü katılım (İng. voluntary participation):

Afet yönetimi ile ilgili yardım ve diğer çalışmalarda, kişilerin hiçbir karşılık beklemeden ve baskı altında kalmadan kendi hür iradeleriyle yer alması.

gönüllülerin eğitimi (İng. training of volunteers):

Afet yönetimi ile ilgili faaliyete gönüllü olarak katılmak isteyen kişilere verilen temel eğitim. Ana hatlarıyla hafif arama-kurtarma, sağlık, ilk yardım, yangın söndürme, psiko-sosyal destek, lojistik gibi konular bu kapsamdadır.

grizu (İng. firestamp):

Normal sıcaklık ve basınçta kömür ocaklarında açığa çıkan ve büyük bölümü saf metandan oluşan, kolayca tutuşabilen gaz.

grizu patlaması (İng. firestamp explosion):

Maden ocaklarının galerilerinde bulunabilen metan gazı ile havanın belirli oranlarda biraraya gelmesi sonucu meydana gelen patlamadır.

grup olarak mülteci statü belirleme (İng. determination of group refugee statute):

Büyük ölçekli bir akın içindeki tüm kişilerin prima facie (varışta tanıma) esasına bağlı olarak mülteci sayılmalarına dair uygulama. Grup hâlinde belirleme, önceden kişisel statü belirleme yapılmaksızın koruma ve yardım ihtiyaçlarının karşılanmasına imkân tanır.

güçlendirme (İng. strengthening):

Afet nedeniyle hasar görüp görmediğine bakılmaksızın, bir yapının mevcut dayanım kapasitesi ve güvenlik düzeyini yükselterek afet riskini azaltmayı amaçlayan faaliyet. Bu çalışma kapsamında yapı yüklerinin azaltılması, kullanım şeklinin değiştirilmesi, enerji emici elemanlar eklenmesi ve temel izolasyon sistemleri uygulanması gibi teknik çözümler bulunmaktadır.

güneş çarpması (İng. sunstroke):

Çok sıcak ve nemli bir ortamda uzun süre kalmak ve yoğun güç sarfetmek sonucunda vücut ısısını düzenleyen sistemin bozulmasıyla ortaya çıkan tehlikeli durum. Güneşte kalınan süre, hissedilen ısı, sarf edilen güç ve kişinin yaşı gibi faktörlere bağlı olarak hayati etkileri olabilir. Güneş çarpmasına maruz kalan kişilerde bitkinlik, baş ağrısı, ateş, adale krampları, bilinç bulanıklığı gibi etkiler gözlenir. Kişi derhâl en yakın sağlık merkezine götürülmelidir.

güneş radyasyonu (İng. solar radiation):

Güneşten gelen ve uzun kırmızıaltı dalga boylarından, kısa morüstü dalga boylarına değin geniş bir aralığı kapsayan ışınım. Radyasyon (ışınım) enerjisi aynı zamanda enlem, yükseklik ve ışın yönüne göre de değişiklik gösterir. Ultraviyole ve mor ötesi ışınları gibi insan sağlığı için sakıncalı olan radyasyon türlerine karşı atmosfer koruyucu görev yapmaktadır.

güvenli bölge (İng. safe haven):

?Yaralı ve hasta muharipler veya muharip olmayanlar? ile ?savaşlarda yer almayan sivililerin? savaşın etkilerine karşı korunduğu tarafsız bölge. Güvenli bölgelerin kurulmasıyla ilgili usul ve koşullar silahlı çatışma hukuku altında belirtilmiştir.

güvenli menşeli ülke (İng. safe country of origin):

Hiçbir zaman veya genel olarak mülteci yaratmayan ülke. Kabul eden ülkeler, belirli sığınmacı grup ya da kategorilerinin yaptıkları başvuruları seri bir şekilde (esasa ilişkin inceleme yapmadan) güvenli menşeli ülke kavramına dayanarak reddedebilmektedirler.

güvenli üçüncü ülke (İng. safe third country):

Güvenli üçüncü ülke, bir sığınmacının, sığınma başvurusu yaptığı ülkeye gelmeden önce fiziksel olarak bulunduğu ve mülteci olarak koruma alabileceği ülke.

güvenli yerleşme (İng. safe settlement):

Afet risklerinden korunmuş veya afet riskleri azaltılmış, sağlıklı bir çevreye sahip, yasa ihlali olaylarının en az düzeyde olduğu bir yerleşmeye verilen genel ad.

güvenlik çemberi (İng. security line):

Bir kaza yeri veya afet bölgesinde afetzedelerin ve diğer kişilerin can ve mal güvenliğini sağlamak için olay yeri veya bölgesinin çevrilerek giriş ve çıkışların kontrol altına alındığı bölüm.

haber alma ve yayma sistemi (İng. collection of information and dissemination system):

Düşman saldırıları ile afet ve acil durum tehlike haberlerinin tehdit altındaki yerleşim merkezlerinde yaşayan halka ulaştırılması amacıyla Türkiye çapında AFAD tarafından kurulan sistem.

haber merkezi (İng. information center):

Afet ve acil durum yönetim merkezleri ile afet ve acil durum arama ve kurtarma birlik müdürlüklerinde yerleşmiş, 24 saat esasına göre çalışan, telsiz sistemleri dâhil çeşitli iletişim sistemleri/cihazları ile donatılmış ve bu sistemleri kullanma yeterliliğine sahip personelin görevlendirildiği merkez.

haberleşmede kodlama sistemi (İng. communication coding system):

Haberleşme sırasında bir mesajın veya çağrı işaretinin, anlaşılması zor veya önemli bölümlerinin harf harf kodlanması için önceden belirlenmiş harfleri belirten kelimelerin oluşturduğu alfabe.

hafif arama kurtarma (İng. light search and rescue):

Özel eğitilmiş toplum afet müdahale ekipleri veya yerel afet gönüllüleri tarafından hafif ve orta hasar görmüş yapılarda, profesyonel ekipler gelinceye kadar gerçekleştirilen arama ve kurtarma faaliyeti.

hak sahibi (İng. beneficiary):

Yıkılan veya ağır hasar gören ya da muhtemel afetlerden etkilenebilecek binalarla olan mülkiyet ilişkilerini belgeleyebilen ve yeniden yapılacak binalardan veya verilecek inşaat kredisinden yararlanabilen afetzede. Hak sahibi olabilmek için afetzedenin, Kanun ve adrese dayalı nüfus kayıt sisteminin öngördüğü şartlar ile ilgili mevzuattaki diğer şartlara uygun durumda olup gerekli başvuruları yapması gerekir.

hak sahipliği (İng. ownership):

Afetzede ailelerin yıkılan veya ağır hasar görmüş binaları üzerindeki mülkiyet ilişkisine göre, ilgili yasa çerçevesinde yeniden yapılacak konutlardan veya inşaat kredisinden yararlanma haklarını düzenleyen hukuki terim.

hâlihazır harita (İng. city basemap):

Belediyelerin yapacağı teknik hizmetlerin proje planlaması, tasarım çalışmaları, uygulaması ve işletmesi, imar planı ve çeşitli projelerin gerçekleştirilmesi amacıyla belediyelerce veya İller Bankası'na yaptırılan büyük ölçekli harita.

halk sağlığı (İng. public health):

Organize edilmiş toplumsal çalışmalar sonunda çevre sağlık koşullarını düzelterek, bireylere sağlık bilgisi vererek, bulaşıcı hastalıkları önleyerek, hastalıkların erken tanı ve koruyucu tedavisini sağlayacak sağlık örgütleri kurarak, toplumsal çalışmaları her bireyin sağlığını sürdüreceği bir yaşam düzeyini sağlayacak biçimde geliştirerek hastalıklardan korunmayı, yaşamın uzatılmasını, beden ve ruh sağlığıyla çalışma gücünün artırılmasını sağlayan bir bilim dalı.

halk sağlığı surveyanısı (İng. public health surveillance):

Halk sağlığı çalışmalarının planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi için gerekli sağlık verilerinin sürekli ve sistematik biçimde toplanması, analiz edilmesi, yorumlanması; aynı zamanda tüm bu bilgilerin, ihtiyacı olan kişilere dağıtımının zamanında ve bütüncül biçimde yapılmasına ilişkin iş ve işlemlerin tümü.

hardal gazı (İng. mustard gas):

Yakıcı gazlar sınıfından olup içeriğinde kükürt klorür bulunan, soğan veya sarımsak kokusuna benzer bir kokuya sahip kimyasal silah niteliğindeki gaz.

harita (İng. map):

Yeryüzünün tamamının veya bir bölümünün belli bir ölçekte yatay bir yüzey üzerinde gösteriminden oluşan çizim.

hasar (İng. damage):

Fiziksel olarak bir şeyin (bina, tünel, araba, gemi ve uçak gibi) değerinin azalması, kullanılmaz hâle gelmesi veya normal işlevliliğini kaybetmesi durumu.

hasar değerlendirme süreci (İng. damage assessment process):

Afet etkisini belirleme, kesin hasar tespit ve itirazlar hasar tespiti çalışmalarını içeren süreç.

hasar görülebilirlik (İng. damageability/vulnerability):

Değişik türdeki yapıların farklı büyüklüklerdeki afetler karşısında hasar görülebilirlik eğilimi veya bir yapının var olan bir tehlikeden görülebileceği hasarına ilişkin ölçü.

hasar tespit icmalı (İng. summary of damage assessment):

Yerleşim birimi bazında düzenlenen ve o yerleşim biriminde yer alan binaların hasar derecelerine göre ayrı ayrı sayısal olarak topyekün görülebileceği belge.

hasar tespit isim listesi (İng. personel list of damage assessment):

Hasar tespit raporlarına istinaden düzenlenen, afetzedelerin binalarının hasar derecelerine göre tasnif edilen ve mahallinde ilan olunan resmî belge.

hasar tespit raporu (İng. damage assessment report):

Hasar tespit çalışmaları sonucunda düzenlenen ve yapının hasar derecesi ile yapıya ait diğer idari ve teknik bilgileri içeren belge.

hasar tespiti (İng. damage assessment):

Bir afetin neden olduğu fiziksel, ekonomik, sosyal ve çevresel hasar, zarar ve kayıpların teknik ekiplerce belirlenmesi işlemi.

hassas gruplar (İng. vulnerable groups):

Afet tehlike ve riskleri karşısında buldukları ortam ve durumlar kırılganlık gösteren; fiziksel, sosyal, ekonomik, kültürel ve çevresel koşulları nedeniyle zarar görülebilirlik riski daha yüksek olan grup ve topluluklar. İncinebilir, kırılgan, dezavantajlı, riskli gruplar olarak da adlandırılan grup ve topluluklar, fiziksel, ekonomik ve sosyal zarar görülebilirlik bakımından farklılık göstermektedir. ?fiziksel bakımdan zarar görülebilirliği yüksek olanlar (İng. physically vulnerable groups) Bebek ve çocuklar, yaşlılar, engelliler, kronik ve yatalak hastalar, hamile ve loğusalar, bakımevlerindeki öksüz, yetim ve yaşlılar, gözetim altında olan ve olmayan bağımlılar, tutuklu ve mahkûmlar vd.?ekonomik bakımdan zarar görülebilirliği yüksek olanlar (İng. economically vulnerable groups) Düzenli geliri yetersiz ya da olmayan yoksul haneler, sağlıksız ve güvensiz koşullarda barınanlar, evsizler, kayıtsız çalıştırılan işçiler, çalışan çocuklar vd. ?sosyal bakımdan zarar görülebilirliği yüksek olanlar (İng. socially vulnerable groups) İnanç baskısına, cinsiyet ayrımcılığına maruz kalanlar, aile içi şiddet mağdurları, okur-yazar olmayanlar, yerleşime iç göçle gelenler, mülteciler, kaçak göçmenler, mevsimlik işçiler, yerleşimle ilgili bilgisi sınırlı turistler vd.

hastane afet ve acil durum planı (HAP) (İng. hospital disaster and emergency planning):

Hastanelerin afet, acil ve olağan dışı durumlara doğru, zamanında ve etkin yanıt verebilmesi için hazırlıklı olmalarını sağlamak üzere, önceden hazırlanmış plan.

hava kalite standardı (İng. air quality standard):

Bir bölgede belirli bir zaman sürecinde aşılması gereken hava kirlenme konsantrasyonu.

hava kirliliği (İng. air pollution):

Havanın doğal bileşiminin fosil yakıtlar, kimya ve diğer sanayi tesisleri ve nükleer patlamaların çıkardığı katı, sıvı ve gaz hâlindeki yabancı maddelerin etkisiyle bozulmasıyla canlı hayata ve ekolojik dengeye zarar verecek boyuta gelmesi durumu.

hazır beton (İng. ready mixed concrete):

Özel üretim tesislerinde standartlara uygun olarak hazırlanıp, inşaat mahallinde taze beton şeklinde yapımcıya teslim edilen yapı malzemesi.

hazırlık (İng. preparedness):

bk. afete hazırlık.

hazırlık ikazı (İng. preparedness warning):

Bir savaş tehlikesi durumunda yetkililerce gerekli görüldüğü takdirde radyo, televizyon vb. yayın araçlarıyla duyuru ve uyarı yoluyla yapılan ikaz.

hazine arazisi (İng. public property/land):

Tescil edilmiş ya da edilmemiş, devletin tasarrufundaki kamu taşınmaz mal.

heyelan (İng. landslide):

Kaya, toprak veya arazi parçalarının, yer çekimi veya depremler, aşırı yağışlar gibi dış etkenlerin etkisi ile fark edilebilir düzeyde eğim aşağı doğru kayması veya hareket etmesi durumu, toprak kayması.

HF/SSB telsizi (İng. HF/SSB wireless):

2-30 MHz frekans bandında İyonosfer tabakasından yansıyan elektromanyetik dalgalarla haberleşen tek kenar bant telsiz cihazı. Afet ve acil durum haberleşmesinin vazgeçilmez haberleşme araçlarından biridir.

hımsız (İng. timber frame building):

Ülkemizde ahşap taşıyıcı sistem arasında dolgu malzemesi olarak kerpiç veya tuğla kullanılarak inşa edilen yapı türü.

hızlı sağlık değerlendirmesi (İng. rapid health assessment):

Yıkım ve zararı ölçmek ve acil müdahale bekleyen etkilenmiş toplumun temel ihtiyaçlarını belirlemek için kısıtlı bir zaman içinde veya afet ve acil durumun hemen sonrasında objektif ve sübjektif bilgilerin toplanması işi.

hidrograf (İng. hydrograph):

1.Su bilgisi uzmanı. 2.Bir akarsuyun belli bir kesiminde suyun yıl içinde veya belli bir zamandaki akım durumunu gösteren grafik.

hidrografya (İng. hydrography):

Yer altı ve yer üstü sularının oluşum ve dağılımlarını araştıran ve insan yaşamı üzerine etkilerini inceleyen bilim dalı. Fiziki coğrafyanın bir kolu olan hidrografya, okyanus ve deniz çanaklarının morfolojik karakteriyle bunları dolduran su kütlelerinin yüzeyinde ve içinde meydana gelen olayları (deniz suyunun sıcaklığı, tuzluluğu ve hareketleri) ve karalar üzerindeki göllerin nasıl oluştuğunu, göl sularını ve göllerdeki seviye değişikliklerini, kaynakları ve akarsuları (bilhassa akarsu rejimlerini) inceler.

hidrolojik kuraklık (İng. hydrological drought):

Meteorolojik kuraklık nedeniyle akar sular, yer altı suları ve göllerdeki debi azalması ve seviye düşmesi durumu.

hidro-meteorolojik tehlike (İng. hydrometeorological hazard):

Can kaybı, yaralanma, sağlık sorunları, mal kaybı, yaşam alanları ve hizmetlerine olumsuz etki, ekonomik bozunma ve çevresel hasara neden olabilecek atmosferik, hidrolojik ve oşinografik tehdit.

hijyen (İng. hygiene):

Afetten etkilenen nüfusun özellikle uyması gereken genel sağlık önlemleri ve kişisel temizlik kuralları.

hiposantr (iç odak) (İng. hypocenter):

bk. deprem odak noktası.

hissedilen sıcaklık (İng. windchill temperature):

Havadaki bağıl nemle orantılı olarak insanlar tarafından hissedilen sıcaklık değeri. Bu değer, ölçülen sıcaklık değerinden her zaman biraz daha büyüktür. Havadaki bağıl nem oranına bağlı olarak görünür veya hissedilen sıcaklığın, ölçülen hava sıcaklığından fazla olan miktarını gösteren cetvele hissedilen sıcaklık endeksi denir.

hortum (İng. tornado/ twister):

Doğada havadaki basınç değişimlerine bağlı olarak oluşan, kendi eksenini etrafında dönerek hareket edebilen, yüksek hızlara ulaşabilen ve yıkıcı etkileri olan şiddetli bir rüzgâr çeşidi. Küçük ve güçlü alçak basınç alanlarında, büyük bir hızla kendi etrafında dönen hava hareketiyle oluşur.

ılık bölge (İng. warm zone):

Tehlikeli maddenin tespit edildiği sıcak bölge sınırından itibaren rüzgârın tersi yönde kalan, arındırma faaliyetlerinin yürütüldüğü ve bu faaliyetler nedeniyle kirlenme riski bulunan çalışma alanı.

ihtiyaç tespiti (İng. needs assessment):

Afet bölgesine yapılacak olan yardımların nereye, ne miktarda, hangi öncelik ve ne kadar süreyle gönderileceğini belirlemek için yapılan değerlendirme çalışması.Etkilenenlerin etkilenme dereceleri ve şekillerini; içinde buldukları durumların, sorunların ve ihtiyaçların tespitini; toplumda var olan kaynak kişi ve kurumlar ve bunların çalışma şekillerini; var olan hizmetler ve sunuluş şekillerini vb hususları içerir.

ikaz (uyarı) (İng. alert):

Bir tehlikenin yaklaştığını belirten uyarı amaçlı mesaj.

ikaz ve alarm işareti (İng. alert and warning sign):

Tehlike ve tehditleri önceden haber almak ve halkı uyararak bir takım önlemlerin alınmasını sağlamak üzere oluşturulan sistem.

ikincil afet (İng. secondary disaster):

Bir afetin etkisi veya tetiklemesi ile meydana gelen yangın, heyelan, baraj yıkılması, patlama, salgın hastalıklar ve endüstriyel kaza gibi yeni afetlere verilen ad.

iklim (İng. climate):

Dünya üzerinde bir bölge veya yerde, o yerin uzun dönemdeki atmosferik koşullarının ve meteorolojik parametrelerinin uç ve ortalama değerlerinin tamamı. Her gün gerçekleşen hava olaylarının uzun bir zaman süresi içindeki genel ortalamasını ifade eder.

iklim değişikliğine uyum (İng. adaptation for climate change):

İklim değişikliğinin zararlı etkilerinin önlenmesi için gerekli tedbirlerin alınması ve bu konuda ülke şartlarını da gözden geçirmek suretiyle uygun iç ve dış politikaların belirlenmesi işi. Mevcut veya beklenen iklimsel uyarı veya bunların etkilerine karşı doğal veya insanî sistemlerin uyum sağlaması olarak da tanımlanmaktadır.

iklim değişimi (İng. climate change):

Hem genel ortalama da hem de 30 yıllık veya daha uzun dönemler itibarıyla istatistik olarak iklimde ortaya çıkan değişiklikler. Bu, yer kürenin doğal sürecinin veya harici kuvvetlerin etkilerine veya insan kaynaklı olarak atmosferde oluşan kalıcı değişimlere bağlı olarak değişmektedir.

il afet ve acil durum yönetim merkezi (İng. provincial disaster and emergency management center):

Afet ve acil durumlarda müdahalenin koordine edildiği, 24 saat esasına göre çalışan, kesintisiz ve güvenli bilgi işlem ve haberleşme sistemleri ile donatılan merkez.

il ambulans servisi (İng. provincial ambulance service):

İldeki tüm ambulans hizmetlerini kontrol eden Sağlık Bakanlığı ve bağlı diğer kuruluşlara ait ambulanslarla hizmet sunan başhekimlik, merkez ve buna bağlı istasyonlardan oluşan kuruluşa verilen genel ad, 112 ACİL.

il sağlık afet ve acil durum planı (İL-SAP) (İng. provincial disaster and emergency health plan):

İl sağlık müdürlüklerince hazırlanan ve afetler ile baş edebilmek için tüm sağlık kuruluşlarının dâhil edildiği zarar azaltma, hazırlık ve müdahale çalışmalarını içeren plan veya planlar.

ilk 72 saat (İng. first 72 hours/golden hours):

bk. altın saatler.

ilk yardım (İng. first aid):

Herhangi bir olay nedeniyle sağlığı tehlikeye girmiş olan kişilere, tıbbi yardımı yapacak sağlık personeli gelinceye kadar, olayın gerçekleştiği yerde, hayatın kurtarılması ya da durumun kötüleşmesini önlemek amacıyla, eldeki imkânlarla ilaçsız olarak yapılan müdahale. Yetkili makamlardan ilk yardım eğitimi almış kişiler tarafından yapılmalıdır.

iltica (İng. seeking refuge):

Irkı, dini, milliyeti, belli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri nedeniyle zulüm göreceği korkusu taşıyan ve bu yüzden ülkesinden ayrılan ve korkusu nedeniyle geri dönemeyen, dönmek istemeyen kişilerin bir başka devlete sığınması.

imar adası (İng. development block):

Çevresi yollarla sınırlanmış ve çoğu parsellere bölünmüş arsa ile böyle bir arsayı kaplayan yapı takımının imar planındaki esaslara göre meydana gelmiş hâli.

imar durumu (İng. zoning/development status):

Bir arsanın imar planına ve imar yönetmeliğine göre nasıl kullanılabileceğini bildiren ve belediyece düzenlenerek isteği üzerine arsa sahibine verilen belge.

imar hakkı (İng. development right):

Bir arazi veya arsada ya da bina üzerinde, kat mülkiyeti kanunu, imar kanunu, imar planı veya imar yönetmelikleriyle izin verilen yapılaşma ve fiziki geliştirme ile bu işlemlerin yasalarla belirlenmiş sonuçlarının doğurduğu hakların tümü. Yasada, ?Kamu kuruluşları ve belediyelerin, planlama, imar ve inşaat hizmetleri sonucunda taşınmaz mal sahiplerine sağladığı haklar.? şeklinde tanımlanmıştır.

imar hududu (İng. development boundary):

Nâzım planı bulunan yerlerde nâzım plan sınırları; bulunmayan yerlerde ise belediye sınırlarından oluşan alan.

imar kanunu (İng. development law):

Türkiye?de yerleşme yerleri ile bu yerdeki yapılaşmaların plan, fen, sağlık ve çevre koşullarına uygun oluşumunu sağlamak amacıyla düzenlenmiş olan 3194 sayılı yasa.

imar parseli (İng. development landparcel):

İmar adaları içindeki kadastro parsellerinin, imar planı ile imar kanunu ve imar yönetmeliği esaslarına göre düzenlenmiş hâline verilen ad.

imar planı (İng. development plan):

Büyükşehir belediyeleri, belediyeler, valilikler veya özel kanunlarla planlama yetkisi verilmiş kurum ve kuruluşlarca hazırlanıp onaylanan belge. İmar mevzuatımızdaki nâzım imar planı, uygulama imar planı, mevzii imar planı, revizyon imar planı adları ile anılan teknik ve hukuki belgelerdir.

imar planına esas jeolojik- jeoteknik etüt (İng. geological and geotechnical investigation for development plan):

Planlama yapılacak alandaki afet tehlike ve risklerini, 1/1000 ? 1/5000 ölçekli haritalar üzerinde gösteren, yerel zemin koşullarını ve yol açabilecekleri tehlikeleri, detaylı jeolojik, jeoteknik ve jeofizik etütler sonucunda belirleyen ve raporları ile uygulama imar planlarını yönlendiren çalışma.

imar planlaması (İng. development planning):

Arazi parçalarının hangi amaçlarla kullanılacağını, bu parçalar üzerinde inşa edilecek yapı ve alt yapıların konum ve koşullarını belirleyen, ana amacı insanlar için güvenli, sağlıklı ve düzenli bir yaşam çevresi kurmak olan çok disiplinli bir faaliyet süreci. Belediye ve mücavir alan sınırları içinde belediyeler, bu alanlar dışında ise valilikler imar planlaması yapmak veya yaptırmak

yetkisine sahiptir.

imar yönetmeliği (İng. development regulation):

İmar yasasının tamamlayıcısı olarak hazırlanıp kentin belediye meclisince onaylandıktan sonra yürürlüğe giren yapı düzeni yönetmeliği.

insan kaynaklı afet (İng. man-made disaster):

Politik ve insan faktörlerinin etkin olduğu savaşlar, iç çatışmalar, terör eylemleri, büyük göçler, endüstriyel kazalar gibi olaylar ve bunların doğurduğu sonuçların tümü.

insancıl hukuk (İng. humanitarian law):

Uluslararası hukukun parçası olarak silahlı çatışmalar esnasında genel olarak bireylerin korunmasını, insan varlığını, kültürel çevresini ve mirasına saygı gösterilmesini, savaş mağdurlarının korunmasını, savaşın neden olduğu acıyı zarar ve ziyanı mümkün olduğu kadar azaltmayı amaçlayan ülkelere ve kişilere yükümlülükler getiren; savaşın tarafların, üçüncü devletlerin, bir ülke içinde ayaklanma hâlinde bulunan silahlı diğer toplulukların ve bunların savaş eylemlerini yürüten bireylerinin, askerî şiddetin kullanılmasında uyacakları esas ve usulleri düzenleyen hukuk dalı.

insani yardım (İng. humanitarian aid):

Doğa kaynaklı afetler, savaş, kuraklık ve toplumsal çatışmalar neticesinde can güvenliği, açlık, susuzluk, kıtlık, barınma, salgın hastalık vb. nedenlerle ihtiyaç sahibi olan yerler için uluslararası toplumun istikrarında önemli bir unsur olması nedeniyle siyasi, ekonomik ve askerî amaçlardan bağımsız yapılacak arama-kurtarma, acil sağlık hizmetleri beslenme ve barınma gibi yardım veya yardımlar.

insani yardım lojistiği (İng. humanitarian logistics):

Afet ve acil durumlardan etkilenen bölgelere ve insanlara yardım malzemeleri ile diğer malzeme ve ekipmanların depolanması ve teslimatı.

insani yardım tedarik zinciri (İng. humanitarian supply chain):

Afet ve acil durumlardan etkilenen bölge ve insanlara yardım amacıyla malzeme ve ekipmanların tedariki, depolanması, taşınması ve teslimatı süreci.

insansız hava aracı (İHA) (İng. drone / unmanned aerial vehicle):

Havadan yer ünitelerine görüntü aktarmak için kullanılan ve uzaktan komuta ile sevk ve idare edilen hava aracı.

intihar saldırısı (İng. suicide attack):

Saldırgan kişi veya kişilerin de ölümüyle neticelenen, belirli politik sonuçlara ulaşmak için adını duyurma düşüncesiyle, bir kişiyi, bir mekânı veya bir topluluğu hedef alan terör eylemi biçimi.

irtifak hakkı (İng. easement):

Taşınmaz mallar üzerinde başkalarının yararlanması için oluşturulmuş yararlanma, geçit vb. hak.

iskân belgesi (İng. occupation licence):

Belediye ve mücavir alan sınırları içinde veya dışındaki yerlerde inşa edilen yapıların, tamamen veya kısmen kullanılmasına müsaade veren izin belgesi. Bu izni Belediyeler veya valilikler verir. Bu, uygulamada oturma izni olarak bilinmektedir.

iskân türü (İng. settlement type):

Bir yerleşme biriminin kullanım amacına göre belirlenmiş olan konut, okul, iş yeri gibi yerleşim sınıfı.

istatistik (İng. statistics):

Belirli olayların gözlenmesi yoluyla verilerin toplanması, işlenmesi ve bu verilerden bir sonuca varılabilmesi için kullanılan hesaplama yöntemleri, sayımlama. Başka bir tanımlamayla; geçmiş ve içinde bulunulan durumu sayısal yöntemlerle analiz ederek gelecek hakkında karar vermeyi kolaylaştıran bir bilim dalı.

istinat duvarı (İng. retaining wall):

Çeşitli enkesitlerde olabilen, taş, beton vb. malzemelerden inşa edilen, toprak veya yapının kaymasını önlemeye yarayan duvar.

iş güvenliği uzmanı (İng. business safety expert):

İş sağlığı ve güvenliği alanında görev yapmak üzere Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca yetkilendirilmiş, iş güvenliği uzmanlığı belgesine sahip mühendis, mimar veya teknik eleman.

iş sürekliliği (İng. business continuity):

Organizasyonların kritik fonksiyon ve süreçlerini etkileyecek afet ve acil durumlara karşı hazırlıklı olmasını sağlayan çalışma veya çalışmalar.

iş sürekliliği planlaması (İng. business continuity planning):

Bir organizasyonun herhangi bir afet ya da acil durumda, sahip olduğu varlıkların korunmasını amaçlayan, müşterilerine ve diğer iş ortaklarına kabul edilebilir bir seviyede hizmet vermeye devam etmesini ve en alt düzeyde iş kesintisi sağlayabilmek için yürütülmesi gereken planlama süreçlerinin tümü.

iş yeri (İng. business):

Hak sahipliği işlemlerine esas olmak üzere, vatandaşın ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kullanılan her türlü işletmenin faaliyette bulunduğu müstakil binalar veya binaların bu amaçlarla kullanılan bağımsız bölümü.

iş yeri acil müdahale planı (İng. business emergency management plan):

İş yerine yönelik olarak hazırlanmış, yetkili makamlarca onaylı, acil durum müdahale planı.

iş yeri sağlık ve güvenlik birimi (İng. business health and safety unit):

İşyerinde iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerini yürütmek üzere kurulan, gerekli donanım ve personele sahip olan birim.

itiraz hasar tespiti (İng. damage assessment following objection):

7269 sayılı kanun gereğince, kesin hasar tespit çalışmalarına yasal süre içinde itirazda bulunan afetzedelerin taleplerinin değerlendirildiği hasar tespit çalışması.

ivme kaydı (İng. accelerogram):

İvmeölçer cihazları tarafından elde edilen veri dizini. Depremın hasar yapma gücünü belirlemede kullanılan ivme spektrumları (çeşitliliği) depreme dayanıklı yapıların tasarlanmasında kullanılır.

iyileştirme (İng. recovery):

Afetlerden etkilenmiş olan toplulukların ihtiyaçlarının en akılcı yol veyöntemlerle karşılanması, hayatın bir an önce normale döndürülmesi, muhtemel afetlerle baş edebilme imkânlarının geliştirilmesi ve en az zarar görmelerini sağlayacak daha güvenli bir yaşam çevresi oluşturulması için yapılması gereken yasal, kurumsal, fiziksel, sosyal ve ekonomik faaliyetlerin tümünü kapsayan uzun süreç. Afet yönetiminde, afete müdahaleden sonra gelen dönemi ifade eder.

izoseist (İng. isoseist):

bk. eş şiddet eğrisi.

jeodezi (İng. geodesy):

Yer kürenin ve gök cisimlerinin şekli, boyutu, çekim alanı ve çekim alanının zamana bağlı yer değişimlerinin ölçülmesi, değerlendirilmesi ve modellenmesiyle uğraşan bilim dalı.

jeofizik (İng. geophysics):

Yer kabuğu ve atmosfer katmanlarını, güneş, gezegenler ve gök cisimlerinin fiziksel ve yapısal özelliklerini, fizik ve matematiğin ilke ve yöntemlerini kullanarak alet vasıtasıyla inceleyen bilim dalı, arz içi fiziği.Yasalarda ?Fiziğin ilkelerini yerkürenin incelenmesine uygulayan bilim dalı.? şeklinde tanımlanmıştır.

jeoloji (İng. geology):

Yerkürenin oluşumunu ve evrimini, yerküreyi oluşturan malzemeleri, bunların birbirine dönüşümünde etkin olan süreçleri, yerkürenin sığ derinliklerindeki şekil değişimlerine neden olan ve okyanuslar ile kıtaları oluşturan kuvvetleri ve yerküreyi değiştiren süreçleri inceleyen bilim dalı.

jeolojik afet (İng. geological disaster):

Kaynağını yer yüzeyi ya da yer kabuğundaki faaliyetlerden alan deprem, heyelan, kaya düşmesi, volkanik patlama, çamur akıntısı, tsunami gibi doğa kaynaklı olayların yol açtığı afet.

jeomorfoloji (İng. geomorphology):

Dağlar, ovalar, vadiler gibi yeryüzü şekillerinin kaynağını, oluşumunu, değişimini ve niteliklerini inceleyen bilim dalı, fiziki coğrafya.

jeoteknik (İng. geotechnics):

Zeminlerin mekanik, kimyevi ve mühendislik özelliklerini inceleyen bilim dalı.

jeoteknik etüt (İng. geotechnical investigation):

Zeminlerin mekanik, kimyevi ve mühendislik özelliklerinin belirlenmesi amacıyla yerinde ve laboratuvarlarda örselenmemiş numuneler üzerinde yapılan araştırma ve değerlendirme faaliyeti.

kabuk (İng. crust):

Yer kürenin katı özelliğe sahip, ortalama 35 km kalınlığındaki en üst katmanı. Kitasal kabuk ve okyanusal kabuk olmak üzere iki çeşidi vardır. Okyanusal kabuk kitasal kabuğa göre daha yoğun, ince ve okyanusal kabuğun kayaçları kitasal kabuğa göre daha gençtir.

kabul edilebilir risk (İng. acceptable risk):

İnsanların veya toplumun, mevcut sosyal, ekonomik, politik, kültürel ve teknik koşullar dikkate alındığında, katlanabileceği kayıpların derecesi. Mühendislikte ise, yapıların belirli büyüklükteki riskler karşısında beklenen ve kabul edilen davranışları olarak tanımlanır.

kabul merkezi (İng. reception centre):

Mültecilerin sığınma ülkesine vardıklarında kabul edilmeleri işlemlerinin gerçekleştirildiği ve başvuruları ile ilgili kesin karar verilmeye kadar, temel bakım ve acil ihtiyaçlarının karşılanacağı ve sosyal etkinliklerden faydalanacakları yer.

kadastro (İng. cadastre):

Arazi ve arsa gibi her türlü taşınmaz malın sahibi, konumu, sınırı, alanı ve değerinin ölçülerek belirlenip bir plan üzerinde gösterilmesi işlemi.

kadastro parseli (İng. cadastral parcel):

Kadastro çalışması yapılan yerlerdeki, kadastro adaları içinde bulunan mülkiyeti tescilli parsel.

kâgir yapı (İng. masonry building):

Taşıyıcı duvarları taş, tuğla kerpiç ve beton briket gibi malzemelerle inşa edilmiş yapı türü. Bu tür yapılardan döşemeleri ahşap olanlara yarım kâgir, betonarme olanlara ise kâgir (yığma) yapı denilmektedir. Farsça kâr-gir kelimesinden geldiği için bazen de ?kârgir?biçiminde söylenmektedir.

kalıcı konut (İng. permanent housing):

Afet nedeniyle konutları yıkılan veya ağır hasar gören afetzedelerden hak sahibi olanlar için devlet veya özel kuruluşlar tarafından yaptırılan daimi iskân konutu.

kalkınma planı (İng. development plan):

İlki 1963 yılında onaylanarak uygulanmaya başlanmış olan, toplam yatırımlar ve harcamalar, ülkedeki talep durumu ve tasarruf eğilimleri göz önüne alınarak hedeflenen büyümeye ulaşmayı amaçlayan, Kalkınma Bakanlığı tarafından hazırlanan, onay yetkisi Türkiye Büyük Millet Meclisinde olan plan.

kamp (İng. camp):

Afetzedelerin acil barınmalarını sağlamak amacıyla çadır, konteyner gibi geçici barınma ünitelerinden oluşan, kalıcı yerleşme sorunlarının çözümüne kadar su, hijyen, beslenme, sağlık, eğitim, gibi temel ihtiyaçlarının karşılandığı toplu yerleşim yeri.

kamulaştırma (İng. expropriation):

Mülkiyet hakkının kamu yararı nedeni ile sınırlandırılması ve kamu yararı amacı ile özel hukuk kişilerinin taşınmaz üzerindeki mülkiyet hakkının gerçek bedelinin ödenmesi koşuluyla idareye geçirilmesi işlemi.

kapalı havza (İng. closed basin):

Sularını denizlere kadar ulaştırmayıp kuruyan veya göle dökülüp kalan akarsu ağı, alanı. Genellikle kurak iklim bölgelerinde görülür. Van Gölü, Tuz Gölü, Burdur Gölü kapalı havza örnekleri arasında sayılabilir.

kapasite (İng. capacity):

Afet yönetiminde, bireylerin, kurumların, insan topluluklarının ya da ülkelerin tehlikeleri ve yol açabilecekleri zararları algılama, tahmin etme, önleme veya zararlarını azaltma amacıyla önlem alma konusunda sahip olduğu güç ve kaynakların tümü.

kapasite analizi (İng. capacity analysis):

Merkezî ve yerel ölçekte afet tehlikesi ve riskini belirleme ile afet zararlarının azaltılması amacıyla kullanılacak kapasitelerin ortaya konmasını amaçlayan, gerek zarar azaltma ve gerekse afete müdahale planlarında kullanılan çalışma.

kapasite geliştirme (İng. capacity development):

Sosyal ve ekonomik hedeflere ulaşabilmek amacıyla bilgi, yetenek, sistem ve kuruluşların geliştirilmesi yoluyla insanların, kurum ve kuruluşların ve toplumun sistemli olarak kapasitesini artırması süreci. Kapasite geliştirme eğitim ve sistemli bir şekilde öğrenim ile birlikte kurum ve kuruluşların, politik farkındalığın, finansal kaynakların, teknolojik sistemlerin gelişmesini de içermektedir.

kapasite oluşturma (İng. capacity building):

Bir toplumda, kurum veya kuruluşlarda afet riskini azaltmak için gerekli olan insan becerisini geliştirme yönünde gösterilen faaliyetlerin tümü. Farklı düzeydeki toplum kesimlerinde teknolojinin, kurumsal yapıların mali güç ile diğer kaynakların geliştirilmesini içeren çalışmalardır.

kapsama alanı (İng. coverage area):

Bir mobil ağ sisteminde baz istasyonları tarafından yayın yapılan istasyonun etkili olduğu alan. Sadece bu alanın içinde hizmetlerden yararlanılabilir.

kar (İng. snow):

Atmosferdeki su buharının yoğunlaşarak buz kristallerine dönüşmesiyle oluşan, parlak, beyaz, katı ve çok kere altıgen şeklinde olan yağış türü.

kar erimesi seli (İng. snowmelt flooding):

İlkbahar aylarında havaların aniden ısınması ve karların hızla erimesinin yol açtığı ani su baskını.

kar tipi (İng. snow storm):

Şiddetli rüzgâr veya fırtına ile birlikte yağın karın neden olduğu, başta ulaşım olmak üzere tüm hayatı olumsuz etkileyen meteorolojik olay.

kar yükü (İng. snow load):

Biriken karların çatılar üzerinde meydana getirdiği ilave yük. Ülkemizde çatı projelendirilmesinde genel olarak metrekareye 2 kg kar yükü gelebileceği esas alınmaktadır.

karantina (İng. quarantine):

Bir enfeksiyon ya da kontaminasyonun olası yayılmasını önlemek amacıyla, bulaşıcı bir hastalığa maruz kalmış nüfus ya da hasta olmayan şüpheli kişilerin veya şüpheli yolcu eşyası, konteynir, taşıt ve malların taşınması ve bunların içinde olduğu faaliyetlerin kısıtlanması veya bunların diğerlerinden zorunlu olarak ayrılması durumu.

karbonmonoksit zehirlenmesi (İng. carbon monoxide poisoning):

Yapısında karbon bulunan gazların yanması sonucu açığa çıkan rensiz ve kokusuz bir gaz olan karbonmonoksitin bulunduğu akciğerler aracılığıyla kana geçerek dokulara oksijen taşıyan hemoglobine bağlanmasıyla vücudun oksijensiz kalması ve bu durumun genellikle ölümlü sonuçlandığı zehirlenme.

karkas (İng. building frame):

Bir yapının taşıyıcı iskeletinin genel adı. Yapı iskeletinin türüne göre betonarme karkas, çelik karkas ya da ahşap karkas olarak adlandırılır.

karmaşık veya kompleks acil durum (İng. complex emergency):

Bir ülke, bölge veya toplumda iç ve dış çatışmalar nedeniyle otoritenin kısmen veya tamamen çökmesi ile meydana gelen; can ve mal kaybının önlenmesi için uluslararası müdahaleyi gerektiren durum. Olağan Afet Risk Yönetimi kapsamında ele alınamayan ve insani müdahale ağırlıklı süreçlerin ayrıca şekillendirilmesi gereken bu durumların başlıca özellikleri, yaygın şiddet ve can kaybının olması; olağandışı nüfus hareketleri; sosyal ve ekonomik bakımdan yaygın hasar; büyük ölçekli, çok yönlü insani yardım ihtiyacı; siyasi ve askeri nedenlerle insani yardımın engellenmesi ya da önlenmesi; insani yardımla görevli kişiler için de güvenlik risklerinin ortaya çıkmasıdır.

karot (İng. core sample):

Taşıma kapasitelerini belirlemek amacıyla zemin veya beton gibi malzemelerden özel aletler kullanılarak örneklemeden alınan küçük çaptaki numune.

kasırga (İng. hurricane):

bk. tayfun.

kat mülkiyeti (İng. condominium ownership):

Tamamlanmış bir yapının kat, daire, iş yeri, dükkân, mağaza, depo, mahzen gibi ayrı ve başlı başına kullanmaya elverişli bölümleri üzerinde hukuken tesis edilmiş özel mülkiyet ilişkisi.

katı atık (İng. solid waste):

Üreticisi tarafından atılmak istenen ve toplumun sağlığı ile çevrenin korunması bakımından, düzenli bir şekilde yok edilmesi gereken katı madde veya maddeler.

kati atık yönetimi (İng. solid waste management):

Kati atıkların halk sağlığı ve çevre kirliliğine meydan vermeyecek şekilde toplanması, taşınması, imha edilmesi, depolanması, yeniden değerlendirilmesi için gerekli tesislerin kurulması ve işletilmesi süreci.

kaya düşmesi (İng. rock fall):

Fiziksel veya kimyasal etkilerle bozulmuş veya parçalanmış, değişik boy ve çeşitteki kaya veya zemin parçalarının, kendiliğinden ya da depremler, aşırı yağışlar gibi harici etkilerle meyil aşağı hızla hareket etmesi olayı.

kaza (İng. accident):

Kasıt söz konusu olmaksızın, beklenmedik bir zamanda ve şekilde, yaralanmalara, can ve mal kayıplarına neden olan olay.

KBRN kirlenmesi (İng. CBRN contamination):

Kimyasal, biyolojik, radyoaktif ve nükleer maddelerin belirli bir bölgeye, kişilere, yapılarla, su kaynaklarına ve toprağa bulaşması durumu.

KBRN olayı (İng. chemical, biological, radiological and Nuclear /CBRN event):

Kimyasal, biyolojik, radyoaktif ve nükleer maddelerin kasten veya kazaen yayılmasıyla oluşan, insan ve çevre için zararlı ve tehlikeli durumlara yol açan olay.

KBRN risk analizi (İng. CBRN risk analysis):

İnsan sağlığı ve çevrenin, KBRN maddelerinin kasten veya kazaen çevreye yayılmasından zarar görme olasılığının ve zararın ciddiyet derecesinin değerlendirilmesine ilişkin faaliyetler bütünü.

KBRN riski (İng. CBRN risk):

İnsan sağlığı ve çevrenin, KBRN maddelerinin kasten veya kazaen çevreye yayılmasından zarar görme olasılığı ve zararın ciddiyet derecesi.

KBRN silahları (İng. CBRN weapons):

Kimyasal, biyolojik, radyoaktif ve nükleer maddeleri yaymak için tasarlanan silahlar.

KBRN tehdit ve tehlikesi (İng. CBRN threat and hazard):

KBRN maddelerinden elde edilmiş silahların terör ve sabotaj eylemleri ile kasten kullanılmasıyla ya da endüstriyel üretim--de, sağlık sektöründe, laboratuvarlarda ve bilimsel araştırmalarda ürün ya da ara ürün olarak kullanılan KBRN maddelerinin kazaen çevreye yayılmasıyla oluşan tehdit ve tehlike.

kendine yabancılaşma (İng. depersonalization):

Kişinin, ruhsal süreçlerini ya da bedenini kendisinden ayırmış gibi veya kendisini rüyadaymış gibi hissetmesi şeklinde ortaya çıkabilen benlik algısında ya da yaşantısında değişiklik durumu.

kent bilgi sistemi (İng. urban information system):

Kent yönetimine yardımcı olmak, mekânla ilgili karmaşık sorunların çözümünde ve sağlıklı kararların alınmasında kolaylıklar sağlamak için kurulan ve uygulanan coğrafi bilgi sistemi. Kentlerin, mülkiyet bilgileri, imar planları, altyapı bilgileri, bina, iş yeri, konut, arsa envanterleri, tüm haritaları ile diğer yönetim destek sistemlerine bilgisayar ortamında erişilmesini sağlar.

kent konseyi (İng. city council):

Merkezî yönetim, yerel yönetim, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve sivil toplumun ortaklık anlayışıyla, hemşehrilik hukuku çerçevesinde bulunduğu; kentin kalkınma önceliklerinin, sorunlarının, vizyonlarının (gelecek beklentilerinin) sürdürülebilir kalkınma ilkeleri temelinde belirlendiği, tartışıldığı çözümlerin geliştirildiği, ortak aklın ve uzlaşmanın esas olduğu demokratik yapı.

kentsel çöküntü bölgesi (İng. urban decline area):

Bir kentin fiziksel, sosyal ve ekonomik açılarından gelişme imkânı kalmamış, köhnemiş, kısmen terk edilmiş bölgeleri ile altyapı, eğitim, sağlık, kültür, yeşil alan gibi olanakları olmayan yoksulluk yuvası hâline gelmiş bölge.

kentsel doku analizi (İng. urban texture analysis):

Kent dokusunu oluşturan yerleşme tipleri, insan çevre etkileşimi, kentsel riskler gibi tüm unsurların tarihi gelişim içinde irdelenme ve değerlendirilmesine yönelik çalışma.

kentsel dönüşüm (İng. urban regeneration):

Kentlerin risk havuzu hâline gelmiş sosyoekonomik çöküntü bölgelerinde, toplumsal, ekonomik ve mekân bakımından yeniden ele alındığı güvenli, sağlıklı ve düzenli yerleşim alanları oluşturmak, kentsel yaşam kalitesini yükseltmek amacıyla yapılan planlama ve uygulama faaliyetlerine verilen genel ad.

kentsel dönüşüm alanı (İng. urban regeneration area):

İmar planı bulunsun veya bulunmasın kentsel ya da kırsal alanlarda bilim, teknik, sanat ve sağlık kurallarına uygun olarak afetlere ve kentsel risklere duyarlı yaşam çevrelerinin oluşturulması için veya fiziki köhneme, sosyal ve teknik altyapının yetersiz ve niteliksiz olduğu alanların iyileştirme, tasfiye, yenileme ve gelişimini sağlamak üzere ilgili idarelerce belirlenmiş alan.

kentsel dönüşüm ve gelişim alanı (İng. urban regeneration and development area):

Belediye ve mücavir alan sınırları içinde sanayi alanları, ticaret alanları, teknolojik parkları, kamu hizmeti alanları, rekreasyon alanları ve her türlü sosyal donatı alanları oluşturmak, eskiyen kent kısımlarını yeniden inşa ve restore etmek, kentin tarihi ve kültürel dokusunu korumak veya deprem riskine karşı tedbirler almak amacıyla belediye meclisi kararı ile, kamunun mülkiyetinde ve kullanımında olan yerlerde ise belediye meclisi kararı ile birlikte belediyenin talebi ve Bakanlığın teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca kabul edilerek belirlenen alanlar (5393 sayılı Kanun uyarınca).

kentsel risk (İng. urban risk):

Bir kentin afet risklerinin tümü. Doğal tehlikelere ilave olarak, kentin genel yerleşme düzeni, kentsel dokunun oluşturduğu riskler, kullanımdan kaynaklanan riskler, var olan yapılaşmadan gelen riskler, ulaşım sistemi ve altyapılardan kaynaklanan riskler, planlama ve yönetim zafiyetlerinden kaynaklanan risklerin tümü.

kentsel risk analizi (İng. urban risk analysis):

Kentsel yerleşik çevrenin risk faktörleri ile birlikte değerlendirilmesi amacı ile afet tehlikeleri ve senaryoları, kentsel makroform,

arazi kullanımı, kentsel doku, yapılaşma, ulaşım ve altyapının oluşturduğu afet risklerinin belirlenmesine yönelik çözümlenme. Kentsel risk analizi, kentsel risk yönetimi ve afet dirençli planlamanın önemli bileşeni ve girdisidir.

kentsel risk yönetimi (İng. urban risk management):

Doğa, teknoloji ve insan kaynaklı afetlerin yerleşim alanlarında yol açacağı sosyal, ekonomik, fiziki ve çevresel risklerin belirlenmesi ve değerlendirilmesi, bu riskleri giderecek ya da en aza indirecek önlemlerin alınmasının ve uygulanmasının sağlanması ve kaynak ve önceliklerin belirlenmesi üzere hazırlanan stratejik plan ve eylem programı.

kentsel yenileme (İng. urban renovation):

Çeşitli nedenlerle kentlerin zaman içinde eskimiş, köhnemiş, yıpranmış ve işlevini yitirmiş kesimlerindeki kentsel dokunun değiştirilmesi, ıslah edilmesi, yenilenmesi ve canlandırılarak kente yeniden kazandırılması çalışması.

kesin borçlandırma (İng. final indebtment):

İhaleli ve emanet işlerde hak sahiplerine konutları teslim edildikten sonra kesin hesap sonucu birim konut için belirlenen maliyet, EYY?li (Evini Yapana Yardım) işlerde ise hak sahibine konutunu bitirmesi için yapılan toplam yardım miktarı üzerinden yapılan borçlandırma işlemi.

kesin hasar tespiti (İng. final damage assessment):

Afet olayının devam etme olasılığı bulunan durumlarda, genelde ilk olayın üzerinden 10-15 gün geçtikten sonra yeniden yapılan hasar tespit çalışması. Bu tespit, yapının onarılması veya güçlendirilmesine karar verileceğinden, yapıdaki hasar durumu ve tüm teknik özelliklerin dikkatle belirlenmesini gerektirir. Konutları hasar gören mülk sahiplerine afetler yasasına göre yapılması gereken tüm yardımlar, kesin hasar tespitleri sonucuna göre gerçekleştirilir.

kesintisiz ve güvenli haberleşme sistemi (KGHS) (İng. uninterrupted and secure communication system):

Afet ve acil durum yönetim merkezleri arasında sürekli ve güvenli iletişimi sağlayan, Başkanlıkça kurulan iletişim sistemi. Kablo, GSM, Uydu, HF vb iletişim ortamları anahtarlamalı olarak kullanılarak, merkezler arasında; ses, resim, görüntü, e-posta, video konferans, veri iletişimi kesintisiz ve güvenli olarak sağlanır.

kırmızı alarm (İng. red alert warning):

3 dakika süren, yükselip alçalan dalgalı siren sesi ile hava saldırısı tehlikesi olduğunu işaret eden kırmızı tehlike işareti.

kıtlık (İng. famine):

Meteorolojik, çevresel veya beşerî ve sosyoekonomik nedenlerle oluşan ve çok sayıda insanı etkileyen yiyecek maddesi sıkıntısı.

kıyı bölgesi yönetimi (İng. coastal zone management):

Kıyı sularının ve su havzalarının kirlilikten korumak ve azami yararı sağlamak amacıyla yönetimi.

kıyı sürüklenmesi (İng. littoral drift):

Kırılan dalgaların oluşturduğu akıntılarla kumların denize çekilmesi. Bu durum kıyı koruma planları açısından önem taşır.

kızılötesi uydu görüntüsü (İng. infrared satellite imagery):

Uydu üzerinde bulunan ısıya duyarlı (termal) algılayıcılar tarafından elde edilen yeryüzü görüntülerine verilen ad. Orman yangınlarıyla mücadelede, okyanus yüzeyindeki sıcaklık değişiminin izlenmesinde ve benzeri alanlarda kullanılmaktadır.

kimyasal savaş ajanı (İng. chemical warfare agent):

Öldürmek, yaralamak, insanları etkisiz hale getirmek, bitkisel ve hayvansal besin kaynaklarını, besin stoklarını kirliletmek ve yok etmek, ekonomik önemi olan hedefleri işlemez hale getirmek, kaosa ve paniğe neden olmak amacıyla spesifik hedeflere karşı kullanılan, yüksek toksisite potansiyeline sahip çeşitli yapılardaki kimyasal madde.

kimyasal silah (İng. chemical weapon):

Kimyasal savaş ajanlarının hedef üzerine dağıtılması için kullanılan, bir veya daha fazla kimyasal ajan dağıtabilen ve bir taşıyıcı / dağıtıcı sistem içeren silahlar.

kimyasal tehlike (İng. chemical hazard):

Canlılar üzerinde tahriş edici, yakıcı, felç edici veya öldürücü etkileri olan, deri, solunum veya sindirim sistemi yoluyla bünyeye girebilen gaz, sıvı ya da katı şeklindeki toksik kimyasal maddelerin kasten veya kazaen çevreye yayılmasına neden olabilecek her türlü tehlike.

kirleten (İng. polluter):

Faaliyetleri sırasında veya sonrasında doğrudan veya dolaylı olarak çevre kirliliğine, ekolojik dengenin ve çevrenin bozulmasına neden olan gerçek ve tüzel kişi.

kirleten öder ilkesi (İng. polluter pays principle-PPP):

Kirliliğin üstesinden gelmek amacıyla düzenlenen ve kirletme bedelini kirleticinin karşılaması gerektiğinin savunulduğu ilke.

kirli balast (İng. polluted ballast):

Duran veya seyir hâlindeki tankerden, gemiden veya diğer deniz araçlarından su üzerine bırakıldığında su üstünde veya bitişik sahil hattında petrol, petrol türevi veya yağ izlerinin görülmesine neden olan veya su üstünde ya da su altında renk değişikliği oluşturan veya askıda katı madde/emülsiyon hâlinde maddelerin birikmesine yol açan balast suyu.

kişisel koruyucu ekipman (İng. personal protective equipment):

KBRN ekiplerinde görev alan personelin kullanacağı şahsi koruyucu kıyafet, maske, eldiven ve bot ile kişisel arındırma kitleri.

kitle imha silahı (KİS) (İng. weapon of mass destruction):

Biyosfere, doğal ve insan yapımı yapılara ve/veya çok sayıda insana büyük ölçüde zarar veren KBRN madde içerikli ve diğer konvansiyel silah.

kitleysel destek (İng. mass care):

Afetten etkilenen afet mağdurlarını korumak için yapılan eylem, toplu bakım.

klimatolojik afet (İng. climatological disaster):

Sıcak dalgası, soğuk dalgası, kuraklık, dolu, hortum, yıldırım, kasırga, tayfun, sel, siklonlar, tornado, tipi, çığ, aşırı kar yağışları, asit

yağmurları, sis, buzlanma, hava kirliliği, orman yangınları gibi iklim koşullarıyla ilgili afet.

komuta kontrol merkezi (İng. command control centre):

İl ambulans servisine bağlı 112 acil sağlık çağrı merkezlerinden yapılan olay komutası ve olay yönetimini, raporlandırılmasını, Sağlık Bakanlığının bilgilendirilmesini, acil sağlık ekiplerinin yönetimi ve yönlendirilmesini, hasta nakilleri, hastane acil servisleri, kara, hava ve deniz ambulanslarının koordinasyonunu sağlayan acil sağlık yönetim merkezi.

kontaminasyon (İng. contamination):

bk. KBRN kirlenmesi.

konum planı (İng. position plan):

Bir arsa üzerinde yapılan, blok veya ayrı ayrı birden fazla yapının, arsa içindeki konumu, varsa özel yol, yeşil alan, spor tesisleri gibi ortak yerleri gösterir biçimde yapılmış ve belediyece onanmış plan.

konum verisi (İng. position data):

Kullanıcının acil yardım çağrı hizmetlerini aramakta kullandığı cihazın yaklaşık olarak bulunduğu yere ilişkin koordinatlar ve ilgili diğer parametrelerle tanımlı alan verisi.

konut (İng. dwelling):

İnsanlar tarafından barınma ve yaşama mekânı olarak kullanılan insan yapımı bölüm. Bunlar müstakil evler olabileceği gibi, birden çok bağımsız bölüm ihtiva eden apartman türü yerler de olabilir.

konut rayiçleri değerlendirme komisyonu (İng. dwelling rate assessment commission):

Fiyat takdir komisyonunca belirlenen, artan konutların rayiç bedellerini AFAD'da keskinleştiren komisyon.

koordinasyon (İng. coordination):

Afete uğramış veya uğraması muhtemel toplulukların kısa, orta ve uzun vadeli ihtiyaçlarını birlikte belirleyerek yerel, ulusal ve uluslararası kurumlarla mevcut kaynakları en etkin ve verimli şekilde kullanmak amacıyla uyum ve birliktelik içinde çalışması.

korozyon (İng. corrosion):

İnşaat çeliği ve benzeri metal yapı malzemelerinin maruz kaldıkları nem, su gibi dış etkiler nedeniyle kimyasal bozulmaya uğrayarak özelliklerini kaybetmesi durumu.

koruma alanı (İng. protection area):

Taşınmaz mal, kültür ve doğa varlıklarının korunması ya da tarihi çevre içinde korunmaları zorunlu olan alan.

koruma setlerinin güçlendirilmesi (İng. strengthening of protection wall):

Eskimiş, kısmen tahrip olmuş ve koruma özelliği azalmış seddelerin onarılması ve güçlü hâle getirilmesi faaliyeti.

korunma (İng. protection):

Çeşitli tehlikelerin sebep olabileceği afetlerden korunmak için genel anlamda alınan önlem. Bu amaçla uygulanacak, uzun vadeli politika ve programları da kapsamaktadır.

korunma düzeyi (İng. protection level):

Tehdidin türüne ve yoğunluğuna göre ekip personelinin kullanacağı koruyucu giysi ve donanımın seviyesi.

kör nokta (İng. blind point):

Bir radyo vericisinin işaretlerinin yeterince iyi alınamadığı bölge, ölü bölge.

krater gölü (İng. crater lake):

Eski volkan kraterlerinin ağzında oluşan küçük göl, yanardağ ağzı gölü. Ülkemizdeki en büyük krater gölü, en son 1441 yılında faaliyet göstermiş olan Nemrut Dağı'nda bulunmaktadır.

krip (İng. creep):

Tektonik kaynaklı gerilmelere bağlı olarak fay zonlarında ve kütle hareketlerinde gözlenen belirli bir yönde, çok yavaş ve kesintisiz olan sürüklenme biçimindeki yer değiştirme hareketi.

kripto (İng. crypto):

Verinin güvenli iletilmesi ve saklanması amacıyla şifrelenmesi işi.

kritik altyapı (İng. lifelines):

İşlevlerini kısmen veya tamamen yerine getir(e)mediğinde toplumsal düzenin sürdürülebilirliğinin veya kamu hizmetlerinin sunumunun olumsuz etkileneceği, ulaşım, haberleşme, enerji, su finans gibi sektörleri kapsayan ağ, varlık, sistem ve yapılar bütünü.

kritik tesis (İng. critical facility):

Alışılacağı ve acil durum gerektiren olağanüstü durumlarda toplumun ihtiyaçlarını sürdürmesi için gerekli olan birincil öneme sahip yapı, teknik yapı ve sistem. Bir afet sonrasında can ve mal kaybının azaltılması açısından kullanılması elzem olan önem katsayısı yüksek yapılardır.

kriz (İng. crisis):

Normal düzeni bozan, toplum için olumsuz sonuçlar doğurma olasılığı bulunan fiziksel, sosyal, ekonomik ve politik olayların ortaya çıkması hâli. Normal sistemi ve toplumun temel değerlerini önemli ölçüde tehdit eden, zaman baskısı ve stres altında önemli kararlar almayı gerektiren durumları kapsamaktadır. Mevzuatımızda ise, ?devletin ve milletin bölünmez bütünlüğü ile millî hedef ve menfaatlere yönelik hasmane tutum ve davranışların, Anayasa ile kurulan hür ve demokratik düzeni veya hak ve hürriyetleri ortadan kaldırmaya yönelik şiddet hareketlerinin, tabii afetlerin, tehlikeli salgın hastalıkların, büyük yangınların, radyasyon ve hava kirliliği gibi önemli nitelikteki kimyasal ve teknolojik olayların, ağır ekonomik bunalımların, iltica ve büyük nüfus hareketlerinin ayrı ve birlikte ortaya çıktığı hâller? olarak tanımlanmaktadır.

kriz yönetimi (İng. crisis management):

Kriz hâli şartları süresince uygulanan, durumu normale döndürmeyi amaçlayan geçici bir yönetim biçimi. Afet yönetiminden farkı, sürekliliğinin olmaması, belirli bir zamanla sınırlı bulunması, krizi gerektiren olay ve nedenler kalktığında sona ermesidir.

kullanma hakkı (İng. right of use):

Bir yapıda kat mülkiyeti bulunanların, ortak malik sıfatıyla paydaşı oldukları yapıdaki genel yerler üzerindeki faydalanma hakkı.

kumanya (İng. ready meal, MRE = Meal, Ready-to-Eat (US Army)):

Afet ve acil durum sonrasında ilk 72 saat içinde afetzedelerin acil beslenme ihtiyacını karşılamak amacıyla pratik, hijyenik ve sağlıklı koşullarda sunulan beslenme hizmeti türü.

kuraklık (İng. drought):

Hava sıcaklıklarının mevsim normallerinin çok üzerine çıkması ve yıllık yağış ortalamalarının ise mevsim normallerinin altına düşmesinin sebep olduğu doğa kaynaklı afet. Meteorolojik açıdan, yağışların mevsim ortalama değerlerin % 80' in altına indiği geçici dönemler olarak tanımlanmaktadır. Hidrolojik açıdan ise, barajlar, göller, göletler ve yeraltı su seviyesinin uzun süreli yıllık ortalamalarının altına indiği geçici dönemdir. Tarımsal açıdan ise, insan ve diğer canlıların ihtiyacı olan su ve nemin yeterli ölçüde bulunmadığı dönemlerdir.

kuraklık endeksi (İng. drought index):

Uzun dönemli meteorolojik gözlem ve kayıtlar esas alınarak aşırı yağışlı ve aşırı kurak dönemleri aylar veya yıllar şeklinde gösteren cetvel.

kurtarma (İng. rescue):

Afet ve acil durumlarda yaralı olan ya da hayati tehlikesi bulunan, kendi başına kurtulamayan afetzede veya kazazedenin bulunduğu yerden güvenli bir yere alınması.

kuş gribi tehdidi (İng. bird flu threat):

Tıptaki adı ?H5N1? olan virüsün, insanlara da geçmesi ve göçmen kuşlarla taşınarak küresel bir tehlike hâline gelmesi durumu. ?H5N1? virüsünün etkilediği kanatlı kümes hayvanlarıyla temas veya etlerinin iyice pişirilmeden yenilmesiyle insanlara bulaşmaktadır.

kuvvetli yer hareketi gözlem ağı (İng. strong ground motion network):

Yer hareketinin ivme kayıtlarını elde edebilmek için genellikle aktif fay zonları ile yapılara yerleştirilen ivmeölçer tipi sismik cihazlardan meydana gelen veri toplama ağı. Özellikle deprem mühendisliği açısından çok önem taşıyan bu veriler, depreme dayanıklı yapıların tasarlanmasında kullanılır.

kültürel duyarlılık (İng. cultural sensitivity):

Kültürel farklılıklarına değer yüklemeksizin, afetlerden ve acil durumlardan etkilenenlere onların toplumsal değerlerini ve normlarını göz önünde bulundurarak hizmet sunma anlayışı.

küresel ısınma (İng. global warming):

Özellikle fosil yakıtların yakılması, ormansızlaşma ve sanayi süreçleri gibi çeşitli insan faaliyetleri ile atmosfere salınan sera gazlarının atmosferdeki birikimindeki hızlı artışa bağlı olarak oluşan, şehirleşmenin de etkisiyle doğal sera etkisinin kuvvetlenmesi sonucunda yeryüzündeki ve atmosferin alt bölümlerinde sıcaklık artması.

küresel iklim değişimi (İng. global climate change):

bk. iklim değişimi.

küresel konum belirleme sistemi (İng. GPS, global positioning system):

Yeryüzünde bulunan noktanın koordinatlarını ve deniz seviyesine göre yüksekliğini uydular vasıtasıyla belirleyen sistem. Bu işlemi yapan cihazlara kısaca GPS denilir. Fay zonları boyunca meydana gelen gerilim birikimleri ve çok yavaş hareketleri izlemek için daha hassas GPS ölçümleri yapılır.

kütle hareketleri (İng. mass movement):

Zemin veya kaya kütlelerinin yerçekiminin etkisiyle yamaçlardan aşağıya doğru yavaş veya hızlı bir şekilde kütsel olarak yer değiştirme olayı.

Kyoto Protokolü (İng. Kyoto Protocol):

İnsan kaynaklı faaliyetlerin neden olduğu küresel ısınmanın iklim üzerindeki etkilerine karşı uluslararası alanda atılan ilk ve en önemli adım olan, 1992'de Rio de Janeiro'da düzenlenen Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı'nda imzaya açılan, 1994'te yürürlüğe giren BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'ni (BMİDÇS - United Nations Framework Convention on Climate Change) güçlendirmek üzere hazırlanan uluslararası anlaşma. 1997'de imzalanan protokol, 2005'te yürürlüğe girebilmiştir. Kyoto Protokolündeki amaç, ?atmosferdeki sera gazı yoğunluğunun, iklime tehlikeli etki yapmayacak seviyelerde dengede kalmasını sağlamak?tır. Özellikle sanayileşmiş ülkelere bağlayıcı sera gazı salımında sınırlama ve azaltma yükümlülükleri getirmiştir. Kyoto Protokolü'nün süresi 2020'ye kadar uzatılmış olup, uygulamadaki sorun ve güçlükler dikkate alınarak, tüm ülkeleri kapsayan ve daha geniş çaplı bir anlaşmanın hazırlanmasına yönelik çalışmalar yapılmaktadır.

levha (İng. plate):

Yer kabuğunu meydana getiren hareket hâlinde bulunan kırılğan parça. Levhaların sınırlarında oluşan sürekli hareketler depremler ve volkanik faaliyetleri oluşturur.

levha tektoniği (İng. plate tectonic):

Yerkürenin dış kısmını oluşturan ve levha veya plaka adı verilen büyük kütlelerin daha içeride yer alan manto tabakası üzerinde hareketini ve bu hareketlerin sonuçlarını inceleyen bilim dalı. Gözlemlerle ispatlanmış bulunan bu teoriye göre, yer kabuğunun üst manto kısmında belirli sayıda ve birbirine göre hareket hâlinde rijit (sert, katı) levhalar bulunmakta, bu plakaların sınırlarında da genellikle çok şiddetli depremler meydana gelmektedir.

lojistik (İng. logistics):

İhtiyaçları karşılamak üzere her tür ürün, hizmet ve bilginin kaynağından itibaren tüketileceği son noktaya kadar tedarik zinciri içindeki hareketine verilen genel ad.

lojistik hizmet (İng. logistics service):

Lojistik ile ilgili tüm çalışmaların bir bütünlük içinde ve aksamadan devam etmesi amacıyla oluşturulan faaliyet.

lojistik planlama (İng. logistics planning):

Afet anında kullanılacak kaynak ve stoklarla diğer ihtiyaç maddelerinin temini, afet bölgesine nakli ile oradaki yardım faaliyetlerinin devamlılığını sağlamayı amaçlayan, afet öncesi hazırlıklar içinde yapılan planlama çalışması.

maden kazası (İng. mining accident):

Maden ocağında madenlerin aranması, çıkarılması, işlenmesi, işleme tabi tutulması, biriktirilmesi sırasında ve sonrasında veya atıklarından kaynaklı meydana gelen kaza.

magnitüd (İng. magnitude):

bk. depremin büyüklüğü.

mahalle (İng. sub-district, neighborhood):

Seçimle iş başına gelen muhtar ve ihtiyar heyeti tarafından yönetilen en küçük yerleşme birimi.

mahalle afet gönüllüsü (İng. neighborhood disaster volunteer):

Afet riskleri ve bu risklere karşı alınabilecek önlemler konusunda bilgilendirilmiş, afetlere duyarlılığı ve bilinç düzeyi artırılmış, gerekli eğitim ve ekipmanla donatılmış, profesyonel ekipler gelene kadar ilk saatlerde müdahale için imkân ve kabiliyeti güçlenmiş vatandaşlardan oluşan organize olan grup.

mahallî hak sahipliği inceleme komisyon kararı (İng. decision of local comission for investigation of beneficiaries):

Konutu, iş yeri veya hayvanların korunmasını sağlayan yapıları afetlerden dolayı hasar görenler ile muhtemel afetlerden etkilenebileceklerden, durumları ilgili mevzuattaki şartlara uygun olup gerekli başvuruları yapan ve ilgili mevzuat nedeniyle doğacak haklardan faydalanabileceği kabul edilen afetzedede gerçek kişileri belirleyen komisyon kararı.

mahallî hak sahipliği inceleme komisyonu (İng. local comission for investigation of beneficiaries):

Afetin meydana geldiği bölgede hak sahiplerini belirlemek amacıyla oluşturulan komisyon. O yerin ilgili mülki idare amiri (vali, kaymakam) veya görevlendireceği bir memur başkanlığında, İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğünden 1 üye, mahalli tapu dairesinden 1 üye, belediye teşkilatı olan yerlerde belediye encümeninden 1 üye, köylerde ise ihtiyar heyetinden 1 üyenin iştiraki ile kurulur. İlgili mülki idare amirleri, bilgi ve görgüsünden istifade edilecek kimseleri de komisyon çalışmalarına iştirak ettirebilirler.

mahallî idare (İng. local administration):

Bir coğrafi alanda, belirli yetkilerle kamu haizmeti faaliyetinde bulunan il özel idaresi, büyükşehir belediyesi, belediye, köy muhtarlığı ile bunların kurdukları veya üye oldukları birlik veya idareler.

mahsur kalmak (İng. trapped):

Bir afet nedeniyle kendi imkânlarıyla bulunduğu yerden çıkamama durumu.

maksimum yer ivmesi (İng. maximum peak ground acceleration):

Bir depremde ivme kayıt cihazları tarafından ölçülen veya matematik modeller kullanılarak hesaplanan yer hareketi ivmesinin en büyük genlikli değeri.

mantar zehirlenmesi (İng. mushroom poisoning):

Doğada yetişen ve yapısında toksik madde içeren mantarların taze, dondurulmuş, kurutulmuş veya konserve olarak çiğ ya da pişirilerek yenmesi sonucunda oluşan zehirlenme.

maruz kalma / maruziyet (İng. exposure):

Afet bölgelerinde ve riskli üretim alanlarında yer alan insanların, yapıların ve sistemlerin, potansiyel kayıp tehdidi altında bulunması.

mekânsal veri (İng. spatial data):

Koordinat, adres vb. konum bilgisi içeren veya harita üzerinde bir konuma bağlanmış olan, mekâna ilişkin her türlü veri.

merkez üssü / üst merkez (İng. epicenter):

bk. deprem merkez üssü.

mesajlı uyarı sistemi (İng. SMS warning system):

Afet ve acil durumlarda tehlike haberlerinin tehdit altındaki yerleşim merkezlerinde yaşayan halkı GSM üzerinden uyarmak amacı ile AFAD tarafından kurulan sistem.

meta veri (İng. metadata):

? Data about data diye tanımlanan ve herhangi bir verinin; kim tarafından yaratıldığı, kimler tarafından ve ne zaman güncellendiği gibi logları tutan bilgi çeşidi; veri hakkında açıklayıcı ve tanımlayıcı bilgi.

metan gazı (İng. methane gas):

Çürümekte olan karbonlu maddelerden ve maden çalışmaları sırasında açığa çıkan, ölümcül patlamalara sebep olan, havada sarı renkte alevle yanan, renksiz ve kokusuz bir gaz, bataklık gazı. Renksiz, kokusuz ve tatsız bir gaz olan metan genellikle kömür madenciliğinde oldukça sık karşılaşılan ve havadan hafif olan bir gazdır. Zehirli bir gaz olmayan metanın tehlikesi patlayıcı özelliğinden kaynaklanır. Alt patlama limiti %5 olan metanın üst patlama limiti %15'dir. Yüksek konsantrasyonlarda ortamda bulunan oksijenle yer değiştirerek boğucu bir etki yaratabilir.

meteoroloji (İng. meteorology):

Atmosferde meydana gelen hava olaylarının oluşumunu, gelişimini ve değişimini nedenleri ile birlikte inceleyen ve bu olayların canlılar ve yerküre açısından doğuracağı sonuçları araştırıp ortaya koyan bilim dalı.

meteorolojik afet (İng. meteorological disaster):

Kaynağını sıcaklık yağış, basınç gibi atmosferik olaylardan alan sel, çığ, yıldırım, tayfun, tipi, hortum, kuraklık gibi doğal olaylardan kaynaklanan afet.

mevzii imar planı (İng. partial urban development plan, local development plan):

Mevcut imar planının dışında kalan ve bu planla bütünleşmeyen bir konumu bulunan araziler için hazırlanan, sosyal ve teknik altyapı ihtiyaçlarını kendi bünyesi içinde sağlayan fiziki plan.

mezra (İng. small settlement attached to village):

Kırsal yerleşim bölgelerinde bulunan köylere bağlı birkaç evden oluşan küçük mahalle.

mikrobölgeleme (İng. microzonation):

Yerleşime açılması düşünülen boş alanlardaki tüm afet tehlikelerini, yapılaşmış alanlarda ise tüm afet risklerini büyük ölçekli hâlihazır haritalar üzerinde belirleyen çalışma. Güvenli arazi kullanımı kararları alınmasında yararlı olan, kentsel dönüşüm ve zarar azaltma planlaması çalışmalarında ise öncelikler ve stratejilerin belirlenmesinde imar planlamasını yönlendiren detaylı jeolojik, jeofizik ve jeoteknik çalışmalar, bu kapsamda değerlendirilir. Mekansal Planlar Yapım Yönetmeliğine göre, özellikle afete yönelik mikro bölgeleme veya jeolojik etüt raporları Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından onaylanmadan imar planları hazırlanamayacaktır.

mikrobölgeleme etüdü (İng. microzonation investigation):

Afet tehlikelerini 1/5000 ve daha büyük ölçekli haritalar üzerinde gösteren ve özellikle deprem tehlikesi ve risklerinin azaltılabilmesi için topoğrafya ve yerel zemin koşullarının yol açabilecekleri tüm tehlike ve riskleri detaylı jeolojik, jeofizik ve jeoteknik etütler sonucunda belirleyen, imar planlarını yönlendiren çalışmalar.

mikrobölgeleme haritası (İng. microzonation map):

Mikrobölgeleme çalışmaları sonucunda elde edilen verilerin yer aldığı harita. Yapılmak istenen fiziksel planlama çalışmalarının ölçeğine bağlı olarak 1/100 000, 1/50000, 1/25000, 1/10000, 1/5000 ve 1/2000 ölçeklerde yerel afet tehlikesi ve riskini gösteren harita.

mikrodeprem (İng. micro earthquake):

Büyükölçüleri 3 ve altında olduğundan kolayca hissedilemeyen, ancak sismik kayıt cihazları tarafından kaydedilen deprem.

mikrotremor (İng. microtremors):

Kaynağı doğal veya yapay olan çok küçük genlikli ve değişken periyotlu zemin titreşimi. Mikrotremor kayıtları kullanılarak zeminlerin hâkim titreşim periyotları ve büyütme belirlenebilir.

mimarlık - mühendislik hizmetleri (İng. engineering-architectural services):

Belli bir yapıya ait fizibilite, proje, hesap, ihale dosyası düzenleme işleriyle bunların denetim işleri ve yapının inşaa aşamasında plan, proje ve yürürlükteki yasa ve yönetmeliklere uygun yapılmasını sağlayan hizmetlerin tümü.

MM deprem şiddet cetveli (İng. Modified Mercalli earthquake intensity scale):

1931 yılında Amerikalı sismologlar Wood ve Neuman tarafından Mercalli şiddet cetvelinin değiştirilmesiyle oluşturulan cetvel. Orijinali, 1900'lü yılların başında bir İtalyan bilim adamı olan Mercalli tarafından depremlerin insanlar, yapılar ve arazi üzerindeki gözlenen etkilerine göre düzenlenmiş 12 dereceli deprem şiddet cetvelidir

mobil mutfak (İng. mobile kitchen):

Bir araç ile çekilerek istenilen bölgede hizmet vermek üzere tasarlanmış konteyner veya karavan tipi mutfak ekipmanı.

mobil sağlık ünitesi (İng. mobile health unit):

Afet ve acil durumlarda ve insani yardım faaliyetlerinde verilecek olan hizmetin türüne göre, sağlık otoritesi tarafından bölgeye yönlendirilen, gerektiğinde yeri kolaylıkla değiştirilebilen hareketli her türlü araç gereç ve donanımı (örneğin şişme, ağır iklim tipi ve konteyner sahra hastaneleri, tarama, tanı ve tedavi üniteleri, mobil komuta araçları, gemi hastane, dekontaminasyon ünitelerini) kapsayan sağlık ünitesi

moloz (İng. debris):

Afetler veya başka nedenlerle yıkılmış yapı parçaları, kırık eşyalar ve benzeri döküntü malzemenin karışımı, inşaat atığı.

MSK deprem şiddet cetveli (İng. MSK earthquake intensity scale):

Avrupa kıtasındaki deprem özellikleri, yapı türleri ve hasar sonuçları esas alınarak Medvedev, Sponheur ve Karnik adlı bilim insanları tarafından 1964 yılında geliştirilmiş ve Avrupa Sismoloji Komisyonu tarafından onaylanmış 12 (XII) derecelik deprem şiddet cetveli. Şiddet dereceleri, Roma rakamıyla ifade edilir. Geliştiren bilim adamlarının isimlerinin baş harfleri olan MSK şiddet cetveli olarak anılır. Bu şiddet cetveli, ülkemizde de 1970'li yıllardan bu yana yaygın olarak kullanılmaktadır.

muafiyet (İng. exemption):

Poliçede yazılı önceden belirlenmiş bir miktara veya orana kadar olan hasarların sigortacı tarafından ödenmemesi, bu miktar veya orandan daha yüksek hasarların ise söz konusu miktar veya oran düşürüldükten sonra ödenmesi biçimindeki uygulama.

muhtar tutanağı (İng. village headman report):

Hasar tespit arazi çalışmaları sonrasında, çalışmayı gerçekleştiren teknik personel ile o yerleşim biriminde görevli muhtar ve azalar tarafından imza altına alınan ve o yerleşim birimindeki tüm binalarla ilgili hasar tespit çalışmalarının gerçekleştirildiğine dair resmî belge.

mücadir alan (İng. municipal adjacent area):

Belediye sınırlarına komşu olup kentin ilerideki gelişmesi bakımından gerekli görülen ve imar mevzuatı bakımından belediyelerin denetim ve sorumluluğuna verilmiş olan sınır komşusu alanlara verilen ad, komşu alan.

mücbir sebep (İng. unforeseeable circumstance / act of god):

İnsan iradesi, gücü ve müdahalesiyle önüne geçilemeyen deprem, yıldırım, kasırga gibi doğa kaynaklı afetler; kanuni grev, genel salgın hastalık, kısmî veya genel seferberlik ilânı ve gerektiğinde AFAD tarafından belirlenecek benzeri diğer hâller.

müdahale (İng. response, intervention):

Afet ve acil durumlarda can ve mal kurtarma, sağlık, iaşe, ibate, güvenlik, mal ve çevre koruma, sosyal ve psikolojik destek hizmetlerinin verilmesine yönelik çalışma. Afetin meydana gelmesi ile başlayan ilk evredir. Arama-kurtarma, ilk yardım, tıbbi sağlık, gıda, barınma, giyim, su ve arıtma temini hizmetleri gibi halkın acil ihtiyaçlarının sağlanması; hasar tespiti, yardım kaynaklarının koordinasyonu gibi konular bu aşamada gerçekleştirilir. Bu, ilk müdahaleyle başlayıp, duruma göre kısa veya daha uzun süreyle devam edebilen bir süreçtir. Acil müdahale veya afete müdahale olarak da tanımlanmaktadır.

mülkiyet durumunun belgelendirilmesi (İng. certification of building ownership statue):

Konut ve iş yerlerine ilişkin mülkiyet rabitası sırasıyla, tapu senedi, tasarruf belgeleri, vergi kayıtları ve diğer resmî belge ve kayıtlarla belgelendirme işi. Bu belge ve kayıtların bulunmaması hâlinde mahalle veya köy muhtarlıklarından alınarak ilgili mülki idare amirine tasdik ettirilmiş belge esas alınır.

mülteci (İng. refugee):

Uluslararası hukuka göre vatandaşı olduğu ülke dışında olan ve ırkı, dini, tabiiyeti, belirli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncesi nedeniyle zulme uğrayacağından ötürü haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkeye dönemeyen veya dönmek istemeyen kişi, sığınmacı. 11.04.2013 tarih ve 28615 sayılı Resmî Gazete’de yayınlanan 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’na göre, Avrupada meydana gelen olaylar sebebiyle ırkı, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle takibata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için, vatandaşı olduğu ülke dışında bulunan ve vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden istifade edemeyen veya korkudan dolayı istifade etmek istemeyen ya da yurdu yoksa ve önceden ikamet ettiği ülke dışında bulunuyorsa oraya dönmeyen veya korkusundan dolayı dönmek istemeyen yabancı.

mülteci merkezi (İng. refugee center):

Mültecilerin bilgi, danışmanlık, maddi yardım ve diğer servislerden yararlanmak için toplandığı veya barındığı yer.

mülteci statüsünün belirlenmesi (İng. reefuge status determination):

İç hukuk ve devletler hukukuna göre bir kişinin mülteci olarak tanınıp tanınmamasına karar verme süreci.

mültecilere yönelik uluslararası koruma (İng. International protection for refugees):

Sığınmacı ya da mülteciler adına devletlerin veya BMMYKnin, bu kişilerin haklarının, güvenliklerinin ve refahlarının uluslararası standartlara uygun olarak tanınması ve korunmasını sağlayan müdahalelerin tümü. Söz konusu müdahaleler şunlardır: Geri göndermeme ilkesine saygının temini; güvenliğe erişim, mülteci statüsünün belirlenmesine dair adil süreçlere erişim; insani muamele standartları; kalıcı çözümlerin uygulanması. BMMYK, mültecilerin korunmasıyla yetkilendirilmiş tek Birleşmiş Milletler organıdır.

mültecilerin görevi (İng. responsibility of refugees):

Mültecilerin sığındıkları ülkede yerine getirmek zorunda oldukları yükümlülüklerin tümü. 1951 sözleşmesinin 2. maddesi kapsamında, mülteciler buldukları ülkenin kanun ve yönetmeliklerine uymalı, özellikle sığınma ülkelerinin ve toplumlarının güvenliğini, emniyetini ve kamu düzenini tehlikeye düşürecek hareketlerden kaçınmalıdırlar.

nâzım imar planları (İng. regulatory development plans, master plan):

Varsa bölge veya çevre düzeni planlarına uygun olarak hâlihazır haritalar üzerine, yine varsa kadastral durumu işlenmiş olarak çizilen ve arazi parçalarının genel kullanım biçimlerini, başlıca bölge tiplerini, bölgelerin gelecekteki nüfus yoğunluklarını, gerektiğinde yapı yoğunluğunu, çeşitli yerleşme alanlarının gelişme yön ve büyüklükleri ile ilkelerini, ulaşım sistemlerini ve problemlerinin çözümü gibi hususları göstermek ve uygulama imar planlarının hazırlanmasına esas olmak üzere düzenlenen, detaylı bir raporla açıklanan ve raporuyla beraber bütün olan plan. Nâzım imar planları, 1/25000, 1/10000, 1/5000 veya 1/2000 ölçeklerde yapılabilir.

nükleer atık (İng. nuclear waste):

Nükleer maddelerin kullanıldığı güç santralleri ile tıp ve sanayideki faaliyetler esnasında ortaya çıkan madde veya yan ürünlerin tümü. Özel koruma koşullarına uygun olarak nakledilip, sızdırmazlığı tam olan yerlerde depolanması gereken tehlikeli nükleer malzemelerdir.

nükleer tehlike (İng. nuclear hazard):

Nükleer patlamalarda, nükleer enerji üretim veya depolama tesislerinde, nükleer yakıt veya atık madde nakliyatında meydana gelen kazalar veya sızıntılar sonucunda çevreye yayılan radyasyonun oluşturduğu tehdit.

nükleer ve radyolojik acil durum (İng. nuclear and radiological emergency):

Ülke içinde ya da dışında meydana gelen, radyasyon salımı ile insan sağlığı ve çevre için tehdit oluşturan veya oluşturması muhtemel acil durum.

nükleer ve radyolojik kaza (İng. nuclear and radiological accident):

Ülke toprakları içinde ya da dışında halk sağlığına zarar verme olasılığı olan, radyasyondan korunma standartlarıyla belirlenen sınırların üzerinde radyasyon dozu alınması ve radyoaktif bulaşmanın ayrı ayrı veya birlikte vuku bulması durumu.

odak derinliği (İng. focal depth):

bk. deprem odak derinliği.

odak mekânizması çözümü (İng. focal mechanism solution):

Deprem dalgalarının analizini yaparak, depreme neden olan kırılma düzleminin eğimi, doğrultusu, kayma açısı ve yırtılmanın zaman içinde gelişimi gibi dinamik parametrelerin hesaplanması yöntemi.

odak noktası (İng. focal point):

bk. deprem odak noktası.

olağanüstü hâl (İng. extraordinary situation):

Doğal afetler, tehlikeli salgın hastalıklar veya ağır ekonomik bunalımlar, Anayasa ile kurulmuş hür demokrasi düzenini ortadan kaldırmaya yönelik yaygın şiddet hareketlerine ait ciddi belirtilerin ortaya çıkması veya şiddet olayları nedeniyle kamu düzeninin ciddi şekilde bozulması gibi durumlarda, geçici bir yönetim modeli uygulanmasını gerektiren hâl. Olağanüstü hâl yönetimlerinin sınırlı yönetimler olduğu ilgili yasada da belirtilmiş ve bu süre altı ayla sınırlandırılmıştır.

olası maksimum hasar (İng. probable maximum damage):

Bir riski sigorta ederken göz önüne alınması gereken yüksek hasar senaryolarına ilişkin değerlendirme.

olası maksimum taşkın (İng. probable maximum flood):

En büyük yağış ve en ileri seviyede yüzey akışı oluşturacak tüm faktörlerin bir araya gelmesiyle oluşabilecek en büyük taşkın.

olasılık (İng. probability):

Bir olayın olabileme ihtimali. Sıfırla bir arasında bir gerçek sayı olarak gösterilebildiği gibi, sıfırla 100 arasında değişebilen sayı olarak da verilebilir. Olasılığın sayısal olarak gösterilemediği durumlarda ise düşük, orta ve yüksek gibi görecelik belirten sıfatlar kullanılabilir.

olasılık yöntemi (İng. probability method):

Bir olayın meydana gelme ihtimalini belirlemek için kullanılan modelleme ve hesaplama yöntemi.

olay (İng. incident, event):

Ortaya çıkan, oluşan durum; ilgiyi çeken veya çekebilecek nitelikte olan her türlü iş, hadise, vaka.

olay komuta sistemi (İng. incident command system):

Tüm tehlikeler ve her düzeydeki acil müdahale durumunun yönetiminde, müdahale edilen olay için eldeki imkânları en doğru ve etkin şekilde kullanabilmek amacıyla oluşturulan geçici ve dar kapsamlı bir modüler taktik acil yönetim sistemi.

olay yeri koordinatörü (İng. incident scene coordinator):

Valilikçe olay yerindeki müdahale ekiplerini koordine etmek ve yönetmek üzere görevlendirilen kişi.

onarım (İng. retrofit / repair):

Herhangi bir afet nedeniyle hasar görmüş bir yapının, en az olay öncesinde sahip bulunduğu güvenlik düzeyine getirilecek şekilde tamir edilerek kullanılabilir hâle getirilmesi işi, tamir.

orman yangını (İng. forest fire):

Orman alanlarında doğal, insan ihmali ya da başka nedenlerden kaynaklanan yangın.

ormansızlaşma (İng. deforestation):

Doğrudan insan müdahalesiyle, orman alanının başka bir alana dönüşmesi durumu.

ortak afet frekansı (İng. joint disaster communication frequency):

Afet ve acil durumlarda kurumlar arası buluşma kanalı olarak ilgili tüm kurum ve kuruluşların kullanımına sunulan, koordinesi AFAD? da olan çeşitli bantlardaki frekanslar ile gelecekte bu amaçla tahsis edilecek frekansların tümü.

ortofoto (İng. orthophoto):

Resim eğikliği ve arazideki yükseklik farklarından dolayı oluşan görüntü kaymalarının giderilmesi sonucu elde edilen ve harita gibi belli ve sabit bir ölçeği olan topografik görüntü.

ön değerlendirme (İng. preliminary assessment):

Afetin etkilediği alanın, afet bölgesine ulaştırılacak acil yardımların, acil yıkılacak binaların tespiti ve hasar tespit çalışmalarında gereken ön bilgilerin sağlanması için yapılan etüt ve değerlendirme.

ön hasar tespiti (İng. preliminary/initial damage assessment):

Yapıların kullanılıp kullanılmaması ile kalkan duvarlar, bacalar, parapetler, cephe kaplamaları gibi hasarlarla zeminde meydana gelen yer değiştirmelerin çevredeki insanlara verebileceği zararın belirlenmesi ve önlenmesi amacıyla yapılan ilk değerlendirme. Binaların dıştan ve gerektiğinde yalnızca bodrum katları hızla incelenerek yapılan tespitlerdir. Bunun sonucunda, hasarsız veya hafif hasarlı binaların kullanılmaya devamına karar verilir. Bir afet sonrasında hemen kullanılması zorunlu olan hastane, itfaiye, hükümet ve afet yönetim merkezleri, spor salonu, okullar, trafo merkezleri gibi tesislere hasar tespitinde öncelik verilir.

ön iyileştirme (İng. initial recovery):

Afet ve acil durum nedeniyle bozulan yaşam şartlarının normalleştirilmesine yönelik olarak olayın meydana gelmesinden hemen sonra başlatılan kısa dönem iyileştirme faaliyetleri.

öncü değerlendirme ekibi (İng. rapid assessment team):

Afet haberinin alınmasını müteakip, en yakın birimden, etkilenen alana hareket eden ve afetin büyüklüğü, türü, etkilenen kişi sayısı ile ilgili karar alıcılara gönderdiği ilk bilgilerle muhtemel müdahale şekli ve ölçeğinin oluşmasına yardımcı olan ekip.

öncü deprem (İng. foreshock):

Belirli büyüklükteki bir deprem öncesinde aynı zonda meydana gelmiş daha küçük magnitudü deprem. Bir depremin öncü olup olmadığı, aynı fay zonu içinde belirli bir süre sonra daha büyük bir deprem meydana geldiğinde anlaşılır.

önleme (İng. prevention):

Risklerin etkilerini önlemek veya azaltmak için yapılan çalışma, tedbir. Barajların inşası ile olası seller, istinat yapıları inşasıyla çığ, heyelan ve kaya düşmesi gibi olayların meydana gelmesi halinde verebileceği zararlar önenebilir.

önlemler alan (ÖA) (İng. area for preventive actions):

Doğa kaynaklı afet tehlikeleri ve arazinin jeoteknik özellikleri nedeniyle yerleşime açılmadan önce yapısal veya yapısal olmayan önlemler alınmasını gerektiren alan. Bu alanlar altı başlık altında değerlendirilmektedir: -Önlemler Alan 1 (ÖA-1) Deprem tehlikesi açısından önlemler alanlar. -Önlemler Alan 2 (ÖA-2) Kütle hareketleri tehlikeleri ve yüksek eğim açısından önlemler alanlar. -Önlemler Alan 3 (ÖA-3) Su baskını açısından önlem alınabilecek alanlar. -Önlemler Alan 4 (ÖA-4) Çığ düşmesi açısından önlem alınabilecek alanlar. -Önlemler Alan 5 (ÖA-5) Mühendislik problemleri açısından (şişme, oturma, taşıma gücü vb.) önlem alınabilecek alanlar. -Önlemler Alan 6 (ÖA-6) Diğer tehlikeler açısından (karstlaşma, tıbbi jeoloji vb.) açısından önlem alınabilecek alanlar.

örme çit (İng. fence barrier):

Toprağı gevşek çürük yamaçlarda, toprağın taşınmasını önlemek için çalı, kamış, ağaç dalı gibi şeylerden yapılan duvar türü, çeper. Bu çitler, yağmur sularının akışını yavaşlatarak toprağın aşınmasını ve taşınmasını önlerler.

paleosismoloji (İng. paleoseismology):

Tarihsel dönemde meydana gelen depremlerin yeri, zamanı, büyüklüğü ve yol açtığı hasarlar konusunda araştırma ve inceleme yapan bilim dalı. Önemli ölçüde tarihi depremlerin meydana geldiği fay bölgelerinde hendek açıp yapılan bilimsel incelemeler ile tarihi yapılar üzerinde meydana gelen yapısal hasar incelemelerine dayanır.

paradigma (İng. paradigm):

Belirli bir alanda çalışan bilim insanlarının paylaştığı ortak değerler, anlayışlar ve yaklaşımlar dizisi.

paramedik (İng. paramedic):

bk. ambulans ve acil bakım teknikeri

paratoner (İng. lightning rod, lightning protector):

Yapıları yıldırıma karşı koruyan düzenek, yıldırımsavar. Biri birine iletken kablo ile bağlı bir metal çubukla, toprağa gömülü bulunan veya zeminde suyla temas hâlinde olan diğer bir metal çubuk veya plakadan oluşur. Hatlarına düşen yıldırımlar nedeniyle iletişim cihazlarının zarar görmesine mani olacak özel parçalar kullanılır.

patlama (İng. explosion):

1. Çok kısa bir süre içinde basınçlı gazların açığa çıkmasına ya da oluşmasına yol açan olay. 2. Yanabilen malzemenin oksijenle tepkimesi sonucu yüksek enerji oluşumu ile ortaya çıkan ani kimyasal reaksiyon.

patlayıcı madde (İng. explosive material):

Atmosferik oksijen olmadan da ani gaz yayılımı ile ekzotermik reaksiyon verebilen ve kısmen kapatıldığında ısınma ile kendiliğinden veya belirlenmiş test koşullarında patlayan, çabucak parlayan katı, sıvı, macunumsu, jelatinimsi hâldeki madde.

P-dalgası (İng. P wave):

Sıkışma ve genişleme hareketi yaparak ilerleyen cisim dalgalarının en hızlı ve kayıt istasyonlarına ilk varan tipi.

perde duvar (İng. shear wall):

Betonarme yapılarda eni, kalınlığının 7 katından fazla olan, yük taşıyan ve yük aktaran düşey yapı elemanı.

peril (İng. danger):

Sigorta poliçelerinin kapsadığı deprem, yangın, kuraklık gibi tehlikelere verilen genel ad.

pestisid zehirlenmesi (İng. pesticide poisoning):

Tarım ve böcek ilaçları ile zehirlenme durumu. İnsan ve insan vücudu ile bitki ve cansız cisimler üzerinde yahut çevresinde bulunan veya yaşayan zararlılar ile; besin maddelerinin üretimi, depolanması ve tüketimi sırasında besinlere zarar veren mikroorganizma ve zararlıları uzaklaştırmak ya da yok etmek, ek olarak bitkilerin büyümesini düzenlemek amacıyla da kullanılabilen kimyasal ya da biyolojik ürünlerin ağız, solunum, deri ve göz yolu ile alımı sonucunda meydana gelen zehirlenmedir.

plaka tektoniği (İng. plate tectonics):

bk. levha tektoniği.

plastik davranış (İng. plastic response/behaviour):

Cisim, yapı ve zeminlerin dış kuvvetler altında gösterdikleri kalıcı şekil değiştirme durumu. Başlangıçtaki dayanım özelliklerinin tümünü yitirmiş olduğu bu durumda nesnelerin enerji yutma yeteneği de artar ve kalıcı şekil değiştirmeler meydana gelir.

prefabrik yapı (İng. prefabricated structure):

Ön üretimli betonarme elemanların çeşitli şekillerde birleştirilmesi ile oluşturulan yapı türü.

proje müellifi (İng. design engineer or architect):

Mimarlık ve mühendislik tasarım hizmetlerini, ana uğraş konusu olarak seçmiş olan ve yapıların proje, hesap ve çizimleri hazırlayan gerçek veya tüzel kişi.

psikoeğitim (İng. psychoeducation):

Baş etme becerilerinin ve uzun süreli destek sistemlerinin harekete geçirilmesinin ve alternatif baş etme yöntemlerinin araştırıldığı bir bilgilendirme ve güçlendirme programı.

psikolojik destek (İng. psychological support):

Özellikle deprem gibi büyük yıkım getiren afetler sonrasında bir kısım afetzedede görülen ruhsal sorunların giderilmesi amacıyla profesyonel kişilerce verilen psikolojik yardım hizmeti.

psikolojik eğitim (İng. psychological training):

Etkilenenlerin kaçınma davranışlarını azaltması konusunda cesaret verici, travmatik anılarıyla uzlaşmasını sağlayıcı ve duruma uygun olarak olması beklenen psikolojik tepkilerin neler olduğunun aktarılmasını somut ve pratik öneriler şeklinde sunan, afetler ve acil durumlar sonrasında yapılan eğitim.

psikolojik ilk yardım (İng. psychological first aid):

Afetler, terör, trafik kazaları, tecavüz, aile içi şiddet, işkence, çocuk istismarı gibi travmatik olaylar sonrası çocuklar, gençler, yetişkinler ve aile bireylerine uygulanabilen modüler bir terapi yaklaşımı. Psikolojik ilk yardım, travmatik olayın yarattığı stresin azaltılmasını sağlayan ve uzun vadede mağdurların normal fonksiyonlarını kaybetmelerini önleyen, onlara travma sonrası ortaya çıkan psikolojik sorunlarla baş etmesini öğreten bir tekniktir.

psikolojik travma (İng. psychological trauma):

Aşırı korku ve dehşetle tepki verilen ölüm, yaralanma veya kişisel bütünlüğün tehdit edildiği olaylar, sarsıntı.

psikososyal destek (İng. psychosocial support):

Psikolojik ya da psikiyatrik tedavi amacı gütmeyen, afet ve acil durum sonrası ortaya çıkabilecek psikolojik uyumsuzlukların, bozuklukların önlenmesi, aile ve toplum düzeyinde ilişkilerin yeniden kurulması, geliştirilmesi, etkilenenlerin normal yaşamlarına geri dönmeleri sürecinde kendi kapasitelerini fark etmeleri ve güçlenmelerinin sağlanması, toplumda gelecekte ortaya çıkması muhtemel afet ve acil durumlara başa çıkma, iyileşme, toparlanma becerilerinin artırılması ve yardım çalışanlarının desteklenmesini içeren ve afet döngüsünün her aşamasında yürütülen çok disiplinli hizmetler tümü.

psikososyal müdahale (İng. psychosocial intervention/response):

Afetler sonrasında etkilenen bireylerin, normal yaşantılarına geçiş sürecini hızlandırmaya yardımcı olan, bireylerin ve toplumun var olan gereksinimlerini tespit ederek olası afetlerle başa çıkma ve müdahale edebilme kapasitelerinin yanı sıra iyileşme becerilerinin de artırılmasına yönelik faaliyet ve hizmetlerin tümü.

psikososyal müdahale aracı (İng. instrument for psychosocial intervention):

İhtiyaç ve kaynak değerlendirmesi, psikolojik ilk yardım, sevk etme ve yönlendirme, bilgi merkezi oluşturma, toplumu harekete geçirme, sosyal projeler, eğitimler gibi psikososyal müdahalede ihtiyaç duyulan araçların tümü.

radar görüntüsü (İng. radar imagery):

Radyo dalgalarından yararlanarak uzaktaki nesnelerin mesafe ve hızlarını ölçmek için kullanılan görüntü. Meteoroloji radarları

sayesinde bölgesel hava olaylarının izlenmesi ve yağış durumuyla ilgili hassas tahminlerin yapılması mümkün olmaktadır.

radioaktif serpinti (İng. radioactive fallout):

Nükleer patlama sonucu çeşitli yollarla yeryüzüne inen radyoaktif parçacıkların tümü. Genellikle silah artıkları, fisyon ürünleri ile patlamanın zeminde gerçekleşmesi durumunda radyasyon ile kirlenmiş toprak serpintinin içerisinde yer almaktadır.

radyoaktif serpinti ikazı/kimyasal saldırı tehlikesi ikazı (İng. radiological fallout warning):

3 dakika süreli kesik siren sesi ile duyurulan radyoaktif serpinti tehlikesini ya da kimyasal saldırı tehlikesini işaret eden siyah ikaz. Tehlikenin cinsi radyo ve televizyonlardan duyurulur.

radyolojik tehlike (İng. radiological hazard):

Nükleer veya diğer radyolojik ışınım kaynaklarının çevreye yaydığı radyoaktif maddelere bağlı olarak canlılar üzerinde oluşan zararlı veya ölümcül tehlike.

radyolojik ve nükleer tehlike eşik değeri (İng. radiologic and nuclear hazard threshold value):

Sıcak bölge sınırının belirlendiği, kabul edilmiş en küçük doz sınırı.

reasürans (İng. reinsurance):

Bir sigorta şirketinin sigorta ettiği rizikonun bir bölümünü veya tamamını, olabilecek zarara karşı, başka bir şirkete yeniden sigorta ettirmesi durumu. Bir sigortacının bir bedel karşılığında, bir başka sigortacının düzenlemiş olduğu poliçe veya poliçeler nedeniyle zarara uğraması hâlinde, zarar gören bu şirketin zararlarını kısmen veya tamamen tazmin etmeyi kabul etmesi durumu.

reasürans primi (İng. reinsurance premium):

Sedan şirketin (sigorta ettiren şirket), reasüröre (sigorta eden şirket) sağladığı teminat karşılığında ödediği bedel.

reasürör (İng. reinsurer):

Bir sigorta şirketi tarafından sigorta edilmiş riske ilişkin sorumluluğun tamamını veya bir kısmını reasürans (yeniden sigorta) yoluyla temin eden bir başka sigorta şirketi.

refakatsiz çocuk (İng. children without companion):

İlgili mevzuata göre, sorumlu bir kişinin etkin bakımına alınmadığı sürece, kanunen ya da örf ve âdet gereği kendisinden sorumlu bir yetişkinin refakati bulunmaksızın Türkiye'ye gelen veya Türkiye'ye giriş yaptıktan sonra refakatsiz kalan çocuk.

rehabilitasyon (İng. rehabilitation):

Hasara uğramış veya fonksiyonunu kaybetmiş hizmetlerin, altyapının ve binaların kısa sürede onarılarak çalışabilir hâle getirilmesi faaliyetleri.

restitüsyon (İng. restitution):

Sonradan değişikliğe uğramış, kısmen yıkılmış ya da yok olmuş öğelerin, yapıların veya yerleşmelerin ilk tasarımlarındaki ya da belirli bir tarihteki durumlarının, arşiv kayıtlarından, yapı üzerindeki izlerden, yapıya, yerleşmeye ait çizim fotoğraf gibi belgelerden yararlanılarak plan, kesit, görünüş ve aksonometrik çizimlerle ya da maketle anlatımı.

restorasyon (İng. restoration):

Dünyada nadir görülen doğal çevreleri koruyabilme ve gelecek nesillere ulaştırabilme amacıyla, mümkün olduğunca çok az müdahale ile onarma işi.

revizyon planı (İng. revision plan):

Mevcut nâzım ve uygulama imar planlarının ihtiyaca cevap vermediği ve uygulamasının problem olduğu durumlarda, planın tamamı veya büyük bir kısmının plan yapım tekniklerine uyularak yenilenmesi sonucu elde edilen ve her ölçekte yapılabilen plan.

rezerv yapı alanı (İng. reserve site of construction):

6306 sayılı Kanun uyarınca gerçekleştirilecek uygulamalarda yeni yerleşim alanı olarak kullanılmak üzere, TOKİ'nin veya idarenin (belediye ve mücavir alan sınırları içinde belediyeleri, bu sınırlar dışında il özel idarelerini, büyükşehirlerde büyükşehir belediyelerini, Bakanlık tarafından yetkilendirilmesi hâlinde büyükşehir belediyesi sınırları içindeki ilçe belediyelerini ifade eder) talebine bağlı olarak veya resen, Maliye Bakanlığının uygun görüşü alınarak Bakanlıkça (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı) belirlenen alan.

rezervuar (konak) (İng. reservoir):

İçinde enfeksiyöz etkenin doğal bir şekilde yaşadığı ve varlığı, halk sağlığı riski oluşturabilen bir hayvan, bitki ya da madde.

rezonans (İng. resonance):

Etki yapan sistemin frekansı ile etkilenen sistemin doğal frekanslarının birbirine yakın veya eşit olması durumunda genliklerin artması durumu.

richter ölçeği (İng. richter scale):

Bilim adamı Charles Francis Richter tarafından geliştirilen ve depremlerin aletsel büyüklüğünü tanımlamak için kullanılan ölçek.

rijitlik (İng. rigidity):

Cisimlerin veya yapıların, ötelenme ve dönme büyüklüklerine karşı koyma dayanımı. Örneğin yapı rijitliği arttıkça yapının ötelenmesi ve dönmesi azalır.

risk (İng. risk):

Bir olayın belirli koşul ve ortamlarda doğurabileceği can, mal, ekonomik ve çevresel gibi değerlerin kaybının gerçekleşme olasılığı. Diğer bir deyişle; ?risk = potansiyel kayıplar? veya ?risk = tehlike x hasar görülebilirlik? tir. Sigortacılık ve mühendislikte kayıp olasılığı olarak adlandırılır.

risk algısı (İng. risk perception):

Spesifik bir kaza ya da tehlikeli olayın meydana gelme olasılığı ve kişiyi ne derecede ilgilendirdiği ya da endişelendirdiğinin öznel bir değerlendirmesi.

risk azaltma (İng. risk reduction):

bk. afet riskini azaltma.

risk belirleme (İng. risk assessment):

bk. afet riskini belirleme.

risk farkındalığı (İng. risk awareness):

Risk, riskin sonuçları ve bunlarla nasıl baş edileceği konularında güvenilebilir ve ulaşılabilir kaynaklardan elde edilen bilgilere sahip olma ve davranış biçimini kalıcı olarak değiştirebilme.

risk haritası (İng. risk map):

Tehlikelere maruz alt ve üst yapılar, yerleşim yerleri, nüfus yoğunluğu, iş ve hizmet sürekliliği, fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar, doğal kaynaklar gibi unsurlara ait olası kayıpların gösterildiği harita.

risk iletişimi (İng. risk communication):

İnsanların tehlikeler hakkında bilgilendiği, davranış değişikliği yönünde etkilendiği ve riskler ile ilgili karar mekanizmalarına katılabildikleri sosyal süreç.

risk transferi (İng. risk transfer):

Riskin ekonomik zararını azaltmak için afet sigortaları, afet bonoları gibi araçlarla paydaşlar arasında dağıtılması durumu.

risk yönetimi (İng. risk management):

bk. afet risk yönetimi.

riskli alan (İng. risky area):

6306 sayılı Kanun uyarınca; zemin yapısı veya üzerindeki yapılaşma sebebiyle can ve mal kaybına yol açma riski taşıyan, Bakanlık (ÇŞB) veya idare (belediye ve mücavir alan sınırları içinde belediyeleri, bu sınırlar dışında il özel idarelerini, büyükşehirlerde büyükşehir belediyelerini, Bakanlık tarafından yetkilendirilmesi hâlinde büyükşehir belediyesi sınırları içindeki ilçe belediyelerini ifade eder) tarafından AFAD'ın görüşü de alınarak belirlenen ve Bakanlığın (ÇŞB) teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca kararlaştırılan alan.

riskli yapı (İng. risky construction):

Riskli alan içinde veya dışında olup ekonomik ömrünü tamamlamış olan ya da yıkılma veya ağır hasar görme riski taşıdığı ilmi ve teknik verilere dayanılarak tespit edilen yapı veya yapılar.

riziko (İng. risk):

Sigortacılıkta gerçekleşmesi mümkün olan tehlike.

röle (tekrarlayıcı telsiz) (İng. relay station):

Arazi durumu ve uzaklık nedeniyle telsiz haberleşmesinin yapılamaması halinde; telsiz cihazları arasında haberleşmeyi sağlamak için aldığı sinyalleri güçlendirerek yayınlayan ve haberleşme alanının genişletilmesini sağlayan aktarıcı cihaz.

rüzgâr (İng. wind):

Yön, hız ve şiddeti ile ölçülebilen havanın yer yüzeyine göre yatay hareket etmesi, yel. Doğu, kuzeydoğu, kuzeybatı gibi ana ve ara yönler göre isimlendirilmiş olup bu yönlerden esen rüzgârların gün doğusu, poyraz, karayel gibi isimleri vardır. Ayrıca, güneybatıdan esen lodos rüzgârı, fırtınaya ve soba zehirlenmelerine yol açan bir rüzgârdır. Rüzgârın hızı, denizci ve havacılar tarafından uluslararası kurallar gereği olarak Knot birimiyle verilir. Birimi mil bölü saattir.

S dalgası (İng. S wave):

Hızı P dalgasına göre daha düşük olan, sıvı ortamda yayılmayan, yapılarda hasara ve yıkıma sebep olan ikincil dalga.

sabit telsiz (İng. fixed wireless):

Taşınabilir olmayan, sabit bir enerji kaynağı ve antene bağlı olarak çalışan telsiz cihazı.

sağanak (İng. shower):

Aniden başlayan ve genellikle kısa süre devam eden, yağış miktarı ve süresine bağlı olarak ani sel oluşturabilen şiddetli yağmur.

Sağlık Afet Koordinasyon Merkezi (SAKOM) (İng. Disaster Coordination Center for Health Services):

Sağlık Bakanlığı Acil Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü koordinasyonunda ülke genelindeki tüm acil ve afetlerde sağlık hizmetlerinin koordinasyonunun yapıldığı ve 7/24 zamanlı çalışan merkez. Afetlerde il sağlık müdürlükleri bünyesinde kurulacak olan ve il genelindeki tüm acil ve afetlerde sağlık hizmetlerinin koordinasyonunun yapıldığı sağlık afet koordinasyon merkezleri de İL SAKOM olarak isimlendirilir.

Sağlık Hava Koordinasyon Merkezi (SAHOM) (İng. Aircraft Coordination Center for Health Services):

Sağlık Bakanlığı Acil Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü koordinasyonunda ülke genelindeki tüm hava ambulans hizmetlerinin koordinasyonunun yapıldığı merkez.

sağlıklı çevre (İng. healthy environment):

Hava, su, çevre ve gürültü kirliliği olmayan, doğası ve doğal kaynakları iyi korunmuş bölge.

sahra mutfak kiti (İng. kitchen set):

Afet ve acil durum sonrası afetzedelere acil yemek hizmeti sunmak amacıyla oluşturulmuş ve gerekli her tür mutfak ekipmanı ile techiz edilmiş seyyar üniteler.

sakınım bandı (İng. fault avoidance zone, fault setback distance):

Yüzey faylanması tehlikesi yaratabileceği belirlenen fay izinin her iki tarafında, fayın belirlenmesi ve haritalanmasındaki hata payını azaltmak, tahmini yüzey faylanması mühendislik yapılarında oluşturacağı riskleri azaltabilmek için oluşturulan bir korunma bandı.

salgın (İng. epidemic):

Bir bölge veya yerleşmede her zaman görülen enfeksiyon hastalıklarının sayıca anormal miktarda artması durumu, epidemidir. Afetlerde, yetersiz hijyen koşulları, gıdaların hazırlanma ve saklanma koşulları ile kişisel temizlikteki eksiklikler nedeniyle, deri ve bağırsak hastalıkları başta olmak üzere ortaya çıkan hastalık türlerini kapsamaktadır. Belli bir dönemde veba, kolera, tifo, grip gibi bir hastalığın kısa zamanda ve kolayca diğer canlılara bulaşmasıdır. Epizootik ise hayvanlarda görülen salgınlardır.

sanayi kazası (İng. industrial accident):

Sanayi tesislerinde meydana gelen insan veya teknoloji kaynaklı kaza.

sarı ikaz (İng. yellow alarm signal):

3 dakika süren düz siren sesi ile hava saldırı ihtimalinin olduğunu işaret eden tehlike ikazı.

sedde (İng. bank):

Sellerden, gelgit hareketlerinden veya tsunamilerden korunmak için, deniz veya nehir kıyılarında yapılan beton veya toprak duvarlar ile kum torbası bariyerleri gibi koruyucu yapı.

seferberlik (İng. mobilisation):

Devletin tüm güç ve kaynaklarının, başta askerî güç olmak üzere savaşın ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde hazırlanması, toplanması, tertiplenmesi ve kullanılmasına ilişkin bütün faaliyetlerin uygulandığı, hak ve hürriyetlerin kanunlarla kısmen veya tamamen sınırlandırıldığı hâldir.

sel (İng. waterflood):

Suların bulunduğu yerde yükselerek veya başka bir yerden gelerek, genellikle kuru olan yüzeyleri kaplaması olayı. Seller, oluşum hızlarına göre yavaş gelişen, hızlı gelişen ve ani seller olarak sınıflandırılır. Genellikle bir hafta veya daha uzun bir süre içinde gelişen sellere yavaş sel, bir-iki gün içinde oluşan sellere hızlı sel, saatlik süre içinde oluşan sellere ani sel denir. Oluşum yeri bakımından da seller, kıyı seli, şehir seli, kuru dere seli, baraj/gölet seli ve akarsu (dere ve nehir) seli olarak adlandırılır.

sel kontrolü (İng. flood control):

Selleri önlemek amacıyla su kaynaklarının barajlar, göletler, bentler, mahmuzlar ve seddeler gibi mühendislik yapıları kurularak kontrol edilmesi süreci, işi.

sel riski (İng. flood risk):

Sel olasılığının, insan sağlığı, çevre, kültürel miras ve ekonomik faaliyetler üzerindeki olumsuz etkileri ile birlikte değerlendirilmesi.

sel sigortası (İng. flood insurance):

Mal sigortalarına konu olan menfaatin, deniz, göl, nehir, dere veya kanalların taşması ya da olağanüstü yağışlar nedeniyle su baskınına uğraması sonucunda oluşacak hasarları teminat altına alan sigorta türü.

senaryo deprem (İng. scenario earthquake):

bk. afet senaryoları.

sentinel sürveyans (İng. sentinel surveillance):

Belirli bir sağlık olayının risk altındaki popülasyon örneğindeki sürveyansı. Örnek, risk altındaki toplam popülasyonu temsil etmelidir.

sera etkisi (İng. greenhouse effect):

Atmosferde bulunan sera gazlarının neden olduğu ısınma sonucunda meydana gelen ve küresel iklim değişimine sebep olan etki.

sera gazları (İng. greenhouse gases):

Atmosferdeki su buharı, karbondioksit, metan, ozon, kloroflorokarbon ve hidrokloroflorokarbon gibi gazlara verilen genel ad. Hem doğal hem de insan kaynaklı olup atmosferdeki kızıl ötesi radyasyonu emen ve tekrar yayan gaz oluşumlarıdır.

serbest bölge (İng. free zone):

İhracata yönelik yatırım ve üretimi teşvik etmek, doğrudan yabancı yatırımları ve teknoloji girişini hızlandırmak, işletmeleri ihracata yönlendirmek ve uluslararası ticareti geliştirmek amacıyla yer ve sınırları Bakanlar Kurulu Kararı, faaliyet konuları Yüksek Planlama Kurulu kararıyla tespit edilen özel statülü bölge.

serpinti (İng. fallout):

bk. radyoaktif serpinti.

sevk merkezi (İng. dispatch/reception centre):

Yabancıların, kamplara sevk edilinceye veya kamp dışında kalacaklarsa ikametlerine yönlendirilinceye kadar kayıt işlemlerinin yapıldığı ve bu süre zarfında geçici olarak bekletildikleri yer.

seyç (İng. seiche):

Göller veya kapalı körfezlerde deprem, gel-git veya yerel atmosferik değişiklikler nedeniyle, su yüzeyinde meydana gelen dalgacıklara verilen İsviçre kökenli ad.

sıcak bölge (İng. hot zone):

KBRN maddeleri ile kirlendiği tespit edilmiş, çevreyi ve yaşamı tehdit eden bölge.

sıcak dalgası (İng. heat wave):

Atmosferde yoğun olarak oluşarak bir bölgeyi etkisi altına alan sıcaklık.

sığınak (İng. shelter):

İnsanların bombalama, nükleer, biyolojik ve kimyasal tehditler ile fırtına, tayfun, hortum gibi bazı afetlerden münferit veya topluca korunmaları için yapılmış güvenli yer ve yapı.

sığınma (İng. asylum):

Zulüm veya ciddi tehlike sebebiyle bir devletten kaçan kişilere başka bir devlet tarafından sağlanan koruma. Sığınma hakkı verilen kişiye mülteci denir. Sığınma, ?geri göndermeme?, ?sığınma ülkesi sınırları içinde kalma izni? ve ?insani standartlarda muamele? gibi çeşitli öğeler içerir.

sığınma hakkı (İng. right of asylum):

Genellikle bir cezai kovuşturma ve mahkûmiyetten kurtulmak amacıyla yabancı bir ülkeye kaçma veya yabancı bir ülkedeyken geri verilmemeyi isteme, iltica hakkı.

sığınmacı (İng. asylum seekers):

Ülkesinde ırk, din, sosyal konum, siyasal düşünce ya da ulusal kimliği nedeniyle kendisini baskı altında hissederek devletine güvenini kaybetmiş olan ve bu nedenle mülteci olarak uluslararası koruma arayan ancak statüleri henüz resmî olarak tanınmamış kişi.

sınırdan geri çevirme (İng. refusal at border):

Mülteci bağlamında, sığınmacının olası sığınma ülkesine girmesine izin verilmemesi durumu. Sınırdan geri çevirme, geri gönderilmeme ilkesinin ihlaline sebep olabilir.

sıvılaşma (İng. liquefaction):

Suya doymuş ince taneli kumlu ve siltli gevşek zeminlerin, depremler nedeniyle oluşan kuvvetli yer hareketi etkisiyle taşıma gücünü kaybederek sıvı gibi davranması olayı. Sıvılaşmış bölgelerdeki yapılar zemin içerisine gömülmekte, yan yatmakta veya devrilmektedir. Taşıyıcı sistem ve üstyapı hasar görmese dahi genelde bu yapılar kullanılmaz hâle gelir.

siber güvenlik (İng. cyber security):

Siber ortamı oluşturan bilişim sistemlerinin saldırılardan korunmasını, bu ortamda işlenen bilginin gizlilik, bütünlük ve erişilebilirliğinin güvence altına alınmasını, saldırıların ve siber güvenlik olaylarının tespit edilmesini, bu tespitlere karşı tepki mekanizmalarının devreye alınmasını ve sonrasında ise sistemlerin yaşanan siber güvenlik olayı öncesi durumlarına geri döndürülmesini sağlamak amacıyla kullanılan araçlar, politikalar, güvenlik kavramları, güvenlik teminatları, kılavuzlar, risk yönetimi yaklaşımları, faaliyetler, eğitimler, en iyi uygulamalar ve teknolojilerin tümü.

siber ortam (İng. cyber platform):

Tüm dünyaya ve uzaya yayılmış durumda bulunan bilişim sistemlerinden ve bunları birbirine bağlayan ağlardan oluşan ortam.

siber tehlike (İng. cyber threat):

Bilgisayar ağlarını kullanan erişim ve iletişim sistemlerinin, kötü amaçlı kişilerin (hacker) sanal ortamdaki saldırısı nedeniyle çökmesi veya devre dışı kalmasına sebep olan tehdit.

sigorta (İng. insurance):

Bireylerin, iş yerleri ve diğer kurum ve kuruluşların, para ile ölçülebilir menfaatlerinin, belli bir prim ödenmesi karşılığında, belirli koşullara ve nedenlere bağlı kayıplarının tazmin edileceğine güvence verilmesi sistemi.

sigorta poliçesi (İng. insurance policy):

Sigorta şartlarını ve süresini belirleyen yazılı sigorta sözleşmesi.

siklon (İng. cyclone):

bk. tayfun.

simpleks haberleşme (İng. simplex communication):

Arada röle (aracı) olmadan, doğrudan bir telsizden diğer telsizle yapılan kısa mesafeli haberleşme.

siren sistemi (İng. siren system):

Haber Alma ve Yayma Sistemi (HAY) üzerinden gelen tehlike haberlerinin çeşitli ses sinyalleri ve anonslar ile halka duyurulması amacıyla yerleşim merkezlerinde kurulan sistem.

sis (İng. fog):

Çok küçük su damlacıklarının, meteorolojik koşullara bağlı olarak havada asılı kalması hâli. Bulunduğu bölgelerde görüş alanını sınırlar veya sıfıra düşürerek hayatı etkiler.

sismik boşluk (İng. seismic gap):

Aktif bir fay zonunun uzun süre deprem üretmeyen kısmı. Bu kısımlardaki uzun süreli hareketsizlikler gelecekte büyük bir deprem olma ihtimalini artırır.

sismik dalga (İng. seismic wave):

bk. elastik dalga.

sismik enerji (İng. seismic energy):

Es=joules birimi ile sismik dalgalarda yayılan enerji. Söz konusu enerji, genliklerinin karesiyle doğru orantılıdır ve bunun için magnitüd de enerjinin logaritmasıyla doğru orantılıdır.

sismik istasyon (İng. seismic station):

İçerisinde sismik enerjiyi algılayıp kaydedecek sismograf türü cihazlar ve bu verileri bir merkeze gönderecek olan iletişim ünitesine sahip özel olarak inşa edilmiş istasyon.

sismik moment (İng. seismic moment):

Deprem magnitüdünün ölçüsü, erg cinsinden açığa çıkan enerji. Bir depremin büyüklüğü açığa çıkan enerjisiyle ilişkilidir ve yayılım mekanizmasından bağımsızdır. Sismik moment M₀, bir depremin boyutunu belirlemede en iyi ölçüm olarak dikkate alınabilir.

sismik yalıtım (İng. seismic isolation):

bk. deprem yalıtımı.

sismisite (İng. seismicity):

bk. depremsellik.

sismogram (İng. seismogram):

bk. deprem kaydı.

sismoloji (İng. seismology):

Depremlerin oluş nedenleri, deprem dalgalarının yerküre içinde nasıl yayıldıkları, zayıf ve kuvvetli yer hareketinin kayıt edilmesi, ölçülmesi ve değerlendirilmesi teknikleri, deprem tehlikesinin belirlenmesi ve zararlarının azaltılması konuları ile uğraşan jeofizik biliminin uzmanlık alanı, deprem bilimi.

sismometre (İng. seismometer):

Sismik enerjiyi elektrik voltajına çeviren sismik kayıt aleti veya sistemi. Birbirlerine dik üç jeofon hareketin üç bileşenini kaydetmekte kullanılır. Sismometre, doğal ve suni titreşimler ile depremleri, özel kâğıtlar üzerine veya sayısal ortamda kaydeden; büyüklüğünü, süresini, merkezini ve oluş zamanlarını işaretleyen ve gerektiğinde iletişim araçları kanalıyla merkezlere nakleden deprem kayıtcısıdır.

sismotektonik (İng. seismotectonic):

Tektonik hareketlerle depremselliğin ilişkisini yorumlayan ve depremin gelişim sürecini inceleyen özel uzmanlık alanıdır. Fayların aktif olup olmadığı, çok eski ve güncel deprem oluşumlarının faylarla ilişkisi bu çalışmalar sonucunda ortaya çıkarılmaktadır.

sit alanı (İng. site area/protected area):

Doğal, tarihi, kültürel ve arkeolojik özelliklerinden dolayı koruma statüsü verilerek gelecek kuşaklara taşınmak istenen alan. Sit alanlarında yapılacak bakım, onarım ve inşaa faaliyetleri kısıtlamalara ve özel kurallara tabidir.

sivil asker iş birliği (İng. civil military cooperation):

Doğa, teknoloji ve insan kaynaklı afetler ile olağanüstü hâl ve kriz durumunda, ihtiyaç hâlinde, sivil kurum ve kuruluşlarla silahlı kuvvetler arasında yürütölen iş birliği ve koordinasyon çalışması. Bu faaliyetler afet ve acil durumlar öncesinde planlanmalıdır.

sivil korunma (İng. civil protection):

Afet, acil durum, sivil savunma, savaş gibi konuların yanında halkın her türlü tehlike ve riske karşı korunması.

sivil savunma (İng. civil defense):

Düşman saldırılarına karşı halkın can ve mal kaybının en az seviyeye indirilmesi, hayati önem taşıyan her türlü resmî ve özel tesis ve kuruluşların korunması ve faaliyetlerinin devamını sağlayacak iyileştirmenin yapılması, savunma gayretlerinin halk tarafından en yüksek seviyede desteklenmesi ve halkın moralini yüksek tutmak için alınacak her türlü silahsız koruyucu ve kurtarıcı tedbir ve faaliyet.

sivil toplum (İng. civil community):

Merkezi ve yerel idarelerin hiyerarşi ve kontrol mekanizmalarının dışında yer alarak, bağımsız yurttaşların karar vermesiyle sosyal faaliyette bulunan topluluk.

sivil toplum kuruluşu (STK) (İng. non governmental organization-NGO):

Ortak özellikleri sivil nitelikte olmak (oluşum ve faaliyetlerinde kamu yönetiminden bağımsız olma), çalışmalarında kâr amacı gütmemek ve kamu (toplum) yararına faaliyet göstermek ve hizmet sunmak olan oluşum ve kuruluş. Afet yönetimi süreçlerinde, sivil toplum kuruluşlarının uyması gereken ve uluslararası kabul gören davranış kuralları ve asgari standartlar bulunmaktadır. (IFRC İnsani Yardımda Davranış Kuralları; SPHERE Projesi: Afete Müdahalede Asgari Standartlar ve İnsani Yardım Sözleşmesi.)

siyah alarm (İng. black alarm signal):

3 dakika süren kesik kesik siren sesi ile radyoaktif serpinti ya da kimyasal saldırı ihtimali olduğunu bildiren tehlike ikazı.

siyah buz (İng. black ice):

Yol yüzeyinde çok ince bir tabaka hâlindeki buzlanma biçimi. Şeffaf olması dolayısıyla asfalt renginden ayırt edilemediğinden sürücüler için büyük tehlike oluşturur.

soba zehirlenmesi (İng. carbon monoxide heater poisoning):

Baca bağlantı hataları nedeniyle ya da kuvvetli Lodos rüzgârlarının etkisiyle soba bacalarından geriye tepen karbonmonoksit gazının neden olduğu zehirlenme ve ölüm olayı. Evlerdeki kombi, şofben gibi cihazlardan kaynaklanan karbonmonoksit zehirlenmeleri de meydana gelmektedir. Bu tür olaylar, baca gazı zehirlenmesi olarak da ifade edilir.

soğuk bölge (İng. cold zone):

Rüzgârın tersi yönünde kaldığı için sıcak bölgede tespit edilmiş KBRN maddesi ile kirlenmesi muhtemel olma-yan, acil tıbbi müdahale ve ambulans hizmetlerinin yürütöldüğü temiz bölge.

soğuk dalga (İng. cold wave):

Tarım, endüstri, ticaret ve sosyal yaşantıda artan koruma önlemi gerektirecek şekilde 24 saat içinde, hissedilir derecede ve hızlı sıcaklık düşüşü ile oluşan hava durumu. Yaşanan mevsim veya ay itibarıyla o bölgede o yılın en düşük değerinin yaşanması, hava sıcaklıklarındaki düşüşün en az iki gün sürmesi, geniş bir bölgeyi kaplaması ve normallerinden 15 derece daha soğuk havanın yaşanması gerekir.

sosyal hassasiyet (İng. social sensitivity):

bk. sosyal zarar görübilirlik.

sosyal proje (İng. social project):

Afetlerden etkilenen bireylerin ihtiyaç ve sorunları doğrultusunda harekete geçmelerine, başa çıkma kapasitelerinin gelişmesine, afet ve acil durum sonucunda kaybolan yaşamın kontrolünü yeniden sağlama duygusunu hissetmelerine ve sorumluluk almalarına fırsat veren proje.

sosyal ve kültürel altyapı (İng. social and cultural infrastructure):

Güvenli, sağlıklı ve düzenli bir yaşam çevresi oluşturmak amacıyla yapılan eğitim, sağlık, spor, dinî ve idari yapılar ile parklar, dinlenme alanları, çocuk bahçeleri, fuar, piknik alanları, botanik ve hayvanat bahçeleri, yeşil alan gibi yerlerin tümü.

sosyal zarar görübilirlik (İng. social vulnerability):

Bir kişi veya grubun afetlerin olumsuz etkilerine karşı koyabilme ve baş edebilme yeteneği. Sosyal hassasiyet, kırılganlık ve savunmasızlık olarak da kullanılmaktadır.

sömel (İng. footing):

bk. temel.

standart operasyon prosedürü (İng. standard operation procedure):

Acil durumlarda olayın yeri ve niteliğine göre nasıl harekete geçileceğinin, hangi zamanlama ve sırayla nelerin yapılacağıının önceden planlanmış hâli. Olaya sebep olan tehdidin türüne göre, farklı müdahale işlemlerini dikkate alan alternatifli planlama yapılması bu kapsamdadır. Türkiye Afet Müdahale Planı'nda ?Değişik afet ve tehlikeler oluştuğunda uygulanması gereken kurallar

ve tutulması gereken kayıtlar? biçiminde tanımlanmıştır.

stokastik (İng. stochastic):

Bir olaya ait rastgele değerlerin matematiksel yöntemlerle değerlendirilmesi işlemi.

strateji (İng. strategy):

Önceden belirlenmiş politika çerçevesinde kalarak hedef, amaç ve öncelikler doğrultusunda, elde mevcut tüm imkân ve kaynakları zamanında, hızlı ve etkili kullanabilmeyi amaçlayan temel yaklaşım.

stratejik plan (İng. strategic plan):

Kurum ve kuruluşların orta ve uzun vadeli amaçlarını, temel ilke ve politikalarını, hedef ve önceliklerini, performans ölçütlerini, hedeflerine ulaşabilmek için izlenecek yöntemler ile kaynak dağılımını içeren plan.

stratejik planlama (İng. strategic planning):

Kuruluşların mevcut durum, misyon ve temel ilkelerinden hareketle, geleceğe yönelik bir vizyon oluşturmalarına, bu vizyona uygun orta ve uzun vadeli amaçlarını, temel ilke ve politikalarını, hedef ve önceliklerini, performans ölçütlerini, hedeflerine ulaşabilmek için izlenecek yöntemler ile kaynak dağılımını belirlemelerine ve ölçülebilir göstergeler geliştirerek, faaliyetlerini izleme ve değerlendirmelerine imkân sağlayan, katılımcı ve esnek bir planlama süreci.

su tahliyesi (İng. discharging of water):

Topraktan veya etrafı çevrili bir yerden suyun uzaklaştırılması durumu.

sulak alan (İng. wetland):

Doğal veya yapay, devamlı veya geçici, durgun veya akıntılı, tatlı veya tuzlu olan, ekolojik açıdan sulak alan kabul edilen yer. Sulak alan kapsamında; denizlerin gelgit hareketinin çekilme döneminde 6 metre derinliği aşmayan, başta su kuşları olmak üzere canlıların yaşama ortamı özelliğini taşıyan bütün sular, bataklık, sazlık, turbalıklar ile bunların kıyı kenar çizgisinden kara tarafına doğru alanlar da yer almaktadır.

süneklik (İng. ductility):

Yapıların deprem gibi dış kuvvetlerin etkisi altında plastik şekil değiştirebilme kapasitesi.

sürdürülebilir afet yönetimi (İng. sustainable disaster management):

Var olan tehlike ve riskleri önleme, bunlardan sakinme veya etkilerini azaltma, daha güvenli ve gelişmiş yeni yaşam çevreleri oluşturma ana hedeflerinin yanı sıra ekonomik, sosyal ve çevresel gelişmelere de katkı sağlayabilen yönetim.

sürdürülebilir çevre (İng. sustainable environment):

Gelecek kuşakların ihtiyaç duyacağı kaynakların varlığını ve kalitesini tehlikeye atmadan, hem bugünün hem de gelecek kuşakların çevresini oluşturan tüm çevresel değerlerin her alanda ıslahı, korunması ve geliştirilmesi süreci.

sürdürülebilir kalkınma (İng. sustainable development):

Gelecek kuşakların kendi ihtiyaçlarını karşılayabilme imkânlarını ortadan kaldırmadan, bugünkü kuşakların ihtiyaçlarını karşılayarak kalkınabilmesi ve ekonomik, sosyal, çevresel hedefler arasında denge kurulması esasına dayanan bir kalkınma ve gelişme yaklaşımı. Afetler açısından ise; günümüzde ve gelecekte toplumsal eşitsizliğe, çevre ve afet sorunlarına yol açmadan ekonomik gelişmenin sağlanabilmesi ve yaşam kalitesinin yükseltilmesi süreci olarak ifade edilebilir.

sürveyans (İng. surveillance):

Verilerin sistematik olarak toplanması, işlenmesi ve elde edilen sonuçlara göre harekete geçecek kişilere ve ihtiyacı olanlara bu değerlendirmelerin hızla geri bildirimini sağlaması süreci.

şantiye (İng. construction site):

İnşaat yapım işlerinin yürütüldüğü alan.

şev stabilitesi (İng. slope stability):

Yamaçlarda duraylılığın (stabilite) mevcut olup olmaması durumu. Yamaç veya şevlerde stabilitenin bozulması, kaya birimleri, tane özellikleri, yamaç eğimi, yağış miktarı ve tektonik hareketlere bağlı olarak kayma, düşme, devrilme, akma, yanal yayılma gibi kütle hareketlerine yol açar.

şiddet cetveli (İng. intensity scale):

) Afete yol açabilecek olayların büyüklüklerini veya olası hasar, kayıp ve zararlarını sayısal olarak belirleyebilmek amacıyla her afet için ayrı ayrı hazırlanmış referans cetveli. Deprem şiddeti için ?MKS?, ?MM?, ?EMS?, ?JMA? cetvelleri, rüzgâr hızını belirleyen ?Bofor? cetveli ile hortum şiddetini veren ?Fujita? cetvelleri gibi.

şiddetli yağış (İng. strong rain):

Saatte 76-100 mm yağın yağmur.

tahliye (İng. evacuation):

Afet ve acil durum ile sivil korunma hizmetleri kapsamında, boşaltılması gereken yapıların veya bir bölgenin, önceden belirlenmiş yollar kullanılarak hızlı ve düzenli bir şekilde boşaltılıp insan ve canlıların güvenli yerlere nakledilmesi işlemi.

tahliye güzergâhı (İng. evacuation route):

Bir tehlike anında insanları, tehlikeli bölgelerden güvenle uzaklaştırabilmek için önceden belirlenmiş ve işaretlenmiş nakil yolu.

tahliye planı (İng. evacuation plan):

Bir afet ve acil durum anında, başvurulacak tahliye işleminin hangi yollar ve araçlar kullanılarak yapılacağı ile bu kimselerin nakledileceği yerleri gösteren ayrıntılı plan.

tahmin (İng. forecast):

Meydana gelmesi muhtemel bir doğa olayını gözlemsel, tecrübi yani ampirik, matematiksel veya olasılık yöntemleri kullanarak öngöründe bulunma faaliyeti.

talep ve taahhütname (İng. demand and commitment):

Afetzedenden AFAD'dan talebi ve ayrıca Başkanlığa karşı bir takım taahhütlerin yer aldığı matbu belge.

tampon analizi (İng. buffer analysis):

CBS? de belirli bir obje veya objeler çevresinde belirli bir coğrafi mesafe içinde istenen bilgilere yönelik sorgulama yapılması işlemi.

tapu senedi (İng. title deed):

Bir mülkün kime ait olduğunu gösterir belge.

tarihsel deprem (İng. historical earthquake):

Sismik kayıt cihazlarının bulunmadığı dönemlerde meydana gelmiş olan deprem.

tasman (İng. subsidence):

Madencilik faaliyetleri sebebiyle yer altında oluşan boşluklardan dolayı, üst formasyonların oturması sonucu yeryüzünde meydana gelen çöküntü, göçük.

taşınmaz (İng. real property):

Arazi, arsa, bağımsız bölüm gibi bir yerden bir yere taşınamayan, yerinde sabit duran mülk, gayrimenkul.

taşıyıcı olmayan sistem (İng. non structural system):

Merdivenler, dolgu duvarlar, balkon ve parapetler, tesisat, kaplamalar gibi yük taşımayan ve yük aktarmayan yapı elemanlarından oluşan sistem.

taşıyıcı sistem (İng. structural system):

Yapılarda, yük taşıma ve aktarma kapasitesi olan elemanlardan oluşan sistem. Bu elemanlar, binalarda genellikle temeller, kolonlar, perdeler, kirişler ve döşemeler; köprülerde eğer asma köprü ise kablolar, köprü ayakları ve köprü tabliyeleridir. Bu taşıyıcı sistem elemanları, sadece betonarme olabileceği gibi çelik ve ahşap elemanlardan da oluşturulabilir. Ayrıca, taşıyıcı sistem elemanları kompozit elemanlardan da yapılabilir.

taşkın (İng. flood):

Bir akarsuyun, çeşitli sebeplerle yatağından taşarak çevresindeki arazilere, yerleşim yerlerine, altyapı tesislerine ve canlılara zarar vermek suretiyle etki bölgesinde normal sosyoekonomik hayatı kesintiye uğratabilecek ölçüde bir akış büyüklüğü oluşturması olayı.

taşkın alanı (İng. flooding area):

Bir taşkın kaynağının kenarında, tekrarlanan taşkınlar nedeniyle sık sık su altında kalan alan, sel yatağı. Ayrıca 100 yıllık selin görülme alanları da taşkın alanı/sel yatağı olarak adlandırılır.

taşkın alarm seviyesi (İng. flooding alarm level):

Taşkın açısından tehlikeli olarak nitelendirilen ve uyarma işlemlerinin başlatılmasını gerektiren noktaya erişmiş veya bu noktaya yaklaşmış su seviyesi.

taşkın ihbarı (İng. flood warning):

Belirli bir istasyon veya belirli bir nehir havzasında yakın bir gelecekte bir taşkın meydana gelebileceğinin önceden bildirilmesi durumu.

taşkın kontrolü (İng. flood control):

Taşkınların yol açtığı zararı önlemek ya da asgariye indirmek için kullanılan set, kanal, bent ve baraj gibi yapıları yapma işi ve bu yöndeki faaliyetler.

tatbikat (İng. drilling /exercise):

Bir acil durum veya afet hâlinde yapılması planlanmış olan müdahale sürecinde yer alacak eylemlerin uygunluğunu, yeterliğini ve güncelliğini mümkün olduğunca gerçeğe yakın koşullar altında ve bir senaryoya bağlı kalarak denemek amacıyla yapılan uygulama. Masabaşı tatbikatı, uygulama tatbikat (işlevsel tatbikat) ve genel tatbikat (tam ölçekli tatbikat) olarak farklı düzeylerde icra edilebilirler.

tayfun (İng. typhoon, cyclone):

Atmosferde alçak basınç alanlarında oluşan ve kuzey yarı kürede saat ibresinin tersi yönünde, güney yarı kürede ise saat ibresi yönünde kendi etrafında büyük bir hızla dönen, rüzgârları ve sel gibi şiddetli yağmurları olan, kendisine bazen gök gürültülü fırtınaların eşlik ettiği güçlü tropikal siklon. Bunları, büyüklüğü ve yol açabileceği zarar bakımından ?kategori? adıyla 1'den 5'e kadar değerlendiren bir tropik fırtına şiddet ölçeği bulunmaktadır.

tecrit (izolasyon) (İng. isolation):

Hasta ya da kontamine olmuş kişi veya etkilenmiş yolcu eşyasının, yükünün, konteyner, taşıt veya posta paketinin enfeksiyonun veya kontaminasyonun yayılmasını önleyecek şekilde diğerlerinden ayrılması.

tehlike (İng. hazard):

Belirli bir zaman veya coğrafyada ortaya çıkarak yaşamı tehdit eden, toplumun sosyoekonomik düzen ve etkinliklerine, doğal çevreye, doğal tarihi ve kültürel kaynaklara zarar verme potansiyeli olan doğa, teknoloji ya da insandan kaynaklanan fiziki olay ve olgu. Diğer bir deyişle tehlike; doğa, teknoloji veya insan kaynaklı olan ve fiziksel, ekonomik, sosyal kayıplara yol açabilecek tüm olayları ifade eder.

tehlike analizi (İng. hazard analysis):

Tehlikenin kaynağı, büyüklüğü, oluş sıklığı, süresi ve olası etkileri ile ilgili bilgilerin toplanmasına yönelik çalışma.

tehlike değerlendirmesi (İng. hazard assessment):

Belirli bir alan veya bölgede tehlikelerin büyüklük, tekrarlanma, olma olasılığı, belirsizlikler gibi özellikleri ile ortaya çıkarılmasına ilişkin değerlendirme çalışması.

tehlike haritası (İng. hazard map):

Doğa, insan ve teknoloji kaynaklı tehlikelerin muhtemel yaygınlık ve şiddet derecelerini ortaya koymak için, belirli kriterlere göre hazırlanmış harita.

tehlikeli atık (İng. hazardous waste):

Bir kullanım sonucu ortaya çıkan fiziksel, kimyasal veya biyolojik yönlerden olumsuz etkileriyle ekolojik dengenin, insan ve diğer

canlıların doğal yapılarını bozabilecek her türlü madde.

tehlikeli madde (İng. hazardous material):

Doğaları, içerik ve durumları nedeniyle çevre güvenliğini, hayvanları, insanları ve genel güvenliğini tehlikeye düşürme potansiyeline sahip madde.

tehlikeli yapı (İng. hazardous construction):

Kendiliğinden veya bir dış etken nedeniyle çökme, can ve mal kaybına yol açma ihtimali olan yapı. İmar mevzuatında, yıkılmaya yüz tutmuş anlamına gelen "mali inhidam" deyimini ifade edilmiştir.

teknik altyapı (İng. technical infrastructure):

Elektrik, gaz, içme ve kullanma suyu, kanalizasyon, arıtma ile her türlü ulaşım ve haberleşme hizmetlerinin karşılanması için kurulan yapı ve tesisler ile sığınak, açık ve kapalı otopark v.b. yapıların tümü.

teknik rapor (İng. technical report):

Mühendislik hizmetleri konusunda uzman kişilerce gözlemsel veya teorik ve deneysel çalışmalar sonucunda elde edilen bulgular ve sonuçlara ilişkin olarak tanzim edilen rapor.

teknik uygulama sorumlusu (TUS) (İng. responsible person for technical implementation/application):

Proje müellifleri kendisi olsun veya olmasın, yapıların, tesisatı ve malzemeleri ile birlikte, İmar Kanunu ve ilgili diğer mevzuata, uygulama imar planına, ruhsata, ruhsat eki etüt ve projelere, standartlara ve teknik şartnamelere uygun olarak inşa edilmesi için kamu adına denetleyen ve ilgili idareye karşı sorumlu olan mühendis ve mimarlar.

teknoloji kaynaklı afet (İng. technological disaster):

İnsan faaliyetleri ya da doğa kaynaklı afetlerin tetiklenmesi sonucunda oluşan endüstriyel, maden, nükleer ve ulaşım kazaları, kritik yapılara yönelik tehditler, siber tehlikeler, büyük yangınlar, terörizm (kimyasal, biyolojik, radyolojik, nükleer tehditler) ile çevresel tehlikeler gibi can kaybına, hastalıklara, sosyal, ekonomik ve çevresel bozulmalara neden olan afet ya da acil durum.

teknolojik tehlike (İng. technological hazard):

Teknoloji veya insan kaynaklı olan, endüstriyel, maden, nükleer ve ulaşım kazaları, kritik yapılara yönelik tehditler, siber tehlikeler, büyük yangınlar, terörizm (kimyasal, biyolojik, radyolojik, nükleer tehditler) ile çevresel bozulmalar gibi fiziksel, ekonomik, sosyal kayıplara yol açabilecek olayların tümü.

tekrarlanma periyodu (İng. recurrence period):

Afete yol açabilecek deprem veya sel gibi tehlikelerin ortalama olarak ifade edilen yeniden oluş süresi veya aynı büyüklükteki iki olay arasında geçen ortalama süre.

tektonik (İng. tectonic):

Yer kabuğunun katı litosfer tabakasının yapısını ve kıta kabuğunun oluşumunu; bunun sürekli değişimine neden olan kuvvetleri ve levha sınırlarındaki levhaların birbirleri ile hareketleri ile hareketler sonucu oluşan depremler, volkanik faaliyetler, dağ oluşumları gibi olayları araştıran, çalışmalarını yürüten yer bilimlerinin bir kolu.

tektonik deprem (İng. tectonic earthquake):

Yerkabuğunun hareketi sonucu levha sınırlarında oluşan deprem. Dünyada ve Türkiye'de meydana gelen depremlerin büyük bir bölümü tektonik depremlerdir.

telsiz çevrimi (İng. radio net):

Telsiz cihazlarının çalışırılığını ve kör noktaların tespitini yapmak için yapılan görüşme.

telsiz (İng. wireless sistem):

Aralarında herhangi bir fiziki bağlantı olmaksızın elektromanyetik dalgalar yolu ile açık, kodlu veya kriptolu ses, data ve resimleri vermeye, almaya ya da yalnızca vermeye veya yalnızca almaya yarayan sistem.

temel (İng. foundation):

Üstyapı yüklerini zemine aktaran yapı elamanı.

teraslama (İng. terracing):

Suyun yüzeysel akışını denetlemek ve toprak erozyonunu asgariye indirmek amacıyla bir yamacın konturu üzerine kurulan toprak set.

terör saldırısı (İng. terrorist attack):

Can ve mala kasteden, toplumda korku ve tepki yaratarak kısa veya orta vadeli çeşitli amaçlara hizmet etmeyi hedefleyen silahlı saldırı, terörist eylem.

tıbbi ilk yardım (İng. medical first aid):

bk. acil tıbbi yardım.

tıbbi jeoloji (İng. medical geology):

Jeolojik çevrenin insan sağlığı, hayvan ve bitkiler üzerindeki olumlu veya olumsuz etkisini inceleyen bilim dalı; medikal jeoloji.

tipi (İng. blizzard):

Çoklukla yerden aldığı kar ve buz parçacıklarını havada savuran, şiddetli, yoğun ve soğuk rüzgâr, fırtına. Bu olayın gerçekleşebilmesi için; kuvvetli rüzgârın, çok düşük sıcaklığın ve havada savrulan karın olması gerekir. Tipi için gerekli olan rüzgâr 35 mil/ saati geçmeli, görüş çeyrek milden daha az olmalı ve bu olay en az üç saat sürmelidir.

toksik (İng. toxic):

Tıbbi bakımdan zehirli ve zehir niteliği taşıyan zararlı maddelere verilen genel ad.

toplu barınma (İng. collective settlement):

Afetzedelerin, acil barınma ihtiyaçlarının sağlanabilmesi amacıyla kamu binaları, misafirhaneler, spor salonları, sosyal tesisler, okullar, büyük çadırlar vb. yapılarda toplu bir şekilde geçici olarak barındırılması.

toplu mezar (İng. mass grave):

Savaş, iç çatışma veya afetlerin neden olduğu toplu ölümler sonrasında fiziki imkânsızlıklar nedeniyle toplu defin işleminin yapıldığı yer.

toplum afet müdahale ekibi (İng. community volunteer team for disaster response):

Afet gönüllülerinin oluşturduğu afete müdahale ekibi. Mahalle, iş yeri gibi yakın çevrelerinde afet zararlarının azaltılması çalışmalarına da katkıda bulunmak ve afete müdahale etmek için özel eğitilmiş ve afet bilinci yüksek gönüllü ekiplerdir. Profesyonel ekipler gelene kadar hafif arama-kurtarma, ilk yardım, yangın söndürme, çevre sağlığı, lojistik destek gibi birçok alanda etkin faaliyette bulunurlar.

toplumda farkındalık yaratma (İng. community awareness creation):

Maruz bulunulan tehlike ve riskler hakkında halkın bilinç düzeyini arttırmak amacıyla yapılan kamuoyunu bilgilendirme çalışmalarının hedefi. Bu çeşit faaliyetlerle toplumda afetlerden korunma davranışının gelişmesi ve yerleşmesi amaçlanır. Radyo, TV ve basılı yayınları içeren medya kanallarıyla toplumu bilgilendirme ile afet bilgilendirme merkezlerinde yapılacak eğitim ve uygulamalar, bu kapsamda değerlendirilir.

toplumsal olay (İng. social incident):

Toplumsal düzeni etkileyen veya bozan, kamu otoritesini zaafa düşüren, maddi hasarlara, yaralanmalara ve can kayıplarına da yol açabilen, organize gösteri ve eylemlerin tümü.

toprak kayması (İng. landslide):

bk. heyelan.

toprak korunması (İng. soil conservation):

Erozyondan ötürü toprağın bozulmasını, toprağın denge kaybını ya da bitkilerin aldığı besin maddelerinin kaybını asgariye indirmek amacıyla uygulanan toprak kullanımı yönetimi.

tornado (İng. tornado):

bk. hortum.

trafik kazası (İng. traffic accident):

Karayolu üzerinde hareket halinde olan bir veya birden fazla aracın karıştığı ölüm, yaralanma ve/veya zararlı sonuçlanmış olan olay.

trafo (İng. transformer/power distribution unit):

Yüksek gerilim hattından aldığı elektriği şehir şebekesinde kullanılacak seviyeye düşüren dönüştürücünün bulunduğu yer.

travma (İng. trauma):

Fiziksel, kimyasal veya psikolojik nedenlerle meydana gelen sağlık sorunu, örselenme, sarsıntı.

travma sonrası gelişim (TSG) (İng. post-traumatic development):

Travmatik olaylardan sonra yaşantıya bağlı ortaya çıkan olumlu değişiklikler.

travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) (İng. post traumatic stress disorder):

Doğa kaynaklı afet ya da beklenmedik bir olayla karşılaşan kişilerde meydana gelebilen, aşırı korku, çaresizlik, tepkisizlik, içe kapanma, aşırı uyarılmışlık, olayı yeniden canlandırma gibi psikolojik davranış ve kaygılanış farklılığı durumu. Bazı kişilerde çok yoğun yaşanabilir, psikolojik destek alarak zaman içinde normale dönebilmek mümkündür. Akut TSSB (belirtileri 3 aydan daha kısa süre devam ederse), kronik TSSB (belirtiler 3 aydan daha uzun süre devam ederse), geç başlangıçlı TSSB (belirtiler travmadan 6 ay sonra ortaya çıkarsa) TSSB'nin türleridir.

travmatik olay (İng. traumatic event):

Normal insan yaşantısının dışında olan ve bireylerde fark edilir düzeyde stres yaratan olay. Travmatik olay, doğrudan kişinin kendi başına gelebilir, kişi travmatik olaya tanık olabilir ya da sevdiği veya kendisi için önemli bir kişinin travmatik olay yaşadığını öğrenebilir.

triyaj (İng. triage):

Çok sayıda hasta ve yaralının bulunduğu durumlarda, bunların öncelikli tedavi ve nakil edilmesi gerekenlerin tespiti amacıyla olay yerinde veya bunların ulaştırıldığı her sağlık kuruluşunda yapılan hızlı seçme ve kodlama işlemi.

tsunami (İng. tsunami):

Deniz veya okyanus tabanlarındaki deprem, meteor çarpması, volkan patlaması ya da büyük heyelanların yol açtığı, düşey yer değiştirmeler gibi tektonik olaylar sonucu oluşan dalgalar, dev dalga. Sahile yaklaştıkça hızları ve yükseklikleri artan bu dalgalar, kıyılarda büyük yıkıma ve can kaybına yol açabilmekte ve afet hâline gelebilmektedir. Tsunami, Japonca kökenli olup liman dalgası anlamına gelir.

tsunami erken uyarı sistemi (İng. tsunami early warning system):

Tsunami oluşumunu algılayıp etkileyeceği yerlerde yaşayanları haberdar etmek üzere kurulmuş gözlem, değerlendirme ve iletişim sistemi.

tükenmişlik sendromu (İng. burnout syndrome):

Sürekli güçlü strese maruz kalmaktan kaynaklanan düşük öz saygı veya öz yeterlilik duyguları ile birleşen, kişinin duygusal, fiziksel ve zihinsel tükenmişlik durumu.

Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) (İng. Turkey National Response Plan):

Tüm afet türleri ve ölçeğine uyarlanabilir, esnek ve modüler yapıya sahip ulusal ve yerel boyutta müdahale çalışmalarının nasıl yürütüleceğini açıklayan ulusal ölçekli plan.

Türkiye Kızılay Derneği (İng. The Turkish Red Crescent Society):

Afet yönetimi, sosyal yardım, kan hizmetleri ve sağlık hizmetleri gibi alanlarda görev yapan, kamu otoritelerine yardımcı insani yardım kuruluşu, Türk Kızılayı, Kızılay. Türkiye Kızılay Derneği'nin kuruluş amacı, her koşulda, yerde ve zamanda, hiçbir ayırım yapmaksızın, her ne sebeple ortaya çıkarsa çıksın insan ızdırabını dindirmek amacıyla, korunmasız insanlara yardım etmek, insan

hayatını ve sağlığını koruyarak onun kişiliğine saygı gösterilmesini sağlamak ve insanlar arasındaki karşılıklı anlayışı, dostluğu, saygıyı, iş birliğini ve sürekli barışı geliştirmeye destek olarak insan onurunu korumak olup hukuki statüsü ise Türkiye Cumhuriyeti Devletinin 1954 tarihinde imzaladığı Savaş Durumunda Sivillerin Korunmasına İlişkin 1949 tarihli Cenevre Konvansiyonu ve 1986 yılında 25inci Uluslararası Kızılaç Kızılay Konferansında 31 nolu karar ile kabul edilmiş, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin de taraf olduğu, Uluslararası Kızılaç-Kızılaç Hareketi statüsüne ilişkin hukuki metin ile belirlenmiştir. 1868 yılında kurulmuş ve Kızılay adı altında ülkesinde faaliyet gösteren, Uluslararası Kızılaç-Kızılaç Hareketinin diğer unsurlarıyla ilişkilerinde kendisini temsil edecek merkezi yönetimi mevcut ve Hareketin temel prensiplerine göre faaliyette bulunan özerk bir organizasyondur. Türkiye Kızılaç Derneği, afet yönetimi, sosyal yardım, kan hizmetleri ve sağlık hizmetleri gibi alanlarda görev yapan, kamu otoritelerine yardımcı insani yardım kuruluşudur. Tam adı ?Türkiye Kızılaç Derneği? olan kuruluş ?Türk Kızılayı? ve ?Kızılay? adlarını da kullanır.

uçak kazası (İng. aircraft crash):

Meteorolojik, teknik ya da başka nedenlerle uçakların çarpışması, düşmesi veya zorunlu inişleri sonucunda oluşan kaza.

ulaşım kazası (İng. transport accident):

Ulaşım araçlarına bağlı oluşan hasarlı, yaralanmalı, ölümlü olay.

ulusal afet müdahale sistemi (İng. national disaster respons system):

Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) ile ulusal ve yerel düzey planların oluşturduğu, afet ve acil durumlara ilişkin müdahale çalışmalarında görev alacak hizmet grupları ve koordinasyon birimlerine ait rolleri ve sorumlulukları tanımlayan, afet öncesi, sırası ve sonrasındaki müdahale planlamasının temel prensiplerini belirleyen sistem.

Ulusal Deprem Stratejisi ve Eylem Planı (UDSEP-2023) (İng. National Earthquake Strategy and Action Plan):

Ülkemizin deprem olayı gerçekleşirken hareketle, depremden korunmak, deprem zararlarını azaltmak, deprem sonrası yapılacak faaliyetler hakkında öneriler sunmak ve depremlere ilgili yapılacak olan araştırmalar için politikaları ve öncelikleri belirlemek amacıyla ulusal boyutta hazırlanan strateji ve eylem belgesi.

Ulusal Kızılaç ve Kızılay Dernekleri (İng. National Societies of Red Cross and Red Crescent):

Uluslararası Kızılaç Kızılay Hareketinin temeli olup kendi statüleri, ulusal yasaları, temel ilkeleri olan ve Hareketin misyonuyla uyumlu olarak insani faaliyetlerini sürdüren dernekler. Bir ülkenin tek bir Ulusal Derneği olabilir. Türkiye Cumhuriyeti'nin ulusal derneği, Türk Kızılayı?dır.

Ulusal Medikal Kurtarma Ekibi (UMKE) (İng. National Medical Rescue Team):

Sağlık Bakanlığı tarafından gönüllü sağlık personellerinden oluşturulan, afet ve acil durumlara müdahalede görevli, afet bölgesindeki hasta ve yaralıları müdahale ile enkazdan müdahaleli olarak çıkarma faaliyetlerine katılan sağlık ekibi.

uluslararası giriş noktası (UGN) (İng. international entry point):

Yolcular, yolcu eşyaları, yükler, konteynerler, taşıtlar, mallar ve posta paketlerinin giriş ve çıkışlarına hizmet eden, uluslararası giriş ve çıkışları için bir geçit olan uluslararası havalimanları, limanlar ve demiryolları dâhil kara geçişlerinin yapıldığı yer.

uluslararası insani hukuk (İng. international humanitarian law):

Uluslararası veya uluslararası olmayan silahlı çatışma durumlarını hükme bağlayan yönetmelik ve ilkelerin yer aldığı mevzuat; silahlı çatışma hukuku.12 ağustos 1949 tarihli dört Cenevre Sözleşmesi ve 8 Temmuz 1977 tarihli iki ek protokol, uluslararası insani hukukun temelini oluşturur. Genel anlamda tüm devletler 1949 Cenevre Sözleşmelerinin tarafıdır.

Uluslararası Kızılaç Kızılay Dernekleri Federasyonu (İng. International Federation of Red Cross and Red Crescent Society - IFRC):

Kızılaç ve Kızılay Derneklerinin sağlık faaliyetlerini güçlendirmek ve yeni derneklerin kurulmasını teşvik etmek için 1991 yılında kurulan Uluslararası Kızılaç ve Kızılay Derneklerinden oluşan federasyon. Günümüzde, Uluslararası Kızılaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu çok geniş bir organizasyonla Ulusal Derneklere afetlere müdahale becerilerini ve faaliyetlerini geliştirmeleri konusunda yardımcı olmakta ve uluslararası düzeyde bu derneklerin sözcülüğünü ve temsilciliğini yapmaktadır. 2013 yılı itibarıyla Federasyonun 187 üye ulusal derneği bulunmaktadır.

Uluslararası Kızılaç Kızılay Hareketi (İng. International Red Cross and Red Crescent Movement):

İnanç, dil, ırk, toplumsal sınıf veya politik görüş farkı gözetmeksizin insan hayatı ve sağlığını korumak, insan onuruna saygı gösterilmesini sağlamak, insan acılarını önlemek ve dindirmek amacıyla kurulmuş uluslararası bir insani hareket. Hareket, Uluslararası Kızılaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu (IFRC), Uluslararası Kızılaç Komitesi (ICRC) ve Ulusal Kızılay ve Kızılaç Derneklerinden oluşur.

Uluslararası Kızılaç Komitesi (İng. International Committee of Red Cross-ICRC):

Genel merkezi İsviçrenin Cenevre kentinde bulunan Uluslararası Kızılaç Kızılay Hareketi'nin kurucu organı. Komitenin misyonu; silahlı çatışma mağdurlarının onurunu ve hayatını koruyarak yardım eden, tarafsız, ayrım gözetmeyen ve bağımsız bir kuruluş olmaktır. En önemli faaliyet alanlarından birisi korumadır. Savaşta etkilenen kişileri korumak, Uluslararası Kızılaç Komitesinin önceliğidir.

Uluslararası sağlık tüzüğü (UST 2005) (İng. international health bylaw):

Uluslararası trafik ve ticarete gereksiz müdahaleden kaçınarak halk sağlığı açısından ortaya çıkacak risk ile orantılı ve sınırlı olarak hastalıkların uluslararası yayılmasını önlemeyi, bu hastalıklara karşı korunmayı, yayılmalarını kontrol etmeyi ve halk sağlığı açısından gerekli cevabı vermeyi amaç edinen, Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) Anayasası'nın ilgili maddelerine dayanarak 2005 yılında güncellenen ve DSÖ?ye üye ülkeler açısından bağlayıcı olan tüzük.

UST 2005 ulusal odak noktası (İng. national focal point):

Bir taraf devlet tarafından, Dünya Sağlık Örgütü UST İrtibat Noktası ile UST kapsamında her an ulaşılabilecek şekilde haberleşmek üzere belirlenmiş ulusal merkez.

uydu görüntüsü (İng. satellite imagery):

Yeryüzüne 700 km veya daha yakın yörüngelerde bulunan uydular tarafından sürekli olarak elde edilen ve farklı hassasiyete sahip sayısal görüntü. Afet yönetimi çalışmalarında yaygın olarak kullanılan uydu görüntülerinin 1970'lerde 80 m. olan hassasiyeti, günümüzde 1 m. ve altına inmiş bulunmaktadır.

uydu telefonu (İng. satellite phone - GMPCS):

Uydular aracılığıyla haberleşen, kişinin yanında taşıyabildiği kablosuz mobil telefon. Uydu telefonu, Afet ve acil durum haberleşmesinin vazgeçilmez haberleşme araçlarından biridir.

uygulama alanı (İng. implementation area):

6306 sayılı Kanun uyarınca Bakanlar Kurulu kararı ile kararlaştırılan riskli alan, Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca belirlenen rezerv yapı alanı ile riskli yapının veya yapıların bulunduğu alan.

uygulama imar planı (İng. implementation urban development plan):

Tasdikli hâlihazır haritalar üzerine varsa kadastral durumu işlenmiş olarak nâzım imar planı esaslarına göre çizilen ve çeşitli bölgelerin yapı adalarını, bunların yoğunluk ve düzenini, yolları ve uygulama için gerekli imar uygulama programlarına esas olacak uygulama etaplarını ve diğer bilgileri ayrıntıları ile gösteren plan. 1/1000 ölçekli halihazır haritalar üzerinde hazırlanan bu planlar, plan notları ve ayrıntılı raporuyla bir bütündür.

uygun olmayan alan (UOA) (İng. inappropriate area for settlement):

Doğa kaynaklı afet tehlikeleri ve jeoteknik problemler nedeniyle teknik ve ekonomik olarak önlem alınması mümkün olmayan alan, yerleşime uygun olmayan alan. Bu alanlarda planlamaya ve yapılaşmaya izin verilmez.

uyum (İng. adaptation):

Değişen her türlü çevresel veya çevresel olmayan durumlara intibak etme, adaptasyon.

uzaktan algılama (İng. remote sensing):

Uçaklar veya uydular gibi uzak gözlem araçları kullanılarak bir bölgenin veya bir olayın bir süreç içinde incelenmesi yöntemi. Uydu görüntülerinin coğrafi bilgi sistemi imkânlarıyla değerlendirilmesi sayesinde, doğal kaynakların araştırılması ve afet yönetimi çalışmalarında kullanılmaktadır.

vakıf (İng. foundation):

Gerçek veya tüzel kişilerin yeterli miktardaki mal ve haklarını, belirli ve sürekli bir amaca tahsis etmeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal topluluğu. Vakıf, kuruluş senedinde belirtilen şartlar çerçevesinde faaliyet gösterir. Anayasa Mahkemesinin 2008 yılında verdiği bir kararla vakıflara üye olma ya da üye kabul etme yolu açılmıştır.

veri tabanı (İng. database):

) Belirli bir formatta ve erişim güvenliğine uygun olarak bilgisayar ortamına aktarılan nitelikli veri bütünü. Gerekliğinde güncellenmesi ve üzerinde işlem yapılmasına imkân veren yazılımlarla yönetilen ve kullanılan sayısal bilgi depolarıdır.

volkan patlaması (İng. volcanic eruption):

Aktif volkanların çevresinde magmanın yüzeye çıkması sırası ve sonrasında meydana gelen patlama.

volkanik deprem (İng. volcanic earthquake):

Aktif volkanların çevresinde magmanın yüzeye çıkması öncesi, sırası ve sonrasında meydana gelen deprem. Volkan patlamaları, bu depremlerin yer, zaman ve sıklık dağılımları incelenerek tahmin edilmeye çalışılmaktadır.

yangın (İng. fire):

Maddenin yeterli derecede ısı ve oksijen (hava) ile birleşmesi sonucunda yanarak kimyasal şekil değişikliğine uğraması olayı. Yangının oluşabilmesi için yanıcı madde, yüksek ısı ve oksijene ihtiyaç vardır.

yangın dolabı (İng. fire cabinet):

İçinde yangın hortumu, fiskeyesi ve musluğu bulunan dolap.

yangın merdiveni (İng. fire stairway):

Bir yangın veya acil durumda yüksek katlı binayı terk etmeye yarayan ve çoğunlukla bina dışında yer alan etrafı açık, özel merdiven. Çok katlı binalarda yangın merdivenibulunması zorunlu kılınmıştır.

yangın musluğu (İng. fire hydrant):

Yangın anında itfaiye tarafından hortum bağlanarak kullanılmak amacıyla yerleşim yerlerinin veya binaların değişik yerlerine yerleştirilmiş bir çeşit su vanası.

yangın tatbikatı (İng. fire drill):

Yangın anında nasıl davranılacağı konusunda deneyim kazanmak amacıyla yapılan uygulama. Konut, iş yeri, okul, otel gibi yerlerdeki genel yangın tatbikatları ile itfaiyecilerin ve gönüllülerin yeni söndürme teknolojileri ve ekipmanlar konusunda eğitimi ve deneyim amacıyla yaptıkları tatbikatlar, bu kapsamdadır.

yangın tehlikesi (İng. fire hazard):

Konutlar, tesisler, nakil araçları ve ormanlarda farklı nedenlerle başlayabilen, yakıcı etkisiyle madde ve eşyaları kullanılmaz hâle getiren, boğucu etkisiyle canlıların yaşamına son veren tehlike.

yapı (İng. building):

Karada ve suda, daimi veya geçici, resmî ve özel, yeraltı ve yer üstünde inşa edilen sabit veya hareketli tesis.

yapı denetim kuruluşu (İng. building construction, inspection corporate):

4708 sayılı Yasa ile yürürlüğe giren ve yapıların tasarım ve uygulama aşamalarında kontrolden sorumlu olan, ortaklarının tamamı mimar ve mühendislerden oluşan bağımsız kuruluş. Sorumluluk kapsamındaki konular; hâlihazır harita ve imar planlarının hazırlanması, uygulanması, yapıların mimari, statik ve her türlü plan, proje, resim ve hesapların hazırlanması, bunların uygulanması olarak belirlenmiştir.

yapı denetim laboratuvarı (İng. building construction / inspection laboratory):

İnşaat ve yapı malzemeleri ile ilgili ham madde ve mamul madde üzerinde, ilgili standartlarına veya teknik şartnamelerine göre ölçüm, muayene, kalibrasyon yapabilen ve özgül ağırlık, basınç ve çekme dayanımları, kıvam limitleri gibi diğer özelliklerini tayin eden, Çevre ve Şehircilik Bakanlığının izniyle çalışan tesis.

yapı denetimi (İng. building construction supervision / inspection):

Güvenli, sağlıklı ve ekonomik yapı inşa edebilmek amacıyla yapıların, ilgili idare ve yükleniciden bağımsız olarak tasarım ve yapım

aşamalarında, yürürlükteki yönetmelik ve standartlara uygun imalının sağlanmasına yönelik denetleme süreci, iş ve işlemlerinin tümü.

yapı envanteri (İng. building inventory):

Mevcut her tür yapının adedi, yapı malzemeleri, yapı sistemi, yaşı gibi özelliklerin belirlenmesi için yapılan tespit ve kayıt işlemi sonucunda oluşturulan bilgilerin tümü.

yapı hasar tespiti (İng. building damage assessment):

Bir afet sonrasında yapıların görmüş olduğu hasarların teknik ekipler tarafından önceden tanımlanmış form ve standartlara uygun olarak belirlenmesi ve kullanımlarına ilişkin karar verilmesi işlemi. Uygulamada ön hasar tespiti ve kesin hasar tespiti olarak iki aşamalı yapılmaktadır. Afetlerde halkın can ve mal güvenliği açısından yapıların kullanıp kullanılmayacağına özellikle artçı depremler dikkate alınarak hemen karar verilmesi gereken durumlarda, inşaat mühendisleri ve mimarlardan oluşan ekipler tarafından yapı ön hasar tespiti yapılmaktadır.

yapı hasarı (İng. structure damage):

Kullanımdan doğan hasarlar hariç, yapının fen ve sanat kurallarına aykırı, eksik, hatalı ve kusurlu yapılması nedeniyle meydana gelen ve yapının kullanımını engelleyen veya yapıda kapasite ve değer kaybı oluşturan her türlü hasar. Afet nedeni ile bina türü yapılarda oluşan hasarlar, 4 sınıf olarak tespit edilir. -hafif hasar/ az hasar (İng. light damage) Binanın taşıyıcı sistem elemanlarında herhangi bir hasar oluşmadığı, taşıyıcı olmayan yapı elemanlarında sıva çatlakları düzeyinde kalmış hasarın meydana geldiği, kullanılmasında sakınca görülmemen durumlar. -orta hasar (İng. moderate damage) Genel olarak binanın, deprem nedeni ile taşıma gücünde azalma olmuş hâli. Onarım veya güçlendirme ile hasar öncesindeki dayanımın kazandırılması ya da artırılması gereken yapılar grubundadır. Orta hasarlı yapıda taşıyıcı elemanlarda kesme ya da eğilme çatlakları 10 mm'yi aşmamalıdır. Taşıyıcı elemanlarda ve yapıda kalıcı ötelenmeler ve şekilden sapmalar yoktur. Betonarme elemanların pas paylarında (beton örtüsünde) dökülmeler olabilir. Bu tür hasar gören bir yapı ciddi şekilde onarılıp güçlendirmeden kullanımına izin verilmez, sadece eşya taşınması amacıyla içine girilebilir. Afet mevzuatına göre, orta hasarlı yapı 1 yıl içinde onarılmadığı takdirde yerel yönetimlerce yıktırılır. -ağır hasar (İng. heavy damage) Binanın taşıyıcı sistem elemanlarının onarılamayacak ya da güçlendirilemeyecek kadar hasar gördüğü durumlar. Binanın yıktırılması gerektiği anlamına gelir. -yıkık (İng. collapsed) Binaların taşıyıcı sistemlerinin büyük oranda kalıcı yer değiştirerek kısmen veya tamamen yıkılması ve çatının çökmesi durumunu ifade eder. İnsanların can ve mal güvenliği bakımından bu tür yapılara girmesine kesinlikle izin verilmez. Ayakta kalabilen yapıların ise yerel yönetimlerce ivedilikle göçertilip, tehlikesiz hâle getirilmesi yasa gereğidir.

yapı kullanma izin belgesi (İng. certificate of permission for building occupation):

bk. iskân belgesi.

yapı müteahhidi (İng. building contractor):

Yapım işlerini sözleşme ve eklerine uygun olarak yapmayı, yapı sahibine karşı taahhüt eden, ticari amaçla ya da kendisi için şahsi finans kaynaklarını kullanarak üstlenen ilgili ticaret odasına kayıtlı gerçek veya tüzel kişi.

yapı ruhsatı (İng. building construction permit):

İmar mevzuatı hükümlerine göre düzenlenen inşaat izin belgesi. Belediye ve mücavir alan sınırları içinde ve dışında kalan yerlerde inşa edilecek yapılara belediye veya valilik tarafından ruhsat verilir. Bu, inşaat ruhsatı olarak bilinmektedir.

yapı sahibi (İng. building owner):

Yapı üzerinde mülkiyet hakkına sahip olan gerçek veya tüzel kişi.

yapı stoku (İng. building stock):

Hali hazırda içinde oturan, yaşanılan evler, iş yerleri ve onların müstemilatı ile bunların adedi.

yapım süresi (İng. construction duration):

Yapı sahibinin, yapı ruhsatı aldığı tarihten itibaren, yapı kullanma ruhsatını aldığı tarihe kadar geçen zaman.

yapısal hasar (İng. structural damage):

Bir yapının taşıyıcı sistem elemanlarında, afet veya başka bir nedenle meydana gelen çatlak, kırılma, ezilme, çökme gibi hasar.

yapısal olmayan hasar (İng. non-structural damage):

Binanın yapısal elemanları (temel, kolonlar, kirişler, döşemeler, taşıyıcı duvarlar, çatı) dışında kalan diğer kısımları ile bina içinde ve çevresindeki her türlü eşya ve donanımda meydana gelen hasar. Yapılarda hasar görebilen yapısal olmayan elemanlar, esas olarak 3 grupta toplanmaktadır: -kritik sistemler ve tesisat (İng. critical systems and facility) Binanın hizmet verebilmesi için gerekli sistemler, bağlantıları ve uzantıları (su, atık su, elektrik, haberleşme, ısıtma, havalandırma, gaz, jeneratör, transformatör, dağıtım-kontrol panelleri, yangın algılama-söndürme, acil çıkış sistem ve tesisatları vd.), -mimari-dekoratif elemanlar (İng. architectural-decorative component) Bina ile fiziki olarak bütünleşmiş elemanlar (tavan, kapı, baca, pencere, bölme-ara duvar, aydınlatma donanımı, dış giydirme, kaplama, saçak vd.) -eşya ve mobilya (İng. furnishing) Binanın ev, işyeri vd. olarak kullanım amacına göre, her bölümünde farklı fonksiyonlar için bulundurulmuş ya da kullanılan sabit ya da seyyar, özel ya da genel kullanım amaçlı eşya (mekanik, elektrikli, elektronik eşya ve donanım; ev, ofis, bahçe mobilyası; kültür ve sanat eserleri vd.)

yapısal olmayan önlem (İng. non-structural measure):

Afet risklerini ve etkilerini azaltmak için politikalar, kanunlar, halkın bilinçlendirilmesi, yapının taşıyıcı sistemi haricindeki bütün kısımları ve binanın içindeki unsurlardan kaynaklanabilecek risklerin tümü. Bu risklerin azaltılması çalışmalarına yapısal olmayan risklerin azaltılması (YOTA) için yapılacak çalışmalar ve eğitim ve öğretim gibi yollarla alınan önlem.

yapısal olmayan risk (İng. non-structural risk):

Bir yapının taşıyıcı sistemi haricindeki bütün kısımları ve binanın içindeki unsurlardan kaynaklanabilecek risklerin tümü. Bu risklerin azaltılması çalışmalarına yapısal olmayan risklerin azaltılması (YORA) denir.

yapısal olmayan taşkın önlemleri (İng. non-structural flood mitigation):

Taşkın etkilerinin azaltılması için yapısal olmayan araçlar kullanılan sistem. Örneğin; arazi kullanım planlaması (taşkın yatağının bölgelere ayrılması), erken uyarı sistemleri, taşkın sigortası.

yapısal olmayan tehlike (İng. non-structural hazard):

Yapıların yük taşıyan ve aktaran elemanlarının dışında kalan bölme ve kalkan duvarlar, iç ve dış cephe kaplamaları, tesisatlar,

avizeler, tavan kaplamaları gibi elemanları ile yapı içindeki eşyalar, ekipman ve malzemelerden kaynaklanan tehditlerin tümü
yapısal önlem (İng. structural counter/measure):

Yapıların yük taşıyan ve yük aktaran elemanlarında onarım veya güçlendirme yapılması amacıyla alınan önlemlerin tümü.

yapısal risk (İng. structural risk):

Yapıların yük taşıyan ve yük aktaran taşıyıcı elemanlarında meydana gelebilecek hasar veya yıkılma olasılığı.

yapısal taşkın önlemleri (İng. structural flood mitigation):

Taşkınların etkisini azaltmak üzere rezervuarlar, seddeler, tarama, saptırma yapıları, taşkından koruma gibi fiziksel çözümler kullanılan yapısal sistem.

yapısal tehlike (İng. structural hazard):

Yapıların kolon, kiriş, döşeme, temel gibi yük taşıyan ve yük aktaran elemanları ile zemin özelliklerinden kaynaklanan tehditlerin tümü.

yasaklanmış afet bölgesi (İng. prohibited or excluded disaster area):

Yetkili makamca tehlikeli görülerek, sınırları harita veya krokilerle belirlenen yer.

yavaş gelişen afet (İng. slow onset disaster):

Olumsuz sonuçları aniden değil de zamanla ve giderek ağırlaşan boyutlarda ortaya çıkan afet. Küresel ısınma, kuraklık, erozyon, çölleşme gibi doğa kaynaklı afetler ile sosyal dengenin bozulması gibi toplumsal afetler bu kapsamdadır.

yeni yerleşim yeri (İng. new settlement area):

Olmuş ya da olması muhtemel afetler nedeniyle yapılan hasar tespit çalışmaları veya jeolojik etütler sonucunda belirlenen afetzedelerden hak sahibi olan ailelere yapılacak konut, iş yeri ve kamu tesislerinin yapılacağı alan.

yeniden entegrasyon (İng. reintegration):

Kişilerin bir gruba ya da sürece yeniden dâhil olması veya parçası hâline gelmesi durumu. Örneğin bir mültecinin menşei ülkesindeki topluma yeniden dâhil olması.

yeniden entegrasyon (İng. reintegration):

Kişilerin bir gruba ya da sürece yeniden dâhil olması veya parçası hâline gelmesi durumu. Örneğin, bir mültecinin menşei ülkesindeki topluma yeniden dâhil olması.

yeniden inşaa (İng. reconstruction):

Afet nedeniyle yıkılan, yanan veya kullanılamaz duruma gelen bina, tesis ve altyapıların işlevlerini görmek üzere, afetlere daha dayanıklı ve çevreye uyumlu bina ve tesislerin inşaa edilme çalışması.

yeniden yapılanma (İng. restructuring):

Bir kurum veya kuruluşun değişen koşullara uyum ve verimlilik artışı için, yönetim, sorumluluk, şeffaflık vb. gibi prensipler çerçevesinde gelişerek örgütlenmesi. Genellikle büyük afetlerden sonra ilgili kurumlarda, karşılaşılan aksaklıklar ve alınan dersler ışığında yeniden yapılanmaya gidilmektedir.

yenileme alanı (İng. redevelopment of the area):

5366 sayılı Kanun uyarınca; yıpranan ve özelliğini kaybetmeye yüz tutmuş sit ve koruma alanı olarak tescil edilen bölgeler ile bu bölgelere ait koruma alanlarının, bölgenin gelişimine uygun olarak yeniden inşaa ve restore edilerek bu bölgelerde konut, ticaret, kültür, turizm, ve sosyal donatı alanları oluşturulması, tabii afet risklerine karşı tedbirler alınması, tarihi ve kültürel taşınmaz varlıkların yenilenerek korunması ve yaşatılarak kullanılması amacıyla yetkili idarenin teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca kabul edilerek belirlenen alan.

yenilenebilir enerji kaynakları (İng. renewable energy resources):

Güneş, rüzgâr, jeotermal, akarsu, gelgit, biomas enerjisi gibi doğal enerji kaynakları.

yenilenemeyen enerji kaynakları (İng. non-renewable energy resources):

Kömür, petrol, doğal gaz, nükleer maddeler gibi yer kabuğunda sınırlı rezerve sahip olan doğal enerji kaynakları.

yer hareketi (İng. ground motion):

Bir deprem veya patlatmayla yeryüzünde meydana gelen sarsıntı ve titreşim. Sismoloji bilimince, kuvvetli ve zayıf yer hareketi olarak iki ayrı çalışma alanında ele alınıp değerlendirilmektedir.

yer seçimi (İng. site selection):

Olmuş ya da olması muhtemel afetler nedeniyle yapılan hasar tespit çalışmaları ve afet etütleri sonucunda belirlenen afetzedelerden hak sahibi olan ailelere yapılacak afet konutu ve iş yerlerinin yapılacağı alanların tespitine yönelik çalışma.

yer seçimi raporu (İng. site selection report):

Yeni yerleşim yerine ait mekânsal, jeomorfolojik, jeolojik, hidrojeolojik, imar ve mülkiyet durumu gibi bilgileri içeren, yer seçimi yapılan alanları doğa kaynaklı afet tehlikeleri, İmar Kanunu ve ilgili mevzuat açısından değerlendiren, yer seçim gerekçelerini belirten ve ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının görüşlerini içeren rapor.

yerel afet gönüllüleri (İng. local disaster volunteers):

bk. mahalle afet gönüllüleri.

yerel gündem-21 (İng. local agenda-21):

Birleşmiş Milletler tarafından küresel ölçekte sürdürülebilir kalkınma yaklaşımını desteklemek için hazırlanan program. 1997 Rio Konferansı'nda kabul edilen esaslarla, 21. yüzyılda insan ve çevre arasındaki ilişkilerin düzenlenmesini, hükümetler ve yerel toplum kesimlerinin desteği ile gerçekleştirmeyi amaçlamaktadır. Türkiye uygulamaları, 1996 BM İstanbul Habitat II Konferansı sonrası, 1997'de başlamıştır.

yerel yönetim (İng. local administration):

bk. mahallî idare.

yerinde sığınak (İng. shelter in place):

Bulunulan veya yaşanılan mekânda, bazı basit önlemleri alarak, dışarıdan gelen tehditlere karşı oluşturulan nispeten güvenli bir alan.

yerinden edilme (İng. forced displacement):

Genellikle silahlı çatışma ya da doğa kaynaklı afetler sebebiyle, bir kişinin evinden ya da ülkesinden zorla çıkarılması durumu.

yerleşik (meskun) alan (İng. residential area):

Belediye ve mücavir alan sınırları içindeki imar planı bulunmayan mahalle, köy, mezra gibi mevcut yerleşmelerin müstakbel gelişmelerini de içine alan ve sınırları belediye meclisince kararlaştırılan yer. Yasada, ?Varsa üst ölçek plan kararlarına uygun olarak, imar planı ile belirlenmiş ve iskân edilmiş alandır.? şeklinde tanımlanmıştır.

yerleşim yeri tehlike analizi (İng. hazard assessment for residential area):

Deneyimli insanlar veya gönüllüler tarafından gözleme dayalı olarak yapılan, yerleşim yerlerindeki tehlike ve riskleri belirleme yöntemi, tehlike avı.

yerleşime uygunluk değerlendirmesi (İng. suitability analysis for settlement area):

Teknik elemanlar tarafından jeolojik-jeoteknik ve jeofizik incelemelere dayalı olarak hazırlanan imar planına esas jeolojik-jeoteknik etüt raporlarına göre, yerleşim yerlerindeki afet tehlikelerinin ortaya konması işi.

yerleşme alanı (İng. settlement area):

İmar planı sınırı içinde kalan yerleşik durumdaki ve gelişme alanı niteliğindeki bölgelerin tümü.

yığma yapı (İng. masonry building):

Taşıyıcı sistem elemanları, örme duvarlar ve hatıllardan oluşan yapı türü. Betonarme temeller üzerine oturan taş, dayanıklı tuğla gibi malzemeyle örülmüş taşıyıcı duvarlar ile bağlayıcı ve yük aktarıcı kiriş, hatıl, betonarme veya ahşap döşemelerden oluşur. Ülkemizde döşemelerinin betonarme veya ahşap olmasına bağlı olarak, yığma kagir ve yarım kagir adlarıyla adlandırılmaktadırlar.

yıkım (İng. demolition):

Afet veya farklı bir nedenle riskli hâle gelen bir binanın halka ve çevreye zarar vermeden bir plan dâhilinde ortadan kaldırılması işlemi.

yıkım planı (İng. demolition plan):

Yıkım ruhsatında belirtilen yapının, hangi güvenlik ve çevre koruma tedbirleri ile kimlerin sorumluluğu altında, hangi teknik ile yıkılacağına ve ortaya çıkacak inşaat ve yıkıntı atıklarının yönetimine dair detaylı bilgileri ihtiva eden yıkım ruhsatının ayrılmaz parçası olan teknik belge.

yıkım ruhsatı (İng. permission of demolition):

Yıkım faaliyeti için gerekli iznin verildiğini gösteren ve ilgili mevzuata uygun olarak düzenlenmiş resmî belge.

yıkım tekniği (İng. demolition technique):

Yıkımı planlanan bir binanın yapısal, çevresel ve gerektiğinde jeolojik koşul ve özelliklerine bağlı olarak belirlenen, insan gücü, makine ve patlayıcı madde (kontrollü patlatma) kullanımı suretiyle gerçekleştirilen yıkım yöntemi.

yıkıntı atığı (İng. demolition waste):

Konut, bina, köprü, yol ve benzeri alt ve üst yapıların yıkımı esnasında ortaya çıkan atık madde.

yıkıntı atığı yönetimi planı (İng. recycling plan):

İnşaat ve yıkıntı atıklarının kaynağında ayrılarak toplanması, geçici biriktirilmesi, taşınması, tekrar kullanılması, geri kazanılması ve depolanması işlemlerini ihtiva eden plan.

yıldırım (İng. thunderbolt, lightning):

Yeryüzü ile bulutlar arasında meydana gelen elektrik boşalması olayı.

yıldırım çarpması (İng. thunderstrike):

Canlıların yıldırıma maruz kalarak yaralanması veya ölmesi olayı. Fırtınalı havalarda çok yakındaki şimşek çakıyor olması, açık alanda, kara, deniz ve hava taşıtlarında yıldırım çarpma riskini artırır.

yumuşak kat (İng. soft storey):

Bir binada, birbirini izleyen kat rijitliklerinin diğerlerine göre farklı olduğu kat veya katlar, düşeyde rijitlik düzensizliği. Bu yumuşak katlar, betonarme binalarda genellikle zemin katlarda ortaya çıkmaktadır.

yüz yıllık sel yatağı (İng. 100-year flood plane):

Bir nehrin etrafında, 100 yıl içinde en az bir kez sel suları ile kaplanmış veya kaplanma olasılığı olan alan. Bu alan içinde her yıl sel olma ihtimali en az % 1 veya daha fazladır.

yüzey dalgası (İng. surface wave):

Yalnızca yer yüzeyinde yayılabilen en yavaş, ancak en yıkıcı deprem dalgası türü.

yüzey faylanması (İng. surface faulting, ground rupture):

Bir fay boyunca meydana gelen hareketin yer yüzeyinde meydana getirdiği kırık, yer değiştirme, kayma, sıkışma, çökme gibi şekil değişimleri.

yüzey faylanması tehlikesi kuşağı (İng. surface faulting / ground ? rupture hazard zone):

Fayın türüne, kırılmanın şiddetine ve yüzeyde kestiği birimlerin jeodinamik ve jeomekanik özelliklerine göre boyutları ve yer değiştirme miktarları değişen, morfolojik (yersel) hasarın şiddetinin, merkezden uzaklaştıkça azaldığı yüzey faylanması çevresindeki deformasyon kuşağı. Doğal, jeolojik bir kuşaktır.

zarar (İng. loss):

Doğa, teknoloji ve insan kaynaklı olayların neden olduğu fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıpların tümü.

zarar azaltma (İng. mitigation):

Doğal, teknolojik ve insan kaynaklı tehlikelerle, çevresel bozulmaların afet sonucunu doğurmasını önlemek veya etkilerini azaltmak amacıyla, afet öncesi, sırası ve sonrasında alınması gereken yapısal veya yapısal olmayan önlem ve faaliyetlerin tümü. Bu faaliyetler birçok kurum ve kuruluşla, çok çeşitli disiplinlerin belirli bir hedef doğrultusunda çalışmasını gerektiren uzun vadeli çalışmalardır. Zarar azaltma evresi, pratikte, iyileştirme evresindeki faaliyetlerle birlikte başlar ve yeni bir afet olana kadar devam eder. Bu evrede yürütülen faaliyetler, ülke, bölge ve yerleşme birimi ölçeğinde olmak üzere çok geniş uygulama alanı göstermektedir.

zarar azaltma planlaması (İng. mitigation planning):

Ülke, bölge, il ve yerleşme düzeyindeki stratejik planlamayla ele alınarak gelişme hedefleri ile zarar azaltma amaçlarını birleştiren, afet zararları azaltılmış, baş edebilme kapasitesi ve yaşam kalitesi artırılmış bir toplum oluşturma yönünde dinamik ve katılımcı bir planlama süreci.

zarar görebilirlik (İng. vulnerability):

Farklı tür ve büyüklükteki tehlikeler karşısında, insanların ve yaşam çevrelerinin uğrayabileceği fiziksel, toplumsal, ekonomik veya çevresel zarar ve kayıpların ölçüsü. Bazı yayınlarda, savunmasızlık, kırılabilirlik, hassasiyet gibi terimlerle ifade edilmektedir. – fiziksel zarar görebilirlik (İng. physical vulnerability) İnsan eliyle oluşturulmuş yapı, altyapı, çevre, tarım, sanayi, üretim vb. fiziksel unsurların zarar görebilirlikleri ile insan topluluklarının fiziksel kapasitelerini kapsar. Ölçülmesi veya sayısal hâle getirilmesi mümkündür. –sosyal zarar görebilirlik (İng. social vulnerability) Bireylerin ve toplumun, psikolojik, sosyolojik ve demografik faktörler nedeniyle maruz kalabilecekleri, ölçülmesi güç ve hatta imkânsız olan, hasar veya zarar görebilirlik derecesidir. – ekonomik zarar görebilirlik (İng. economic vulnerability) Toplulukların ekonomik olarak yaşamlarını nasıl düzenledikleri, geçimlerini sağlama imkânları ile kapasitelerinin nasıl olduğu gibi faktörleri içermektedir.

zarar görebilirlik analizi (İng. vulnerability analyse):

Risk altındaki insan ve insan yerleşmelerinin farklı risk senaryoları karşısındaki baş edebilme kapasiteleri veya eksikliklerinin değerlendirilmesi faaliyeti.

zayıf kat (İng. weak story):

Bir yapıda yatay yük taşıma kapasitesi, diğer katlara göre daha düşük olan kat.

zemin büyütmesi. (İng. ground amplification):

Yerel zemin koşulları nedeni ile ana kayada ölçülen ivme değerlerinin zemin yüzeyinde artması durumu.

zemin etüdü (İng. soil investigation):

Zeminlerin fiziksel ve mekanik özelliklerinin belirlenmesi amacıyla yerinde ve laboratuvarlarda örselenmemiş numuneler üzerinde yapılan etüt ve araştırma işi

zemin hakim periyodu (İng. soil fundamental period):

Ana kaya üzerindeki zemin katmanlarının bir bütün olarak doğal titreşim özelliklerinin temsil edildiği tipik periyod. Bu değer, yerinde S dalga hızı ölçümleri, gerçek deprem kayıtları, mikrotremor ölçümleri, zeminlerin matematik modellenmesi gibi yöntemler kullanılarak belirlenmektedir.

zemin kat (İng. ground floor):

Bir binaya kot verilen nokta seviyesinde veya bu seviyenin üzerinde taban döşemesine sahip olan ilk kat.

zemin mekaniği (İng. soil mechanics):

Mekanik ve hidrolikle ilgili kural ve yöntemleri kullanarak, zeminlerin statik, dinamik ve mekanik özellikleri ile dış etkiler altındaki davranış özelliklerini inceleyen, inşaat mühendisliğinin bir alt uzmanlık alanı

zemin oturması (İng. soil settlement):

Zeminlerin ve yapı temel zeminlerinin eşit veya farklı oturması olayı. Üstyapıdan gelen yüklerin etkisi, killi zeminlerde yer altı suyunun etkisi ile gelişen şişme ve büzülme, yer altı suyunun çekilmesi veya yer altı galerileri ve maden ocaklarındaki göçmeler nedeniyle meydana gelebilir.

zemin serbest basınç dayanımı (İng. unconfined soil strength):

Zeminlerin herhangi bir şekil değiştirmeye uğramadan taşıyabildikleri yük.

zemin sınıflaması (İng. soil classification - ground classification):

Zeminlerin mühendislik özelliklerinin yerinde (sahada) ve laboratuvarlarda yapılan deneylerle belirlenerek grup ve sınıflara ayrılması işlemi.

zemin taşıma gücü (İng. soil bearing capacity):

Zeminlerin üstyapıdan gelen yükleri hiçbir şekil değişimine uğramadan gösterdikleri taşıma kapasitesi.

zorla sınır dışı (İng. deportation):

Devletin egemenlik hakkını kullanarak bir yabancıyı ülkeye girişini reddetmesi ya da ülkede kalma izninin sona ermesi sonucunda bu yabancıyı ülkeden dışarı çıkararak belirli bir yere göndermesi.

zorunlu deprem sigortası (İng. compulsory earthquake insurance):

Kat Mülkiyeti Kanunu kapsamındaki bağımsız bölümler, tapuya kayıtlı ve özel mülkiyete tabi taşınmazlar üzerinde mesken olarak inşa edilmiş binalar, bu binaların içinde yer alan ve ticarethane, büro ve benzeri amaçlarla kullanılan bağımsız bölümler ile doğa kaynaklı afetler nedeniyle devlet tarafından yaptırılan veya sağlanan kredi ile yapılan meskenlerde depremin doğrudan neden olduğu maddi zararlar ile deprem nedeniyle ortaya çıkan yangın, infilak, dev dalga (tsunami) ve yer kayması sonucu oluşan maddi zararların, belirlenen sigorta bedeline kadar Doğal Afet Sigortaları Kurumu (DASK) tarafından teminat altına alındığı zorunlu sigorta.

zorunlu sigorta (İng. compulsory insurance):

Kişinin, yasa dolayısıyla yaptırmak zorunda olduğu sigorta. Kişinin üçüncü şahıslara karşı sorumlu olması durumunda, üçüncü şahısların tazminatsız kalmasını önlemek üzere, sigorta sistemi kullanılarak oluşturulmuş bir tedbir olarak düşünülmelidir.